

Vlaanderen
is jeugd

Naar een versterkte relatie tussen jongeren en politie

Inspiratie, geleerde lessen en
aanbevelingen uit zes projecten

DEPARTEMENT
CULTUUR, JEUGD & MEDIA

vlaanderen.be/cjm

Colofon

Het onderzoeksrapport 'Naar een versterkte relatie tussen jongeren en politie' is een uitgave van het Departement Cultuur, Jeugd en Media. Het rapport is het resultaat van een onderzoeks- en begeleidingsopdracht naar aanleiding van de projectoproep 'Jongeren en politie: samen werken aan relatieontwikkeling en -versterking'. De opdracht kadert in het [Vlaams Jeugd- en Kinderrechtenbeleidsplan](#), met name de prioriteiten 'Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling' en 'Gezonde en leefbare buurten'

OPDRACHTNEMERS

Bataljong, PLACECOMPANY en Uit de Marge

AUTEURS

Imke Pichal, Emily Mortier (Bataljong)
Muriel De Wolf, Mattias De Backer (PLACECOMPANY)
Murat Badurlu, Cédric Fosse (Uit de Marge)
Contact: imke.pichal@bataljong.be

STUURGROEP

[Bataljong](#)
[D'Broej](#)
[Departement Cultuur, Jeugd en Media \(Vlaamse overheid\)](#)
[Elegast](#)
[Expeditions](#)
[Federale politie](#) (vertegenwoordigd via de directie van het personeel Coördinatie - Diversiteit en de directie Middelenbeheer en Informatie - Dienst Rekrutering en Selectie)
[FOD Binnenlandse Zaken](#)
[Kinderrechtencommissariaat](#)
[LEVL](#)
[Liga voor Mensenrechten](#)
[MRAX](#)
[PLACECOMPANY](#)
[Politiezone Brussel Noord](#)
[Politiezone Regio Rhode & Schelde](#)
[Stad Kortrijk](#)
[Uit de Marge](#)
[Vaste Commissie van de Lokale Politie](#)
[Vlaamse Jeugdraad](#)
[VVSG](#)

VORMGEVING

[Omygod](#)

BEELDMATERIAAL

iStock, GIGOS, J100, JEP, LEJO

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Bart Temmerman
Simon Bolivarlaan 17
1000 Brussel

 vlaanderen.be/cjm

 facebook.com/deptCJM

 linkedin.com/company/departement-cjm

WETTELIJK DEPOTNUMMER

D/2024/3241/212

Inhoudstafel

Voorwoord	6
1/ Inleiding: Inzetten op een betere relatie tussen jongeren en politie - geen nieuwe uitdaging	8
2/ Leeswijzer	10
3/ De begeleidings- en onderzoeksopdracht in een notendop	12
4/ De relatie tussen jongeren en politie en hoe die te verbeteren: een literatuurstudie	20
5/ Het belang van een kwalitatief voortraject	37
6/ Over de gebruikte methodieken	53
7/ Over de betrokken actoren en hun rol	76
8/ De resultaten	94
9/ Aanbevelingen	115
10/ Uitsmijter: “Het meest waardevolle moment volgens zowel jongeren als politie? De zwembadscène”	133

Succesfactoren

Doorheen deze publicatie zijn verschillende succesfactoren opgenomen voor het versterken van de relatie tussen jongeren en politie. Die succesfactoren hangen niet vast aan een bepaalde methode of actor en kunnen ook toegepast worden buiten de context waarin ze in de publicatie voorkomen.

Succesfactor - De vier V's als randvoorwaarden	38
Succesfactor - Ga bedachtzaam om met crises en tegenslagen	43
Succesfactor - Flexibiliteit is een sleutelwoord	48
Succesfactor - Benoem engagement en wil tot verandering bij de verschillende actoren en leg dat vast	52
Succesfactor - Kennis van elkaars leefwereld, werking en opdracht legt een stevige basis om verbindend te kunnen werken	56
Succesfactor - De m/v/x achter het autoritair uniform en de jongere achter de fancy zonnebril	60
Succesfactor - Denk goed na hoe je (gesprekken over) fundamentele en complexe problematieken integreert in je samenwerking of initiatief	65
Succesfactor - Een politie-uniform dragen tijdens ontmoetingen met jongeren of jeugd(welzijns)werkers? Maak de juiste afwegingen.	69
Succesfactor - Vaste aanspreekpunten en gemeenschapsgerichte werking bij politie creëren vertrouwdsheid, met grote impact op de relatie tussen jongeren en politie	72
Succesfactor - Jongeren zijn geen passief doelpubliek, maar volwaardige actoren	78
Succesfactor - Het belang van verbindende figuren	81
Succesfactor - We zijn allemaal verantwoordelijk om ook positieve verhalen actief te delen	85
Succesfactor - Evalueren = leren = verbeteren	93
Succesfactor - Als politie verbindend aanwezig zijn in de leefwereld van jongeren werkt	96
Succesfactor - Veranker procedurele rechtvaardigheid in elke controle en interventie	99
Succesfactor - Peers beïnvloeden elkaar	105
Succesfactor - Heb oog voor draagvlak in alle dimensies: op de tijdslijn, in beleid en praktijk, top-down en bottom-up...	108
Succesfactor - Blijf erin geloven!	114

Voorwoord

Beste lezer,

Het onderwerp 'Jongeren en Politie' staat stevast garant voor boeiende discussies met heel wat meningen en perspectieven. Polarisering en emoties zijn dan nooit ver weg.

De relatie tussen een deel van de politie en een deel van de jongeren staat al geruime tijd onder druk. De coronapandemie in 2020 en de bijhorende maatregelen maakten deze spanningen extra zichtbaar. De bewegingsruimte werd ingeperkt, terwijl jongeren net in die ontwikkelingsfase zitten waarbij hun leven, zelfontplooiing en zoektocht naar een eigen identiteit zich buitenshuis afspelen. In het bijzonder jongeren die opgroeiden in situaties die het moeilijk maakten om 'in je kot te blijven,' kwamen in conflictueuze posities terecht. Politie kreeg bijhorende handhavingsoopdrachten, terwijl ook de uitvoering van de reguliere opdrachten beïnvloed werden door de coronamaatregelen. Verschillende voorvallen wezen op een wisselwerking die steeds meer onder druk kwam te staan. Het wederzijdse vertrouwen ebde weg, het respect voor elkaar verminderde en de noodzakelijke veiligheid, langs beide kanten, verdween.

De vraag naar verandering en het oppikken van signalen weerklonk steeds luider. Verscheidene jeugdwerkorganisaties trokken aan de alarmbel. Er waren diverse beleidsadviezen van onder meer het Kinderrechtencommissariaat, de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind, het Maatschappelijk Relancecomité, de Vlaamse Jeugdraad en de Jeugdraad van de Vlaamse Gemeenschapscommissie. (Toezichhouders op) politiediensten pleitten voor kennis- en kundeversteking. Voorvallen die de media beheersten, werden uitvoerig besproken in parlementaire debatten.

Het is cruciaal dat jongeren jong kunnen zijn, waarbij ze kunnen vertrouwen op ondersteuning van volwassenen en ordediensten. Jongeren moeten beroep kunnen en willen doen op de politie wanneer zij zelf bescherming nodig hebben of met problemen worden geconfronteerd. Politiediensten, en bij uitbreiding ordehandhavers, moeten dan weer hun werk op een constructieve manier kunnen uitvoeren en zich veilig, gewaardeerd en gerespecteerd voelen.

Inzetten op de relatie tussen politie en jongeren karterd bijgevolg binnen een breder perspectief van een jeugd vriendelijke samenleving. Het getuigt van een democratische rechtsstaat waarin de rechtspositie van minderjarigen wordt gewaarborgd en internationale standaarden en principes, waaronder kinderrechten, worden nageleefd en geconcretiseerd. Bovendien wordt zo ook het belang van vertrouwen van de burger in openbare instellingen versterkt. Het niveau van vertrouwen en bijgevolg de legitimiteit die burgers aan politiediensten toeschrijven, zijn cruciaal voor zowel de werking van politiediensten zelf als de veiligheid van de burgers.

Brugfiguren, waaronder jeugdwerkers, kunnen hierin een verbindende rol opnemen. Binnen het jeugdwerk, in het bijzonder het jeugdwerkerswerk, is immers al heel wat ervaring met lokale projecten met als inzet de relatie met de politie. De kracht van het jeugdwerk is ook de vertrouwensrelatie die ze hebben met jongeren.

De aanpak van de groeiende problematiek tussen jongeren en politie raakt veel bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Tegelijkertijd is er veel wil en engagement van verschillende kanten om te (h)erkennen wat de knelpunten zijn en te zoeken naar oplossingsstrategieën.

Als Vlaams minister van Jeugd en coördinerende minister van het Vlaams Jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan 2020–2024 (JKP) had ik binnen de prioriteit 1 ('Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling') en prioriteit 2 ('Gezonde en leefbare buurten') van het JKP een hefboom om via projecten te zoeken naar duurzame goede praktijken en oplossingen.

Na een intensief voortraject met stakeholders uit verschillende betrokken domeinen, waaronder de federale collega-minister van Binnenlandse Zaken, politiediensten, vertegenwoordigers uit de jeugdsector, de Vlaamse jeugdraad en de academische wereld, lanceerde ik in de zomer van juli 2021 een projectoproep. De doelstelling was: werken aan relatieontwikkeling en -versterking tussen jongeren en politie, gebaseerd op herstel, veiligheid, wederzijds respect en correcte beeldvorming. Vanaf 1 januari 2022 gingen voor een periode van anderhalf jaar in de vijf Vlaamse provincies en in Brussel-Hoofdstad lokale samenwerkingsverbanden van start. Deze bestonden minimaal uit een jeugdorganisatie, een of meerdere lokale politiezone(s), een organisatie met ervaring in conflictbemiddeling en herstelgericht werken, en een neutrale en onafhankelijke actor. De jongeren zelf waren niet louter het 'voorwerp' van de trajectmatige aanpak. Hun stem, beleving en ervaringen stonden centraal in het proces.

De geleerde lessen, werkzame methodieken en opgedane inzichten mogen niet stilvallen bij het beëindigen van de projecten. Daarom werden de verschillende projecten onderzoeksmatig en methodisch opgevolgd. De onderzoekers zorgen voor monitoring en analyse van de gehanteerde methodieken, met het oog op ruimere kennis- en vaardigheidsdeling voor de verschillende betrokken partijen. Het brede spectrum van betrokkenen, van individu via organisaties tot de diverse beleidsniveaus werd voor ogen gehouden.

Deze publicatie neemt je als lezer mee in het traject dat de samenwerkingsverbanden liepen in het wegwerken van drempels, identificeren en benoemen van pijnpunten en het stimuleren van een duurzame verstandhouding tussen minstens jongeren, politie en jeugdwerkers. Tegen de achtergrond van een (inter)nationale analyse, vloeien de geleerde lessen, goede praktijken en vastgestelde blinde vlekken uit in aanbevelingen. De rode draad is het bevorderen van de toenadering tussen jongeren en politie, via een cultuur van wederzijds respect, waarbij kennis en inzicht over elkaar het startpunt vormen.

Dé oplossing, die ene zaligmakende methodiek en/of partner bestaat niet. Preventief werken en een structurele uitbouw van samenwerkingen tussen partners, samen met de jongeren zelf, speelt wel een sleutelrol. Dat is nodig om bij crisissituaties sneller, gepaster, effectiever en efficiënter te reageren, met aandacht voor een jeugd- en kinderrechtenperspectief.

Deze publicatie mag geen eindpunt zijn van een boeiend en bijwijken confronterend traject, maar juist het begin van verdere dialoog. De aangereikte handvaten zijn van belang om de gedragen wens naar een verbeterde verstandhouding – in een veilige samenleving voor iedereen en met respect voor kinder- en mensenrechten – effectief te realiseren en te concretiseren.

Als Vlaams minister van Jeugd zal ik de aanbevelingen ter harte nemen om de relatie tussen jongeren en politie te versterken. Het jeugdwerk vormt een belangrijke partner. Als de jeugdsector hierin een rol wil opnemen, moet ze deskundig worden ondersteund en ruimte voor expertise-opbouw en -deling krijgen. Tegelijkertijd kijk ik ook naar mijn collega's binnen de verschillende bestuursniveaus, in deze en komende legislaturen, om aan de aanbevelingen passend gevolg te geven. Voorstellen die tot verbetering leiden, liggen er. Het is aan ons om de handschoen op te nemen.

Ik wens u veel leesplezier.

Vlaams minister van Jeugd

1/ Inleiding: Inzetten op een betere relatie tussen jongeren en politie - geen nieuwe uitdaging

Dat de relatie tussen jongeren en politie onder druk staat, is geen nieuwe vaststelling, maar een structurele problematiek die al langer speelt. Enerzijds is de beschikbare bewegingsruimte voor jongeren vaak beperkt, zeker in dichtbevolkte buurten. Anderzijds wordt handhaving een steeds complexere opdracht voor politionele actoren, omdat er ook op preventief en sociaal vlak bijkomende verwachtingen gesteld worden. Toch weten we uit onderzoek dat een goede relatie tussen politie en jongeren (en bij uitbreiding burgers) belangrijk is, omdat het enerzijds een betere bescherming van jongeren garandeert en anderzijds de werking van politionele diensten vergemakkelijkt en verbetert¹.

De coronapandemie zette de uitdagingen nog extra op scherp. De Vlaamse Jeugdraad [verwijst naar verschillende bevestigingen](#) waaruit dat blijkt. Zo geeft 53% van de jongeren in de Wadist-app aan dat ze zich angstig voelen wanneer ze politie zien. Een bevestiging van Uit De Marge² gaf gelijkaardige resultaten: zo'n 31% van de bevroegde jongeren voelt zich geïsoleerd door politie-medewerkers. Ook het doctoraatsonderzoek van Inès Saudelli³ bevestigt die cijfers: jongeren tussen 15 en 25 jaar worden vaker staande gehouden door de politie, waarbij identiteitscontroles vaak het eerste contact is tussen de jongere en de politie.

Hoewel de coronapandemie het thema op scherp heeft gezet, is het geen nieuwe problematiek. In 2012 bijvoorbeeld startten jeugdwerkers op het Kiel (Antwerpen) samen met een aantal partners het project Wij(k) in Verandering. Het project werkte rond de relatie tussen jongeren en de politie, en kwam er op vraag van de jongeren zelf. Zij ervoeren hun contacten met de politie als moeilijk en frustrerend. Ze maakten zich zorgen over de toekomst van de wijk en wilden dat er iets zou veranderen voor hun jongere broertjes en zusjes. Het project werd getrokken door Uit De Marge vzw en Kras vzw en resulteerde in de publicatie [Bruggen bouwen met politie. Tips voor jeugdwerkers](#).

Datzelfde jaar verscheen De Hangman⁴, op initiatief van Bataljong (toen nog onder de naam VVI), waarbij de focus lag op de plek die jongeren in de publieke ruimte (mogen) innemen. De verhouding jongeren – politie kwam in dat project sterk mee aan bod. Er werd toen al gepleit voor een geïntegreerde benadering en voor structurele dialoog tussen de partners. De tiende verjaardag van de Hangman, de maatschappelijke tendensen na o.a. de coronacrisis en de vele vragen vanuit de lokale besturen rond rondhangende jongeren waren de aanleiding voor een vernieuwing van de visietekst en het kennisplatform over tieners en jongeren die rondhangen. De Hangman werd in 2024 geactualiseerd tot De Hangmakers en bundelt expertise over tieners en jongeren in de publieke ruimte op [www.dehangmakers.be](#).

Het [rapport van het Maatschappelijk Relancecomité](#) formuleerde in 2020 de aanbeveling om in te zetten op een jeugd vriendelijk politiebeleid, waarbinnen de focus ligt op het verbeteren en versterken van de relatie tussen jongeren en politie. Gemeenschaps- en buurtgerichte politiezorg en de samenwerking met jeugdwerk werden in de aanbeveling naar voren geschoven als mogelijke verbetertrajecten. Het advies van de Vlaamse Jeugdraad (gelanceerd in oktober 2021) en de open brief van de VGC-Jeugdraad en 29 Brusselse partners over jongeren en politie sloegen op dat vlak nagels met koppen.

Het blijft in het Vlaamse landschap niet bij het aanleveren van beleidsadviezen. Er vindt heel wat overleg rond het thema plaats (zowel op Vlaams, Brussel als federaal niveau) en meerdere netwerken zagen het licht rond dit thema. Denk bijvoorbeeld aan het Platform Stop Etnisch Profileren, de campagne [Niet Normaal?!](#) en de werkgroep Kindtoets bij de Federale Politie.

1 Van Steenberghe, Reynaert, Roose & Easton. (2014). *Sociaal werk en politie: een moeilijke ontmoeting?* Brussel: Politeia.

2 Uit De Marge. (2020). *De impact van de COVID-19maatregelen op kinderen en jongeren in maatschappelijk kwetsbare situaties*. Hoe overleven kinderen en jongeren in kwetsbare posities de lockdown? Retrieved from [uitdemarge.be](#).

3 Saudelli, I. (2021). *Mag ik uw identiteitskaart zien? Een kwalitatief onderzoek naar identiteitscontroles uitgevoerd door de Belgische lokale politie*. Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van doctor in de criminologische wetenschappen. Vrije Universiteit Brussel.

4 Van Ceulebroeck, N. (2011). *De hangman: over jongeren in het straatbeeld*. Brussel: Politeia

In juli 2021 lanceerde de Vlaamse minister van Jeugd in het kader van prioriteit 1 'Welbevinden en positieve identiteitsontwikkeling' van het Vlaams jeugd- en kinderrechtenbeleidsplan een [projectoproep](#) om de relatie tussen jongeren en politie in Vlaanderen en Brussel te versterken. Die projectoproep was het resultaat van een participatief traject met het kabinet van de minister van Jeugd, enkele jeugd- en mensenrechtenorganisaties, onderzoekers en politionele actoren. Zes projecten, één in elke Vlaamse provincie en één in Brussel, werden gefinancierd en startten in de loop van 2022. In december 2021 werd een overheidsopdracht uitbesteed om overheen de zes projecten begeleiding en onderzoek op te starten. Vlak voor de zomer van 2022 startte die begeleidings- en onderzoeksopdracht op in een samenwerking tussen Bataljong, PLACECOMPANY en Uit De Marge.

Deze publicatie kadert binnen deze begeleidings- en onderzoeksopdracht. Vanuit een literatuurstudie, de zes projecten en de interactie tussen partners uit de verschillende projecten, verzamelden we verhalen, getuigenissen, geleerde lessen en aanbevelingen. Een enorme diversiteit aan actoren, partners en organisaties heeft een rol te spelen in een versterkte relatie tussen jongeren en politie: politiemedewerkers, politici uit verschillende bestuursniveaus, ambtenaren, onderzoekers, middenveldorganisaties, jongeren, jeugdwerkers, bemiddelaars ... We hopen iedereen die een steen wil verleggen in een versterkte relatie tussen jongeren en politie te inspireren en te enthousiasmeren om stappen te zetten.

2/ Leeswijzer

Deze publicatie behandelt inzichten en geleerde lessen uit de literatuur, uit zes lokale projecten die in 2022 en 2023 hebben ingezet op een versterkte relatie tussen jongeren en politie, en uit een onderzoeks- en begeleidingsopdracht die liep overheen de zes projecten.

Veiligheid en vertrouwelijkheid waren essentiële elementen binnen de zes lokale projecten. Ook in de bovenlokale begeleidings- en onderzoeksopdracht was het belangrijk om steeds aandachtig te zijn voor de veiligheid van wie meewerkte en om een setting te creëren waarin zij in vertrouwen inzichten en ervaringen konden delen.

We anonimiseerden daarom informatie en input wanneer die raakten aan delicate momenten of elementen uit de projecten. In de onderzoeksfase werd de koppeling gemaakt naar de verschillende bronnen van input waaruit bepaalde lessen of inzichten kwamen (diepte-interview, coachingmoment, uitwisseling onder politiemedewerkers ...), maar doorheen de publicatie verwijzen we daar niet naar. Omwille van de vertrouwelijkheid kozen we er tevens voor om in deze publicatie clusters te maken van verschillende actoren en zo anonimiteit te garanderen:

- > politiemedewerker
- > jeugd(welzijns)werker
- > jongere
- > projectcoördinator
- > medewerker lokaal bestuur
- > burgemeester
- > bemiddelaar
- > stuurgroep lid onderzoeks- en begeleidingsopdracht.

Drie actoren verklaren we diepgaander omdat er meer context nodig is om analyses, citaten en geleerde lessen te interpreteren.

Onder 'politiemedewerker' verstaan we iedereen die werkt voor een politiekorps: korpschef, maatschappelijk assistent, interventieagent, wijkagent, commissaris...

Jeugdorganisaties waren in de projectoproep essentiële partners voor de samenwerkingsverbanden. In de zes projecten waren alle betrokken jeugdorganisaties jeugdwerkorganisaties (GIGOS, JES, LEJO, Uit De Marge) of een jeugdwerking binnen een organisatie (Groep INTRO) die met betaalde krachten werkt. Ze richtten zich ook specifiek op jongeren in kwetsbare contexten en/of op jongeren in stedelijke contexten. Binnen de organisaties werkt men met diverse termen: jeugdwerker, jeugd(welzijns)werker, jeugdobouwwerker, straathoekwerker ... We kozen ervoor om in deze publicatie de term 'jeugd(welzijns)werker' te hanteren. Belangrijk aandachtspunt voor de lezer: de geleerde lessen, inzichten, randvoorwaarden ... gelden in de context van het jeugdwerk dat werkt met betaalde krachten en met jongeren in stedelijke of maatschappelijk kwetsbare contexten.

De term 'bemiddelaar' tot slot verwijst naar externe actoren die in enkele projecten werden betrokken om expliciet de rol van neutrale, onafhankelijke actor op te nemen en vanuit hun ervaring in conflictbemiddeling en herstelgericht werken dialoogtrajecten voor te bereiden, uit te voeren en nazorg te voorzien.

Wanneer quotes niet geanonimiseerd konden worden (bijvoorbeeld omdat één project met een specifieke methodiek aan de slag ging), werd telkens nagevraagd bij de projectcoördinatoren of de betreffende quote gebruikt kon worden.

Zoals we [verderop](#) nog zullen behandelen, verzamelden we de input voor deze publicatie uit verschillende bronnen: projectaanvragen, eindrapporten, individuele coachingmomenten, uitwisselingen, diepte-interviews, een inspiratiemoment en stuurgroepbijeenkomsten. De coachinggesprekken en de diepte-interviews vonden enkel plaats met de projectcoördinatoren. Doordat in vijf van de zes projecten jeugd(welzijns)organisaties de projectcoördinatie op zich namen, kregen we proportioneel veel inzichten en input vanuit die invalshoek. Dat maakt dat we bijvoorbeeld een meer diepgaande analyse konden maken van kansen én valkuilen voor jeugd(welzijns)werkers, rechtstreeks vanuit dat perspectief. Andere actoren, zoals politie of lokale besturen, waren vertegenwoordigd in de andere fora voor input, maar werden nooit een-op-een gecoacht of geïnterviewd. We geven u deze kanttekening mee zodat u geïnformeerd bent bij het doornemen van citaten, input en inzichten uit deze publicatie.

Iedereen die betrokken was en geciteerd wordt in de publicatie, reflecteert telkens vanuit een eigen traject, ervaring en standpunt. We vragen de lezer begrip en respect op te brengen voor elk van de getuigenissen. We benadrukken ook nog graag dat we te maken hadden met zes verschillende projecten die elk vanuit een andere beginsituatie en insteek te werk zijn gegaan. Elk van de projecten heeft impact gehad op en stappen gezet in de relatie tussen jongeren en politie. Dat neemt niet weg dat overal nog uitdagingen en werk op de plank liggen, maar de ambities en afgelegde weg zijn telkens bewonderenswaardig geweest.

“Vaak wordt er gezegd: het gaat over jongeren. Maar het gaat vaak veel breder, over de hele samenleving, waardoor het soms fout loopt.”

- politiemedewerker

De relatie tussen jongeren en politie staat onder druk door een veelheid van factoren en problematieken in de samenleving. We hopen dat iedereen, met welke rol of verantwoordelijkheid op welk niveau dan ook, actie wil ondernemen en deel wil zijn van de verbetering van de relatie tussen jongeren en politie. Daartoe willen we elke lezer aanzetten en inspireren. Hoe dan ook, met deze publicatie kunnen we niet iedereen de exacte richting aanwijzen om die verantwoordelijkheid concreet op te nemen. De publicatie is een neerslag van de geleerde lessen uit de zes projecten. De analyses, succesfactoren en aanbevelingen komen voort uit zes lokale projecten met globaal genomen gelijklopende doelstellingen, samenwerkingspartners en projectmiddelen. We geven geen af te leggen stappenplan mee, geen afgebakende structuur om te installeren of concreet actiekader om te volgen. We kunnen geen model aanbieden die men over de eigen context legt en meteen laat zien wie wat wanneer moet ondernemen voor een betere relatie tussen jongeren en politie. We geven inzichten en aanbevelingen mee waarvan we weten dat ze een plek moeten krijgen, maar het zal van de lokale context afhangen welke plek dat precies moet zijn. Geleerde lessen moeten met andere woorden vertaald worden naar de eigen context, waar anders dan in de zes projecten misschien geen jeugd(welzijns)werk met betaalde krachten aanwezig is of geen extra middelen voorhanden zijn om een initiatief op te zetten. We raden u aan om dat steeds in het achterhoofd te houden.

We starten deze publicatie met een beknopte beschrijving van de begeleidings- en onderzoeksopdracht en daarbij ook de zes projecten. Vervolgens behandelen we inzichten en geleerde lessen over de relatie tussen jongeren en politie uit de literatuur en projecten uit binnen- en buitenland. De inzichten die we opdeden uit de zes projecten behandelen we in vier hoofdstukken. We gaan in op het belang van een kwalitatief traject dat aan elk project of initiatief om te werken aan de relatie tussen jongeren en politie, zou moeten voorafgaan. Een volgend hoofdstuk behandelt de gebruikte methodieken om te werken aan die relatie en aandachtspunten daarbij. Ook aan de verschillende betrokken actoren en hun rol wijden we een hoofdstuk. Verder staan we in een hoofdstuk over de resultaten uit de projecten stil bij de impact die ze genereerden, en bij hoe ze die impact en alle geleerde lessen verankerden. Afsluiten doen we met een set aan aanbevelingen, waarmee we ons richten tot iedereen met impact op de relatie tussen jongeren en politie. Doorheen de publicatie verweven we verschillende succesfactoren van werken aan de relatie tussen jongeren en politie.

3/ De begeleidings- en onderzoeksopdracht in een notendop

We schetsen in dit hoofdstuk beknopt het verloop van de begeleidings- en onderzoeksopdracht 'Jongeren en politie', die liep van mei 2022 tot en met april 2024. We starten met een summier overzicht van de zes projecten waar de begeleiding en het onderzoek liepen.

3.1 De zes projecten in een notendop

We overlopen de zes projecten die middelen kregen vanuit de projectoproep 'Jongeren en politie': samenwerken aan relatieontwikkeling en -versterking'.

In dit onderdeel bieden we een descriptieve blik op de projecten. Die beschrijving maakt het mogelijk om de verdere analyses te kaderen. Wat waren beoogde doelstellingen van de projecten? Via welke methodieken wilden ze die bereiken? Welke doelgroepen en samenwerkende partners hadden ze voor ogen? Die info halen we uit de zes projectaanvragen.

PROJECTAANVRAAG 1

JES: 'JEP! Voor een betere relatie tussen jongeren en politie in Antwerpen' (JEP!)

Dit project werd gecoördineerd door JES en liep in de provincie Antwerpen, meer bepaald in de stad Antwerpen.

Beoogde doelstellingen:

- > verbeteren van de wederzijdse beeldvorming tussen jongeren, politie en jeugdwerk;
- > versterken van de politie in hun kennis en vaardigheden in de omgang met jongeren;
- > versterken van de rechtspositie van jongeren en het introduceren van een jongerenperspectief in het lokale politiebeleid;
- > verankeren van de output en verduurzamen van de expertise en resultaten.

Via volgende methodieken:

- > overlegplatform jeugdwerk - politie
- > dialoogtraject jongeren – politie
- > vormingen aan de Politiezone Antwerpen
- > participatief beleidstraject

Doelgroepen:

- > J100
- > politiemedewerkers uit verschillende afdelingen van de Politiezone Antwerpen
- > jeugdwerkers die werken met jongeren tussen 14 en 26 jaar in de stad Antwerpen
- > Antwerpse jongeren tussen 14 en 26 jaar
- > lokale besturen

Samenwerkende partners:

- > Formaat vzw
- > J100
- > JES
- > Kras Jeugdwerk
- > Mattias De Backer (onderzoeker)
- > Moderator vzw
- > Politiezone Antwerpen en haar dienst Diversiteit
- > Samen Op Straat
- > Stad Antwerpen

PROJECTAANVRAAG 2

Groep INTRO: Connect

Dit project werd gecoördineerd door Groep INTRO en liep in de provincie Vlaams-Brabant, meer bepaald in de gemeenten Asse, Wemmel en Dilbeek.

Beoogde doelstellingen:

- > versterken van de vertrouwensband tussen jongeren, jeugdwerkers en politiediensten.
- > opzetten van een constructieve uitwisseling tussen jongeren, jeugdwerkers en politiediensten, met respect voor elkaars rol.
- > verankeren van de output en geleerde lessen uit dit project, in de bestaande werking van zowel gemeentediensten als politieopleiding en jeugdwerk.

Via volgende methodieken:

- > dichter bij mekaar brengen van mekaars wereld door mekaars visie, werkwijze, regelgeving, mogelijkheden en beperkingen te leren kennen:
 - presentatie van de werking van een van de partners, waar de anderen nadien vragen rond kunnen stellen;
 - belangrijk kader of theoretisch model van een van de partners toelichten;
 - externe spreker uitnodigen;
 - intervisie.
- > samen iets doen:
 - Second Wave/safe spaces
 - debattraining en organisatie van een debat;
 - vorming over rechten en plichten op straat, wat te doen bij discriminatie;
 - Infosessies door politie over hun verschillende diensten, GAS-boetes, samenscholingsverbod en het gebruik van camera's. Over wat de politie als verdacht gedrag aanschouwt en waarom zij verplicht wordt tot acties;

- De film [STRMBK](#) kan als middel gebruikt worden om het gesprek tussen beide partijen aan te gaan.

Doelgroepen:

- > het (reguliere of doelgroepspecifieke) jeugdwerk in de betrokken gemeenten: daarbij gaat het zowel om het lokale beleidsniveau (jeugddiensten, sportdiensten, vrijetijdsdiensten), om de jongeren(opbouw)werkers die in doelgroepspecifiek jeugdwerk actief zijn en de jongeren die met het reguliere of doelgroepspecifieke aanbod bereikt worden;
- > de genoemde politiezones (zowel op beleidsniveau als op niveau van lokale medewerkers) + de politieschool.

Samenwerkende partners:

- > Lokale Politiezone Dilbeek
- > Lokale Politiezone AMOW
- > Politieschool PIVO
- > Federale dienst van de gouverneur Vlaams-Brabant
- > Vzw 'de Rand'
- > Groep INTRO
- > Lokaal bestuur Wemmel
- > Lokaal bestuur Asse
- > Lokaal bestuur Dilbeek
- > Jeugddienst Wemmel
- > Jeugddienst Asse
- > Jeugddienst Dilbeek

JES: Jongeren en politie: naar een betere relatie in politiezone Zuid

Dit project werd gecoördineerd door JES en liep in Brussel, meer bepaald in de gemeenten Anderlecht, Sint-Gillis en Vorst.

Beoogde doelstellingen:

- > verbeteren van de wederzijdse beeldvorming tussen jongeren, politie en jeugdwerk;
- > versterken van de politie in haar kennis en vaardigheden in de omgang met jongeren;
- > versterken van de rechtspositie van jongeren en introduceren van een jongerenperspectief in het lokale politiebeleid;
- > verankeren van de output en verduurzamen van de expertise en resultaten.

Via volgende methodieken:

- > overlegplatform jeugdwerk – politie
- > dialoogtraject jongeren – politie
- > vormingen aan de politiezone Zuid
- > participatief beleidstraject

Doelgroepen:

- > politiemedewerkers uit verschillende afdelingen van de politiezone Zuid;
- > jeugdwerkers die aan de slag zijn met jongeren tussen de 14 en 26 jaar in de gemeente Anderlecht, Sint-Gillis en Vorst;
- > jongeren tussen 14 en 26 jaar uit de gemeenten Anderlecht, Sint-Gillis en Vorst;
- > lokale besturen.

Samenwerkende partners:

- > Alba vzw
- > JES
- > Mattias De Backer (onderzoeker)
- > Politiezone Zuid
- > Strategische en operationele overleggroep
- > VGC
- > VGC-jeugdraad
- > Brussel – Preventie & Veiligheid
- > Gemeente Anderlecht
- > Gemeente Sint-Gillis
- > Gemeente Vorst

PROJECTAANVRAAG 4

GIGOS: Let's meet

Dit project werd gecoördineerd door GIGOS en liep in de provincie Limburg, meer bepaald in de stad Genk.

Beoogde doelstellingen

- > een dialoog creëren tussen jongeren en politie door maatschappelijke thema's te bespreken;
- > jongeren versterken via het opzetten en coördineren van een creatief project met als eindresultaat informatieve filmpjes over maatschappelijke problemen;
- > een link leggen tussen de schoolagent en jeugdwelzijnswerk;
- > het aanbod van de schoolagent breder bekend maken en deze methodiek aanreiken.

Via volgende methodieken:

- > mediakampen;
- > optimalisering en uitbreiding aanbod schoolagent;
- > voorstelling en terbeschikkingstelling van de werking en het aanbod van de schoolagent.

Herwerkte doelstellingen

Doordat de aanwerving van een projectcoördinator moeizaam verliep en het project veel vertraging opliep, werden de doelstellingen en de methodieken om die te bereiken bijgesteld.

- > de relatie tussen jongeren en politie verbeteren door een beter begrip van het perspectief van de andere partij;
- > samen met jongeren werken aan aanbevelingen of signalen naar politie over hoe in interactie te gaan met jongeren;
- > komen tot een vormingspakket dat zowel intern als binnen de politieopleiding gebruikt kan worden;
- > versterken van de vormingen van de schoolinspecteurs.

Via volgende methodieken:

- > ontmoetingen organiseren tussen jeugdwelzijnswerkers en schoolinspecteurs;
- > een beleidsparticipatief traject met een groep jongeren om aanbevelingen te formuleren;
- > een debataavond organiseren met dialoog tussen jongeren en politie;
- > een vormingspakket samenstellen met een kerngroep van een drietal jongeren;
- > een toonmoment waarop aanbevelingen en resultaten verspreid worden.

Doelgroepen:

- > Genkse jongeren van rond de 12 tot 14 jaar
- > politie
- > jeugdwerkers

Samenwerkende partners:

- > Dienst Veiligheid Stad Genk
- > Politiezone CARMA
- > Coördinator Stad Genk
- > De jongeren
- > Jeugdwelzijnswerkorganisatie Gigos vzw
- > Dienst Jeugd Stad Genk

PROJECTAANVRAAG 5

LEJO : Alle Lijnen Liggen Open?! (ALLO?!)

Dit project werd gecoördineerd door LEJO en liep in de provincie Oost-Vlaanderen, meer bepaald in de stad Aalst.

Beoogde doelstellingen:

- > verbeteren van de relatie tussen jongeren en politie in Aalst;
- > uitbouwen van expertise m.b.t. de relatie tussen jongeren en politie in Aalst;
- > uitbouwen van een lerend netwerk tussen alle samenwerkingspartners in Aalst en Gent onder leiding van LEJO.

Via volgende methodieken:

- > lerend netwerk op basis van lokale realiteiten met de Open Spacemethodiek;
- > vorming;
- > verbindende ontmoetingsactiviteiten.

Doelgroepen:

- > jongeren tussen 12 jaar en 18 jaar die de publieke ruimte frequenteren
- > lokale politie Aalst
- > lokale politie Gent
- > jeugdwerk Aalst
- > jeugdwerk Gent
- > lokaal bestuur Gent
- > lokaal bestuur Aalst

Samenwerkende partners:

- > Projectmedewerker vanuit Buurtwild/t Aalst
- > Vzw LEJO
- > Lokale politie Aalst
- > Lokale politie Dendermonde
- > Stad Gent
- > Stad Aalst
- > Aalsterse jongeren

Hogeschool VIVES: Politie Zonder Grenzen (PZG8930)

Dit project werd gecoördineerd door Hogeschool VIVES en liep in de provincie West-Vlaanderen, meer bepaald in de stad Menen.

Beoogde doelstellingen:

- > inzetten op nabijheid en positieve beeldvorming: aanwezigheid – affiniteit – zichtbaarheid en toegankelijkheid (meer ontmoeting tussen jongeren en politie);
- > creëren van vertrouwen en wederzijds begrip door o.a. in te zetten op beeldvorming en opbouw van het vertrouwen;
- > (digitale) informatie-uitwisseling in twee richtingen en heldere communicatielijnen;
- > evaluatie en reflectie.

Via volgende methodieken:

- > workshops over:
 - beeldvorming over politie bij jongeren
 - beeldvorming over jongeren bij politie
 - beeldvorming Rode Kruis en politie
 - positief veiligheidsbeleid
- > uitbouwen van structureel overleg met daaraan gekoppelde gerichte acties;

- > uitbouwen van wijkgerichte jongerenwerking binnen PZ Grensleie;
- > politie en stadsdiensten via een digitale tool laten communiceren naar jongeren;
- > focusgroepen opzetten rond evaluatie en reflectie.

Doelgroepen:

- > jongeren tussen 12 en 25 jaar woonachtig in Menen;
- > jongeren tussen 12 en 25 jaar die gebruikmaken van de Stad Menen;
- > politie Menen.

Samenwerkende partners:

- > Medewerkers van stadsdiensten Menen
- > Politied medewerkers van lokale politie Menen
- > Jeugddienst Stad Menen
- > Vives Kortrijk
- > PZ Grensleie
- > Rode Kruis Opvangcentrum
- > Dienst Veiligheid en Samenleven
- > Uit De Marge vzw

3.2 Werkpakketten binnen de onderzoeks- en begeleidingsopdracht

De onderzoek- en begeleidingsopdracht over de zes projecten heen liep van mei 2022 tot en met april 2024 en bestond uit vier werkpakketten:

- > projectmanagement en -opvolging;
- > begeleiding van de zes projecten;
- > analyse;
- > valorisatie en kennisdeling.

Principes van vrijwilligheid en vertrouwen (die ook centraal stonden in de zes projecten) werden ingebouwd doorheen de onderzoeks- en begeleidingsopdracht. Deelname aan uitwisselingen of het inspiratiemoment was nooit verplicht. In lokale projecten was het niet altijd een evidentie om met verschillende actoren rond de tafel te zitten vanuit vertrouwen en openheid. We beseften dat dit nog meer kan spelen wanneer er uitgewisseld wordt met actoren uit andere contexten.

We moedigden projectcoördinatoren aan om verschillende relevante actoren uit hun projecten mee te nemen maar hadden begrip voor drempels en bezorgdheden daarover. We begrepen dat een dwingend optreden hier gevolgen kon hebben voor de lokale dynamiek. Doordat er zes projecten waren die met elkaar uitwisselden, waren de verschillende actoren wel telkens voldoende vertegenwoordigd.

Ook vertrouwelijkheid van wat in coachinggesprekken, interviews, uitwisselingen of het inspiratiemoment gezegd werd, werd gegarandeerd. Verslagen werden enkel gedeeld met wie rond de tafel zat. We zorgden er ook voor dat moderators van uitwisselgroepjes steeds meerzijdig partijdig in het gesprek stonden, en zowel via houding als via methodieken zorgden we voor een veilige en gelijkwaardige inbreng van iedereen rond de tafel.

3.2.1 Projectmanagement en -opvolging

Een projectgroep, bestaande uit Bataljong, Uit De Marge en – afhankelijk van de agenda – onderzoekers Matthias De Backer en Muriel De Wolf (PLACECOMPANY) en Marjan Moris (Expeditions), zorgde voor het management van de onderzoeks- en begeleidingsopdracht.

Een stuurgroep functioneerde als klankbord voor het maken van keuzes binnen het project, de aanpak van uitwisselingen, het formuleren van aanbevelingen ... De stuurgroep bestond uit de projectgroep en de volgende partners:

- > D'Broej vzw
- > Departement Cultuur, Jeugd en Media (Vlaamse overheid)
- > Elegast
- > Federale Politie (vertegenwoordigd via de Directie van het Personeel Coördinatie - Diversiteit en de Dienst Rekrutering en Selectie)
- > FOD Binnenlandse Zaken
- > Kinderrechtencommissariaat
- > LEVL
- > Liga voor Mensenrechten
- > MRAX
- > Politiezone Brussel Noord
- > Politiezone Regio Rhode & Schelde
- > Stad Kortrijk
- > Vaste Commissie van de Lokale Politie
- > Vlaamse Jeugdraad
- > VVSG

3.2.2 Begeleiding

De zes projecten werden individueel gecoacht en er werden uitwisselingen opgezet tussen (de diverse actoren uit) de projecten. Er vonden drie uitwisselingen plaats, waarbij er ruimte werd gemaakt voor uitwisseling onder projectcoördinatoren, uitwisseling in homogene groepen (politie – jeugd(welzijns)werkers – lokale ambtenaren) en uitwisseling in heterogene groepen.

3.2.3 Analyse

Het analyseluik uit de opdracht mondde uit in deze publicatie. PLACECOMPANY maakte een literatuurstudie over de relatie tussen jongeren en politie. In literatuur en projecten uit binnen- en buitenland werd gezocht naar centrale begrippen, aandachtspunten en praktijken die inspireren om aan een versterkte relatie te werken. De weerslag van de literatuurstudie is [verderop in de publicatie](#) terug te vinden.

Naast de literatuurstudie geeft deze publicatie een blik op de belangrijkste inzichten en lessen over de zes projecten heen. Om daartoe te komen, analyseerden Bataljong en Uit de Marge onder coaching van Marjan Moris (Expeditions) alle input die gegenereerd werd uit de onderzoeks- en begeleidingsopdracht:

- > de zes projectaanvragen;
- > de eindrapporten van de projecten;
- > de individuele coachingsmomenten (gemiddeld vier per project);
- > de drie uitwisselingen;
- > een diepte-interview met elk van de zes projectcoördinatoren;
- > het inspiratiemoment op 7 december 2024;
- > de vier stuurgroepbijeenkomsten.

3.2.4 Valorisatie en kennisdeling

Naast deze publicatie deelden we de kennis uit de zes projecten op een [inspiratiedag](#) die plaatsvond op 7 december 2023. 137 aanwezigen lieten zich inspireren: alle mogelijke actoren met een impact op de relatie tussen jongeren en politie waren vertegenwoordigd. Plenair gingen de Vlaamse minister van Jeugd en de federale minister van Binnenlandse Zaken in gesprek met diverse actoren uit de zes projecten over de volgende thema's:

- > het belang van een meervoudig partijdige verbinder;
- > voorwaarden in en de impact van verbindingstrajecten;
- > de toekomst van verbindingstrajecten jongeren en politie.

In vijf workshops werd vanuit elk project ingezoomd op geleerde lessen, om zo geïnteresseerden uit Vlaanderen en Brussel te inspireren. De workshops werden gegeven door betrokken actoren uit de projecten die hun expertise deelden: jeugd(welzijns)werkers, politie-medewerkers, korpschefs, burgemeesters, schepenen, jongeren, lokale ambtenaren en bemiddelaars.

- > Dialoog opzetten tussen jongeren en politie: leidende principes voor een kwalitatief dialoogtraject (JES Antwerpen en JES Brussel)
- > Iedereen mee - Draagvlak en samenwerking tussen jeugdwerk, lokaal bestuur en politie (Groep INTRO)
- > Goed begonnen is half gewonnen - Hoe start je een project jongeren en politie op? (GIGOS)
- > De impact van verbindende activiteiten op jongeren, jeugdwerkers, politie en lokale besturen (LEJO)
- > Kennis over (de leefwereld van) jongeren integreren in je politiekorps (Vives Hogeschool)

4/ De relatie tussen jongeren en politie en hoe die te verbeteren: een literatuurstudie

(Muriel De Wolf en Mattias De Backer, PLACECOMPANY)

De verstandhouding tussen jongeren en politie loopt niet altijd van een leien dakje. Uit onderzoek blijkt dat die relatie nog een pak stroever loopt bij jongeren in een kwetsbare situatie, jongeren met een migratieachtergrond en jongeren die opgroeien in wijken met grote maatschappelijke complexiteit⁵. Jongeren in kwetsbare situaties komen veel vaker dan hun leeftijdsgenoten in aanraking met repressie, waardoor ze zich gestigmatiseerd en geïsoleerd voelen.

Maar ook de politie voelt zich onrechtvaardig hard aangepakt. Bij beide groepen leeft ook een gevoel van straffeloosheid: jongeren menen dat politiegeweld, discriminatie en etnisch profileren onbestraft blijven, agenten menen dat justitie te traag en te laks werkt en dat jongeren nadat ze zijn opgepakt, te snel weer op vrije voeten zijn.

In een snel veranderende samenleving staat de politie voor een scala aan uitdagingen die haar traditionele taken en professioneel handelen onder druk zetten. Culturele verschuivingen, sociaaleconomische factoren én technologische veranderingen geven vorm aan de manier waarop politie zich verhoudt ten opzichte van de bevolking. De toegenomen druk bij de ordehandhaving en bij bewoners in kwetsbare situaties kan leiden tot een neerwaartse spiraal.

Het begrijpen van deze processen en veranderingen is essentieel voor het bevorderen en faciliteren van een positief en constructief contact tussen politie en jongeren. Dat draagt bij aan het behouden of herstellen van het vertrouwen in politie en een veiligere en veerkrachtigere samenleving.

In dit hoofdstuk bespreken we de verschillende uitdagingen waarmee politie en jongeren in een kwetsbare situatie worden geconfronteerd. Daarnaast verkennen we een aantal mogelijke strategieën om die uitdagingen aan te pakken. We beginnen met een bespreking van een aantal relevante concepten en een analyse

van de huidige maatschappelijke ontwikkelingen die de gemeenschapsgerichte politiezorg en communicatie tussen politie en jongeren in kwetsbare situaties bemoeilijken. In het tweede deel geven we een overzicht van een aantal nationale en internationale projecten, gericht op politie en jongeren.

4.1 De relatie tussen jongeren en politie: enkele kernbegrippen

Om de relatie tussen jongeren en politie te schetsen is het nodig om aandacht te schenken aan enkele kernbegrippen. Deze begrippen worden in dit hoofdstuk kort uitgelegd, om te kaderen in welke context de relatie tussen jongeren en politie vorm krijgt.

4.1.1 Legitimiteit, autoriteit en vertrouwen

Over het algemeen kunnen we twee grote taken van politie onderscheiden⁶: enerzijds de bescherming van de bevolking en het garanderen van de veiligheid, anderzijds het handhaven van de openbare orde en bestrijden van criminaliteit. Om efficiënt te kunnen werken en deze taken te kunnen realiseren, heeft de politie de steun en het vertrouwen van de bevolking nodig. Met andere woorden, de legitimiteit én autoriteit van politie moet aanvaard worden door de burgers. Legitimiteit wordt door Jackson et al. (2012) omschreven als *'the right to rule and the recognition by the ruled of that right'*⁷.

Het verlenen van legitimiteit door de bevolking is een basisvoorwaarde voor politie om haar werk naar behoren te doen, of zoals Carter (2002) het noemt *'policing by consent'*⁸. Die publieke steun voor de politie als overheidsinstelling is belangrijk voor het naleven van wetten en regels door de bevolking (Tyler, 2005). Burgers stellen normconform coöperatief gedrag: ze conformeren zich vrijwillig naar de regels op basis van

5 De Backer, M. (2017). *Young people, public space and identity: A more-than-representational ethnography of hanging out in Brussels*. Vrije Universiteit Brussel.

6 Reiner, R. (2010). *The politics of the police*. Oxford: Oxford University Press en Verwee, I. (2019). Welke politie wil de burger?. *Cahiers Politiestudies* 1(50), 53-58.

7 Jackson, J., Bradford, B., Hough, M., Myhill, A., Quinton, P. & Tyler, T. (2012). Why do people comply with the law? Legitimacy and the influence of legal institutions. *British Journal of Criminology*, 52(6), 1051-1071.

8 Carter, D.L. (2002). *The police and the community* (7th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall

geloof in een legitiem strafrechtstelsel en een intrinsieke motivatie dat het naleven van de wet het juiste is om te doen.

Om die vorm van legitimiteit bij de bevolking te bereiken, is er echter een vertrouwensrelatie nodig tussen politie en burger: *'people obey the law only when they believe they are being treated with fair procedures'*. Hoe groter het vertrouwen bij de bevolking, hoe meer legitimiteit die laatste verleent aan politie (Tyler, 2005). Vertrouwen vormt dus een belangrijke indicator van legitimiteit en een noodzakelijke voorwaarde⁹.

Naast het opbouwen van een vertrouwensrelatie is het ook belangrijk dat er bij de bevolking een overtuiging leeft dat ze dezelfde waarden en normen deelt als (de vertegenwoordigers) van de instantie (Jackson et al, 2012o). Een politie die een bevolking(-sgroep) ervan kan overtuigen dat ze handelt en oordeelt op basis van dezelfde waarden en normen als de buurt waarin ze actief is, zal meer vertrouwen genereren en meer legitimiteit verwerven.

De bevolking heeft bepaalde verwachtingen van wat de rol van de politie is en hoedie zich moet gedragen. Verwee¹⁰ stelt dat op het niveau van gedrag de politie vriendelijk en objectief moet zijn, en dat ze burgers op een gelijkwaardige, respectvolle en integere manier moet behandelen. Wat de rol van de politie betreft, verwachten sommigen een politie die instaat voor de veiligheid, anderen verwachten eerder een probleemoplossende of criminaliteitsbestrijdende politie. Volgens Van Dijk, Hoogewoning & Punch¹¹ willen burgers vooral een probleemgerichte en een wederkerige politie en is communicatie cruciaal in het creëren en bestendigen van legitimiteit en vertrouwen bij de bevolking (Verwee, 2012).

De relatie tussen politie en de buurten waarin ze actief is, is ook afhankelijk van de historische en maatschappelijke context¹². Het is van belang dat partijen zich daarvan bewust zijn om een relatie tussen politie en buurt (her-)lop te bouwen. De huidige maatschappelijke context zorgt er echter voor dat de dienstverlenende functie van de politie onder druk komt te staan (Verwee, 2012). Er is sprake van toenemende radicalisering en polarisatie. Daarnaast moet politie werken

binnen een context van superdiversiteit (Geldof, 2019) en toenemende digitalisering¹³. Op het vlak van digitalisering hinkt de politie hopeloos achterop in kennis over en toepassing van digitale middelen als schakel tussen de overheid en de burger. Daarnaast zorgt de digitalisering er ook voor dat de kloof tussen politie en bevolking vergroot (en de bereikbaarheid van politie verkleint) en er bij politiebeambten een gevoel van vervreemding en onmacht ontstaat¹⁴. Dat maakt de taak van de politie er toenemend complex op en zorgt ervoor dat de werking van de politie zich meer en meer richt op veiligheid en repressie. Dat terwijl een bevolking een politie verwacht die zich richt op gemeenschapsgerichte politiezorg. Dat zorgt voor conflicten in verwachtingspatronen, wat op zich een weerslag kan hebben op de legitimiteit van de politie.

4.1.2 Procedurele rechtvaardigheid (procedural justice)

Om te komen tot vertrouwen, speelt procedurele rechtvaardigheid een cruciale rol bij contacten tussen politie en buurt/jongeren/bevolking. Volgens Tyler¹⁵ kan dat als volgt omschreven worden: *'Procedural justice relies on the value of fairness to govern decision-making processes and the interactions between the police and community members, which shape the public's compliance with the law and view of police legitimacy.'* Het gaat er dus om dat in de perceptie van burgers procedures en handelingen van politieagenten fair verlopen. Procedurele rechtvaardigheid steunt op vier principes¹⁶:

- > **Participatie:** De buurt krijgt de mogelijkheid om te participeren en heeft een stem als het gaat over lokale problemen, waardoor er een grotere tevredenheid over politieprocedures kan tot stand komen.
- > **Neutraliteit:** Onbevooroordeelde en transparante procedures kunnen ervoor zorgen dat burgers interventies door politie als gerechtvaardigd en fair percipiëren.
- > **Respect:** De politie moet waardigheid en respect uitstralen bij interpersoonlijk contact met de bevolking. Uit onderzoek blijkt dat vooral respect essentieel is bij contacten met minderheidsgroepen en met jongeren, aangezien die meer in aanraking komen met politie¹⁷.

9 Hough, Mike and Ruuskanen, E. and Jokinen, A. (2011) *Trust in justice and the procedural justice perspective: Editors' introduction*. *European Journal of Criminology* 8 (4), pp. 249-253.

10 Verwee, I. (2012). De politierol bekeken door de bril van de burger. Een caleidoscoop van verwachtingen en betekenissen. *Reeks Politiestudies*, 4.

11 Van Dijk, A., Hoogewoning, F., & Punch, M. (2015). *What matters in policing? Change, Values and Leadership in Turbulent Times*. Bristol: University Press.

12 Johnson, M.E. & Weisberg (2021). J., *The Little Book of Police Youth Dialogue. A Restorative Path Toward Justice*. Good Books: New York.

13 De Pauw, E. (2019). Technologie in beweging. *Cahiers Politiestudies*, 1(50), 81-90.

Geldof, D. (2019). De transitie van superdiversiteit en majority-minority-cities. Over de nood aan interculturalisering van politie en justitie. *Panopticon*, 40(5), 368-387.

14 van Stokkom, B. (2019). Herstelgericht politiewerk: knelpunten en uitdagingen. *Cahiers Politiestudies*, 1(50), 45-52.

15 Tyler, T.R. (1989). The Psychology of Procedural Justice: A Test of the Group-Value Model. *Journal of Personality & Social Psychology*, 57, 830-838. En Tyler, T.R. (2004). 'Enhancing Police Legitimacy'. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 593(1), 84-99.

16 Tyler, T.R. (2005). Policing in Black and White: Ethnic Group Differences in Trust and Confidence in the Police. *Police Quarterly*, 8(3), 322-342. En Perez, N.M., Nguyen, T. & Vogel, B. (2021). Community-Police Dialogues: Evaluating the Effect on Adult, Youth, and Police Participants. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 15(2), 1232-1244.

17 Tyler, T.R. & Blader, S.L. (2003). *The Group Engagement Model: Procedural Justice, Social Identity, and Cooperative Behavior*. *Personality and Social Psychology Review*, 7(4), 349-361.

- > **Onpartijdigheid en vertrouwen:** In een sfeer of cultuur van onpartijdigheid en vertrouwen tussen burgers en politie percipiëren burgers de handelingen en het gedrag van politie als meer rechtvaardig.

Elk van de vier pijlers vormt een basis voor procedurele rechtvaardigheid en zorgt ervoor dat politie op een positieve manier relaties kan ontwikkelen met een buurt of bevolkingsgroep. Procedurele rechtvaardigheid wordt dus bepaald door de kwaliteit van het beslissingsproces of de perceptie daarvan en is in die mate bepalend dat het zelfs de uitkomst van de interventie overstijgt: als er respect en transparantie is, hoeft een negatieve uitkomst van een interventie niet te leiden tot een negatieve ervaring. Procedurele rechtvaardigheid kan niet gelijk gesteld worden aan politionele legitimiteit, maar die laatste is er wel afhankelijk van¹⁸.

4.1.3 Discretionaire ruimte van de politie

In de context van contacten tussen politie en jongeren moet het begrip 'discretionaire ruimte' toegelicht worden. Hoewel een groot aantal handelingen van politie vastligt en bepaald wordt door de Wet op het Politieambt (WPA), heeft een individuele politieagent daarnaast ook nog vrij veel ruimte om zelf te bepalen wanneer een interventie nodig of gerechtvaardigd is en wanneer niet. Dat noemt men de discretionaire ruimte en die wordt ingevuld door een al dan niet objectieve lezing van de context door de individuele politieagent. Saudelli¹⁹ argumenteert bijvoorbeeld in de context van identiteitscontroles dat het niet zozeer de formele wetgeving is, maar de organisatiecultuur (de waarden en normen binnen het politiekorps) die een grote invloed heeft op de beslissingen van politieambtenaren op het terrein.

De discretionaire ruimte biedt daarnaast ook mogelijkheid om het eigen handelen te laten sturen door persoonlijke overtuigingen en ervaringen. Die beïnvloeding kan zelfs onbewust gebeuren. In deze context kunnen we spreken van een *confirmation bias*. Terwijl de bevolking (en jongeren dus ook) een eerlijke, objectieve en integere behandeling wil en verwacht, wordt het handelen van politie minstens voor een deel bepaald door subjectieve factoren. De invulling van de discretionaire ruimte kan dus een bedreiging vormen voor de legitimiteit van politie en de procedurele rechtvaardigheid.

4.1.4 Gemeenschapsgerichte politiezorg (community policing)

Community policing of gemeenschapsgerichte politiezorg (GGPZ) hangt nauw samen met herstelrecht en procedurele rechtvaardigheid. Ze is erop gericht om de rol van de bevolking of gemeenschap te vergroten, hen een stem te geven en te empoweren vanuit het idee dat politie niet alleen kan instaan voor problemen als veiligheid. Bij GGPZ ligt de focus op het verbeteren van communicatie tussen burgers en politie. Beslissingen worden op het niveau van de gemeenschap genomen om zo goed mogelijk tegemoet te komen aan de lokale noden²⁰. Politieagenten werken probleemgericht en identificeren de gepaste oplossing voor problemen wanneer ze zich voordoen, onder andere door een beroep te doen op andere diensten of voorzieningen. Ze vergroten hun impact op de gemeenschap door een dienstverlening op maat te leveren en bieden ondersteuning aan buurten of gemeenschappen om hun eigen vermogen tot misdaadpreventie te versterken.

Er is een nauwe band tussen gemeenschapsgerichte politiezorg en procedurele rechtvaardigheid. Zo stellen Perez et al²¹ dat de doelstellingen van gemeenschapsgerichte politiezorg onder andere worden gerealiseerd via de vier pijlers van procedurele rechtvaardigheid die hierboven al besproken werden.

Bij de Federale Politie België wordt gemeenschapsgerichte politiezorg als een belangrijk handelingsprincipe gehanteerd. GGPZ wordt omschreven aan de hand van vijf pijlers:

- > **Externe oriëntering/gerichtheid:** De politie staat niet tegenover de samenleving, maar er middenin. Ze kent en begrijpt de maatschappelijke situatie en evolutie. Juist door die integratie is ze zich snel en volledig bewust van wat leeft en speelt op het vlak van veiligheid en leefbaarheid in de samenleving en daardoor kan ze daarop tijdig en gepast inspelen of zelfs anticiperen.
- > **Probleemoplossend werken:** Deze pijler verwijst naar de identificatie en analyse van de mogelijke oorzaken van criminaliteit en van conflicten in de gemeenschap(pen). De politie treedt niet alleen op bij bestaande of gemelde problemen, en ze wacht zeker niet tot die problemen uit de hand lopen. Via een permanente follow-up, identificatie en analyse

18 Saudelli, I. (2021). *Mag ik uw identiteitskaart zien? Een kwalitatief onderzoek naar identiteitscontroles uitgevoerd door de Belgische lokale politie*. Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van doctor in de criminologische wetenschappen. Vrije Universiteit Brussel.

19 Saudelli, I. (2021). *Mag ik uw identiteitskaart zien? Een kwalitatief onderzoek naar identiteitscontroles uitgevoerd door de Belgische lokale politie*. Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van doctor in de criminologische wetenschappen. Vrije Universiteit Brussel.

20 Skogan, W.G., & Hartnett, S.M. (1999). *Community Policing, Chicago Style*. Oxford: Oxford University Press.

21 Perez, N.M., Nguyen, T. & Vogel, B. (2021). Community-Police Dialogues: Evaluating the Effect on Adult, Youth, and Police Participants. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 15(2), 1232-1244.

van de onveilige situatie probeert ze de problemen tijdig te onderkennen, ze zoveel mogelijk te voorzien en erop te anticiperen.

- > **Afleggen van verantwoording:** De pijler verantwoording vereist het opzetten van mechanismen waardoor de politie rekenschap kan afleggen over de antwoorden die ze formuleerde op de vragen en de noden van de gemeenschappen die ze dient.
- > **Partnerschap:** Dit verwijst naar het bewustzijn van de politie dat ze niet alleen verantwoordelijk is - en ook niet wil zijn - voor de veiligheid en leefbaarheid. De veiligheidszorg wordt een ketenbenadering, waarin elke partner een schakel vormt in een globale en geïntegreerde benadering.
- > **Empowerment** of bekwame betrokkenheid: Dit betekent dat er zowel voor de politiemensen als voor de diverse bevolkingsgroepen mogelijkheden moeten worden gecreëerd om gezamenlijk problemen van veiligheid en leefbaarheid aan te pakken, diensten te verlenen en orde en veiligheid te creëren. Empowerment impliceert onder meer dat politiemensen, samen met hun partners en de bevolking, kritisch nadenken over hun eigen taken en over de wijze waarop die taken worden uitgevoerd.

Volgens Devroe²² zorgen de huidige maatschappelijke ontwikkelingen en de politieke reacties daarop ervoor dat een gemeenschapsgerichte politiezorg moeilijk gemaakt wordt. Naast de problematieken die we hier nog bespreken, zien we ook dat de bereikbaarheid van politie verlaagt door processen van digitalisering. Daardoor heeft de burger minder het gevoel dat de politie ten dienste staat van hem²³. Dat wordt verder in de hand gewerkt door het feit dat politiekorpsen onderbemand zijn en het dikwijls moeten doen met beperkte middelen²⁴, waardoor er een gevoel van onmacht ontstaat. De professionele weerbaarheid van politie komt dus onder druk te staan, zowel fysiek, mentaal als moreel²⁵. Politieagenten worden omwille van al deze maatschappelijke evoluties geconfronteerd met een toenemende complexiteit van hun taken. Om daaraan tegemoet te komen, moet er volgens Devroe²⁶ geïnvesteerd worden in een geïntegreerde aanpak waarbij alle maatschappelijke actoren betrokken worden.

4.1.5 Herstelrecht (restorative justice)

*Restorative justice principles emphasize repair over punishment, inclusion over exclusion, and promote accountability and community support*²⁷. Herstelrecht is een (duurzaam) alternatief voor strafrecht dat gericht is op de noden van zowel slachtoffers als daders en betrokken gemeenschappen, en op het herstellen van de relaties tussen die partijen. Het slachtoffer en herstel van de door hem geleden schade staan centraal, en niet zozeer het straffen van een dader. Er wordt naar gestreefd om dader en slachtoffer met elkaar in contact te brengen en gesprekken lopen altijd via een bemiddelaar. Herstelrecht is van belang bij contacten tussen jongeren en politie als er sprake is van een misdrijf door een individu of een groep van individuen, maar de politie probeert om dat via overleg en communicatie op te lossen, eerder dan via het strafrecht.

Bij herstelgericht werken wordt ingezet op vier pijlers:

- > **Participatie:** stimuleren van de bereidheid van de betrokken partijen om deel te nemen.
- > **Personalisme:** het 'personaliseren' van de andere door partijen met elkaar in contact te brengen, zodat de impact van acties bij de andere gezien wordt.
- > **Herstel:** bekijken hoe de schade hersteld kan worden.
- > **Reïntegratie:** bespreken hoe de verschillende partijen verder kunnen op een positieve manier.

Centrale principes van het proces van herstelbemiddeling zijn:

- > **Vrijwilligheid:** De betrokken partijen kunnen vrijwillig in en uit de bemiddeling stappen.
- > **Vertrouwelijkheid:** Slechts met toestemming van de betrokken partijen wordt informatie van de ene naar de andere partij overgebracht. Het resultaat van het bemiddelingsproces kan naar de gerechtelijke instanties gecommuniceerd worden, als alle partijen daarmee akkoord gaan.
- > **Neutraliteit:** De bemiddelaar stelt zich neutraal (of beter: meerzijdig partijdig) op. De bemiddelaar is er zowel voor de dader als voor het slachtoffer, houdt hun beider belangen in het oog en zorgt ervoor dat het evenwicht tussen de betrokken partijen niet verstoord wordt.

22 Devroe, E. (2019). Politie in de open stad. *Cahiers Politiestudies*, 1(50), 73-80.

23 van Stokkom, B. (2019). Herstelgericht politiewerk: knelpunten en uitdagingen. *Cahiers Politiestudies*, 1(50), 45-52.

24 Saudelli, I. (2021). *Mag ik uw identiteitskaart zien? Een kwalitatief onderzoek naar identiteitscontroles uitgevoerd door de Belgische lokale politie*. Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van doctor in de criminologische wetenschappen. Vrije Universiteit Brussel.

25 Feys, Y. & Noppe, J. (2019). Geweldgebruik door en tegen de politie in de huidige context. In *De essentie van politiewerk* (Vol. 50, pp. 91-97). Gompel & Scavina.

26 van Stokkom, B. (2019). Herstelgericht politiewerk: knelpunten en uitdagingen. *Cahiers Politiestudies*, 1(50), 45-52.

27 Merkey, L. (2015). Building trust and breaking down the wall: the use of restorative justice to repair police-community relationships. *Missouri Law Review* 80(4), 1-13.

> **Transparantie:** Er heerst volledige transparantie over het proces van herstelrecht voor de betrokken partijen. De bemiddelaar verduidelijkt zijn rol, het doel en de mogelijkheden en begrenzings van het proces. Hij houdt op geen enkel moment informatie achter.

Bij herstelrecht of herstelbemiddeling wordt gezocht naar oplossingen voor conflicten via bemiddeling. Het zorgt ervoor dat het vertrouwen in de politie toeneemt, maar daarnaast zien we in de praktijk dat het toepassen van herstelrecht of –bemiddeling gehinderd wordt door de heersende politiecultuur (die in toenemende mate gericht is op repressie en criminaliteitsbestrijding) en door een gebrek aan kennis over mogelijkheden tot herstelbemiddeling.

In de context van de relatie tussen jongeren en politie kunnen we verwijzen naar de zogenaamde herstelgerichte conferenties (of *restorative conferences*). Volgens Roche²⁸ zorgt herstelrecht niet enkel voor een betere relatie tussen individuen en buurten, maar ook voor meer begrip van de betrokken partijen voor degene met wie er een conflict is. Via het gebruik van technieken van herstelrecht worden relaties hersteld en wordt sociaal kapitaal verbeterd door het leggen van nieuwe verbanden tussen individuen binnen en over netwerken heen. Binnen gemeenschapsgerichte politiezorg kunnen de principes van herstelrecht gehanteerd worden om te komen tot een betere communicatie tussen politie en verschillende doelgroepen.

4.1.6 Politiecultuur

Een politiekorps is een specifiek gegeven in een maatschappij door de rollen en taken die ze opneemt en de verwachtingen die een bevolking of gemeenschap heeft van 'de politie'; het is een instelling die van de bevolking het monopolie op geweld gekregen heeft²⁹. Deels als gevolg van die aparte positie in de maatschappij heeft zich binnen de instelling een 'politiecultuur' ontwikkeld. Onder politiecultuur verstaan we de waarden, normen, perspectieven, mythes en regels die het gedrag van politieagenten bepalen³⁰. Verschillende auteurs³¹ omschrijven politiecultuur als de aanwezigheid van een sterk gevoel van missie en beroepseer. Daarnaast heerst er ook een sterke interne solidariteit binnen de politie. Er

is sprake van een wij-zijgevoel dat voor sociale isolatie zorgt ten opzichte van de bevolking en de bredere samenleving. Politiecultuur wordt ook gekenmerkt door cynisme en pessimisme ten opzichte van de samenleving of bepaalde gemeenschappen, waardoor politieagenten dikwijls weinig verwachten van processen zoals herstelbemiddeling. Ten slotte zien we binnen de politiecultuur ook achterdocht jegens bepaalde maatschappelijke groepen en de neiging tot etnisch profileren (zie verder) naar boven komen.

Deze heersende politiecultuur is zeer hardnekkig en dwingend. Zo wordt van politieagenten die nieuw zijn binnen een korps verwacht dat ze zich assimileren aan de dominante cultuur binnen het korps, eerder dan dat deze cultuur zich transformeert naar de (vernieuwde) samenstelling van het korps³².

De politie verwacht medewerking en respect voor haar autoriteitspositie. De burger verwacht eerlijke, correcte en transparante behandeling, maar die ontbreekt dikwijls, o.a. door de werking van de politiecultuur, zeker bij interacties met personen met een migratieachtergrond³³.

De politiecultuur speelt dus een belangrijke rol bij het handelen en het gedrag van politie en bij het invullen van de discretionaire ruimte. Aangezien deze discretionaire ruimte net gekenmerkt wordt door afwezigheid van formele regels, kan elke individuele agent zijn beslissingen en handelingen laten leiden door eigen ervaringen en waarden en normen enerzijds en door de heersende cultuur binnen een korps anderzijds. Inspeken op de politiecultuur kan dus van groot belang zijn voor een gedragsverandering bij politiebeambten en dus voor het gevoel van procedurele rechtvaardigheid bij de burger.

Belangrijk om weten hier is dat er niet kan gesproken worden over één cultuur, maar dat die verschilt tussen en binnen politiekorpsen³⁴. Cankaya³⁵ spreekt liever over normbeelden dan over politiecultuur, wegens de connotatie van een stereotype en de negatieve waardering van het politiewerk die deze laatste heeft. Die normbeelden zijn volgens haar niet kleurloos of etnisch neutraal en bepalen in sterke mate hoe zowel burgers als ook collega's geëvalueerd en gedisciplineerd worden.

28 Roche (2003). *Accountability in Restorative Justice*. Oxford: Oxford University Press.

29 Ponsaers, P., Devroe, E., Meert, D. (2006). 'Kiezen voor een democratische politie. Wat is dat?'. *Orde van de Dag*, n°33, 7-14.

30 Reiner, R. (2010). *The politics of the police*. Oxford: Oxford University Press.

31 Reiner, R. (2010). *The politics of the police*. Oxford: Oxford University Press., van Stokkom, B. (2019). Herstelgericht politiewerk: knelpunten en uitdagingen. *Cahiers Politiestudies*, 11(50), 45-52., Saudelli, I. (2021). *Mag ik uw identiteitskaart zien? Een kwalitatief onderzoek naar identiteitscontroles uitgevoerd door de Belgische lokale politie*. Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van doctor in de criminologische wetenschappen. Vrije Universiteit Brussel. En Schuermans, N. (2021). *Politie in een superdiverse samenleving: een literatuurstudie*. Hannah Arendt Instituut, Vrije Universiteit Brussel.

32 Schuermans, N. (2021). *Politie in een superdiverse samenleving: een literatuurstudie*. Hannah Arendt Instituut, Vrije Universiteit Brussel.

33 Saudelli, I. (2021). *Mag ik uw identiteitskaart zien? Een kwalitatief onderzoek naar identiteitscontroles uitgevoerd door de Belgische lokale politie*. Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van doctor in de criminologische wetenschappen. Vrije Universiteit Brussel.

34 Schuermans, N. (2021). *Politie in een superdiverse samenleving: een literatuurstudie*. Hannah Arendt Instituut, Vrije Universiteit Brussel.

35 Cankaya, S. (2016). Normbeelden als alternatief voor politiecultuur: de integere, neutrale en loyale supercop. *Tijdschrift voor Veiligheid*, 15(2), 15-32.

Hoewel het veranderen van de heersende politiecultuur een grote impact kan hebben op het gedrag van individuele politieagenten, is dat geen eenvoudig proces. Door een gebrek aan training van politie worden bestaande politieculturen en 'gedragcodes' bestendig. Ook op het vlak etnisch profileren (zie onder) wordt nog steeds weinig vorming georganiseerd: die is dikwijls lokaal en beperkt tot een aantal korte (vrijwillige) opleidingen³⁶. In 2023 stelde de minister van Binnenlandse Zaken in een omzendbrief het '[Handelingskader Professioneel Profileren](#)' voor. Daarin worden niet enkel een aantal principes en richtlijnen naar voor geschoven om politiecontroles effectiever en efficiënter te laten verlopen, maar is er ook aandacht voor het belang van opleiding en een expliciet diversiteitsbeleid.

4.1.7 Etnisch profileren

Profileren door wetshandhavers is het proces van het identificeren van personen die waarschijnlijk bepaalde soorten crimineel gedrag zullen vertonen door gebruik te maken van een verscheidenheid aan indicatoren, waarvan etniciteit er één is. Belangrijk is ook het onderscheid gemaakt door Ingram³⁷: profileren kan enerzijds gebruikt worden om een misdaad op te lossen, maar anderzijds kan het ook dienen als strategie om criminaliteit mee te voorkomen.

Die tweede variant is problematischer, aangezien er nog geen sprake is van een crimineel feit en het voorspellen van de waarschijnlijkheid dat iemand crimineel gedrag zal stellen sterk onderhevig is aan vooroordelen. Daarom ook is 'etnisch' profileren zo gecontesteerd; het is sterk vatbaar voor structurele patronen van vooroordeel en discriminatie.

In de literatuur vinden we veel evidentie terug voor het bestaan van etnisch profileren bij politiekorpsen. Zo toont Brunson³⁸ (2007, 2009) aan dat Afro-Amerikaanse burgers meer negatieve ervaringen hebben met de politie dan witte bewoners en ze ook sneller worden aangehouden. Het gaat hier zowel om ervaringen waar er direct contact is met politieagenten, als om zogenaamde indirecte ervaringen: ervaringen die men kent van horen zeggen, van vrienden of familie of andere

buurtbewoners die in aanraking komen met de politie.

Uit het [EU MIDIS onderzoek](#), waarin onderzoek werd gedaan naar discriminatie van minderheden in de Europese Unie, blijkt dat etnische minderheden vaker geconfronteerd worden met identiteitscontroles: 24% van de Noord-Afrikaanse respondenten werd in de 12 maanden voorafgaand aan het onderzoek gecontroleerd, 18% van de Turkse respondenten, ten opzichte van 12% van de meerderheidsbevolking. Dat geldt bovendien ook voor blanken die zich op straat vertoonden met zwarten, die door zwarte buurten reden of gekleed waren in hiphopstijl. Daarnaast geven zwarten ook aan anders benaderd of behandeld te worden door de politie. Politieagenten hanteren een ander taalgebruik, tonen minder respect enzovoort.

Ook in België zijn er zeer veel indicaties van etnisch profileren bij politie en wordt algemeen aangenomen dat dit een rol speelt bij interventies. Er zijn echter geen statistieken of exacte cijfers aangezien registratie van etniciteit omwille van GDPR-regelgeving niet kan in België (in tegenstelling tot andere landen). Het is dus moeilijk om algemene of sterke conclusies te trekken over het voorkomen en de frequentie van etnisch profileren in België³⁹.

Het effect van etnisch profileren kan echter niet onderschat worden. Uit onderzoek⁴⁰ blijkt dat één negatieve gebeurtenis een veel groter effect kan hebben op attitudes ten opzichte van politie dan vele positieve. Die gebeurtenis kan een directe ervaring zijn, of zelfs een indirecte ervaring⁴¹. Jongeren die tijdens een politie-interventie ervaren dat de handelingen van de politie gebaseerd zijn op etnische vooroordelen, verliezen hun vertrouwen in de politie omdat ze het handelen niet meer als eerlijk of respectvol zien⁴². Etnisch profileren kan dus leiden tot een daling van de procedurele rechtvaardigheid bij etnische minderheden en dus ook van politionele legitimiteit⁴³. De autoriteit van politie neemt af, net als de bereidheid om met de politie samen te werken. Jongeren ontwikkelen een wantrouwen ten opzichte van politie en ondervinden zelfs een schadelijk effect op hun welbevinden en zelfbeeld⁴⁴.

36 Amnesty International. (2018). *'Je weet nooit met mensen zoals jij': Politiebeleid ter preventie van etnisch profileren in België*. Amnesty International Belgium.

37 Ingram, J. D. (2003). Racial and Ethnic Profiling. *Thurgood Marshall Law Review*, 29(1), 55–88.

38 Brunson, R.K. (2007). "Police don't like Black People": African-American Young Men's accumulated Police Experiences. *Criminology and Public Policy*, 6(1). En Brunson, R.K., & Weitzer, R. (2009). Police Relations with Black and White Youths in Different Urban Neighborhoods. *Urban Affairs Review*, 44.

39 Easton, M. (2019). Digitalisering brengt politie dichterbij de essentie van een gemeenschapsgerichte politiezorg. *Cahiers Politiestudies*, 11(50), 59–66. En Amnesty International. (2018). *'Je weet nooit met mensen zoals jij': Politiebeleid ter preventie van etnisch profileren in België*. Amnesty International Belgium.

40 Skogan, W.G., & Hartnett, S.M. (1999). *Community Policing, Chicago Style*. Oxford: Oxford University Press.

41 Brunson, R.K. (2007). "Police don't like Black People": African-American Young Men's accumulated Police Experiences. *Criminology and Public Policy*, 6(1).

Rosenbaum, D., Hawkins, D. & Schuck, A. (2005). Attitudes toward the police: The effects of direct and vicarious experience. *Police Quarterly*, 8(3), 343–365.

42 Schuermans, N. (2021). *Politie in een superdiverse samenleving: een literatuurstudie*. Hannah Arendt Instituut, Vrije Universiteit Brussel.

43 Saudelli, I. (2021). *Mag ik uw identiteitskaart zien? Een kwalitatief onderzoek naar identiteitscontroles uitgevoerd door de Belgische lokale politie*. Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van doctor in de criminologische wetenschappen. Vrije Universiteit Brussel. Brunson, R.K. (2007). "Police don't like Black People": African-American Young Men's accumulated Police Experiences. *Criminology and Public Policy*, 6(1). En Amnesty International. (2018). *'Je weet nooit met mensen zoals jij': Politiebeleid ter preventie van etnisch profileren in België*. Amnesty International Belgium.

44 Glaser, J. (2015). *Suspect race: causes and consequences of racial profiling*. Oxford: Oxford University Press.

Een gebrek aan procedurele rechtvaardigheid en positionele selectiviteit gaan volgens Van Praet⁴⁵ hand in hand. Ingeval de selectiviteit gebaseerd is op ras of etniciteit leidt dat tot etnisch profileren. Dat kan ook een rol spelen in de hierboven beschreven discretionaire ruimte van de individuele politieambtenaar: een politieambtenaar kan besluiten tot interventie of een identiteitscontrole op basis van redelijke argumenten. Zolang deze 'redelijke' argumenten niet duidelijk omkaderd en afgebakend worden, bieden ze ruimte voor etnisch profileren.

Etnisch profileren als onderdeel van een politiecultuur die moeilijk te veranderen valt, vormt dus een bedreiging voor een efficiënte werking van politie. Schuermans⁴⁶ stelt dat etnisch profileren zowel kan voorkomen op het niveau van de individuele politieagent als op het niveau van de hele organisatie of instelling, waardoor er binnen politiekorpsen sprake is van institutioneel racisme. Het is echter moeilijk om dit aan te tonen aangezien cijfers ontbreken.

Bovendien speelt ook een *confirmation bias*: mensen besteden selectief aandacht aan informatie die strookt met hun eigen bestaande overtuiging waardoor die denkpatronen bevestigd worden. Rassin et al⁴⁷ gaan zelfs verder en zeggen dat mensen vanuit hun overtuigingen zoekstrategieën ontwikkelen die ertoe leiden dat denkpatronen bevestigd worden, eerder dan ontkracht. Die denkpatronen veranderen zal dus een lang en moeilijk proces zijn.

De nood stelt zich om etnisch profileren aan te pakken. Het heeft niet alleen een negatief effect op de attitudes die jongeren (en de bredere bevolking) hebben ten aanzien van politie en de daarmee gepaard gaande dalende legitimiteit. Het leidt ook tot een inefficiënte manier van misdaadbestrijding⁴⁸. Door zich te laten leiden door vooroordelen, worden tijd en middelen besteed aan bepaalde groepen binnen een gemeenschap of samenleving, terwijl andere groepen daardoor ontsnappen aan de aandacht van de politie en dus makkelijker hun gang kunnen gaan.

Tegelijkertijd hebben politiediensten moeten vaststellen dat er binnen eigen rangen te weinig kennis is over

wat 'profilieren' nu net inhoudt en hoe rekbaar de discretionaire ruimte van de politie is binnen de perimeter van de wet. Daarom werd in een samenwerking tussen de politiezones Antwerpen, Gent, Mechelen-Willebroek en Brussel-Noord een project opgezet om na te denken over een 'handelingskader professioneel profileren'. Dat netwerk van politiezones erkent dat profileren op basis van huidskleur, afkomst of religie problematisch is en het project resulteerde in 2020 in een 'Handelingskader Professioneel Profileren', waar concrete handvaten aangereikt worden om het te vermijden.

Uit een recent onderzoek⁴⁹ in opdracht van de stad Gent naar het effect van het handelingskader op het handelen van politie blijkt dat het merendeel van de controles gebeurt op een neutrale en respectvolle manier, maar dat politie meer aandacht zou moeten besteden aan het spontaan informeren over de redenen van een identiteitscontrole. Hoewel het handelingskader deel uitmaakt van de basisopleiding en een online vervolgopleiding (voor de Gentse agenten), geven de onderzoekers ook aan dat het weinig impact heeft op het handelen op het terrein en dat de kennis van het handelingskader slechts in beperkte mate blijft hangen.

Het handelingskader zelf is niet van Belgische makelij, maar is gebaseerd op het Nederlandse Handelingskader Proactief Controleren, dat daar al sinds 2017 bestaat⁵⁰. Zonder een vergelijkende analyse te voeren tussen beide landen, is het belangrijk om te weten dat het Nederlandse handelingskader enkel over proactieve controles spreekt, waarbij de Belgische variant zowel proactieve als reactieve controles includeert.

Om beide controles in een term te kunnen vatten, wordt het begrip professioneel profileren gebruikt⁵¹. We zien die term ook terugkomen in de recente [omzendbrief van minister Verlinden betreffende het handelingskader inzake het professioneel profileren en controleren](#). De doelstelling van die omzendbrief is om het handelingskader in te voeren binnen de geïntegreerde politie om zo discriminerend profileringsgedrag tegen te gaan.

In het diversiteitsbeleid van Politiezone Gent wordt professioneel profileren als volgt omschreven: "Professioneel profileren legt enerzijds de nadruk op mo-

45 Van Praet, S. (2020). *Identificeren en aanpakken van problemen of misbruiken bij politiselectiviteit. Een actieonderzoek naar problematische praktijken en mechanismes van politiselectiviteit in de politiezone Schaarbeek-Evere-Sint-Joost-ten-Node* (PolBruNo). Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie.

46 Schuermans, N. (2021). *Politie in een superdiverse samenleving: een literatuurstudie*. Hannah Arendt Instituut, Vrije Universiteit Brussel.

47 Rassin, E., Eerland, A. & Kuijpers, I. (2010). Let's Find the Evidence: An Analogue Study of Confirmation Bias. *Criminal Investigations, Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 7(3), 231-246.

48 Saudelli, I. (2021). *Mag ik uw identiteitskaart zien? Een kwalitatief onderzoek naar identiteitscontroles uitgevoerd door de Belgische lokale politie*. Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van doctor in de criminologische wetenschappen. Vrije Universiteit Brussel, Cankaya, S. (2012). *De controle van Marsmannetjes en ander Schorriemorrie*. Den Haag: Boom Lemma. En Amnesty International. (2018). *'Je weet nooit met mensen zoals jij': Politiebeleid ter preventie van etnisch profileren in België*. Amnesty International Belgium.

49 De Vocht, L., De Kimpe, S., & Verhage, A. (2023). *Evaluatie Handelingskader Professioneel Profileren. Eindrapport van een onderzoek naar de impact en het effect van het Handelingskader Professioneel Profileren in PZ Gent*. Versie 9 mei 2023.

50 Politie Nederland. (2017). [Handelingskader proactief controleren](#)

51 De Vocht, L., De Kimpe, S., & Verhage, A. (2023). *Evaluatie Handelingskader Professioneel Profileren. Eindrapport van een onderzoek naar de impact en het effect van het Handelingskader Professioneel Profileren in PZ Gent*. Versie 9 mei 2023.

tivering van een controle en de communicatie daarvan naar de betrokkenen. Anderzijds is ook het inlevingsvermogen van de politiemedewerker rond de mogelijke impact van zijn controle op de beleving van de gecontroleerde een belangrijk aspect, zeker wanneer het om jongeren gaat”⁵².

4.1.8 Jongerencultuur

Naast een aantal concepten die betrekking hebben op de politie, schuiven we ook nog enkele concepten naar voor over de leefwereld van jongeren.

‘Jongerencultuur’ werd voor het eerst als begrip gebruikt door Talcott Parsons, in 1942, om een reeks zogenaamd unieke, onderscheidende patronen onder jongeren te beschrijven, waarin waarden als hedonisme, consumptie en onverantwoordelijkheid werden benadrukt. De jeugd wordt door Parsons gezien als een unitaire adolescentie subcultuur die alle andere culturele banden met thuis, buurt of klasse overstijgt en een antagonistische relatie met de sociale orde uitdrukt.

De zogenaamde *Birmingham School* ontwikkelde in de jaren 1960 en '70 een structuralistisch kader voor het begrijpen van jeugdcultuur. Hun werk was grotendeels gebaseerd op etnografische studies die zich richtten op de rituelen die jongeren creëren binnen de context van populaire cultuurconsumptie en performatieve praktijken. Het uitgangspunt is dat “*jeugdsubculturen behoren tot de arbeidersklasse, voortkomend uit de ervaring van ondergeschiktheid. Subculturele activiteit wordt geïnterpreteerd als een vorm van symbolische politiek voor bepaalde klasse- en culturele ervaringen*”⁵³. Phil Cohen zag de culturele jeugdstijl als een reactie van jongeren op de omstandigheden van hun tijd. Stijlproductie was in feite een wapen in de voortdurende klassenstrijd. Vandaar het woord ‘subcultuur’, een responsief, bottom-up initiatief tegen de ‘hegemoniale’ cultuur en haar waarden.

Sinds de jaren negentig hebben studies over jongeren geleid tot termen als ‘club culture’, ‘nightlife culture’, ‘neotribes’, ‘lifestyles’, ‘scenes’, of meer in het algemeen ‘post-subculturen’. In die postmoderne benadering van jongerencultuur wordt voorrang gegeven aan het indi-

viduele ageren en betekenisgeving in plaats van groepsidentiteit, aan fluiditeit en heterogeniteit in plaats van sociale structuur en aan consumentisme en hedonisme in plaats van klassenstrijd. Commentatoren zoals Miles⁵⁴ stellen dat “*[jonge mensen] niet langer afhankelijk zijn van subculturele bevestigingen voor de constructie van hun identiteit (als ze dat al ooit deden) maar levensstijlen construeren die even aanpasbaar en flexibel zijn als de wereld om hen heen.*”

Ook buurtfactoren kunnen een rol spelen in de ontwikkeling van jongeren- of subculturen. Uit onderzoek in de sociale en stedelijke geografie weten we dat de woonbuurt een belangrijke omgeving is voor jongeren. Het is een derde ruimte⁵⁵, naast huis en school, een ruimte waar jongeren kunnen experimenteren buiten het zicht van mensen in gezaghebbende posities. Het is belangrijk voor hun psychosociale ontwikkeling, maar dus ook voor de vorming van groepsidentiteiten⁵⁶.

Termen zoals ‘jongerencultuur’ en ‘subcultuur’ worden soms op een relatief neutrale manier gehanteerd om de cultuur binnen jongerengroepen mee te benoemen, maar even vaak hebben ze een normatief-negatieve bijklank; ze worden wel eens als synoniem gebruikt voor deviant gedrag. Zo staan subculturen zoals hiphop en rap in de publieke verbeelding vaak synoniem met misdaad, gevaar en wanorde, in die mate dat sommige muziekgenres in hun totaliteit verdacht zijn⁵⁷. Volgens de labeling theory van Howard Becker⁵⁸ kunnen zulke etiketten net dat bepaald gedrag in de hand werken. Volgens Becker kan een etiket zoals ‘deviantie’ iemands identiteit mee gaan sturen en kan wangedrag verklaard worden door de manier waarop iemand als deviant wordt bestempeld⁵⁹.

Die hypothese wordt ondersteund door de sociale identiteitstheorie die zegt dat hoe wij ons als mens identificeren met groepen minstens deels het gevolg is van hoe we van buitenaf door anderen geïdentificeerd worden. Met andere woorden, identiteitsvorming gebeurt niet in een vacuüm of neutrale sociale ruimte, en is niet alleen het resultaat van hoe we ons sociaal verbinden met anderen en met bepaalde groepsidentiteiten; het is ook het gevolg van hoe we door de buiten-

52 Politiezone Gent (2017). [100% FLIK. Een vernieuwend diversiteitsbeleid](#), 12

53 Blackman, S. (2005). Youth subcultural theory: A critical engagement with the concept, its origins and politics, from the Chicago school to postmodernism. *Journal of Youth Studies*, 8(1).

54 Miles, S. (2000). *Youth lifestyles in a changing world*. McGraw-Hill Education (UK), p. 159-160.

55 Soja, E. (1996). *Thirdspace: Journeys to Los Angeles and other real-and-imagined places*. Blackwell.

56 Banerjee, T., & Lynch, K. (1977). On people and places: A comparative study of the spatial environment of adolescence. *Town Planning Review*, 48(2). Bellot, C. (2003). Les jeunes de la rue: Disparition ou retour des enjeux de classe? *Lien Social et Politiques*, 49. De Visscher, S., & Bouverne-De Bie, M. (2008). Recognizing Urban Public Space as a Co-Educator: Children's Socialization in Ghent. *International Journal of Urban and Regional Research*, 32(3). L'Aoustet, O., & Griffet, J. (2004). Sharing public space: Youth experience and socialization in Marseille's Borely Park. *Space and Culture*, 7(2). En Proshansky, H. M. (1983). Place identity: Physical world socialisation of the self. *Environmental Psychology*, 3, 299-313.

57 Fatsis, L. (2018). Grime: Criminal Subculture or Public Counterculture?: A critical investigation into the criminalisation of black musical subcultures in the UK. [Crime, Media, Culture](#).

58 Becker, H. (1963). *Outsiders: Studies in the sociology of deviance*. Free Press.

59 Travis, J., & Lawrence, S. (2002). *Beyond the Prison Gates. The State of Parole in America*. Urban Institute.

wereld worden benoemd⁶⁰. Wanneer op een negatieve manier wordt gesproken over bepaalde jongerenculturen, bestaat de kans dat die negatieve stereotypering wordt overgenomen en gereproduceerd.

4.1.9 Superdiversiteit

De afgelopen decennia zien we een toenemende diversiteit in onze samenleving. Steden als Brussel, Antwerpen en Genk hebben een meerderheid aan inwoners met een migratieachtergrond en zijn geëvolueerd naar *majority-minority cities*⁶¹. 'De' gemeenschap bestaat niet meer⁶², maar er is sprake van *multiple communities*: binnen steden en wijken bestaan verschillende gemeenschappen met hun eigen waarden, normen en culturele achtergronden. Die diversiteit zal – door (socio-)demografische ontwikkelingen – de komende jaren alleen maar blijven toenemen, vooral bij jongeren, en dat heeft belangrijke implicaties voor de werking van politiediensten.

Steden genereren uitsluiting, polarisatie en criminaliteit⁶³ en de transitie naar superdiversiteit gaat gepaard met discussie, wrijving en conflict⁶⁴. Die transitie verloopt nog trager bij politie- en justitiediensten, onder andere omdat de samenstelling van die diensten minder divers is dan de bevolking die ze bedienen⁶⁵. Personen met een migratieachtergrond zijn zelfs sterk ondervertegenwoordigd: in de 13 grootste steden in Vlaanderen is 35% van de bevolking van buitenlandse herkomst, terwijl slechts 6% van het politiepersoneel tot die groep behoort. Dat kan leiden tot legitimiteitsproblemen, ook omdat agenten dikwijls niet wonen in de wijken waar ze werken en dus de buurt en bewoners niet goed kennen⁶⁶. Ze kennen het stedelijke gegeven niet en zijn niet vertrouwd met de verregaande diversiteit of bevolkingsdichtheid van een buurt. Het gebrek aan diversiteit bij politie- en justitiediensten zorgt voor een afstand tussen die diensten en burgers (jongeren) met een migratieachtergrond.

Het advies van Comité P om te komen tot een betere verstandhouding houdt dan ook in dat de personeelsamenstelling meer aansluit bij de superdiverse samenleving. Nochtans blijken de acties om divers te rekruteren vaak weinig effectief door het negatieve imago dat de politie heeft bij jongeren met een migratieachtergrond⁶⁷, door een gebrekkig of onbestaand intern diversiteitsbeleid en door discriminatie op de werkvloer (Schuermans, 2021).

De uitdaging bestaat er dus in om bovenstaande problemen binnen de politiediensten aan te pakken en om te zorgen voor meer samenwerking tussen burgers (jongeren specifiek) en politie om zo de veiligheid in superdiverse wijken te vergroten⁶⁸. Community policing moet rekening houden met de diversiteit in de samenleving en inspelen op de noden van elke gemeenschap. Er moet specifiek aandacht worden besteed aan divers-sensitieve vaardigheden en interculturele communicatie in de opleiding van politie- en justitiediensten (Geldof, 2019).

4.1.10 Besluit

Om de dynamiek tussen jongeren en politie te begrijpen is er nood aan inzicht in de functie van politieambtenaar, in de typerende professionele cultuur binnen politiekorpsen, in jongerenculturen en in essentiële karakteristieken van de relatie tussen beide, zoals procedurele rechtvaardigheid of legitimiteit. Vertrouwdheid met die kernbegrippen en met enkele daarmee verband houdende theorieën is noodzakelijk om projecten op te zetten die de relatie tussen beide moet verbeteren.

In het volgende deel, spenderen we aandacht aan een tiental projecten die in binnen- en buitenland zijn opgezet om die relatie te verbeteren.

60 Jenkins, R. (2014). *Social identity*. Routledge.

61 Geldof, D. (2019). De transitie van superdiversiteit en majority-minority-cities. Over de nood aan interculturalisering van politie en justitie, *Panopticon*, 40(5), 368-387.

62 Easton, M., Ponsaers, P., Demarée, C., Vandevoorde, N., Enhus, E., Eiffers, H., Moor, L.G. (2009). *Multiple community policing: Hoezo?*. Gent: Academia Press.

63 Devroe, E. (2019). Politie in de open stad, *Cahiers Politiestudies*, 1150), 73-80.

64 Geldof, D. (2017). Superdiversiteit en de informele stad. Verborgene en tijdelijke stadsbewoners als deel van complexiteit. *Tijdschrift over Cultuur en Criminaliteit*, 7(1), 21-38.

65 Schuermans, N. (2021). *Politie in een superdiverse samenleving: een literatuurstudie*. Hannah Arendt Instituut, Vrije Universiteit Brussel.

66 Van Praet, S. (2020). *Identificeren en aanpakken van problemen of misbruiken bij politiselectiviteit. Een actieonderzoek naar problematische praktijken en mechanismes van politiselectiviteit in de politiezone Schaarbeek-Evere-Sint-Joost-ten-Node (PolBruNo)*. Brussel: Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie.

67 Tyler, T.R. (2005). Policing in Black and White: Ethnic Group Differences in Trust and Confidence in the Police. *Police Quarterly*, 8(3), 322-342.

68 Devroe, E. (2019). Politie in de open stad, *Cahiers Politiestudies*, 1150), 73-80.

4.2 Projecten in binnen- en buitenland

In de literatuur zijn verschillende voorbeelden te vinden van projecten rond politie en jongeren. We geven hieronder een overzicht van een aantal projecten, in binnen- en buitenland, en de gebruikte methodieken. We hebben deze projecten gekozen om te illustreren hoeveel variatie er op het terrein bestaat, zowel in de algemene doelstellingen van de projecten als in de doelgroepen waarop ze gericht zijn, de gebruikte methodieken of de impact die ze hebben. Het overzicht is niet exhaustief; wel hebben we geprobeerd om de variëteit in de projecten weer te geven.

Dit deel begint met twee projecten die eerder een concrete uitwerking zijn van wat hierboven gemeenschapsgerichte politiezorg en procedurele rechtvaardigheid werd genoemd. De daaropvolgende projecten zijn dan weer in meerdere of mindere mate geïnspireerd door de principes van herstelrecht.

4.2.1 Training in procedural justice – Chicago (US)

Dit project is niet gericht op communicatie tussen jongeren en politie maar enkel op politieagenten. Er moet immers ook aandacht gaan naar het sensibiliseren en bewustmaken van politie. Skogan, Van Craen en Hennessy⁶⁹ gingen na in welke mate training van politieagenten in de verschillende concepten van procedurele rechtvaardigheid daarop een antwoord kan bieden. Ze baseren zich daarvoor op de praktijken van de politie van Chicago die in 2012 startte met het aanbieden van trainingen in procedurele rechtvaardigheid. De impact ervan bleek niet te onderschatten, zelfs op korte termijn. Politiebeambten met training bleken veel meer aandacht te hebben voor eerlijke en transparante interventies dan zij die de training niet gekregen hadden. Om dat effect op langere termijn te bestendigen, is er volgens de auteurs wel nood aan opvolging en supervisie.

Met andere woorden: door politiebeambten te sensibiliseren over concepten en processen van procedurele rechtvaardigheid, of er aandacht voor te hebben in projecten rond jongeren en politie, kun je het gedrag van politieagenten naar jongeren toe wijzigen. Daardoor stijgt het gevoel van procedurele rechtvaardigheid bij jongeren, voelen ze zich eerlijker behandeld en bekijken ze politie op een positievere manier. Dat heeft een positief effect op het vertrouwen dat jongeren zullen hebben in de werking van de politie.

4.2.2 National Reassurance Policing Programme – Londen (UK)

Het *National Reassurance Policing Programme*⁷⁰ is een initiatief dat getest werd in acht politiekorpsen in het Verenigd Koninkrijk en dat gericht is op community policing. De resultaten waren zo goed dat het daarna nationaal uitgerold werd. Het programma is opgebouwd rond drie principes:

- > de zichtbaarheid en toegankelijkheid van politiebeambten vergroten;
- > politiepraktijken richten op de aanpak van criminaliteit en onrust die disruptief zijn voor de buurt;
- > politie en buurt samen verantwoordelijkheid laten opnemen om prioritaire problemen in de buurt op te lossen.

Lowe en Innes⁷¹ kwamen ook al tot de bevinding dat er met deze manier van werken binnen een gemeenschap een goed begrip ontstaat van welke problemen het grootste risico of de grootste bedreiging inhouden voor de gemeenschap.

4.2.3 Operation People – Maryland (US)

*Operation People*⁷² is een initiatief uit de jaren '90 dat gericht is op zowel het concept van restorative justice of herstelrecht – waarbij de focus ligt op de noden van de slachtoffers, de daders en de betrokken buurt – als op gemeenschapsgerichte politiezorg (community policing). In dit project werden een aantal *state troopers* uit Maryland gekozen om de doelstellingen van het project te realiseren in een aantal buurten met hoge criminaliteit. We konden drie stappen onderscheiden in het programma van het project:

- > Een bevraging van de buurt, die peilde naar hoe politie en de buurt gepercipieerd werden. De lokale politiechef van de buurten werd mee betrokken in deze fase van het project.
- > De *state troopers* en een aantal lokale politiebeambten trokken naar de buurten om met de bewoners in gesprek te gaan over problemen in de buurt en naar oplossingen te zoeken. Zowel kleine als grote problemen konden hier besproken worden.
- > De *state troopers* en politiebeambten namen actief deel aan activiteiten met kinderen en jongeren, zoals samen huiswerk maken, een basketbalwedstrijd houden met leerkrachten uit de buurt ...

69 Skogan, W.G., Van Craen, M. & Hennessy, C. (2015). Training police for procedural justice. *Journal of Experimental Criminology*, 11(3), 319-334.

70 Innes, M. (2019). Reinventing Reassurance. *Cahiers Politiestudies*, 11(50), 37-40.

71 Lowe, T. & Innes, M. (2012). *Can we speak in confidence?* Community intelligence and neighbourhood policing v2.0. *Policing and Society*, 22(3), 295-316.

72 Merkey, L. (2015). Building trust and breaking down the wall: the use of restorative justice to repair police-community relationships. *Missouri Law Review* 80(4), 1-13.

Met *Operation People* wou men van het eerste contact van mensen uit de buurt met de politie een positief contact maken. Zo zou het vertrouwen van de buurtbewoners in de politie toenemen en zouden ze sneller geneigd zijn om problemen in de buurt te rapporteren. De primaire focus van het project lag op de totstandkoming van een positieve en constructieve communicatie tussen de partijen: open, eerlijk en respectvol. Er werden regelmatige bijeenkomsten georganiseerd die open stonden voor iedereen die wou deelnemen.

Een belangrijke bevinding uit het project was dat de belangrijkste punten of beslissingen van deze bijeenkomsten online ter beschikking gesteld moesten worden voor de gehele buurt. Dat zorgde voor een grote transparantie en had een positief effect op het vertrouwen van de buurtbewoners.

4.2.4 Second Wave - Gouda (NL)

Met het [project Second Wave in Gouda](#) wou men een betere verstandhouding tot stand brengen tussen de lokale jongeren (van voornamelijk Marokkaanse achtergrond) en de politie. Het project werd opgestart in 2010. In totaal namen zes politieagenten en twintig jongeren deel aan trainingen, open dialogen, workshops en debatten. Tijdens de trainingen en workshops kwamen maatschappelijke thema's zoals radicalisatie aan bod om beide groepen meer inzicht te verschaffen in die processen. Tijdens de open dialogen kregen zowel jongeren als politie de ruimte om hun ervaringen en gevoelens (zoals kwaadheid, frustratie ...) te delen. Resultaat van het project was dat beide groepen aangaven een beter inzicht te hebben in elkaars context, motivaties en gevoelens: *'The youngsters got to know the person behind the uniform, and the police officers got to know the boys behind the nuisance.'*

Jongeren gaven aan:

- > sterk geëngageerd te zijn voor de doelstellingen van het project;
- > meer inzicht te hebben verworven in de werking, prioriteiten en doelstellingen van politie;
- > positiever te staan ten opzichte van politieagenten.

Voor de betrokken politieagenten resulteerde het project in:

- > een positievere attitude ten opzichte van jongeren;
- > een beter inzicht in waarom jongeren op straat komen om elkaar te ontmoeten (straatcultuur);
- > minder negatieve stereotypering van jongeren;
- > een verbeterd contact met jongeren op straat.

Het project had zoveel succes dat het verder uitgerold in andere steden in Nederland.

4.2.5 Second Wave - Vilvoorde (B)

Ook in België werden door het succes van de *Second Wavemethodiek* gelijkaardige projecten opgestart, onder andere [in Vilvoorde](#) in 2016. In dat project, geïnitieerd door de stad Vilvoorde in samenwerking met een lokale theatervereniging, werd getracht om de deelnemers, zowel jongeren als politieagenten, via rollenspel en enkele sociale vaardigheden aan te leren met het oog op een wederzijdse duurzame relatie.

De groepen bestonden uit ongeveer 25 personen, samengesteld uit politieagenten en jongeren en begeleid door onafhankelijke bemiddelaars. De bemiddelaars overlegden apart met jongeren en politie. Met jongeren hadden ze het over hoe de volgende sessies gepland werden (welke thema's moeten er aan bod komen en welke activiteiten kunnen er georganiseerd worden?) en konden eventuele problemen in verband met het verloop van het project besproken worden.

Daarnaast overlegden de bemiddelaars ook regelmatig met de politieagenten om hun deelname aan de workshops aan te moedigen. De jongeren, bemiddelaars en politieagenten ontmoetten elkaar eenmaal per maand tijdens de workshops. Om een veilige omgeving te creëren, kwamen politieagenten in burger. Naarmate jongeren en politie meer met elkaar vertrouwd geraakten, stelden deelnemers ook aanvullende activiteiten voor.

Tijdens de gemeenschappelijke workshops werd er een op toneel gebaseerde benadering gehanteerd. Daarvoor is het belangrijk dat de bemiddelaars een stevige achtergrond hebben in technieken als improvisatie, vertrouwen- en rollenspel. Bedoeling is om via die aanpak een zogenaamde 'theatrale afstand' te creëren, waar gevoelens en meningen op een veilige (maar niet-vrijblijvende) manier geuit kunnen worden, zonder dat de deelnemers het gevoel krijgen dat ze persoonlijk aangevallen worden.

De deelnemers spelen immers eerder een rol dan dat ze vertellen over persoonlijke ervaringen of persoonlijke meningen uiten, wat dikwijls heel gevoelig kan liggen bij de andere partij. Via het gebruik van toneel leren de deelnemers samenwerken, een veilige omgeving creëren voor elkaar, initiatief nemen en werken aan zelfvertrouwen. Door samenwerking 'op het toneel' te realiseren, wordt ook de samenwerking in het echte leven bevorderd.

Het proces van maandelijks samen komen, is een dynamisch proces. De bemiddelaars evalueren en grijpen in op de methodieken en inhoud die aan bod komen tijdens de workshops. In eerste instantie wordt ingezet op het creëren van een veilige omgeving, onder andere door met beide groepen afspraken te maken en concepten te verduidelijken.

Nadien wordt via spelactiviteiten gewerkt aan teambuilding en plezier. In een volgende stap kunnen bemiddelaars moeilijke onderwerpen en meningsverschillen bespreken met de groepen. Bij elke interactie zorgen de bemiddelaars ervoor dat er een constructieve sfeer heerst en dat alle deelnemers zich gerespecteerd voelen.

4.2.6 Wij(k) in verandering – Antwerpen (B)

Het project ‘Wij(k) in verandering’ was een *Erasmus+ Youth in Action* project en werd in 2012 opgestart, onder andere met KRAS Kiel in Antwerpen, waarbij het project specifiek gericht was op het verbeteren van de relatie tussen jongeren en politie, op vraag van de jongeren zelf. Centraal stonden jongeren in een maatschappelijk kwetsbare situatie, aangezien zij frequentere en negatievere contacten hadden met politie.

In het project werd vooral gefocust op de rol van de jeugdwerker in het mediëren of verbeteren van contacten tussen jongeren en politie. Uit het project kwamen een heel aantal aanbevelingen rond hoe je dat als jeugdwerker kunt realiseren. Die tips werden samengebracht in een toolkit (Toolkit IDEA).

Verschillende methodologieën en praktijken werden tijdens het project toegepast:

- > debattrainingen voor de jongeren;
- > dialogen tussen jongeren en vertegenwoordigers van de belangrijkste lokale partners;
- > artistieke projecten, zoals het maken van een film ‘In naam van de vriendschap’;
- > oprichting van een stuurgroep met de belangrijkste actoren in de wijk;
- > uitwisseling met jongerenwerk uit Gouda (zie eerder). Zij werkten aan de hand van de *Second Wavemethodiek*, waarbij op zoek gegaan wordt naar gelijkenissen tussen actoren in plaats van de twee groepen ten opzichte van elkaar te plaatsen en te focussen op de problemen tussen beide groepen.

Tijdens de Europese Jeugdweek van 2014 won het project een *Youth Award*, in de categorie *Empowering young people through mobility and other initiatives*, uitgereikt door de Europese Commissie.

Als gevolg van de ontmoeting met jongerenwerk Gouda en kennismaking met de *Second Wavemethodologie* werd het project ‘Wij(k) in verandering’ verdergezet. Er werd ingezet op het verbeteren van het vertrouwen tussen politie en jongeren (in maatschappelijk kwets-

bare contexten) enerzijds en het responsabiliseren en empoweren van die jongeren anderzijds. Daarvoor lag de focus op het versterken van hun vaardigheden, zodat ze grip krijgen op hun eigen situatie. Er werden verschillende sessies georganiseerd rond uiteenlopende onderwerpen, waarbij rollenspellen en gesprekstechnieken werden toegepast.

4.2.7 Community Based Arts Interventions (UK)

*Community Based Arts Interventions*⁷³ is een project uit Engeland waarin gewerkt wordt op basis van de hierboven beschreven vier pijlers van herstelrecht⁷⁴. Het project omvatte acht sessies met enerzijds jongeren tussen elf en twintig jaar oud en anderzijds politiebeambten. Die laatsten kwamen uit de brede omgeving van de betrokken buurt en er werd op gelet dat beide partijen elkaar niet (her)kenden. Het project omvatte drie fasen:

Fase 1

Aparte samenkomsten met de jongeren en de politiebeambten (participation), waar toegelicht werd hoe de groepsgesprekken georganiseerd zouden worden.

Fase 2

Gemeenschappelijke sessies op basis van een aantal innovatieve, herstelgerichte en creatieve praktijken:

- > Jongeren en politiebeambten interviewen elkaar om elkaar te leren kennen. Belangrijk daarbij is het element van verpersoonlijking van ‘de andere’ (personalism) waardoor die een gezicht krijgt.
- > Jongeren praten over hun negatieve ervaringen met de politie, waarna de politie de kans krijgt te argumenteren over bepaalde interventies. Dat zorgde enerzijds voor begrip bij de jongere voor de interventies van de politie, anderzijds moest politie soms toegeven dat sommige acties niet hadden mogen gebeuren. De gesprekken werden geleid door een bemiddelaar.
- > Er is een gemeenschappelijke lunch.
- > Beide partijen nemen deel aan wat een *peacemaking circle* (reparation) wordt genoemd, waarbij er vragen gesteld werden als:
 - Hoe voel je je als je benaderd wordt door een politieagent of jongere?
 - Wat doe je als dat gebeurt?
 - Wat zou je (anders) doen na de sessie van vandaag?
 - Wat zou helpen om je beter te voelen als je benaderd wordt?

73 Payne, P., Hobson, J. & Lynch, K. (2021). ‘We just want to be treated with respect!’: Using Restorative Approaches to Build Positive Relationships Between the Police and Young People. *Youth Justice*, 21(3), 255-274.

74 Roche (2003). *Accountability in Restorative Justice*. Oxford: Oxford University Press.

Fase 3

De laatste fase van het forum had als doel de positieve boodschappen en interacties van de dag te bekrachtigen via een creatieve/artistische activiteit, op basis van herstelgerichte principes (reintegration). Voorbeelden daarvan zijn:

- > Iedereen krijgt een kaart met een afbeelding van een persoon op zijn of haar voorhoofd die niet zichtbaar is voor de deelnemer zelf. De andere deelnemers moeten zowel via verbaal als non-verbaal gedrag reageren op de persoon op de kaart. De andere persoon raadt over wie het gaat.
- > Deelnemers voeren een gesprek met elkaar op basis van een vast script, waarbij de toon en de houding aangepast worden volgens een bepaald scenario.

Aansluitend werd een gesprek gevoerd – begeleid door een bemiddelaar – over percepties ten opzichte van anderen en reacties op die percepties. Bedoeling daarvan is om de deelnemers bewust te maken van het feit dat wederzijds respect en interesse tonen leidt tot positievere ontmoetingen⁷⁵. Na de sessie werd aan beide groepen (gemeenschappelijk) gevraagd wat ze uit de sessie gehaald hadden en hoe dat hun gedrag of houding zou veranderen.

Beide groepen gaven aan dat ze voorafgaand aan de sessies weinig respect ondervonden in contacten met de andere groep. Ze vonden beide dat ze gestereotyperd werden, maar hanteerden duidelijk ook stereotypen ten opzichte van de andere groep. Door tijdens de sessies in te spelen op het 'personaliseren' van de andere – volgens Roche (2003) cruciaal om te komen tot een positieve en constructieve relatie – werd daaraan tegemoetgekomen.

De onderzoekers zagen een merkelijke verandering in de houding die beide groepen ten opzichte van elkaar aannamen. Uit de gesprekken bleek dat de sessies bij beide groepen een positief effect hadden op de percepties van elkaar. Deelnemers gaven aan individuen uit de andere groep meer te zien als persoon, eerder dan als deel van een groep.

Beide groepen rapporteerden ook problemen over hoe de andere groep zich tegenover hen gedroeg. Jongeren voelden zich geïntimideerd, politiebeambten voelden weinig respect. Na de sessies had de politie een beter inzicht in hoe ze bij jongeren overkomen en wat ze konden doen om interacties met jongeren op een positievere manier te laten verlopen. Bij de jongeren hadden de sessies gezorgd voor een groter gevoel van procedurele rechtvaardigheid.

De onderzoekers concluderen dan ook dat community-based arts interventions die vertrekken vanuit herstelgerichte principes, een waardevol instrument kunnen zijn om tot een betere dialoog en positievere interacties te komen. Dat positieve effect wordt ook bevestigd in ander onderzoek⁷⁶. Anderzijds waarschuwen onderzoekers er ook voor dat deze praktijk veel tijd en middelen vraagt die er dikwijls niet zijn.

4.2.8 Community-police dialogue (US)

Perez, Nguyen en Vogel⁷⁷ vertrekken vanuit de vaststelling dat er weinig wetenschappelijke evidentie is voor de impact van community-police dialogue op de attitudes van de betrokken partijen. Bestaande studies zijn dikwijls ook al verouderd. In hun studie werd een dialoog opgezet tussen politie en gemeenschap en werden pre- en posttestdata verzameld, waarmee ze een antwoord willen formuleren op volgende onderzoeksvragen:

- > Zijn er significante pre- en posttestverschillen in de beoordeling van de vier pijlers van procedurele rechtvaardigheid bij de deelnemers?
- > Is het effect van *community police dialogue* verschillend volgens leeftijd van de deelnemers?

Aan het project namen in totaal 88 leden van de gemeenschap (38 volwassenen, 50 jongeren) deel en 18 politieagenten, verdeeld over 6 deelprojecten die elk uit 2 sessies bestonden. Elke sessie bestond uit een community building circle, geleid door een bemiddelaar, en een gedeelde maaltijd. De community building circle kon opgedeeld worden in 4 fasen:

75 Murphy, K. (2015) Does procedural justice matter to youth? Comparing adults' and youths' willingness to collaborate with police. *Policing and Society*, 25(1), 53-76.

76 Howells, V. & Zelnik, T. (2009). Making art: A qualitative study of personal and group transformations in a community arts studio. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 32(3), 215-222.
Kay, A. (2000). Art and community development: The role the arts have in regenerating communities. *Community Development Journal*, 35(4), 14-24., Lavrinec, J. (2014). Community arts initiatives as a form of participatory research. The case of street mosaic workshop. *Creativity Studies*, 7(1), 52-65. En Stein, C.H. & Faigin, D.A. (2015). Community-based arts initiatives: Exploring the science of the arts. *American Journal of Community Psychology*, 55(1-2), 70-73.

77 Perez, N.M., Nguyen, T. & Vogel, B. (2021). Community-Police Dialogues: Evaluating the Effect on Adult, Youth, and Police Participants. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 15(2), 1232-1244.

- > **Getting acquainted (personalism):** de deelnemers zeggen hun naam en vertellen een persoonlijk verhaal.
- > **Building relationships (personalism):** de deelnemers vertellen over een moeilijke periode in hun leven of hoe goede vrienden hen zouden omschrijven.
- > **Discussion topics (reparation):** beide partijen geven voorbeelden van respect en gebrek aan respect en bespreken hoe de ideale relatie tussen politie en gemeenschap eruit zou moeten zien.
- > **Taking action (reintegration):** de bemiddelaar vraagt wat beide partijen hebben geleerd tijdens de dialoog en hoe dat een impact zal hebben op hun toekomstig gedrag en hun verhouding met de andere partij.

Uit de impactanalyse blijkt het volgende:

- > Alle vier pijlers van procedurele rechtvaardigheid scoren significant hoger bij deelnemers uit de gemeenschap na de sessies. Ze hebben meer vertrouwen en respect voor de politie, voelen zich meer gehoord en gerespecteerd, zijn meer bereid om samen te werken met de politie, en tonen meer begrip voor de uitdagingen waar de politie mee geconfronteerd wordt. Deze interventies kunnen dus vooral belangrijk zijn in buurten met veel minderheidsgroepen, aangezien die doorgaans minder vertrouwen hebben in de politie⁷⁸.
- > Het effect van de sessies op het gevoel van procedurele rechtvaardigheid is afhankelijk van de leeftijd: de sessies blijken een significant hoger effect te hebben bij jongeren ten opzichte van ouderen. Dat is belangrijk aangezien jongeren dikwijls meer in contact komen met politie dan ouderen⁷⁹ en jongeren ook negatiever zijn in hun houding ten opzichte van politie dan ouderen (zie eerder). De onderzoekers geven hier wel aan dat er sprake is van een selectie-effect: wie deelneemt, heeft al een eerder open en positieve houding.
- > Ook politiebeambten rapporteren significant positievere attitudes na de sessies. Ze hadden een beter begrip van de gemeenschap en scoorden hoger op respect voor en vertrouwen in de gemeenschap.
- > Algemeen scoorden beide groepen hoger op empathie voor elkaar, wat een positieve groepsdynamiek bevordert door het delen van waarden en attitudes.

De onderzoekers concluderen dat het toepassen van principes van procedurele rechtvaardigheid en community policing een belangrijke en relevante methodiek kan zijn in het opbouwen van partnerschappen tussen politie en gemeenschap. Ze omschrijven het effect van dialoog tussen jongeren en politie als volgt: *“Community-police dialogues can allow the officers to be humanized in the eyes of the community to foster feelings of respect, mutual trust, and empathy. As such, the community-police dialogue allows for a more genuine and transparent discussion of the challenges faced by both community members and the police officers who serve them.”*

4.2.9 Police Youth Dialogue (US)

Johnson & Weisberg⁸⁰ beschrijven in hun boek een aantal methodieken voor Police Youth Dialogue. Het gaat daarbij telkens om een gestructureerd forum waar politie en jongeren samen komen om relevante aspecten voor de buurt of gemeenschap te bespreken. Er wordt een veilige context gecreëerd waar de politie de mogelijkheid krijgt om het vertrouwen te winnen van jongeren die zich dikwijls op een of andere manier oneerlijk behandeld voelen door hen. Tijdens de sessie(s) wordt specifiek aandacht besteed aan het bestaan van vooroordelen bij beide groepen: deelnemers worden daarvan bewust gemaakt als basis voor een open gesprek hierover. De sessies worden altijd begeleid door een bemiddelaar.

Er worden drie formats voor dialoog gehanteerd:

> Bohmian dialogue

Dit is een model voor dialoog dat vooral kan ingezet worden in geval van diversiteit en conflict tussen groepen. Er wordt gefocust op een open dialoog waarbij ieders perspectief gelijkwaardig is en waar geluisterd wordt naar elkaar zonder oordeel. Er is aandacht voor vooroordelen die een invloed hebben op meningen, gedachten en handelingen. Gesprekken vinden plaats in een cirkel in aanwezigheid van een bemiddelaar. Het doel van de dialoog is om nieuwe gedeelde waarden en normen te creëren, een nieuwe gedeelde realiteit.

> Circle process

Bij deze methodiek worden gesprekken gevoerd die gericht zijn op het herstellen van conflict en schade, vooral van toepassing binnen herstelrecht. Er wordt een gestructureerde en veilige omgeving gecreëerd waar iedereen de kans krijgt om te

78 Tyler, T.R. (2005). Policing in Black and White: Ethnic Group Differences in Trust and Confidence in the Police. *Police Quarterly*, 8(3), 322-342.

79 Hinds, L. (2009). Youth, Police Legitimacy and Informal Contact. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 24(1), 10-21.

80 Johnson, M.E. & Weisberg (2021). J., *The Little Book of Police Youth Dialogue. A Restorative Path Toward Justice*. Good Books: New York.

spreken. Dikwijls wordt gebruik gemaakt van een praatstok en binnen de cirkel staan geen (fysieke) obstakels (zoals een tafel). Op voorhand maken de betrokken partijen afspraken rond hoe de gesprekken op een respectvolle manier kunnen verlopen.

> **Diversity Dialogue Circles (Lewis, 2010)**

Hierbij is de dialoog specifiek gericht op diversiteit. Het gaat om open gespreksgroepen waar deelname op vrijwillige basis is en waar individuen praten over hun ervaringen met diversiteit in al zijn vormen. Deelnemers spreken vanuit hun ervaring. Een bemiddelaar stelt vragen rond deze ervaringen. Na elke cirkel geven de deelnemers feedback over de inhoud en het verloop van het gesprek en wat voor hen de implicaties zijn van wat er besproken werd.

Elk van deze dialogen is gebaseerd op onderstaande principes:

- > afwezigheid van hiërarchie: politie en jongeren hebben evenveel kans om te praten en symbolen van hiërarchie (zoals bijvoorbeeld een uniform) worden vermeden;
- > aandachtig luisteren, zonder oordeel, en wederzijds respect;
- > bereidheid om te leren van elkaar;
- > collectief komen tot nieuwe inzichten;
- > aanwezigheid van een bemiddelaar.

Het doel van de dialoog wordt telkens op voorhand, in overleg, vastgelegd. Dit kan een of meerdere van onderstaande mogelijkheden zijn:

Het opbouwen van een relatie en vertrouwen tussen jongeren en politie

In Florida wordt in het River Phoenix Center for Peacebuilding ingezet op activiteiten die gaandeweg persoonlijker worden en bouwen aan vertrouwen. Traditioneel starten sessies met een ijsbreker en het maken van afspraken binnen de groep. Daarna volgt een sessie met discussievragen rond een bepaald thema. Tenslotte interviewen deelnemers elkaar en nemen ze deel aan rollenspellen.

Reflectie en wederzijds begrip genereren rond bezorgdheden bij politie en jongeren

Doel is om na de sessie(s) bij beide groepen meer begrip gecreëerd te hebben rond de onderliggende factoren bij conflict tussen politie en gemarginaliseerde groepen. Meestal worden er ook workshops of lezingen gegeven aan de politie rond relevante onderwerpen. Daarna volgen groepsgesprekken aan de hand van vooraf opgestelde vragen. Zo kan er bijvoorbeeld gepraat worden over alternatieven voor arrestatie.

Vooroordelen blootleggen

Een goede methodiek hiervoor is het A-Z-spel: politie en jongeren stellen een lijst van woorden op volgens het alfabet. Daarna volgt een gesprek over deze lijst en de verschillen tussen de lijsten.

Een ander project dat hierop gericht was, is *Bridging the Gap: Kids and Cops Program (Denver)*: deelnemers worden opgesplitst in groepen die samen een biografie schrijven voor een persoon op een foto. Het model op de foto zal bijvoorbeeld op de ene foto de auto wassen met hiphop kleren, op de andere met een kostuum aan. Elke groep krijgt een andere foto. De groepen krijgen een lijst met vragen rond de persoon op de foto zoals naam, hobby, beroep, leeftijd, ras en of deze persoon al in contact gekomen is met de politie. Daarna presenteren beide groepen hun biografie aan elkaar en worden ze ermee geconfronteerd dat het eigenlijk om dezelfde persoon gaat. Op deze manier komen de impliciete vooroordelen die de groepen hebben ten opzichte van elkaar aan de oppervlakte. Daarna volgt een gesprek over hoe en waarom ze bepaalde beslissingen maakten bij het opstellen van de biografie.

Binnen een andere methodiek, het viskomexperiment, wordt er een binnenste cirkel en een buitenste cirkel gemaakt, die telkens enkel bestaat uit jongeren enerzijds of politie anderzijds. De binnenste cirkel bespreekt een onderwerp terwijl de buitenste cirkel enkel luistert. Daardoor wordt de mogelijkheid gecreëerd om aandachtig te luisteren naar elkaar en meer begrip en empathie te verkrijgen voor elkaars context en situatie. Zoals hierboven ook al aangegeven, gaat men hier op zoek naar de mens achter het uniform, of de stoere jongere. Als groepen elkaar zien als menselijke individuen, zijn ze meer geneigd elkaar te behandelen met respect en empathie te tonen.

Een stem geven aan (gemarginaliseerde) jongeren en hen empoweren

Jongeren fungeren als 'experten en ervaringsdeskundigen' van hun buurt en van relaties tussen jongeren en politie. Binnen deze methodiek wordt specifiek ingezet op het buiten spel zetten van het onevenwicht in macht tussen jongeren en politie door jongeren een stem te geven, hun ervaringen te erkennen en te valideren en een omgeving te creëren waar status- of machtsymbolen geen rol spelen. Het herstellen van dit machtsonevenwicht is belangrijk om een open communicatie tot stand te brengen. Gewoonlijk behoren politieagenten immers tot meerderheidsgroepen, hebben ze meer opleiding en training gekregen, beschikken over wapens, hebben meer sociale en professionele vaardigheden, zijn fysiek groter enzovoort. Het onevenwicht in macht kan hersteld worden door:

- > de aanwezigheid van uniform, wapen ... te verbieden en eventueel te vervangen door andere symbolen die door iedereen gedragen kunnen worden (bijvoorbeeld eenzelfde T-shirt);
- > een neutrale plek te kiezen voor de activiteiten (bv. niet op het politiebureau);
- > ervoor te zorgen dat jongeren in de meerderheid zijn;
- > meerzijdige partijdigheid bij de bemiddelaar: die kan specifiek aandacht besteden aan ondervertegenwoordigde perspectieven en identiteiten en jongeren de kans geven open te praten over hun ervaringen. De bemiddelaar kan die ervaringen tijdens een workshop of sessie eventueel ook koppelen aan wetenschappelijk onderzoek die de ervaringen van jongeren onderbouwen. Belangrijk is dat er voldoende ruimte gegeven wordt aan jongeren om vrij te praten, zonder dat de politie de kans krijgt de jongeren te verbeteren of hun gedrag onmiddellijk als crimineel te bestempelen;
- > rollenspellen waarbij jongeren de kans krijgen om een leidinggevende positie in te nemen. Jongeren worden de politie, politie wordt de jongeren.

De politie de kans geven om op de hoogte te blijven van de behoeften van de buurt

Jongeren kunnen in een aparte sessie eerst gevraagd worden wat hun doelen en verwachtingen zijn en hoe ze die kunnen bereiken. In een gemeenschappelijke sessie nadien wordt dat gedeeld met de politie en wordt hen advies gevraagd hoe jongeren hun doelstellingen kunnen bereiken.

De rol en cultuur van politiewerking herbekijken

- > Er kunnen gesprekken gevoerd worden rond alternatieven voor arrestatie.
- > Deelnemers worden gevraagd om collectief na te denken over hoe politiewerking er zou moeten uitzien.

Ook de structuur of opbouw van een project kan verschillende formats aannemen:

- > **Single session events:** De sessie duurt gewoonlijk vier tot vijf uur, startend met politie en jongeren apart en daarna gemeenschappelijke sessies. Deze single sessions zijn makkelijker te organiseren (jongeren en politie moeten zich maar eenmalig engageren), maar hebben als nadeel dat er mogelijk meer schroom is om vrij te praten in aanwezigheid van anderen die men nog maar pas heeft leren kennen.

- > **Multiple sessions:** In het project *Dialogues for Change* (Santa Cruz) werden zes wekelijkse sessies georganiseerd waarbij gepraat werd over ras, politiewerk en veiligheid. Sessie 1 en 2 zijn gefocust op ijsbrekers en elkaar leren kennen, sessie 3 en 4 gaat over (structureel) racisme en sessie 5 en 6 over het realiseren van veilige buurten.
- > **Dialoog als onderdeel van politieopleiding:** *Connecting Youth and Communities with Law Enforcement (CYCLE)* is een interactieve training voor politieagenten die gericht is op het veranderen van interacties tussen jongeren en politie.

Naast dialogen/gesprekken kunnen ook andere activiteiten, zoals samenwerkingsactiviteiten en samen eten, opgenomen worden om het vertrouwen tussen groepen te vergroten.

Bij groepen of gesprekken waarbij etnische of culturele achtergrond een rol speelt, is het aangewezen dat minstens een van de bemiddelaars eenzelfde etnische of culturele achtergrond heeft, vooral als er gewerkt wordt met minderheidsgroepen.

Op basis van de voorbeelden die Johnson en Weisberg⁸¹ opgenomen hebben in hun boek en de resultaten van de projecten, komen ze tot de conclusie dat PYD een positieve impact heeft op de attitudes en percepties die jongeren en politie van elkaar hebben (o.a. ook Williams & Crifasi⁸² en Fleming⁸³). Jongeren geven aan meer vertrouwen te hebben om met de politie te praten, ervaren een groter gevoel van veiligheid met politie in hun buurt en zijn meer bereid om misdaden te rapporteren. Politieagenten zijn zich meer bewust van raciale dynamieken, doen meer hun best om te interageren met jongeren zonder conflict en zijn meer bereid om wat ze geleerd hebben te integreren in hun politiepraktijk. PYD bouwt relaties en vertrouwen tussen jongeren en politie op, bevordert reflectie en wederzijds begrip, zorgt voor minder vooroordelen, empowert jongeren in kwetsbare contexten en geeft politie de mogelijkheid om enerzijds te zien wat de noden zijn van een buurt en anderzijds de rol en cultuur van politie te herdenken.

81 Johnson, M.E. & Weisberg (2021). J., *The Little Book of Police Youth Dialogue. A Restorative Path Toward Justice*. Good Books: New York.

82 Williams, P.S. & Crifasi, C., Evaluating the Impact of Baltimore Community Mediation Center's Youth-Police Dialogue Circle Program. *Injury Prevention* 26(1).

83 Fleming, P.S. (2015). Teen Empowerment's Youth/Police Dialogues: The Bridge to Improving Police and Youth Relations.

4.2.10 Zo geflikt – Uit De Marge (B)

Met het project [Zo Geflikt](#) zette Uit de Marge vzw in op de relatie tussen jongeren, jeugdwerkers en politieagenten. Er werd met deze verschillende partijen samengewerkt om van onderuit bezorgdheden en frustraties bij jongeren in hun contacten met de politie aan te pakken, maar tegelijkertijd ook goede praktijken binnen politiekorpsen te onderschrijven.

Met het project verzamelden ze vragen en signalen en zochten ze samen met kinderen, jongeren en politie naar oplossingen die zouden kunnen leiden tot echte veranderingen op het terrein. In een eerste fase focussten ze op verkennende gesprekken en het informeren van jongeren. Voor de tweede fase werden jongeren, jeugdwerkers en de politie samengebracht.

Zo trokken ze daarvoor door Vlaanderen en Brussel en gingen op bezoek bij tal van politiekorpsen, jongeren en jeugdwerkers. Ze gingen in gesprek, wisselden uit en organiseerden daarnaast ook – in samenwerking met jurist, rechtenstudent en freelance vormingsmedewerker Yassine Boubout – een reeks vormingen over de rechten van jongeren tegenover de politie. Daarnaast probeerde het project een antwoord te bieden op de volgende vragen:

- > Hoe kunnen jeugd(welzijns)werkers een rol spelen in het verbeteren van die relatie zonder hun eigen vertrouwensband met jongeren op het spel te zetten?
- > Hoe kunnen we samenwerken met de politie in het belang van de jongeren en hun rechten?

4.2.11 Ubuntu Project (IRL)

In september 2022 vond een project plaats tussen zwarte jongvolwassenen en Gardaí in Ierland⁸⁴. De invulling van het project was gebaseerd op principes en processen van herstelrecht. Aan de hand van *circle processes* (om macht en machtsprocessen gelijk te trekken) werden gesprekken gevoerd, geleid door een bemiddelaar. Deelnemers maakten gebruik van een 'praatstok' en via het delen van persoonlijke ervaringen en perspectieven werd gemikt op het creëren van wederzijds begrip en het opbouwen van relaties. De focus lag dus niet op debat of het proberen overtuigen van de andere.

De gesprekken werden vooraf gegaan door een drie-daagse training van zowel de jongeren als de politiebeambten in praktijken van herstelrecht. Daarna werd samen met hen het dialoogproces (her-)ontworpen. Tenslotte kwamen zes jongeren en zes politieagenten twee dagen samen. Elke dag begon met activiteiten om elkaar te leren kennen. Daarna vonden de dialogen plaats, gespreid over vier fasen:

- > **fase 1:** elkaar en elkaars motivaties leren kennen en richtlijnen vastleggen voor het verdere verloop;
- > **fase 2:** delen van ervaringen met de buurt en met stereotypering;
- > **fase 3:** delen van ervaringen met en perspectieven op politie;
- > **fase 4:** bijkomende vragen en ideeën voor de toekomst.

De deelnemers lunchten ook samen.

Na afloop van het proces werden gesprekken gevoerd met alle betrokkenen om het proces te evalueren. De betrokken partijen gaven aan dat het project bijdroeg aan de ontwikkeling van wederzijds begrip en zagen mogelijkheden om dit in de toekomst verder uit te bouwen om positieve veranderingen in de gemeenschap te realiseren.

4.2.12 Besluit

Uit het bovenstaande valt enerzijds te besluiten dat er heel wat verschillende keuzes kunnen worden gemaakt om projecten op te zetten met als doel de relatie tussen jongeren en politie te verbeteren. Anderzijds kan men ook opmerken dat er relatief weinig wetenschappelijke evidentie is van de impact van deze projecten. Projecten die gericht zijn op het verbeteren van deze relatie, zijn op dit moment per definitie pilootprojecten en experimenten; een draaiboek of stappenplan bestaat nog niet. Deze literatuurstudie toont verder ook aan dat bijkomend onderzoek nodig is.

84 Marder, I. D., & Kurz, K. (2023). Can dialogue help police officers and young Black adults understand each other? Key findings from a restorative process. *Policing and Society*, 0(0), 1–18. <https://doi.org/10.1080/10439463.2023.2279067>.

5/ Het belang van een kwalitatief voortraject

Een van de duidelijkste lessen die uit de verschillende projecten naar boven kwam, was het belang van voldoende tijd voor een voortraject. De projectoproep 'jongeren en politie – samen werken aan relatieontwikkeling en -versterking' van de Vlaamse minister van Jeugd hanteerde drie beoordelingscriteria die peilen naar een kwalitatief voortraject:

- > een onderbouwde omgevingsanalyse;
- > een projectplan met doelstellingen en indicatoren;
- > een duurzaam samenwerkingsverband met engagementsverklaring.

Uit de projecten bleek zowel de noodzaak als de complexiteit van die drie stappen. Afhankelijk van de context en voorgeschiedenis in het werken op de relatie tussen jongeren en politie moet men hier substantieel tijd en ruimte voor uit trekken.

Een omgevingsanalyse, probleemstelling en engagementsverklaring lijkt op papier een eenduidige opdracht, maar blijkt in realiteit meer te vragen. Het gaat om échte kennismaking, elkaars zorgen en verwachtingen zien en erkennen, een basis voor vertrouwen creëren. Die fase vraagt tijd.

Uit verschillende projecten bleek de noodzaak om eerst apart met elke partner samen te zitten om vertrouwen en veiligheid op te bouwen. Pas daarna wilden of konden de verschillende partners rond eenzelfde tafel zitten om engagementen af en uit te spreken.

“Ik denk dat als we trager hadden mogen werken, of nee trager klinkt fout. Als we meer tijd hadden gehad. Want eigenlijk gaat het vooral over uitspreken van verwachtingen, van rollen. Dieper kunnen gaan, meer mensen bevragen.”

- projectcoördinator

Niet enkel de beperkte tijd om een project uit te werken op basis van verwachtingen, noden en behoeften, maar ook een gezonde dosis 'naïef enthousiasme' zorgde er soms voor dat sommige stappen te snel gezet werden. Niet alle betrokkenen voelden zich daardoor voldoende gehoord.

“Je moet eerst iedereen in zijn rol herkennen en erkennen, bekommernissen kennen en daar begrip voor hebben en dan van daaruit aan de slag gaan. En er niet van uitgaan dat je morgen al samen pannenkoeken gaat bakken.”

- medewerker van een lokaal bestuur

Anders gezegd: wanneer de vertrouwensbasis onvoldoende sterk is, omdat actoren te snel willen of moeten gaan, ontstaat de kans dat er (eerst) stappen teruggezet worden voordat een project weer vooruit kon gaan.

Succesfactor - De vier V's als randvoorwaarden

Iedereen die wil werken op de relatie tussen jongeren en politie, in welke context of met welke intensiteit dan ook, houdt best continu rekening met vier V's.

Verkenkend voortraject

- > Breng de context waarbinnen je zal werken in beeld.
- > Beluister verwachtingen, noden en bezorgdheden van actoren.
- > Benoem engagement en wil tot verandering.
- > Formuleer gezamenlijke, realistische doelstellingen en een aanpak die daarop aansluit.
- > Leg samen een afsprakenkader vast.
- > Bouw aan draagvlak op de juiste niveaus en momenten.

Verwachtingsmanagement

- > Wees realistisch in te nemen stappen.
- > Beluister en communiceer noden, zorgen en verwachtingen en volg ze continu op.
- > Leg afspraken en engagement vast en monitor ze.

Een kwalitatief voortraject betekent tijd en ruimte maken voor deze verkennende fase, waarin de partners verschillende noodzakelijke aspecten in beeld brengen. Deze verkenning leidt tot vertrouwen bij en engagement van verschillende betrokken actoren en geeft richting aan de weg die men kan afleggen naar een versterkte relatie tussen jongeren en politie, wie metgezellen daarin zijn en welke rol ze kunnen spelen.

Veiligheid

- > Garandeer veiligheid voor elke betrokken actor, maar met name jongeren, politiemedewerkers en jeugd(welzijns)werkers. Luister naar bezorgdheden en noden, en pas methodieken en initiatieven daar aan aan.
- > Denk aan: al dan niet dragen van uniform, opbouw van dialoogtrajecten, op welke plek gaat een ontmoeting door, welke rol spelen jeugd(welzijns)werkers (voor, tijdens, na), inzetten van externe bemiddelaars, hoe wordt er omgegaan met vertrouwelijke informatie die gedeeld wordt enzovoort.

Vrijwilligheid

- > Deelname aan rechtstreekse dialoog of ontmoeting moet vrijwillig zijn voor individuele jongeren, jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers.
- > Er is geen vrijblijvendheid om te werken aan de relatie tussen jongeren en politie op het niveau van organisaties, instituties en structuren.
- > Doorheen de publicatie worden de vier aandachtspunten verder verdiept.

Een kernspeler in deze verkenning is de initiatiefnemer of de projectcoördinator. Als trekker heb je de sleutels in handen voor een constructief partnerschap, maar je start best met de juiste verwachtingen.

5.1 Starten met de juiste verwachtingen als projectcoördinator

De uitdagingen in het werkveld zijn groot en urgent. Niet zonder reden schoof men in de verschillende projecten doelstellingen en beoogde impact naar voren, met de duidelijke ambitie om sterke stappen vooruit te zetten in de relatie tussen jongeren en politie.

Toch vragen ook de acties en een feitelijk traject veel tijd en middelen – soms meer dan beschikbaar was. In meerdere projecten moesten doelstellingen en beoogde impact bijgestuurd worden. Zo werd er in alle projecten gemikt op rechtstreekse ontmoeting tussen jongeren en politie, maar moest er eerst voldoende tijd en ruimte gaan naar veiligheid en vertrouwen in het contact tussen jeugd(welzijns)werkers en politie. Daardoor kwamen de beoogde rechtstreekse contacten met jongeren er soms niet of heel laat binnen de projecttijd. Binnen alle projecten groeide ook het besef dat er aan de relatie tussen jongeren en politie nog via een divers gamma aan insteken kan gewerkt worden: andere focus qua leeftijd van jongeren, focussen op meisjes in plaats van jongens, verschillende activiteiten aanbieden om meer diverse groepen jongeren en politie te bereiken, meer beleidsmatig werken en toewerken naar lokale verankering van werkingen en praktijken...

“Dat merk je ook wel: er zijn zo veel mogelijkheden en je wil zo veel doen, en terwijl tikt de tijd wel door. Er is veel wat kan en veel wat we willen maar ik moet wel constant op de rem gaan staan. Van: is dit realistisch en kunnen we dit nog?”

- projectcoördinator

Experimenteren en pionieren in de relatie tussen jongeren en politie heeft heel wat inzichten geboden. Om structureel zaken te veranderen is er echter meer nodig, van meer mensen. Die mindset meenemen van bij de start is niet onbelangrijk voor wie iets wil opzetten om de relatie tussen jongeren en politie te verbeteren.

“Wat is jouw belangrijkste tip voor iemand die ook iets wil opzetten rond jongeren en politie? Vertragen. Wat ge ook in uw hoofd hebt: langzamer. Kleine stapjes. Het zit echt in de kleine succeservaringen.”

- projectcoördinator

“Werk stapsgewijs. Ook kleine dingen maken het verschil.”

- politiemedewerker

Er is heel veel progressie mogelijk én noodzakelijk, en dat zal stap voor stap moeten gebeuren. Projectcoördinatoren adviseren allemaal om niet te spurten, maar rustig te beginnen stappen. Elke betrokken actor van bij de start honderd procent op dezelfde golflengte krijgen, volledig vertrouwen creëren tussen verschillende actoren en dat ook zo houden, zal niet lukken. Een basis van vertrouwen en geloof in het initiatief bij verschillende actoren is nodig, maar aan dat vertrouwen en geloof wordt gaandeweg ook verder gebouwd. Wachten met het opstarten van workshops, dialoogmomenten... tot er een optimale verstandhouding is hoeft met andere woorden niet.

5.2 De noodzakelijke eerste stap: een verkennende fase

In de projectoproep van de Vlaamse minister van Jeugd werd belang gehecht aan het maken van een omgevingsanalyse. Concreet werd de volgende vraag opgenomen die elke projectindieners moest beantwoorden:

“Geef een duidelijke, onderbouwde omgevingsanalyse weer. Hier maakt een mogelijke probleemanalyse deel van uit, maar vooral de huidige lokale of regionale situatie wordt geschetst. Wat zijn noden, wat zijn de pijnpunten en wat loopt er al goed?”

Uit alle projecten kwam dat, zeker retrospectief, naar boven als een van de belangrijkste lessen.

“Als ik aan u vraag: wat is volgens u het allerbelangrijkste dat je moet doen of weten voor iemand in weet ik veel welke gemeente die iets wil doen rond jongeren en politie. Wat is uw eerste tip dan? Ben je zeker dat je dat wil doen? Vraag 1. En als daar het antwoord ‘ja’ op komt, laat ons ne keer zien: wat hebben we al? Waar wil je beginnen en waar kun je beginnen? En wat heb je daarvoor nodig? Eigenlijk gewoon een beetje naar die basisvoorwaarden terug gaan, de realiteit daar leggen van OK, wat heb je al? Wie ben jij, voor wie werk je, wie ken je al? Dat netwerk in kaart brengen, in kaart brengen wat de relatie is met de jongeren al an sich. In kaart brengen wat de realiteit daar is binnen de stad. Wat zijn de problemen, hoe groot zijn ze en waar situeren ze zich vooral?”

- projectcoördinator

Een brede verkenning leidt tot inzicht over de ruime context waarbinnen gewerkt kan worden en dus ook over welke samenwerkingen, doelstellingen en acties nodig zijn om te werken aan een versterkte relatie tussen jongeren en politie. We gaan dieper in op volgende zaken om daarbij in beeld te brengen:

- > cijfers;
- > de lokale context;
- > voorgeschiedenis;
- > aanwezige actoren met een impact op de relatie jongeren en politie;
- > zorgen, noden en verwachtingen van die actoren.

5.2.1 Breng cijfers in beeld

Er bestaan heel wat cijfers en bronnen die ons iets kunnen leren over de relatie tussen jongeren en politie, of zaken die daarop een impact hebben. Een brede blik is met andere woorden aangewezen. Cijfers vind je onder andere in de gemeentemonitor⁸⁵, maar ook lokale besturen en politiezones beschikken over eigen data en cijfers. Denk bijvoorbeeld aan:

- > de demografische samenstelling van inwoners: gezinssamenstelling, groene/grijze druk, kansarmoede-index, aandeel inwoners met buitenlandse herkomst ...
- > de specifieke demografische samenstelling van de doelgroep jongeren die in het werkingsgebied woont;
- > cijfers over jongeren die niet woonachtig zijn in het werkingsgebied, maar er wel vaak komen (voor school, om vrije tijd door te brengen ...);
- > bevolkingsdichtheid;
- > bebouwde oppervlakte;
- > geografische kenmerken, ligging (zie ook lokale context);
- > cijfers over interventies;
- > criminaliteitsgraad;
- > cijfers over veiligheidsgevoel;
- > cijfers over vertrouwen in de politie.

5.2.2 Beschrijf de lokale context

De lokale context waarbinnen men werkt heeft op diverse manieren een grote invloed op een initiatief of samenwerking rond jongeren en politie:

- > op de startsituatie: hoe is de relatie tussen jongeren en politie? Waar zitten knelpunten en problematieken? Hoe zijn die er gekomen?
- > op het proces dat men vorm zal of kan geven: welke eerste stappen zijn nodig? Welke keuzes maakt men of kan men maken in prioriteiten? Welke kansen en moeilijkheden zijn er?
- > op de impact die mogelijk en haalbaar is: op het niveau van de stad? Op het niveau van een wijk? Bij een deel van de jongeren? Bij één team in het politiekorps of doorheen alle geledingen?

Zo liep het project ‘Connect’ in drie gemeenten in de rand rond Brussel. De drie gemeenten kennen een snel groeiende diversiteit onder hun inwoners en de invloed van de hoofdstad op nagenoeg alle levensdomeinen is voelbaar. De bestuurskracht van de eerder kleine lokale besturen is niet altijd toereikend om daar het nodige beleid op in te zetten.

⁸⁵ <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/>

De Brusselse context is bestuurlijk niet verrassend de meest complexe. Een toepasselijk begrip werd daarvoor aangehaald op het toonmoment in kader van het project 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid': de institutionele lasagne. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft zes politiezones.

Sommige gemeentegrenzen liggen aan verschillende politiezones, wat maakt dat men op sommige plekken in Brussel in éénzelfde straat gecontroleerd kan worden door politimedewerkers van drie politiezones. De politiezone Zuid was het werkingsgebied van het project dat in Brussel liep. Die zone bestaat uit drie gemeenten (Vorst, Sint-Gillis en Anderlecht) en dus drie lokale besturen. Dan is er nog het bestuur van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en zoals overal zijn er ook Vlaamse en federale bevoegdheden die hun impact hebben op de relatie tussen jongeren en politie, zoals beleid rond justitie of publieke ruimte.

Ook Menen, waarbinnen het project 'PZG8930' liep, heeft een zeer specifieke lokale context, met haar ligging dicht bij de Franse en de Waalse grens en als gemeente met een eerder laag inwonersaantal en enkele grootstedelijke problematieken.

De context kan nog lokaler spelen, op wijkniveau. Zo is er in vele steden en gemeenten een grote diversiteit in demografische samenstelling van wijken, met wijken waar proportioneel veel of net weinig eenoudergezinnen wonen, gezinnen in preciaire financiële situaties zitten, woningen zonder tuin zijn, er een aanbod voor jongeren is ..., wat ook een impact heeft op de aanwezigheid van politie en de relatie tussen jongeren en politie in die wijken.

5.2.3 Ga de voorgeschiedenis na: wat gebeurde er al met impact op de relatie tussen jongeren en politie?

Elke relatie tussen jongeren en politie kent een historiek met zaken die eerder gebeurden en een positieve of net negatieve impact hadden op die relatie. Die voorgeschiedenis zal deels bepalen welke volgende stappen men al dan niet kan zetten, wat men kan realiseren in de relatie tussen jongeren en politie en hoe snel en diepgaand die impact zal zijn. Bestudeer die historiek en neem ze volwaardig mee in de beslissing over de te nemen stappen. Projectpartners duiden in de gesprekken diverse elementen die in hun context het project hebben beïnvloed:

- > In het rapport '[Naar een versterking van de relatie tussen jongeren en politie in politiezone Zuid – een lokaal project met bovenlokale impact](#)' lezen we dat in Brussel het maatschappelijke debat over de relatie tussen jongeren en politie de voorbije jaren in een stroomversnelling is gekomen. Het Brussels Parlement formuleerde o.b.v. hoorzittingen, waaraan ook JES deelnam, aanbevelingen voor de Brusselse Regering om de relatie tussen burgers en politie te verbeteren. De minister-president, bevoegd voor veiligheid in Brussel, hield rekening met die aanbevelingen bij het opstellen van het Globaal Veiligheids- en Preventieplan 2021-2024. Ook verschillende collectieven en organisaties werkten rond het thema en vroegen om verandering. De VGC-Jeugdraad zette een bevraging op bij jongeren over hun relatie met politie en vroeg om projecten die de relatie tussen jongeren en politie op lange termijn verbeteren. Onder impuls van het VGC-collegelid bevoegd voor jeugd en samenleven, werd een coalition of the willing gesmeed, waarbij zowel de minister-president, de VGC, de VGC-Jeugdraad, de Politiezone Zuid, safe.brussels en de lokale besturen zich engageerden om samen te werken aan de versterking van de relatie tussen jongeren en politie.
- > Al van bij de start van jeugdopbouwwerk Buurtwild/t (LEJO) in Aalst werd er sterk ingezet op de verbinding tussen het jeugdwerk en de lokale politie, zowel voor overleg als activiteiten. De verbinding is gebaseerd op wederzijdse kennis van en respect voor elkaars opdracht en deontologische codes en heeft als doel om de rol en het mandaat van de politie én van het jeugdwerk te kunnen blijven garanderen. Men kwam tot het inzicht dat beide hetzelfde doel hebben: een goede relatie tussen jongeren en politie. Afspraken voor samenwerking werden in een *gentlemen's agreement* gegoten en ondertekend door zowel de lokale politie als LEJO.

> In de aanloop naar het project 'Connect' namen beide politiezones stappen: het project kwam er op initiatief van zowel Politiezone AMOW als Politiezone Dilbeek⁸⁶. In de zomer van 2021 stelde de beleidsmedewerker van Politiezone AMOW een beleidsnota op over overlast, waarin gepleit werd voor een samenwerking met externe partners. De nota kaart het ontbreken van een preventief aspect aan. Veiligheidsbeleid omvat idealiter zowel preventieve als repressieve maatregelen. De nota pleit dan ook voor samenwerking en integraal beleid. In Politiezone Dilbeek stelde de korpschef, via het integraal veiligheidsoverleg Dilbeek, een geïntegreerd veiligheidsbeleid op, waarbij verschillende overheidsdiensten en de politie samenwerken. Dat beleid richt zich niet alleen op politieel toezicht en handhaving, maar ook op preventie en nazorg, in een ketengerichte aanpak.

Het jeugdopbouwwerk in Wemmel werd samen met het project 'Connect' opgestart, in Asse/Zellik waren ze een jaar actief en in Dilbeek is het jeugdopbouwwerk gestart in augustus 2021. Er was regulier jeugdwerk aanwezig, maar dat vond weinig aansluiting bij jongeren in kwetsbare contexten. Deze jongeren ontmoeten elkaar vaak op straat. Conflicten met andere inwoners of gebruikers van de publieke ruimte en met de lokale besturen werden op scherp gesteld in de coronaperiode. Door het politieoptreden in die conflicten kwam de relatie tussen veel jongeren en (interventieploegen van) de politie verder onder druk te staan. Tussen deze maar ook andere jongeren en politie was er geen schakel of actor. Binnen het project in deze gemeenten heeft men dus eerst voldoende tijd moeten nemen om *outreaching* jongerenwerk op te starten en vertrouwen te creëren tussen jongeren en de jongerenwerker, voordat de brug naar politie gelegd kon worden. Binnen het opstartende jeugdopbouwwerk werden tijdens activiteiten en contactmomenten onderwerpen zoals GAS-boetes, individuele contacten en alternatieve sancties besproken, en dat creëerde een opening om het gesprek over de relatie tussen jongeren en de politie te voeren.

> De coronacrisis was ook in de andere contexten een kantelmoment in de relatie tussen jongeren en politie. Ter illustratie dit fragment uit de projectaanvraag 'JEP!': *"Door de coronacrisis kwam de relatie nog meer onder spanning te staan. Armoede en ongelijkheid namen toe, processen van maatschappelijke en sociale uitsluiting werden versterkt en ieders mentale en fysieke vrijheid werd enorm ingeperkt. We kregen te kampen met nieuwe regels, minder contacten en minder bewegingsruimte. Kwetsbare groepen werden hier het hardst in getroffen. Vaak zijn ze genooddaakt de openbare ruimte op te zoeken wegens gebrek aan persoonlijke ruimte waardoor ze ook vaker beboet werden. (...) Door de coronacrisis werd de soms moeilijke relatie tussen beiden extra op de proef gesteld. Politie stelde zich waar het kon begripvol op (sensibiliseren), maar was genooddaakt als uitvoerder en handhaver de maatschappelijke geldende maatregelen toe te passen met zo veel mogelijk gezond verstand. (...) De jeugdorganisaties trokken sinds de lockdown in maart 2020 nog meer met hun jeugdwerkers de straat op. Ze werkten sensibiliserend, boden een luisterend oor aan en ondersteunden jongeren individueel, familiaal en sociaal. De jeugdorganisaties vulden, nog meer dan anders, hun signaal- en belangenbehartigingsfunctie in. Er werden diverse initiatieven genomen zoals onder andere overleg en pleinbezoeken door schepen van jeugd Beels en de burgemeester."*

> In Genk werd in 2013 een campagne 'Respect voor rondhangen met respect' uitgewerkt en binnen Politiezone CARMA is er sinds 2017 een schoolagent actief. Die vormt een vast aanspreekpunt voor scholen en zet in op preventieve acties bij jongeren rond bv. sexting, lachgas of pesten. Op die manier komen jongeren positief in contact met politie.

⁸⁶ Belgische politiezone AMOW omvat 4 Vlaams-Brabantse gemeenten: Asse, Merchtem, Opwijk, Wemmel.

Succesfactor - Ga bedachtzaam om met crises en tegenslagen

Conflict zal er altijd zijn in de samenleving, dat is normaal en hoeft ons op zich geen zorgen te baren. Wel is het belangrijk om bij conflicten en crises de juiste beslissingen te nemen en daarbij de juiste overwegingen te maken.

Door de coronaperiode die voorafging aan de projectoproep kwam het verbeteren van de relatie tussen jongeren en politie in een stroomversnelling in alle zes de projecten.

“Het is altijd vanuit een crisis. Dat zijn we een beetje gewend. Ik vind dat niet fijn eh. Maar zo gebeurt het altijd. En dat is niet alleen bij politie. Dat gaat ook over mentaal welzijn. Het is altijd vanuit een crisis als je het hebt over het preventieve werken, over erkenning van dat preventieve werk.”

- projectcoördinator

Hoewel het soms cynisch is, kunnen conflicten en crises dus zorgen voor urgentie en draagvlak. Door dat aan te grijpen, kun je uit een negatieve situatie kansen grijpen om doorbraken te forceren. Ook heel concrete situaties, bijvoorbeeld in een wijk waar jongeren continu geïsoleerd worden, zich niet welkom voelen en de situatie escaleert, kunnen voor een doorbraak in engagement zorgen bij verschillende partners: jongeren, politie, lokaal bestuur..., vanuit het idee: er moet iets gebeuren, zo kan het niet verder.

Ook tijdens verschillende projecten kreeg men te maken met incidenten of tegenslagen. Telkens werd wel hernieuwde energie en dynamiek gevonden om door te zetten, vaak net doordat het project preventief kan inwerken op toekomstige (aanleidingen tot) incidenten.

“Het wantrouwen of ongeloof kan diep zitten. Een incident kan dat versterken, maar tegelijk ook soms de noodzaak aan de dialoog weer aantonen.”

- politiemedewerker

Doordacht doorzetten is dan heel erg belangrijk. Volgende tijd nemen om (mogelijk ook nieuwe of verscherpte) verwachtingen en zorgen opnieuw in kaart te brengen, eerst opnieuw inzetten op herstel en bemiddeling of de juiste personen aanspreken om opnieuw draagvlak te creëren, zijn interventies die in verschillende projecten plaatsvonden.

“We gingen opnieuw met alle partijen praten om te polsen hoe zij het verdere verloop zien. Ook de burgemeester werd gebruikt om draagvlak te creëren bij de korpschef. Er vonden bemiddelende gesprekken plaats waardoor je ook draagvlak krijgt langs alle zijden. Er werd ook geschakeld in de verdere aanpak. Eerst wordt langs beide kanten nu voorbereid, intern bij de politie de juiste mensen zoeken om aan herstel te doen en dan herstelgesprekken opstarten. De stuurgroep kan ondertussen ook verder gaan. We mogen niet blijven focussen op waar we fouten hebben gemaakt, maar ook kijken naar hoe we ervoor kunnen zorgen dat er nog kleine successen worden geboekt.”

- projectcoördinator

5.2.4 Onderzoek welke actoren een impact hebben op de relatie tussen jongeren en politie

Heel wat actoren hebben een impact op de relatie tussen jongeren en politie. Van belang is om ook in beeld te brengen wat hun (deontologische) kaders, beleids- en werkcontexten zijn. Het vergroten van de kennis van elkaar kaders en werking en van het feit dat deze soms

verschillen tussen diverse actoren zorgt immers al vaak voor een eerste stap naar erkenning van, begrip voor en samenwerking met elkaar.

Denk bijvoorbeeld aan:

Politie

- *Welke gemeenten omvat de politiezone? Daar waar politiezones meerdere lokale besturen omvatten (meergemeentezones), loopt men een ander traject om te komen tot een gezamenlijk initiatief of beleid.*
- *Wie zetelt er precies in het politiecollege (burgemeesters van de verschillende gemeenten die de meergemeentezone vormen), in de politieraad (gemeenteraadsleden van elke gemeente in de politiezone) en in de zonale veiligheidsraad (burgemeesters, procureur des Konings, bestuurlijk-coördinator van de Federale Politie en de korpschef)?*
- *Hoe is het korps samengesteld, uit welke teams bestaat het? Welke politiemedewerkers kunnen binnen hun taken inzetten op verbinding met burgers zoals wijkagenten, sociaal werkers, jongereninspecteurs, schoolinspecteurs enzovoort.*
- *Breng de kaders in beeld waarbinnen de lokale politie moet werken, zoals het onderscheid tussen bestuurlijk optreden (opdrachten die eerder preventief van aard zijn: handhaving van de openbare orde, toezicht op de naleving van de politiewetten- en verordeningen, voorkomen van misdrijven, en de beschermen van personen en goederen) en gerechtelijk optreden (politieopdrachten die helpen misdrijven op te sporen en vast te stellen, bewijzen verzamelen die eventueel later aan de rechter kunnen worden voorgelegd).*
- *Zijn er aanknopingspunten te vinden in het zonale veiligheidsplan, waarin de politiezone prioriteiten op het vlak van veiligheid, leefbaarheid, dienstverlening en interne werking beschrijft? De beleidsvisie binnen de politiezone kan een focus hebben op repressie of net op preventie, wat uiteraard een impact heeft op de tijd en ruimte die men vrij kan maken voor preventieve projecten.*

Lokale besturen

- *Welke diensten binnen het lokale bestuur hebben een impact op de relatie tussen jongeren en politie? Denk aan diensten als de jeugddienst (die vaak een breed beeld heeft van al het beleid met impact op kinderen en jongeren), de preventie- en veiligheidsdienst (die werkt rond thema's als de gemeentelijke administratieve sancties, polarisering en radicalisering) of de sociale dienst (die werkt aan de toegang van alle inwoners tot sociale grondrechten).*
- *Welke beleidsplannen, acties, beleidsvisies zijn er binnen het lokale bestuur of de lokale besturen in de politiezone die impact (kunnen) hebben op de relatie tussen jongeren en politie? Zijn er aanknopingspunten in het strategische veiligheids- en preventieplan of het strategische meerjarenplan? Denk daarbij aan de beleidsvisie van het lokale bestuur op veiligheid en preventie, maar ook op de plek van jongeren in de gemeente (zowel in de publieke ruimte als de 'democratische' plek die ze krijgen als volwaardige burgers).*
- *Welke beleidsfora, overlegplatforms en samenwerkingen zijn er al met regie bij het lokale bestuur? Denk aan de Lokale Integrale Veiligheidscel of het jeugdwelzijnsoverleg.*

Actoren met brugfunctie naar of vertrouwensrelatie met jongeren

De projectoproep van de Vlaamse minister van Jeugd benoemde jeugdorganisaties als essentiële projectpartner. Het is raadzaam om in beeld te brengen of er ook andere actoren een rol kunnen spelen die werken met en voor jongeren, zeker op plekken waar geen jeugd(welzijns)werkingen aanwezig zijn.

- *Is er jeugdwelzijns- of jeugdopbouwwerk aanwezig in de gemeente(n)? Binnen welke deontologische kaders en visie werken zij?*
- *Welke andere actoren kunnen (ook) de brug vormen naar jongeren? Denk aan onderwijspartners, vrijetijdsverenigingen, OverKophuizen, opvangcentra van het Rode Kruis enzovoort.*

Zijn er al samenwerkingen, afstemmingen ... tussen actoren?

- *Ga na welke (formele en informele) samenwerkingen, afstemmingen en contacten er al zijn tussen bovenstaande actoren. Hoe zijn die ontstaan? Welke functie en doelstellingen hebben die?*

5.2.5 Breng zorgen, noden en verwachtingen in kaart en creëer zo vertrouwen

“ Door processen van maatschappelijke en sociale uitsluiting vinden jongeren soms geen of weinig aansluiting bij maatschappelijke instellingen waarvan de politie er één is. Kwetsbare jongeren komen vaker met de repressieve en sanctionerende kant van die maatschappelijke instellingen in aanraking. In contact met de politie voelen jongeren zich vaak gestigmatiseerd, geïsoleerd en disproportioneel gesanctioneerd. Ook de politie voelt zich op haar beurt geïsoleerd en gestigmatiseerd tijdens de loutere uitoefening van haar werk. Al te vaak voelen ze zich in een negatief daglicht geplaatst. Beide groepen voelen zich soms niet respectvol behandeld door de andere. Zowel bij politie als jongeren heerst bovendien een gevoel van straffeloosheid: jongeren menen dat politiegeweld, discriminatie en etnisch profileren onbestraft blijven, agenten menen dat polarisatie (in de stad, in de media...) het werk van politie bemoeilijkt, jongeren onvoldoende geïnformeerd zijn over rechten en plichten, justitie te traag en te laks werkt en dat jongeren nauwelijks bestraft worden.”

- uit één van de projectaanvragen

Het is enerzijds belangrijk om een zicht te hebben op de meer objectieve gegevens en kaders van de actoren. Anderzijds is het cruciaal om inzicht te krijgen in wat er leeft bij die actoren en bij jongeren. Waar maken ze zich zorgen over? Wat zijn hun noden en verwachtingen? Met welke drempels, gevoeligheden en valkuilen krijgen ze te maken?

Het belang daarvan is driedelig:

- > Deze meer subjectieve elementen hebben een sterke impact op hoe men kan, mag of moet (samen) werken aan de relatie tussen jongeren en politie.
- > Bovendien geeft men daardoor ruimte en erkenning aan wat er leeft bij verschillende actoren. Zo worden die zorgen, noden en verwachtingen gehoord en gezien, wordt ermee rekening gehouden.
- > Dit creëert als derde laag dan weer vertrouwen en daardoor ook een grotere kans om stappen vooruit te zetten in de relatie tussen jongeren en politie.

In een complexe en delicate thematiek als deze, waar verschillende actoren vanuit verschillende kaders denken en werken, is het bovendien bijzonder belangrijk dat mogelijke gevoelens van weerstand in deze 'fase 0' al maximaal beluisterd en erkend worden. Door weerstanden – en wat daar achter zit – scherper in beeld te krijgen en voor iedereen boven de waterlijn te brengen, vergroot je de kans op succes. Dit is ook een van de basisbeginselen van *Deep Democracy*. Door ruimte,

aandacht en erkenning te geven aan weerstand en bezorgdheden in de aanloop naar een initiatief rond jongeren en politie, verlaagt het risico dat weerstanden de bovenhand nemen tijdens het initiatief.

Enkele voorbeelden die naar boven kwamen binnen de projecten:

- > Personeelstekorten en rekruteringsproblemen in politiezones zorgen ervoor dat vaak prioritair wordt ingezet op interventietaken en dat daardoor intensieve deelname van diverse politiemedewerkers in preventieve of herstelgerichte projecten niet evident is.
- > Die personeelstekorten hebben ruimer ook vaak tot gevolg dat politiemedewerkers extra lange shifts maken, overwerkt geraken. Dat maakt het moeilijker om verbindend te kunnen optreden in hun contacten met jongeren (en andere burgers).
- > Er is vaak onvoldoende psychologische ondersteuning en nazorg van politiemedewerkers die bij het uitvoeren van hun job te maken krijgen met trauma of kwetsuren.
- > Niet elk korps representeert even goed de bevolking, waardoor veel jongeren zich niet herkennen in of gerepresenteerd voelen door de politie. Dat heeft op zijn beurt impact op het creëren van verbinding en vertrouwen bij die jongeren.
- > Er leeft bezorgdheid rond rolverwarring bij politie omdat ze vertrekken vanuit autoritaire kaders en het daardoor moeilijk vinden om stappen te zetten naar verbinding.
- > Ook sommige jeugd(welzijns)werkingen worden geconfronteerd met personeelstekorten of besparingen, wat het niet evident maakt om voldoende tijd en ruimte te kunnen investeren.
- > Jeugd(welzijns)werkers maken zich vaak zorgen over wat er gebeurt met info die gedeeld wordt in dialogen of ontmoetingen met politie.
- > Door eigen kwetsuren of kwetsuren van de jongeren waarmee ze werken hebben sommige jeugd(welzijns)werkers noden en verwachtingen die eerst een oplossingsvraag voor er rechtstreekse contacten tussen politie en jeugd(welzijns)werkers of politie en jongeren opgestart kunnen worden.
- > Wanneer jeugd(welzijns)werkers nog niet (voldoende) lokaal verankerd zijn, is het vaak nodig dat ze eerst een sterke vertrouwensrelatie met jongeren kunnen opbouwen, voor ze bruggen kunnen en willen leggen naar politie.
- > Jongeren in diverse contexten hebben vaak diverse ervaringen in hun contacten met politie en daardoor ook verschillende noden, zorgen en verwachtingen. In deze verkennende fase kan het interessant zijn om de groep jongeren breed te houden, om zo een zicht te krijgen op wat er leeft bij een diverse groep jongeren. Denk daarbij aan diversiteit in leeftijd, geslacht, wijken, contexten waarin ze opgroeien enzovoort.

“In onze steden groeien heel wat jongeren op in kwetsbare buurten die gekenmerkt worden door armoede, jeugdwerkloosheid en schooluitval, een publieke ruimte die beter ingericht kan worden en vaak onaangepaste woningen. Jongeren, die geconfronteerd worden met sociale uitsluiting door instituten en structurele discriminatie en racisme, zien de toekomst somber in. (...) Een gedeelte van de grootstedelijke jeugd ondergaat bijvoorbeeld veelvuldige identiteitscontroles die vaak een bepaalde finaliteit hebben maar soms op onbegrip kunnen rekenen.”

- uit één van de projectaanvragen

Het is belangrijk om goed na te denken wie op welke manier deze gesprekken voert met welke actoren. In de projecten viel de keuze op ofwel een extern bemiddelaar, ofwel iemand die vertrouwd is met de doelgroep in kwestie (jongeren werden bijvoorbeeld bevraagd door een jeugd(welzijns)werker, politie door een politiemedewerker). Zo kon elke actor in vertrouwen ventileren over zorgen, weerstand en wantrouwen.

Polsen naar verwachtingen, noden en zorgen kan op heel diverse manieren, zo leren we uit de projecten:

Vóór het project ‘Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid’ in Brussel werd eerder al een voortraject afgelegd, met een focus op analyse en visievorming⁸⁷. JES bevroeg via diepte-interviews en focusgroepen politiemedewerkers, jongeren en jeugd- en straathoekwerkers. Die gesprekken gaven een zicht op de huidige én de gewenste situatie: hoe schetsen de verschillende actoren de problemen en ervaringen vandaag, en welke verwachtingen en zorgen hebben ze naar de toekomst?

In het project ‘JEP!’ in Antwerpen zette Moderator vzw een voortraject op met zeven jeugdwerkers uit drie organisaties. Met deelnemende jongeren en politiemedewerkers deed men een individueel voortraject. Tijdens die trajecten kregen deelnemers een zicht op wat het project wilde bewerkstelligen, konden verwachtingen en zorgen beluisterd worden.

Aan de start van het project ‘Let’s meet’ in Genk werden interviews afgenomen bij jongeren, jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers. Een maatschappelijk assistent van Politiezone CARMA bevroeg collega’s uit verschillende teams. Jeugdorganisatie GIGOS trok naar jongeren en jeugdwerkers met volgende vragen:

- > Welke ervaring heb je met de politie, zowel positief als negatief?
- > Welke vragen of opmerkingen heb je voor de politie?
- > Als je iets zou kunnen veranderen aan de werking van de politie, wat zou dat dan zijn?

Door de verschillende interviews en gesprekken werd enerzijds de relatie tussen jongeren en politie in kaart gebracht, anderzijds de verhouding tussen jeugd(welzijns)werkers en politie. Er was een duidelijke verwachting bij beide groepen om meer in te zetten op respect voor elkaar.

Vóór de start van het project ‘ALLO?!’ werkte LEJO in Aalst een uitgebreide vragenlijst uit voor medewerkers van de lokale politie en voor jongeren. Politie-actoren vulden de vragenlijst digitaal in, jongeren werden vindplaatsgericht bevraagd door jeugdopbouwwerkers. 74 politieambtenaren en 105 jongeren namen deel aan de bevraging. Uit de antwoorden bleek dat er een wederzijdse negatieve beeldvorming bestaat tussen jongeren en politie, dat er nood is aan verbindende acties en dat er een wederzijds draagvlak bestaat om daarmee aan de slag te gaan.

In het project ‘Connect’ had de projectcoördinator een voorbereidend overleg op maat van elke partner. Zo kon hij de situatie per gemeente (Asse, Wemmel en Dilbeek) en per politiezone (AMOW en Dilbeek) in kaart te brengen (as is - to be), om kansen, mogelijkheden en noden te analyseren en op mekaar af te stemmen.

Ruimte geven om noden, zorgen of verwachtingen te uiten, blijft ook belangrijk doorheen elke samenwerking of initiatief. Ze kunnen namelijk onderhevig zijn aan veranderingen: ze kunnen toenemen, afnemen, of nieuwe zorgen en verwachtingen kunnen opduiken.

87 Gesubsidieerd door Pascal Smet, toenmalig collegelid VGC bevoegd voor Jeugd. Publicatie: [“Naar een versterking van de relatie tussen jongeren en politie in de politiezone Zuid. Een lokaal project met bovenlokale impact”](#).

Succesfactor - Flexibiliteit is een sleutelwoord

Plannen maken mag en moet: uitzetten welke stappen je wanneer met wie zet. Maar het is belangrijk om daarmee vervolgens, doorheen het traject, flexibel om te gaan. Rigide kaders opleggen, te verwachte resultaten in steen beitelen, naar elke stap kijken met een vergrootglas om te kijken of alles altijd heel duidelijk iets oplevert, is nefast. Er zijn immers heel veel zaken die inspelen op de relatie tussen jongeren en politie, en op elke schakel in de keten kan iets gebeuren waardoor je moet vertragen, een stap terugzetten, even on hold zetten...

“Sowieso geldt voor het volledige project dat het geen evident traject was. We moesten ons zeer flexibel opstellen, we botsten op grenzen van onze rol als jeugdwerkpartner, moesten verschillende plannen aanpassen aan de complexe situatie en daarom voortdurend bijsturen.”

- projectcoördinator

Nieuwe of veranderende noden, zorgen en behoeften moeten bovendien kunnen leiden naar een verandering in aanpak. Tempo's moeten gerespecteerd worden. Noden en behoeften continu bevragen en op basis daarvan (stappen in) je project bijsturen is dan ook aan te bevelen.

“Na elke activiteit en lerend netwerk werd door middel van active reviewing⁸⁸ gepolst naar beleving, input en verbeterpunten. Dit zorgde er voor dat we het project consequent konden bijsturen op basis van het tempo en noden van alle actoren.”

- projectcoördinator

“We hebben het dialoogtraject verschoven naar later in het project. We moeten onze tijd nemen, en aandacht hebben voor het proces, eerder dan voor het product. (...) En zo eerst bouwen aan vertrouwen voordat we iedereen bij elkaar zetten.”

- projectcoördinator

Daarbij is het wel belangrijk om mogelijke veranderingen en wijzigingen goed door te spreken met alle partners en die wijzigingen gedragen door te voeren. Een stuur- of projectgroep is daarin cruciaal. Het gevaar bestaat anders dat partners individueel gaan prioriteren. Verschillende partners hebben bijvoorbeeld onvoldoende tijd om alle engagementen blijvend op te nemen, en beslissen zelf in welke engagementen blijvend geïnvesteerd wordt en welke opgegeven worden. Daardoor loop je het risico om naast elkaar te gaan werken, het gevoel te krijgen dat niet iedereen blijft investeren in het project enzovoort. Neem er dus op gezette tijden het projectplan bij, overloop welke zaken haalbaar zijn en welke niet, welke veranderingen je wilt doorvoeren en wat daarvoor van wie verwacht wordt.

⁸⁸ Active reviewing is een actieve, speelse manier van terug- of vooruitblikken op activiteiten waarbij elke deelnemer geactiveerd wordt tot het uitwisselen van zijn/haar beleving, van het delen van zijn/haar ervaring.

5.3 Komen tot een gedragen doelstelling, aanpak en samenwerking

Na de verkennende fase volgt de opmaak van het projectplan voor een versterkte relatie tussen jongeren en politie. In de projectoproep van de Vlaamse minister van Jeugd werd de volgende opbouw voor het projectplan meegegeven:

- > de doelstellingen van het project;
- > een duidelijke planning;
- > concrete indicatoren en relevante streefcijfers;
- > het doelpubliek;
- > de gebruikte methodieken.

In projecten als deze, waarin samengewerkt wordt met diverse partners rond een gevoelig thema, is aandacht voor die samenwerking en de rolverdeling essentieel voor het projectplan. Daarom werd gevraagd om in het projectdossier aandacht te besteden aan de wederzijdse verwachtingen, gedeelde visie en doelstellingen.

De kracht van een degelijk projectplan legitimeert dan ook dat er voldoende tijd voor wordt uitgetrokken. We leerden uit de projecten dat er vier stappen zijn om een gedragen aanpak met duurzame impact te bereiken:

- > Zorg voor duidelijke doelstellingen.
- > Stem de aanpak af op de doelstellingen.
- > Engageer partners rond de doelstellingen.
- > Leg afspraken vast in een afsprakenkader.

5.3.1 Zorg voor duidelijke doelstellingen

Als de verkennende fase goed werd uitgevoerd, volgt uit die analyse waar de noden en uitdagingen liggen, welke veranderingen en verbeteringen nodig zijn om de relatie tussen jongeren en politie te versterken. Die geformuleerde doelstelling bepaalt dan weer de aanpak die uitgetekend wordt. Belangrijk is om de gekozen doelstelling(en) en aanpak goed door te spreken met de verschillende partners. Zo wordt het mogelijk om rekening te houden met de verschillende verwachtingen, bezorgdheden, noden en problematieken die leven bij jongeren, politie, jeugd(welzijns)werk, lokale besturen en neutrale actoren.

De zes projecten hadden zowel remediërende als preventieve insteken. Zo wilden alle projecten aan de slag met jongeren en politie tussen wie de vertrouwensbreuk op dit moment groot is, om daar de relatie (deels) te herstellen. Tegelijkertijd wilden de projecten ook preventief werken. Zo beoogden ze betere samenwerking en afstemming tussen de verschillende actoren, wat zou moeten vermijden dat de kloof tussen jongeren en politie (nog) groter wordt.

Een heldere, gerichte doelstelling zal zorgen voor gerichte keuzes in de stappen die men moet ondernemen. Hier tijd nemen om uitdagingen en bijhorende doelen te prioriteren, betekent dan ook tijdswinst later in het proces.

5.3.2 Stem de aanpak af op de doelstellingen

In de verschillende projecten werd een veelheid aan methodieken en activiteiten ingezet om naar de doelstellingen toe te werken. Toch moesten beoogde doelen en methodieken meermaals bijgesteld worden. Inschattingen over haalbaarheid maar ook over gevoeligheden en weerstand zaten niet altijd juist van bij de start.

“ We stappen soms in de val van het meteen heel breed en groots te maken. Bijvoorbeeld: iedereen in het korps moet meteen mee zijn: wijkagenten, interventie, recherche, onthaal... Of we gaan in alle wijken tegelijk opstarten. Maar door het zo groots aan te pakken, is de kans groot dat de situatie ontploft of escaleert omdat je met te veel weerstanden, gevoeligheden, andere kwetsuren, meer of minder betrokkenen... moet werken. En dan zit je met de situatie waarin actoren geen geloof meer hebben in een oplossing: we hebben het geprobeerd, en het is mislukt. Daarom begin je soms best kleiner, bijvoorbeeld bij een bepaald deel van politie maar evengoed in 1 bepaalde wijk, met een heel specifieke doelgroep bij jongeren... Zo heb je een grotere kans op een succeservaring, waardoor je wel nog steeds de wil hebt om verder te werken en open te trekken naar andere groep binnen politie, binnen jongeren, binnen andere wijken...”

- stuurgroep lid onderzoeks- en begeleidingsopdracht jongeren en politie

5.3.3 Engageer partners rond de doelstellingen en de aanpak

Wanneer de doelstelling en de aanpak duidelijk zijn, is het belangrijk dat alle betrokken actoren de urgentie inzien en uitspreken om erop in te zetten, en vervolgens een engagement uitspreken om zelf ook bij te dragen aan de noodzakelijke verandering.

Om die gedragenheid te behouden, is het belangrijk om tijdens het traject deelnemers regelmatig te wijzen op de doelen, zodat iedereen zich daarvan bewust blijft. Zo lezen we bij het dialoogtraject van het project 'JEP!' in Antwerpen:

“ Van bij het begin stelden we als doel dat de kandidaat-deelnemers bewust werden gemaakt van het doel van het project, zijnde dat er openheid is om het beeld van de ‘andere groep’ bij te stellen naar aanleiding van de dialoog, dat er bereidheid is om te luisteren naar het perspectief van de ander.”

Verwachtingsmanagement is dus een kernwoord, zowel in de aanloop naar een initiatief dat de relatie tussen jongeren en politie wil versterken, als tijdens en na het initiatief.

“ Dit is ook een verhaal van kleine successen en verwachtingen. Verwachtingspatronen moeten worden bijgesteld en dat moet je ook duidelijk maken aan beleidsmedewerkers. Het gaat over geloven in het project, geloven in de kracht van jezelf en jongeren.”

- projectcoördinator

5.3.4 Leg afspraken vast in een afsprakenkader

Een engagementsverklaring of afsprakenkader dat vastlegt hoe doorheen het project samengewerkt wordt en waar ook bezorgdheden en noden van de verschillende partners een plek krijgen en erkend worden, is noodzakelijk voor een duurzame en sterke samenwerking tussen de verschillende actoren. Hoe kwalitatiever het volledige hierboven beschreven voortraject is (het in beeld brengen van alle aangehaalde elementen, het vastleggen van gedragen en haalbare doelstellingen en aanpak), hoe sterker de engagementsverklaring zal zijn als instrument om het engagement van elke partner in veiligheid en vertrouwen te monitoren. Een engagementsverklaring was dan ook een verplichte bijlage in elk projectdossier.

In het project 'JEP!' werd een ethisch kader uitgewerkt voor alle projectpartners. De projectprincipes werden bij elke projectactiviteit toegelicht en als leidraad gebruikt. Ook buiten het traject gebruikt men dat kader als wegwijzer bij contacten met de politie. Dat leidt tot een vertrouwelijke sfeer, en het helpt ook om in te spelen op een situatie waarbij iemand zich niet aan de afspraken houdt.

Jep!
VOOR EEN BETERE RELATIE TUSSEN
JONGEREN EN POLITIE IN ANTWERPEN

PROJECTPRINCIPES

SAMEN UIT THUIS

Dit project is een samenwerking tussen partners. We engageren ons om samen de projectdoelstellingen te vervullen. We hebben blijvend aandacht voor ieders noden, bijdragen en tempo.

We respecteren het recht van de doelgroepen om uit vrije wil deel te nemen aan het project en keuzes te maken m.b.t. inhoud, verloop en beëindiging van deelname hieraan. Dit recht leidt tot engagement en verantwoordelijkheid.

VRIJWILLIGHEID

GELIJKWAARDIGHEID

De verschillende partners en actoren zijn gelijkwaardig en gaan ook zo met elkaar om. Dit met respect en appreciatie voor diversiteit.

We creëren en laten ruimte om te spreken en verbinden vanuit functie én persoon.

VERBINDING

TRANSPARANTIE

We benoemen met welke pet we spreken (rol), door welke bril we kijken (referentiekader) en welke gevolgen dit heeft.

We engageren ons om spanningen te benoemen en ruimte te laten voor constructief conflict. We werken samen aan een context waarbinnen dit veilig kan.

OPENHEID

PRATEN MET IPV OVER

We gaan met elkaar in dialoog en vermijden veronderstellingen over anderen (jongeren en partners).

Bij elk contactmoment wordt geëxpliciteerd hoe en waarom informatie (al dan niet) opgeslagen en gedeeld wordt. We denken actief na over de opslag van gegevens en gaan hier gevoelig mee om. We doen dit met kennis van en respect voor de verschillende deontologische codes.

INFODELING

ETHISCH KADER

Succesfactor – Benoem engagement en wil tot verandering bij de verschillende actoren en leg dat vast

Voor een project van start gaat, moeten de betrokken partners overtuigd zijn van het te nemen engagement en de wil tot verandering uitspreken. Dat blijkt heel duidelijk uit alle projecten. De inzichten die tijdens projecten opgedaan worden, dreigen slechts momentopnames te zijn als er geen engagementen op lange termijn worden uitgesproken en vastgelegd.

Om fundamenteel en duurzaam impact te hebben op de relatie tussen jongeren en politie, zal elke partner in eigen boezem moeten kijken, inzien waar er evolutie mogelijk en nodig is en die zaken ook verankeren in afsprakenkaders en engagementsverklaringen.

Inzien dat er iets moet veranderen in de relatie tussen jongeren en politie én inzien dat je daarvoor zelf ook moet veranderen of minstens jezelf in vraag moet durven te stellen, is cruciaal bij elke betrokken actor: politie, jeugd(welzijns)werk, jongeren, lokaal bestuur enzovoort.

De bevraging bij jongeren, jeugdwerkers en politiemedewerkers vóór de start van het project 'ALLO?!' in Aalst bestond uit drie vragen: vind je dat er problemen zijn tussen jongeren en politie? Vind je dat er iets moet veranderen? Wil je zelf bijdragen aan die verandering? De drie groepen antwoordden positief op de vragen, zo bleek uit analyse. Dat staaft voor de projectcoördinatoren hun mandaat én het belang van het project.

Zoals we eerder al beschreven: voor je engagementen kan vastleggen, is het belangrijk dat er transparant

over bezorgdheden, verwachtingen en behoeften kan gesproken worden. Vaak is er aan de start nog wantrouwen tussen verschillende partners: wat zal er gedaan worden met (gevoelige) info die naar boven komt tijdens uitwisselingen of dialoogtrajecten? Zal iedereen de eigen engagementen (blijvend) aangaan? Ruimte en erkenning geven aan die bezorgdheden is een belangrijke stap: zonder wrijving geen glans. Wanneer de wrijving aan de start gebeurt, kan het leiden tot juiste afspraken, respect voor noden en zorgen van anderen en een duidelijk afsprakenkader waar iedereen zich kan achter scharen.

Zo legden alle partners in het project 'JEP!' in Antwerpen de volgende uitgangspunten vast voor het verloop van het project:

- > We investeren in een participatief en co-creatief proces.
- > We meten impact op basis van gezamenlijke bepaling van indicatoren.
- > We hanteren gelijkwaardigheid als principe.
- > We respecteren ieders tempo in dit traject.
- > We gaan structurele uitdagingen aan.

Wanneer je engagement en afspraken ook formeel vastlegt in een afsprakenkader, kan een projectcoördinator maar ook elke andere betrokken actor op elk moment de ander erop aanspreken wanneer die zich niet houdt aan wat afgesproken werd.

5.4 Besluit

Het belang van een kwalitatief voortraject voor elk initiatief of samenwerkingsverband dat inzet op de relatie tussen jongeren en politie, staat buiten kijf. In het traject naar een versterkte relatie tussen jongeren en politie zijn er verschillende perspectieven, noden, zorgen en verwachtingen en een veelheid aan mogelijkheden in aanpak, acties en te zetten stappen. Een kwalitatief voortraject brengt de startsituatie juist in beeld: binnen welke context werken we? Welke voorgeschiedenis is er in de relatie tussen jongeren en politie?

Mogelijk nog crucialer is het kennen, het écht kennen van de verschillende actoren met een impact op de relatie tussen jongeren en politie, inclusief de kaders

waarbinnen ze werken, wat hen bezighoudt, wat hun verwachtingen zijn enzovoort.

Enkel door die twee stappen te zetten, en daar voldoende aandacht en tijd aan te besteden, kunnen een gedragen doelstelling en aanpak vastgelegd worden in een samenwerking waarin iedereen zich erkend voelt en vertrouwen heeft. Gemaakte afspraken en engagementen benoemen, vastleggen en monitoren zorgt er tot slot voor dat die tijdens de samenwerking of het initiatief gegarandeerd en verankerd worden. Alleen dan zal eender welke methodiek om de relatie tussen jongeren en politie te versterken, echt werken.

6/ Over de gebruikte methodieken

In de verschillende projecten werden diverse acties en interventies ingezet om de relatie tussen jongeren en politie te verbeteren. We bundelen ze hieronder in acht soorten methodieken:

- > expertise opbouwen en delen;
- > dialoogmomenten en uitwisseling tussen jeugd(welzijns)werkers en politie organiseren;
- > ontmoetingstrajecten tussen jongeren en politie organiseren;
- > herstelgericht werken;
- > politieactoren versterken in kennis over jongeren, jeugd(welzijns)werk en vaardigheden in het omgaan met jongeren;
- > jongeren versterken in hun kennis van rechten en plichten in contacten met de politie;
- > een participatief beleidstraject lopen.

6.1 Expertise opbouwen en delen

Elk project had een stuurgroep of projectgroep die het proces bewaakte en als klankbord fungeerde. Binnen die groep werden eveneens kennis, ervaringen en expertise uitgewisseld. Sommige projecten stelden daarnaast bovenlokale of intergemeentelijke netwerken samen om expertise te delen. Expertise delen gebeurde tot slot nog via publicaties, multimediale producten en toonmomenten.

6.1.1 Een project- of stuurgroep als procesbewaker en klankbord

De stuurgroep of projectgroep van elk project bestond uit verschillende projectpartners. In de projectgroepen zagen we de volgende partners telkens terugkomen:

- > een vertegenwoordiging vanuit de politie (vanuit verschillende diensten en waar mogelijk de korpschef);
- > een vertegenwoordiging van het jeugd(welzijns)werk;
- > neutrale actoren en een vertegenwoordiging van diensten van het lokale bestuur (jeugddienst, preventiedienst, maatschappelijk werker ...).

In sommige projecten werd de project- of stuurgroep aangevuld met andere actoren (onderzoekers, ondersteunende vzw's, andere middenveldpartners).

De projectgroepen dienden vooral om de projecten op te volgen en het proces te bewaken. Toch waren deze groepen in meerdere projecten ook een platform waar inhoudelijk uitgewisseld werd. Daarin bleek doorheen

de trajecten ook een valkuil te schuilen. Wanneer de inhoud gevoelig is, bijvoorbeeld n.a.v. een incident, bleek dat dit de dynamiek van de projectgroep negatief kan beïnvloeden. Daar waar tijdens dialoog- en uitwisselmomenten gericht wordt ingezet op veiligheid, moderatie, duidelijke verwachtingen en afspraken is de methodiek en begeleiding van een projectgroep daar niet altijd volledig op voorzien (daarop gaan we verder in onder hoofdstukken [6.2](#) en [6.3](#)).

In de projecten 'JEP!' in Antwerpen en 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid' in Brussel maakte men nog de opsplitsing tussen een operationele regiegroep, die als taak had het project uit te rollen, en een strategische projectgroep, die onder meer nadacht over draagvlak en verankering en verduurzaming van resultaten en impact.

6.1.2 Bovenlokale of intergemeentelijke netwerken

Verschillende projecten zetten een intergemeentelijk netwerk op, waarin uitgewisseld en expertise gedeeld werd met partners die niet rechtstreeks betrokken waren bij het project. Een principe dat we in alle uitwisselplatforms terug zien komen, en dus ook in intergemeentelijke, was de afspraak dat er steeds over tendensen gesproken wordt en nooit over individuele dossiers. De veiligheid en integriteit van betrokken personen in dossiers werd op die manier gegarandeerd.

We geven enkele voorbeelden van netwerken die binnen de projecten werden opgezet.

Het project 'Connect' liep in drie gemeenten: Asse, Wemmel en Dilbeek. Groep INTRO startte daarom een 'Lerend Netwerk Connect' op tussen de drie betrokken lokale besturen. Ook medewerkers van andere gemeenten werden uitgenodigd om enerzijds input in te brengen of inspiratie op te doen. Van die 'gastdeelnemers' werd niet verwacht dat ze alle bijeenkomsten bijwoonden. Zij konden aansluiten als de agenda interessant was voor hen. Het stond gemeenten ook vrij om naargelang van de agenda verschillende diensten af te vaardigen zoals de sportdienst of de dienst integrale veiligheid. De verbindingssambtenaar voor politie bij de gouverneur van Vlaams-Brabant stuurde dat mee aan.

In het project 'ALLO?!' in Aalst werd een lerend netwerk opgestart, waar uitgewisseld werd over lokale realiteiten en expertise met jeugd(welzijns)werkers, lokale politie en diensten van lokale besturen uit Aalst en omliggende gemeenten in de Denderstreek. De opbouw van

elke bijeenkomst van het lerend netwerk in het project 'ALLO?!' zag eruit als volgt:

- > check in (active reviewing) – energizer;
- > vragen hoe het gaat;
- > inhoudelijk voeden – inspiratie;
- > in kleine groepjes uitwisselen over een thema;
- > terugkoppeling naar grote groep;
- > check out (active reviewing).

Er werd sterk ingezet op veiligheid en gelijkwaardigheid rond de tafel.

“Die basisvereiste van hier aan tafel te mogen zitten is het gevoel hebben dat je volledig vrijuit kan praten. Als je het gevoel hebt dat je dat niet kan, moet je dat zeggen of dan stap je gewoon op of geef je het aan. Als ik voel dat het niet kan, ga ik het u ook vragen. (...) Iedereen moet hier aan tafel kunnen zitten, en die gelijkwaardigheid van die tafel is belangrijk. Het moet over het thema gaan en niet over uw functie.”

- projectcoördinator

Ook het afbakenen van het doel van het lerend netwerk en de thema's waarover uitgewisseld wordt, is cruciaal, leerden ze in het 'ALLO?!'-project. Politiezones worden niet vaak samengebracht, en er zijn vele noden en thema's waarover uitwisseling zinvol kan zijn.

De impact van dit lerend netwerk was voelbaar: het creëerde enthousiasme om vanuit de ervaringen in Aalst ook in andere gemeenten en politiezones aan de slag te gaan, weliswaar in kleinere stappen.

“Als dat lerend netwerk daar niet had gestaan, hadden ze nooit geconcludeerd: wat jullie allemaal hebben, daar staan wij nog niet. En dat is dan de plek waar wij als projectverantwoordelijke hun konden inspiratie geven: begin nog niet met daar een activiteit te organiseren. Jullie moeten eerst aan de praat geraken met jullie korpschef. Dat die weet wie jij bent of wat jij doet, wat dat jeugdwerk doet. Je moet die bereidheid hebben, je moet dat politiek ook nog krijgen.”

- projectcoördinator

In het project 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid' in Brussel werd een bovenlokale expertisegroep opgericht met daarin academici en sleutelfiguren vanop het terrein met relevante expertise (bv. sociale hogescholen, het Kinderrechtencommissariaat, Capital vzw, het parket, criminologen ...). Die groep zorgde voor expertisedeling, legde linken met andere gelijkaardige projecten in Brussel en bekeek hoe de resultaten van het lokale project op bovenlokaal niveau geïmplementeerd en verduurzaamd kunnen worden.

6.1.3 Publicaties en multimediale producten

Op verschillende manieren werden ervaringen en expertise gedeeld met het brede publiek.

In een podcastreeks ging JES aan de slag om sociale professionals, politiezones en lokale besturen te inspireren en een breder publiek te laten kennismaken met de problematiek én met mogelijke oplossingen. In een eerste aflevering werd gesproken over gemeenschapelijkheid in de projecten die door JES werden gecoördineerd en over de verschillende lokale contexten van Antwerpen en Brussel. Een tweede aflevering komt vanuit de Brusselse context en gaat over beeldvorming tussen jongeren, jeugdwerk en politie.

Samen met serious gamestudio BrainBugs ontwikkelde JES ook [HOLD IT!](#) en Respect, twee apps die de vertrouwenskloof tussen jongeren en politie dichten. Zo leren jongeren via [HOLD IT!](#) op een ludieke manier hun rechten en plichten kennen bij een politiecontrole. Wanneer ga ik in de fout? Wanneer de politie? En hoe reageer ik daarop? Het spel gaat daarbij telkens spelenderwijs uit van concrete cases. Respect bevordert het respect tussen politie en jongeren. Spelers van deze serious game nemen naast hun eigen 'rol' ook eens de rol op van de andere partij. Zowel jongeren als politiemedewerkers voelen zich vaak door mekaar gestigmatiseerd, gevisieerd of disproportioneel bestraft. De perspectiefwissel doorbreekt deze kijk, verhoogt de empathie voor mekaar en zo ook het wederzijdse respect. Beide apps kwamen tot stand in co-design met jongeren, de algemene inspectie van de politie en straathoekwerkers. Vlaamse en Brusselse jongeren en politie kunnen [HOLD IT!](#) gratis uittesten via de Google Play Store. Meer informatie over Respect als methode is te verkrijgen bij [JES Academy](#).

Voor de twee projecten van JES werd samen met Matias De Backer (onderzoeker bij PLACECOMPANY en de Vrije Universiteit Brussel) een [toegankelijk artikel](#) gepubliceerd over leidende principes in het organiseren van dialoogtrajecten. Zo wil men impactgericht werken en vanuit de experimenten op lokaal niveau andere actoren voeden.

6.1.4 Toonmomenten

Ook via toonmomenten werden expertise, ervaringen en praktijken gedeeld over hoe men de relatie tussen jongeren en politie kan verbeteren. Deelnemers kunnen er op die manier niet enkel kennis van nemen, maar ook voelen hoe dynamieken, enthousiasme en samenwerking spelen in die ervaringen en praktijken.

Voor het project 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid' in Brussel werd op 24 mei 2023 een publieksmoment georganiseerd voor jongeren, jeugdwerkers, politiediensten, lokale besturen, onderzoekers en andere professionals. De opgebouwde expertise werd gebruikt om tools en handvatten aan te reiken voor deelnemers, om zelf aan de slag te gaan en zo een sneeuwbal effect te creëren.

Alle projecten deelden hun ervaringen en expertise [op het inspiratiemoment](#) dat vanuit de onderzoeks- en begeleidingsopdracht georganiseerd werd op 7 december 2023. 137 deelnemers konden inspiratie opdoen vanuit eerlijke verhalen, getuigenissen en inzichten uit de zes projecten.

“Ik wilde als handhavingsambtenaar inspiratie opdoen over hoe we op een meer positieve manier kunnen werken met jongeren. Het inspiratiemoment zette voor mij meteen de juiste mindset: we moeten benoemen wat de problemen zijn vandaag tussen jongeren en politie, en vervolgens met zijn allen, elk vanuit de eigen rol en taak, daarop werken. Het verbindende karakter van de dag, overheen jeugdwerkers, beleidsmakers, politie enzovoort, was heel inspirerend. Ik heb meteen nadien contact opgenomen met de jeugdambtenaar en de korpschef om te kijken hoe we in de toekomst samen kunnen werken rond jongeren en politie.”

- medewerker lokaal bestuur, deelnemer inspiratiemoment

6.2 Dialoogmomenten en uitwisseling tussen jeugd(welzijns)werkers en politie

Werken aan het vertrouwen tussen jeugd(welzijns)werkers en politie is noodzakelijk voor er sprake kan zijn van ontmoeting tussen jongeren en politie. Een betere relatie en samenwerking tussen jeugd(welzijns)werkers en politied medewerkers kan evengoed een doelstelling of beoogde impact op zich zijn en hoeft dus niet enkel een 'tussenstap' te zijn naar een rechtstreekse ontmoeting tussen jongeren en politie.

Politied medewerkers kunnen via de inzichten die jeugd(welzijns)werkers hen aanreiken over de leefwereld, zorgen, verwachtingen van jongeren rechtstreeks aan de slag gaan in hun contacten met jongeren. Jeugd(welzijns)werkers kunnen de jongeren waarmee ze werken, verrijken met de inzichten die zij opdeden, en kunnen impact hebben op hoe jongeren denken over en zich gedragen naar politie.

“Wij moeten eigenlijk eerst iets met de jeugdwerkers doen, en een dialoog tussen jeugdwerkers en politie opzetten. Want dat zijn uw poortwachters naar uw jongeren. Dus als je die niet mee hebt, forget about it.”

- projectcoördinator

“En dan merkte je dat er ook heel veel weerstand zit van collega's naar politie toe. En dan hebben we eigenlijk heel snel de redenering gemaakt: als die weerstand bij de jongerenwerkers zit, dan kunnen we onmogelijk nu al de stap zetten tussen jongeren en politie. Dan moeten we eerst iets doen met die weerstand bij jongerenwerkers.”

- jeugd(welzijns)werker

Succesfactor - Kennis van elkaars leefwereld, werking en opdracht legt een stevige basis om verbindend te kunnen werken

“**Bij politie is er weinig kennis over jongeren en over jeugdwerkers, hun rol en hoe zij werken. Er zouden bijvoorbeeld meer dilemmatrainingen moeten gegeven worden met cases over jongeren om samen te ontdekken wat van belang is en hoe ze zich kunnen opstellen.**”

- politiemedewerker

De politieopleiding duurt in België één jaar. We kregen van alle verschillende actoren te horen dat dat kort is. Te kort om diep te kunnen graven in (de leefwereld van) een doelgroep waarmee aspirant-agenten in de toekomst zeer veel te maken zullen krijgen: jongeren. In verschillende projecten werd dan ook ingezet op kennisoverdracht daarrond, en dat had duidelijk impact. Vormingen daarover sterker inbedden, niet enkel in de basisopleiding maar ook tijdens de loopbaan via zijtrajecten, gaan een sterke impact hebben op de relatie tussen jongeren en politie.

“**Als je een klein politiekorps hebt, kan een korte opleiding voor het volledige korps al een mindset zetten bij iedereen.**”

- politiemedewerker

Andersom geldt evenzeer dat het belangrijk is dat jongeren, jeugd(welzijns)werkers en andere actoren meer inzicht krijgen in het reilen en zeilen binnen politiekorpsen.

“**We doen rondleidingen voor jongeren langs interventieroutes in de zone en informeren hen: wat is de federale, de geïntegreerde en de lokale politie? Waarom doen we soms wat we doen?**”

- politiemedewerker

Vaak heerst het beeld dat de politie te rigide werkt, te sterk focust op ordehandhaving en controle. Maar vaak ontbreekt het aan (wetgevende) kaders die het politieambtenaren mogelijk maken om verbindend in interactie te gaan. Wanneer politiemedewerkers in kennis worden gesteld van strafbare feiten, is het hun opdracht om op te treden en kunnen ze niet altijd kiezen voor een dialoog of afhandeling in der minne. Ze beschikken over weinig discretionaire ruimte en al zeker over minder discretionaire ruimte dan jeugd(welzijns)werkers. Dat is vaak niet geweten bij jongeren en jeugd(welzijns)werkers. Het politieoptreden vanuit dat standpunt bekijken, ontmijnt vaak al enkele grote frustraties en bezorgdheden, waardoor dialoog en verbinding mogelijk worden.

“**Er is wat frustratie over de politie vanuit één van de jeugdwerkers over het optreden van het team overlast van de lokale politie. Hij wist niet dat de politie vanuit klachten verplicht was te handelen (...). Dat kon hij dan plaatsen.**”

- projectcoördinator

“**Er is te weinig kennis onder jongeren, jeugdwerkers, sociale werkers over het onderscheid tussen bestuurlijk optreden enerzijds, alles wat preventief is, dialoog, en binnen het lokaal politiereglement onder leiding van de burgemeester. En anderzijds het gerechtelijk optreden: alles wat repressief is, misdrijven vaststellen en aantonen. Dat staat onder leiding van het openbaar ministerie, de procureur des konings of onderzoeksrechter. Dat zijn twee petten van de politie. Die opdrachten lopen soms snel over in elkaar. Je wordt naar een plein gestuurd vanuit een bestuurlijke dialoogopdracht, bijvoorbeeld op vraag van burgers rond signalen van vuil of lawaai, maar je stelt ter plaatse drugsfeiten vast. Dan moet je schakelen van je burgerlijke naar je gerechtelijke rol, want politie is verplicht gerechtelijke zaken vast te stellen en op te volgen. Die dubbele pet is verwarrend voor jongeren en jeugdwerkers. Je weet nooit duidelijk wanneer de petten plots wisselen of met welke ‘pet’ diezelfde politieman of -vrouw je net benadert. Ook voor politiemensen lopen ze soms door elkaar.**”

- politiemedewerker

Maar ook voor de moeilijkheden waarop men in verschillende politiekorpsen botst, onder andere door personeelstekorten, kan er meer erkenning komen als men daar open over is.

“ Ik zie wel dat mensen onderbemand zijn en van interventie naar interventie moeten. Geen debriefing krijgen. Zeer traumatische ervaringen opeenvolgend hebben. Dus ik vind het niet abnormaal dat op een gegeven moment ook uw eigen plongs springen. Dus er mag ook wel wat meer zorg komen naar de mensen daar. En ik weet niet hoe je dat doet. Da's ook niet aan mij. Maar ik zie wel dat er wat meer zorg mag komen. En dat er misschien ook wel wat meer mankracht of vrouwkracht mag komen om die nabijheid te kunnen garanderen. ”

- jeugd(welzijns)werker

Ook de kennis verhogen over de rechten en plichten van jongeren tijdens hun contacten met de politie, heeft een impact op hoe dat contact verloopt en hoe beide partijen zich voelen tijdens en na het contact. Als jongeren niet weten welke zaken ze verplicht zijn om te doen, gaan sommigen onterecht uit van pestgedrag van de politie en gaan ze weerstand vertonen. En wanneer jongeren niet weten wat hun rechten zijn, kunnen politiemedewerkers disproportionele of ongeoorloofde handelingen ondernemen, waardoor jongeren in hun rechten en fysieke integriteit gekwetst worden. Jongeren geven zelf aan dat ze niet weten wat wel en wat niet mag bij controles of interventies, zoals blijkt uit de onderstaande input van jongeren op de vraag “Wat wil je vragen aan politie?”.

“ Mogen we filmen tijdens een controle? ”

“ Moet ge uw pas afgeven? ”

“ Moeten we onze gsm afgeven? ”

“ Moeten we kunnen bewijzen van waar het cash geld komt dat we op zak hebben? ”

“ Mag ik gecontroleerd worden als ik gewoon in de auto zit? ”

“ Om welke reden mogen ze u fouilleren? ”

“ Mogen ze u zomaar meenemen? ”

- jongeren

Veel jongeren tonen bovendien uit zichzelf interesse om het reilen en zeilen binnen de politie te leren kennen. Wanneer men jongeren vraagt wat ze samen met de politie willen doen, komen de volgende ideeën naar boven:

“ Mogen we eens mee in de Volvo rijden? ”

“ De moto en de combi laten zien. ”

“ Een rondleiding op het politiekantoor. ”

- jongeren

6.2.1 Voorafgaand aan de dialoog: afspraken maken en verwachtingen kaderen

Voor er uitwisseling plaatsvindt tussen jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers is het belangrijk dat duidelijke afspraken en verwachtingen gekaderd worden bij beide groepen. In het voortraject zijn jeugd(welzijns)werk en politie vaak betrokken op organisatieniveau. Individuele politiemedewerkers en jeugd(welzijns)medewerkers zijn dan uiteraard geïnformeerd over het project en de doelen daarvan, maar moeten vaak nog groeien in geloof en vertrouwen om zelf te kunnen instappen in een project en zeker in rechtstreekse ontmoeting met elkaar. Ook moet er een duidelijk mandaat zijn bij iemand die de uitwisseling begeleidt, om in te grijpen wanneer er wordt afgeweken van de afspraken. Zo is er het voorbeeld van een uitwisseling tussen jeugd(welzijns)werkers en politie, waar de politie onverwacht in uniform deelnam aan de uitwisseling. Voor de jeugd(welzijns)werkers kwam dat onverwacht en zorgde het voor ongemak en wantrouwen, waardoor de uitwisseling werd stilgelegd. Er werd een bemiddelings sessie opgestart tussen jeugdwerkers en politie om eerst aan basisvertrouwen te werken (waarop we [verder in de publicatie](#) terugkomen).

Inzetten op kennismaking tussen jeugd(welzijns)werkers en politie is zonder meer zin- en impactvol. Maar het is niet altijd een evidente stap. Daarvoor moet er al een zeker minimum aan vertrouwen, geloof in impact en gevoel van noodzaak bestaan bij beide partijen. Soms is dat niet bij alle jeugd(welzijns)werkers of politiemedewerkers aanwezig. De dialoog komt nog te vroeg, recente gebeurtenissen en kwetsuren liggen nog te vers in het geheugen. Ook de werkdruk bij jeugd(welzijns)werkers en politie kan een rol spelen. In combinatie met een gebrekkig geloof in het belang van dialoog en ontmoeting kunnen prioriteiten anders gelegd worden en wordt het vrijmaken van tijd en ruimte voor dialoog niet als urgent of noodzakelijk gevoeld. Zowel in het jeugd(welzijns)werk als bij politiekorpsen is er immers vaak sprake van personeelstekorten of snelle personeelwissels. Vrijwilligheid is cruciaal voor deelnemers aan dialoogmomenten en dus is het aangewezen om niet aan te dringen op een dialoog wanneer die vrijwilligheid er niet is.

6.2.2 Kennismaken met elkaars kaders en deontologie

De kloof die kan bestaan tussen jeugd(welzijns)werkers en politie is deels te verklaren doordat de spelregels, kaders en deontologie van beide beroepsgroepen sterk verschillen.

“**Ieder heeft zijn eigen spelregels, andere kaders en deontologie. Dat heeft wel een impact. Straathoekwerkers hebben bijvoorbeeld een beroepsgeheim. Jeugdwerkers hebben vaak ook nog meer marge.**” **“Dat is anders bij politie, zij moeten optreden wanneer ze geconfronteerd worden met inbreuken op de wet. Het is inderdaad de job van inspecteurs en rechercheurs om informatie te weten te komen om zaken op te lossen en te behandelen. Jeugdwerkers hebben veel info maar gaan daar ook vertrouwelijk mee om. Je moet daarbij stil staan en wederzijds begrip kunnen tonen voor elkaars kaders, zonder een waardeoordeel daarover te vellen.**”

- gesprek tussen jeugd(welzijns)werker en politiemedewerker

“**Wat een hot-spot is voor politie, is voor het jeugdwerk een vindplaats.**”

- projectcoördinator

In het project 'Connect' in Asse, Wemmel en Dilbeek werd daarom ingezet op kennismaking tussen alle verschillende partners door een overlegplatform te installeren waarop ze mekaar kunnen ontmoeten. Na enkele eerder theoretische momenten konden deelnemers ook via casebesprekingen dieper ingaan op elkaars visie op een bepaalde situatie. Daarbij leerden beide partijen elkaars werking, visie en regelgevend kader beter kennen, zoals info over verschillende diensten, deontologische code, bepalende denkkaders enzovoort.

In de projecten 'JEP!' en 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid' werden in eerste instantie uitwisselmomenten opgezet tussen politie en jeugd(welzijns)werkers om meer inzicht te krijgen in ieders rol, verantwoordelijkheden en manier van werken. De politie begreep daardoor waarom jeugd(welzijns)werkers vanuit vertrouwen werken. Jeugd(welzijns)werkers zagen o.a. in dat de politie personeelstekorten heeft, waardoor ze onder druk soms kort en kordaat optreedt bij interventies. Door elkaars werk, rol, verantwoordelijkheden en deontologische codes beter te leren kennen, konden ze met respect voor elkaars professionele grenzen samen oplossingen zoeken voor bepaalde situaties.

De impact van deze overlegplatformen was merkbaar:

de afstand tussen jeugd(welzijns)werkers en politie verminderde duidelijk. Ze konden aan dezelfde tafel zitten en met elkaar een gesprek aangaan. Dat was voordien veel moeilijker. Net zoals de dialoogmomenten tussen jongeren en politie, werden ook deze momenten begeleid door externe bemiddelaars Moderator vzw en Alba vzw.

6.2.3 Kennismaken met elkaar als persoon

In het project 'Let's meet' in Genk werd tijdens ontmoetingen tussen jeugd(welzijns)werkers en politie niet meteen ingezet op confrontatie en het benoemen en behandelen van grotere problemen en frustraties. Men focuste op ontmoeting en elkaar leren zien als mens. Door voorafgaande bevragingen had men een zicht op bekommernissen, verwachtingen, ervaringen ... van zowel jeugd(welzijns)werkers als politie. Men zocht naar thema's die beide groepen verbinden om van daaruit verdere gesprekken op te starten.

“Dus dan hebben wij een aantal jongerenwerkers samen gepakt met een aantal agenten. Gewoon om het gesprek al eens aan te gaan. En dan ging het eigenlijk ook gewoon over, we hebben gefocust op de gelijkenissen. Als mens dan eh. We zijn ook begonnen met een rondje wie ben ik, wat doe ik, hoe lang werk ik al, wat zijn vorige werkervaringen, en wat is een mooi moment uit mijn job. En dan krijg je dat agenten zeggen van, een jongere die ik als puber continu tegenkwam, op een niet zo positieve manier. Die tien jaar later op straat tegen komen met zijn kleine in de buggy, die zegt: “Hej, ik heb het gehaald!” En die ervaring heb ik bijvoorbeeld ook al gehad. En ik kan dan een soortgelijke ervaring vertellen. En dan zie je van ja kijk, we verschillen niet zo veel. Dus daar hebben we toen heel hard op gefocust.”

- projectcoördinator

6.2.4 Het belang van transparantie over deze dialogen naar jongeren

Een valkuil van de dialoog tussen jeugd(welzijns)werkers en politie is het risico dat jongeren jeugd(welzijns)werkers niet vertrouwen wanneer ze weten dat ze in contact staan met de politie. Daarom geven jeugd(welzijns)werkers aan dat het belangrijk is om transparant te zijn naar de jongeren over hoe de uitwisseling verloopt, welke zaken wel en zeker ook welke zaken niet gedeeld worden, om een systematiek op te bouwen in de uitwisseling en ze ook te communiceren naar jongeren. Zo weten zij dat jeugd(welzijns)werkers niet willekeurig, ad hoc samen zitten met de politie maar volgens vaste afspraken, op vaste tijdstippen.

“Je moet daar ook open in zijn: weet dat ik ook wel contacten en gesprekken heb met politie. En bepaalde dingen zal ik ook tegen jullie zeggen. Als het gaat over zwerfvuil, bepaalde situaties van overlast. Ik zeg dan ook van: de afspraak is heel algemeen, ik ben gebonden aan discretieplicht. Ge moogt mij daar zeker op afrekenen. En twee: ik bespreek dingen met politie, ik bespreek dingen met de gemeente maar dan gaat het over tendensen. Wij gaan nooit een individueel dossier bepreken. Wij gaan wel bijvoorbeeld spreken over een plein waar dikwijls overlast is en waar jongeren rondhangen. Dus dat wordt dan besproken, maar wij gaan dat nooit toespitsen op een individu.”

- jeugd(welzijns)werker

6.3 Ontmoetingstrajecten tussen jongeren en politie

Ontmoeting opzetten rechtstreeks tussen jongeren en politie, via dialoog en via verbindende activiteiten, was in alle projecten een vooropgestelde methodiek om tot een betere relatie te komen. Het effectief samen zetten van jongeren en politiemedewerkers is een stap waarbij stevige overwegingen nodig zijn. Jeugd(welzijns)werkers moeten eerst het vertrouwen van hun jongeren hebben om hen voor te bereiden op, toe te leiden naar en te ondersteunen in de dialoog of ontmoeting met de politie. En jeugd(welzijns)werkers hebben zelf eerst het nodige vertrouwen nodig om de stap naar de politie te zetten.

Bovendien zijn 'politie' en 'jongeren' twee groepen die, scherp gesteld, ver van elkaar kunnen staan.

“De politie is er om de orde te handhaven en om de wet te laten naleven. En jongeren zijn jong, tasten grenzen af, zoeken nog naar zichzelf en naar een plaats in de maatschappij. Dat is iets wat beide altijd zullen doen, en sommigen nog explicieter dan anderen.”

- politiemedewerker

En toch is het mogelijk en impactvol om beide groepen bij elkaar te zetten. In de meeste projecten richtte men zich vooral op het installeren van dialoog en gesprekken tussen jongeren en politie. In het project 'ALLO?!' in Aalst koos men ervoor om ontmoeting te organiseren via verbindende activiteiten, die uiteraard ook gesprekken en dialoog op gang brachten.

Succesfactor - De m/v/x achter het autoritair uniform en de jongere achter de fancy zonnebril

Inspiratie voor deze titel vinden we in de projectaanvraag van het project 'ALLO?!' in Aalst. Als we willen kijken achter de 'maskers', werken aan wederzijdse (h)erkenning en de mens, met alle gebreken, talenten, ervaringen ... willen leren kennen, is dat een bijzonder grote stap in een betere relatie tussen jongeren en politie.

“Ik vind het heel belangrijk om in mijn contacten met jongeren die jongeren nooit als slechte persoon te zien en te benaderen. Je moet benoemen dat ze een foute beslissing maken maar dat maakt hen nog niet tot een foute persoon. Sommige jongeren leer ik via de activiteiten ook nog beter kennen inzake hun thuissituatie, jongeren die het thuis bijvoorbeeld financieel niet breed hebben. Daarom ga ik dat als agent niet goedkeuren maar wel begrijpen als die jongere een keuze maakt die op korte termijn financieel voordelig is maar wel tegen de wet.”

- politiemedewerker

“We moeten elkaars noden leren kennen en handelen zonder vooroordelen.”

- politiemedewerker

“Ze hebben op een bepaald moment ook jeugdwerkers met veel weerstand en wantrouwen en politie samen gezet. En die zijn daar niet 'kumbaya-gewijs' buiten gekomen samen, maar de jeugdwerkers of een groot deel van hen had zo iets van: shit. Die hebben ook wel, ik zou het ook niet willen meemaken wat zij meemaken. En dat keurt niks goed eh. Dat keurt niet goed dat ge dan heel agressief naar minderjarigen stapt. Gelijk we het ook niet goedkeuren als jongeren naar geweld grijpen om in protest te gaan. Maar ge kunt wel snappen wat daar achter zit. Zowel bij jongeren als bij agenten. En dat is het ding, ge keurt dat niet goed, niet voor jongeren want dat is vaak ook "ah ga je ze nog een beetje pampieren?" neen, we zeggen even hard als jij dat het niet ok is. Maar we proberen te zien: wat zit er achter? En hetzelfde voor politie. En daar krijg je even goed dan van meer activistische mensen te horen van "ah, ge zijt dan blauw, dus ze mogen dat doen of wat?" Neen! Neen, maar we willen toch ook weten wat er daar voor zorgt dat ze grijpen naar, om dat te kunnen weg pakken of om daar op te kunnen werken.”

- projectcoördinator

Wanneer politiemedewerkers de ‘persoon achter het uniform’ tonen aan jongeren, met alle gevoelens en persoonlijke ervaringen, groeit het vertrouwen en motiveert het jongeren om ook hun verhalen te delen.

“Ik ben ook jong geweest, ik ben een persoon, ik begrijp je, ik kan me identificeren met jou. Maar het vraagt vertrouwen om iets te durven vertellen.”

- politiemedewerker

“Het is belangrijk dat agenten een naam hebben voor jongeren, dat het niet meer ‘die van de politie’ moet zijn.”

- politiemedewerker

“Je ziet niet meer een agent, je ziet de Kevin⁸⁹”

- jongere

“De dialoogavond is echt een stap in de evolutie geweest in het contact tussen jongeren en politie. Ook naar “dat is Jeroen⁹⁰” en niet langer ‘die heeft me ooit eens meegenomen’.”

- jeugd(welzijns)werker

Jongeren verwachten van politiemedewerkers dat ze voorbijgaan aan het uiterlijke, maar geven zelf ook aan dat ze willen kijken vanuit de positie van de politie.

“Ze mogen niet oordelen op kledij, afkomst, kleur enzovoort. Een goed spreekwoord hiervoor is don’t judge a book by it’s cover.”

- jongere

“Dat de politie ons minder snel verdenkt op basis van onze kledingstijl of dade een deck bij hebt.”

- jongere

“Door beetje minder direct op huidskleur/afkomsten te kijken zou het beter kunnen gaan.”

- jongere

89 Fictieve naam.

90 Fictieve naam.

“Ik snap wel dat het voor agenten ook soms moeilijk is, jeugd doet ook vaak moeilijk tegen hen”

- jongere

“Ik zou wel eens een gesprek willen hebben met agenten en weten hoe zij de dingen zien”

- jongere

“We moeten meer praten en van beide kanten luisteren.”

- jongere

Durven, willen en kunnen kijken naar de persoon achter het masker enerzijds en jouw persoonlijkheid achter het masker (met alle emoties, kwaliteiten en tekortkomingen die daarbij horen) laten zien anderzijds lijkt evident, maar vereist dat jongeren, jeugd(welzijns)werkers én politie zich kwetsbaar willen en kunnen opstellen.

“Dat zijn dingen die spelen. Als jij 16 dagen op rij werkt. Dan zijt ge moe. Dan is uw lontje wat korter. Maar, en dan hoort ge heel veel politie: “maar ik moet dat toch niet zeggen tegen die jongeren?” En dan denk ik: neen, maar dat kan wel helpen voor het begrip. Maar dan kom je terug naar het cultuurverschil: ik sta daar als gezaghebber. Ik wil gewoon dat er gedaan wordt wat ik vraag.”

- politiemedewerker

Om dat te bereiken zijn veiligheid en vertrouwen een basisvereiste. Je kunt niet verwachten dat die er bij een eerste ontmoeting bijvoorbeeld al zullen zijn. Vaak is daarvoor een juiste opbouw in dialogen of ontmoeting nodig, met een goede begeleiding en afsprakenkader.

6.3.1 Een veilige omkadering als fundament van ontmoeting

Eerder in dit rapport benadrukten we al het belang van een veilige omkadering en aandacht voor vrouwen om tot geslaagde acties te komen. We willen hier specifiek voor de ontmoeting tussen jongeren en politie enkele geleerde lessen uit de zes projecten uitlichten.

In het project 'JEP!' in Antwerpen maakte men hiervoor o.a. gebruik van het [ethisch kader](#) dat werd opgemaakt voor het hele project. Dat zorgde er ook tijdens dialoog tussen jongeren en politie voor dat iedereen wist wat de afspraken waren en ervan kon uitgaan dat die ook opgevolgd en gerespecteerd zouden worden.

Het dragen van een uniform wordt door jongeren soms als drempel gezien om open met politiemedewerkers te kunnen spreken. Daarom werd in de verschillende projecten gevraagd om het uniform niet te dragen en in burgerkledij te komen (zie [Succesfactor: Een politie-uniform dragen op ontmoetingen met jongeren of jeugd\(welzijns\)werkers? Maak de juiste afwegingen](#)).

Ook de keuze van de locatie waar een ontmoeting plaatsvindt, kan bijdragen aan veiligheid. In de projecten werden ontmoetingsmomenten georganiseerd op neutrale plaatsen (bv. gezamenlijke activiteit in een sportclub) of op plaatsen waar jongeren zich veilig en comfortabel voelen. Pas later in trajecten en in het kader van een rondleiding vonden ontmoetingen plaats op het commissariaat.

Een belangrijk aspect bij een ontmoeting tussen jongeren en politie is hoe men omgaat met geheimhouding wanneer tijdens een gesprek strafbare feiten aan het licht komen. We lezen in het project 'JEP!' de volgende richtlijn die daarbij helpt:

“Het engagement om de vertrouwelijkheid te respecteren (...), behalve in noodsituaties waarbij duidelijk is dat de integriteit van anderen in gevaar is. In deze situaties primeert de burgerplicht die voor iedereen geldt. Indien een jongere toch zou spreken over een misdrijf die hij/zij begaan heeft, dan wordt hier geen PV van opgemaakt door deelnemende agenten, behalve bij een noodsituatie. Als aanbeveling geldt om alleen te spreken over situaties uit het verleden en geen actuele incidenten te bespreken.”

- projectcoördinator

Een cruciaal onderdeel van veiligheid tot slot is om deelname aan ontmoeting vrijwillig te laten verlopen, zowel voor jongeren als voor politiemedewerkers. Een dialoog of gezamenlijke activiteit heeft geen zin wanneer een van beiden zich onveilig of oncomfortabel voelt of geen geloof heeft in de meerwaarde ervan.

“Indien jongeren nog niet klaar zijn voor een structureel dialoogmoment, zullen we dat ook niet houden. We brengen hen wel in communicatie met de politie en mikken op een meer middellange termijn. Omgekeerd evenredig werkt dit uitgangspunt ook. Indien nodig, werkt de professioneel bemiddelaar individueel verder met beide groepen en willen we tegemoet komen aan de noden en behoeften om dialoogmomenten later mogelijk te maken.”

- uit één van de projectaanvragen

6.3.2 Goed begonnen is half gewonnen: het belang van een goede voorbereiding

Uit de projecten blijkt dat het belangrijk is om een ontmoetingstraject op een goeie manier voor te bereiden. Men start bijvoorbeeld best met aparte gesprekken met jongeren en politie om concrete verwachtingen van en bezorgdheden bij de ontmoeting te weten te komen. Ook evaluatie van elk moment is belangrijk, om nodige aanpassingen te kunnen doen naar een volgende ontmoeting.

De manier waarop inhoud werd gegeven aan dialoogmomenten verschilde van project tot project. Soms werd vertrokken vanuit algemene vragen om zo het gesprek op gang te brengen, bijvoorbeeld 'Wat is volgens jou de taak van politie?'. In andere projecten werd via voorbereidende gesprekken gepeild naar thema's die deelnemers op tafel wilden leggen. Concrete thema's die zo naar voren kwamen, waren identiteitscontroles, klachtenprocedures of ingaan op hoe elke 'partij' naar elkaar kijkt.

In het project 'JEP!' in Antwerpen organiseerde Moderator vzw eerst aparte gesprekken met politie en jongeren om naar hun noden, bezorgdheden en verwachtingen van een dialoog te polsen. Ook de evaluatie deed Moderator vzw apart met jongeren en politie: welk effect had de dialoog op hen? Wat liep er goed en wat fout? Op die manier legden jongeren en politie mee de randvoorwaarden vast en konden ze mee aanbevelingen en lessen formuleren. Moderator vzw werkte zowel op een participatieve als op een herstelgerichte manier. Eenzelfde aanpak zien we in het project 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid', waar werd samengewerkt met Alba vzw. Ook zij hadden aandacht voor de inbreng en verwachtingen van jongeren en politie. Wanneer tijdens voorbereidende gesprekken bleek dat er nog geen bereidheid of veiligheid was voor een rechtstreekse dialoog, zette Alba vzw in op andere methodieken vanuit herstelrecht en herstelgericht werken, zoals indirecte bemiddeling, bemiddeling via creatieve methodieken enzovoort. Zo vond er in Sint-Gillis geen rechtstreekse dialoog plaats, maar faciliteerde Alba vzw schriftelijke communicatie tussen

jongeren en politie. Jongeren konden vragen voor de politie meegeven, en de politie gaf vervolgens schriftelijke antwoorden. De jongeren wilden op die manier aftasten of de politie hen en hun bezorgdheden zou erkennen en effectief antwoorden zouden formuleren. Dat gebeurde wel degelijk en de ervaring was dan ook dat het een geslaagde dialoog was die rekening hield met de verwachtingen en behoeften van de jongeren.

Voor de keuze van activiteiten luisterde men in het project 'ALLO?!' in Aalst in eerste instantie naar voorstellen die de jongeren deden, om die vervolgens af te checken bij de politiemedewerkers die betrokken waren bij het project. Naarmate het project vorderde, deden ook politiemedewerkers suggesties voor activiteiten. Elke activiteit eindigde met active reviewing, waarbij aan deelnemers gevraagd werd een score te geven om aan te geven wat ze vonden van de activiteit. Met die input ging men vervolgens aan de slag om volgende activiteiten voor te bereiden. Die werden telkens minutieus en professioneel voorbereid; tegelijk probeerde men om de activiteiten te doen overkomen als spontane, laagdrempelige ontmoetingen.

“ We gaan gewoon samen gaan padellen en dan nadien gaan we gauw nog iets eten. En als ge goesting hebt om naar huis te gaan, dan ga je maar naar huis. En dan is het van: “dat zie ik nog wel zitten”. Terwijl wij daar drie weken voorbereiding in gestoken hebben. Van OK ja, om welk uur gaat dat? Gaat dat dan goed weer zijn? Er zitten er twee bij die Halal eten. (...) Gaan we die teams mengen, gaan we die niet mengen? Hoe lang gaan we die wedstrijden maken? Gaan we zelf meedoen, gaan we niet meedoen? (...) Dus heel veel dingen die daar aan vooraf gaan, om dan een super spontaan moment te hebben.”

- projectcoördinator

6.3.3 De juiste opbouw van een traject

Vanuit aandacht voor zorgen, noden en verwachtingen van jongeren en politie, wordt bij het uittekenen van een ontmoetingstraject best nagedacht over een goede opbouw. Teken voor de start van het traject een globaal plan uit, maar wees flexibel genoeg om dat na elk moment aan te passen op basis van reacties van deelnemers. We lichten de opbouw van dialoogmomenten in het project 'Let's meet' in Limburg graag concreter toe, om een zicht te krijgen op hoe men een traject mogelijk kan opbouwen.

In het project werd eerst een dialoog georganiseerd in elke wijk waar jeugdorganisatie GIGOS een werking heeft. Jongeren uit de wijk gingen in dialoog met een maatschappelijk assistent van het korps in burger.

“ In bepaalde wijken zie je dat er echt veel frustratie is tegenover de politie. Ik kan die frustratie opvangen. Maar als je daar iemand zet die puur politieel is, was dat in die eerste fase waarschijnlijk geen constructief gesprek geweest.”

- politiemedewerker

Dat zien we ook in andere projecten, waar eerste ontmoetingen 'gerepeteerd' werden door toeleiders, zowel bij de jongeren (jeugdwerkers) als bij de politie (maatschappelijk assistenten, cel diversiteit ...).

De dialoogmomenten per wijk in het project 'Let's meet' werden omkaderd als barbecue, die dan vrijblijvend konden overlopen in een gesprek. Belangrijk was om niets af te dwingen bij jongeren. De jeugd(welzijns)werker en de maatschappelijk assistent van het korps vroegen ook expliciet aan het team Overlast om op het moment van de ontmoeting niet te patrouilleren in de wijk als het niet nodig was. Dat zou de vertrouwelijke, laagdrempelige sfeer die men wilde creëren teniet doen. De dialogen werden verder opgestart aan de hand van twee vragen die op flappen genoteerd stonden: 'Wat is respect?' en 'Wat is volgens jou de taak van de politie?'. De jongeren konden daarop antwoorden aan de hand van een QR-code bij de vraag. Men koos voor die methode omdat ze dachten dat jongeren op die manier veilig en discreet konden antwoorden. Jongeren reageerden echter net tegenovergesteld: ze dachten dat op die manier hun antwoorden rechtstreeks bij de politie zouden uitkomen. Ze vonden het dan veiliger om hun antwoorden op de flap te noteren, en dus schakelde men over naar die aanpak.

Pas aan het einde van het project werd een grotere dialoogavond georganiseerd, over de verschillende wijken heen. Twee politiemedewerkers van het team Overlast namen deel, naast de maatschappelijk assistent die de dialogen in de wijken bijwoonde. De avond startte met de input van de jongeren, die vooral informatie vroegen over het verloop van controles. Later op de avond, en na het leveren van pizza's, werd het gesprek informeler. Jongeren en politiemedewerkers gingen met elkaar in gesprek als personen, en kwamen er bijvoorbeeld achter dat de broer van een van de politiemedewerkers leerkracht was van een van de jongeren. Er werden selfies genomen en aan het einde van de avond stelden politiemedewerkers aan enkele jongeren voor om hen naar huis te brengen in de patrouillewagens. Zo zag men in de loop van één avond de dynamiek tussen jongeren en politie duidelijk verschuiven.

Ook over de opbouw van de activiteiten in het project 'ALLO?!' in Oost-Vlaanderen werd procesmatig nagedacht. Men zocht daarbij naar een balans tussen de verschillende verwachtingen, kaders en leefwerelden van jongeren en politie.

“We gaan een keer gaan karten. Ah ja dat is goed, maar wanneer? En met wie? En met hoeveel? En moet dat dan de eerste activiteit zijn? Of moet dat dan de laatste activiteit zijn? Moeten we daar dan een crescendo in steken? Om de hoeveel tijd gaan we dat doen? Bij de politie hebben we ook heel vaak ervaren van OK ja, we gaan nu alle momenten vast leggen en dat is dan elke maand de eerste maandagavond van de maand van 5 tot 8, dan plannen we dat. Wat bijna niet anders kon want je moet dat kunnen inroosteren bij de politie. Maar waar dat jongeren zo iets hebben van: ik heb geen goesting vandaag. Dat is niet dat hun motivatie er niet is om met dat project mee te doen. Maar dat is gewoon, die maandag staat zijn lief aan het station en gaat hij daarmee iets gaan drinken. Punt. Hij gaat niet mee. “Ah mijn maten hebben twee minuten geleden beslist om naar Brussel te gaan.” “Ja maar ik sta hier op u te wachten?” “Ik ben weg, ciaokes byekes.” Ja dat zijn jongeren. Dus dat is een hele belangrijke. Dat je je heel bewust bent van afbakening maar dat je ook rekening houdt met de verlangens van de doelgroep an sich. Zowel voor de politie als voor jongeren.”

- projectcoördinator

6.3.4 Jeugd(welzijns)werkers wel of net niet aanwezig?

We bespreken in het [hoofdstuk over betrokken actoren en hun rol](#) dat jeugd(welzijns)werkers cruciaal zijn om jongeren voor te bereiden op ontmoetingsmomenten. In verschillende projecten waren jeugd(welzijns)werkers ook aanwezig tijdens de dialoog en ontmoeting met politie om jongeren te begeleiden en te ondersteunen. In het project 'JEP!' in Antwerpen werd er bewust voor gekozen om geen jeugd(welzijns)werkers te laten aansluiten tijdens dialoogmomenten. Die werden begeleid door professionele bemiddelaars, die met hun expertise in bemiddeling en herstelgericht werken de nodige veilige kaders boden aan politie en aan jongeren die deelnamen. Wel werd dat zeer goed doorgesproken met jeugd(welzijns)werkers. Moderator vzw zat met de jeugd(welzijns)werkers samen om hun bezorgdheden te beluisteren en om samen te zoeken hoe ze daaraan konden tegemoetkomen. Uit die gesprekken kwam de vaststelling dat er nood was aan een dialoog tussen jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers. Moderator vzw bereidde zo'n dialoogmoment voor en begeleidde het, waardoor de jeugd(welzijns)werkers ook in de praktijk konden zien hoe de aanpak zou zijn tijdens de dialoog met jongeren.

Vrijwilligheid blijkt in elk geval ook in deze rol cruciaal te zijn voor jeugd(welzijns)werkers. In het project 'Let's meet' in Genk koos men ervoor om de jeugd(welzijns)werker die actief is in de wijk, zelf te laten kiezen of die al dan niet aanwezig zou zijn tijdens de gesprekken. Men koos er dan voor om jeugd(welzijns)werkers met te grote weerstand of

bezorgdheden niet te verplichten aanwezig te zijn tijdens een dialoog over 'hun' werking. Wel werd snel duidelijk dat in de wijken waar de jeugd(welzijns)werker jongeren warm kon maken voor de ontmoeting, hen voorbereidde en aanwezig was, jongeren opvallend meer bereid waren om te komen en actief deel te nemen.

“De jeugdwerker had zelf negatieve ervaringen gehad met de politie, maar wilde het een kans geven en maakte dit initiatief bekend aan de jongeren. Hij is zelfs mee komen helpen en dat resulteerde in veel jongeren die langskwamen en naarmate de avond vorderde konden open gesprekken gevoerd worden.”

- projectcoördinator

6.3.5 Dialoog onder begeleiding van een professioneel bemiddelaar

In de projecten 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid' in Brussel en 'JEP!' in Antwerpen werden de dialoogtrajecten georganiseerd in samenwerking met een externe bemiddelaar, respectievelijk Alba vzw en Moderator vzw. De expertise van die organisaties om vanuit een neutrale positie gesprekken en ontmoetingen te kunnen begeleiden, speelde een belangrijke rol in het welslagen van de dialogen, zeker in contexten waar de kloof tussen jongeren en politie erg groot is en waar beide partijen ondersteund moeten worden om zich open en kwetsbaar op te stellen.

“Onze rol als bemiddelaar geeft ons expertise om mensen met een heel verschillend perspectief en belang toch samen te brengen en op een constructieve wijze het gesprek te voeren met elkaar. Het vraagt veel oog voor evenwichten tussen de verschillende posities, standpunten en gevoeligheden. De kennis van slachtoffer- en daderproblematiek bleek geen overbodige luxe om te werken met betrokken doelgroepen. Zonder te willen stellen dat het noodzakelijk is om een bemiddelaar te zijn om dergelijke dialoogsessies te begeleiden, ervaren we onze specifieke ervaring wel als een grote troef in dit project.”

- bemiddelaar

“We zagen dat ook politiemensen zich durfden tonen van hun kwetsbare kant.”

- bemiddelaar

Professionele bemiddelaars hanteren methodieken en competenties om in te spelen op situaties die zich kunnen voordoen tijdens een ontmoeting. Voor elk ontmoetings- en dialoogmoment werden verschillende scenario's voorbereid om op het moment zelf nog te kunnen aanpassen waar nodig.

Succesfactor – Denk goed na hoe je (gesprekken over) fundamentele en complexe problematieken integreert in je samenwerking of initiatief

Grote en hardnekkige maatschappelijke problematieken zoals racisme, discriminatie en etnische profilering liggen voor veel jongeren mee aan de grondslag van een vertroebelde relatie met politie. Geen enkel lokaal initiatief rond jongeren en politie zal die problematieken met wortel en tak kunnen uitroeien. Bovendien zijn het niet enkel complexe, maar ook gevoelige problematieken. Toch leven deze thema's bij veel jongeren, maar ook bij jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers. Sommige jongeren voelen sterk de nood om net deze thema's voor te leggen aan net die politiemedewerkers bij wie ze racisme, discriminatie of etnische profilering ervaren. En ook politiemedewerkers voelen de nood om gespiegeld te worden, duiding te geven bij hoe het komt dat deze structurele problemen blijven bestaan en hoe ze er aan (kunnen) verhelpen.

Het krampachtig uit de weg gaan van deze problematieken is daarom geen goed idee. Als we het er niet over (durven, kunnen of willen) hebben, blijven ze een taboe en blijven ze dus ook de relatie tussen jongeren en politie bemoeilijken. Gesprekken over deze thema's moeten dus een plek kunnen krijgen in lokale initiatieven rond jongeren en politie. Het is van belang om goed na te denken over die plek.

“Ik denk eigenlijk niet dat het onderwerp het is. Het gaat over de context waarin het gesprek gebeurt. En het onderwerp vermijden is een legitimatie van het systeem dat er al is. (...) Maar zolang het feit dat ge het daar niet over wilt hebben omdat het tot een discussie leidt, maakt de olifant alleen groter en maakt uw afstand alleen meer groter. Dus ik denk niet dat het goed is om dat onderwerp te vermijden. Ik denk wel dat het dan gaat van, kan ik het aan om dit gesprek hier te leiden? En moet ik misschien andere expertise binnen halen? Maar het gesprek vermijden, 't kan nog best zijn dat je zegt neen we doen eerst andere opener. Maar om als je het hebt over de relatie politie en jongeren en niet het over racisme, discriminatie, etnisch profileren te hebben, da's een gemiste kans denk ik. Want dan ga je niet tot de diepte. Maar dat je dat niet, dat je dat een moeilijke setting vindt, dat je dat zelf moeilijk vindt, begrijp ik. Dat dat niet als eerste op tafel komt. Maar het in stand houden van taboes is geen goeie denk ik. Dat mogen we niet doen.”

- projectcoördinator

Als je zonder voorbereiding, omkadering en veiligheid thema's als racisme, discriminatie of etnische profilering inbrengt in bijvoorbeeld een dialoog tussen jongeren en politie, is het risico op conflicten en een nog grotere vertrouwensbreuk te groot. De context moet veilig genoeg zijn om dat op een constructieve manier te kunnen doen. Daarvoor kun je op deze momenten actief gebruik maken van de afsprakenkaders die bij de aanvang van een samenwerking of initiatief rond jongeren en politie gemaakt zijn.

In een dialoog die gemodereerd wordt door een professioneel bemiddelaar kunnen de rol, de positie én de competenties van die bemiddelaar zo een context creëren. Ook [wie de meerzijdige partijdige rol op zich neemt](#) in de samenwerking (dat kan, maar hoeft niet de bemiddelaar te zijn) heeft hier een belangrijke rol te spelen. Die kan begrip opbrengen voor het perspectief en de ervaringen van jongeren, én voor de context die maakt dat de politie op een bepaalde manier optreedt. Door deze beide perspectieven in het gesprek te brengen, neem je de spanning uit de situatie en geef je ook vertrouwen. Door in te zetten op verbinding, kun je deze thema's in een veilig kader bespreken.

De manier waarop het thema aangekaart wordt, is met andere woorden ook heel belangrijk. Gooi het niet als groot topic bruto op tafel, maar vertrek vanuit verhalen, ervaringen en belevingen van wie rond de tafel zit. Ruimte laten voor die verhalen zorgt ervoor dat deelnemers aan het gesprek zich gehoord en erkend voelen. Door te vertrekken vanuit die ervaringen, en daar respect en begrip voor te krijgen van de anderen, door de veilige omkadering van het gesprek, kan het gesprek uiteindelijk breder opengetrokken worden naar het benoemen en bespreken van die grote maatschappelijke problematieken zelf, zoals discriminatie of etnisch profileren.

6.3.6 Verbindende activiteiten

In dit laatste hoofdstuk rond het opzetten van ontmoeting tussen jongeren en politie, geven we nog concrete inzichten mee vanuit het organiseren van verbindende activiteiten. In het project 'ALLO?!' in Aalst werd de nadruk gelegd op gezamenlijke activiteiten als methodiek om tot verbinding en een betere relatie tussen jongeren en politie te komen. In andere projecten werden verbindende activiteiten als tussenstap gezien om vertrouwen en een fijne sfeer te creëren, voor men in dialoog ging.

Tijdens het project 'ALLO?!' vonden er veertien activiteiten plaats, waaronder een voetbaltornooi, escape room, paintball, bezoek en rondleiding bij de lokale politie Aalst en als eindactiviteit een weekend Ardennen. Tijdens de activiteiten konden uiteraard gesprekken op gang komen over thema's als racisme, etnische profileren of rechten en plichten, maar dat was geen vast onderdeel of doelstelling van elke activiteit.

Wanneer de focus van het project een traject met verbindende activiteiten is, is het belangrijk te bewaken dat jongeren die meegaan, dat niet louter doen voor de activiteit, maar bereid zijn om daarbij ook echt in interactie te gaan met de politiemedewerkers die deelnemen.

“Ge voelt dat er bij veel andere jongeren wel wat prikkeling ontstaat van: Ik wil dat ook wel een keer doen, maar heel hard onder het mom nu nog van: Ik wil ook wel een keer gaan karten. Waarbij wij iets hebben van oké perfect, maar ge gaat wel gaan karten met ons én met de politie en gaat ermee babbelen, want daar zorgen wij voor.”

- projectcoördinator

De samenstelling van de groep jongeren en politiemedewerkers in het project 'ALLO?!' in Aalst was gebaseerd op de bevraging die voor het project werd uitgestuurd naar zowel jongeren en politie. Via die bevraging destilleerde men potentiële deelnemers bij beide groepen. Samen met de betrokken actoren en in functie van het fragiele karakter van potentiële verbindingen stelden de projectpartners een beperkte groep samen die een engagement wilde opnemen voor het hele traject. Men kwam tot een vaste groep van een negentiental jongeren, van wie er gemiddeld zes à tien aanwezig waren op de activiteiten. Vanuit de politie namen telkens vijf à zeven mensen met uiteenlopende profielen deel. Het was dus geen vereiste dat ze aan alle activiteiten deelnamen, noch voor de jongeren noch voor de politiemedewerkers.

Er werd met andere woorden in de basis vertrokken van een vaste groep, zodat het vertrouwen stelselmatig opgebouwd kon worden. Tijdens het traject werd vervolgens wel ingespeeld op opportuniteiten wanneer (ook) andere medewerkers van politie of jongeren wilden aansluiten.

“Bij de jongeren zijn er wel wat jongeren afgehaakt. Maar er waren er ook die op het einde nog zijn bijgehaakt. Dus we hadden onze vaste kliek, dat is ook een vriendenkliek die eraan meegedaan heeft. (...) En die hebben eigenlijk activiteiten geshopt. Want daar hebben we ook heel weinig weerstand tegen geboden. Dat is ook van oké ja, shop jij maar en wil jij meedoen dan doe jij mee. En wil jij de volgende maand niet meer meedoen, dan doe jij volgende maand keihard niet meer mee. Maar als je mee gaat, doe je wel mee openingsrondjes, ge gaat wel mee in de evaluatierondjes, ge gaat wel vertellen wat dat ge beleefd hebt.”

- projectcoördinator

De eerste gezamenlijke activiteiten in een traject kunnen ongemakkelijk zijn: deelnemers kennen elkaar nog niet (heel) goed en zoals eerder gezegd liggen de werelden en blik van jongeren en politie vaak ver uit elkaar. Maar naargelang het traject vorderde, viel die ongemakkelijkheid steeds meer weg.

“ In de beginnen zijn die dan in functie. Dat is allemaal zo stijver, wat spannender. Wat mag ik, wat mag ik niet? En je ziet dan aan het einde van wat voor ons dan het summum van dat weekend is: iedereen heeft dat echt volledig losgelaten. (...) Er was geen uniform meer. Niet van de jongeren noch van de jeugdwerkers, van de begeleiding als van de politie. Wat wel een heel raar eindresultaat geeft. Want dat was zo wel met hand shakes en al. En ge voelt wel eens je terug in Aalst komt, dan verandert dat zo weer een klein beetje. Ge stapt uit die camionettekes en da's zo wel een beetje terug die normale weg precies.”

- projectcoördinator

Die ongemakkelijkheid en gereserveerdheid verbeteren dus, al zit er wel een grens op de nabijheid die aan het einde bereikt kan worden.

“ Het doel is verbinding, niet vrienden worden. Dus het is zeker OK dat de groei 'stopt'. (...) Er blijft een grens zitten op wat ze delen met elkaar. De laatste twee activiteiten voelden we ook van: het is fijn en we zijn samen en wij babbelen. Maar er is een bepaald plafond, de jongeren noch de politiemensen gaan heel makkelijk over hun privé gaan praten. Op de duur ben je rond met die vragen: en als ik zoveel gram mee heb, kun je me dan tegenhouden? Als mijn nonkel met een camionette rijdt die te zwaar geladen is, welke straf zou je mogelijk kunnen krijgen? (...) Ge voelde, dat kabbelde zo wat weg. Er was wel een goede vertrouwensrelatie in het praten over en feedback geven naar elkaar toe. Dat gaat allemaal wel goed, maar die gesprekken vielen zo wel wat stil.”

- projectcoördinator

In andere projecten waren de activiteiten net een tussenstap of een context om tot een dialoog tussen jongeren en politie te komen. Iets gemeenschappelijks vinden, een basis om tot gesprek te kunnen komen over moeilijke of gevoelige thema's. Zo vonden in het project 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid' in Brussel bij jeugdwerking D'Broej Peterbos drie ontmoetingsmomenten plaats tussen politie en jongeren. Daarbij werd ingezet op een speelse kennismaking (spelletjes, rollenspelen) om vertrouwdheid te creëren en daarna over te kunnen gaan tot gesprekken. De laatste ontmoeting was een gemixte voetbalmatch, waarna er een kringgesprek werd georganiseerd.

“ En dan zien we dat bijvoorbeeld bij D'Broej dat daar ook bijvoorbeeld een mix was van voetbal, van bijvoorbeeld Unospelen, theaterspel. En op basis daarvan dat zo het ijs was gebroken. En op basis daarvan begonnen jongeren vragen te stellen aan politie over hun uniform of bijvoorbeeld vragen over bepaalde boetes die ze kregen.”

- projectcoördinator

6.3.7 Ontmoeting niet als doel op zich

Rechtstreekse contacten, dialoog, ontmoeting tussen jongeren en politie zouden tot slot geen doel op zich mogen zijn. Het zijn methodieken om te komen tot verbinding tussen beide groepen, tot respect voor elkaar en een betere relatie wanneer het er toe doet: niet tijdens activiteiten en kwalitatief begeleide dialogen, maar in het alledaagse leven van jongeren en in het werkveld van politiemedewerkers.

“ Die rechtstreekse contacten mogen geen doel op zich zijn. Het belangrijkste is dat de stem van jongeren tot bij politie geraakt: rechtstreeks of eerst via jeugdwerkers.”

- politiemedewerker

Leidende principes voor dialoogtrajecten tussen jongeren en politie

Over beide projecten van JES heen werd samengewerkt aan een set leidende principes om dialogen tussen jongeren en politie in alle veiligheid te laten verlopen⁹¹. De principes komen zeer sterk overeen met lessen en succesfactoren in deze publicatie (o.a. bij het belang van een kwalitatief voortraject, het verankeren van geleerde lessen en impact, de rol van jeugd(welzijns)werkers...). We vatten de principes samen:

- > Er bestaat **geen afgelijnd stappenplan** om in elke context dialoog tussen jongeren en politie op te zetten. Dergelijke trajecten zijn nooit helemaal te standaardiseren en elke setting is specifiek, waardoor in elke stad of gemeente vanuit een andere positie wordt gestart.
- > Een belangrijke parameter in die lokale context is het **vertrouwen** tussen professionals op het terrein. Wanneer deelnemende organisaties vertrouwd zijn met elkaar en elkaars werk, zowel professioneel als persoonlijk, heeft dat een grote impact. Het bepaalt in welke mate een dialoogtraject samen met alle actoren voorbereid kan worden, of eerder ad hoc moet worden georganiseerd. De partners die de principes uittekenen, stellen dat het aan te bevelen is om van bij de aanvang van een dialoogtraject te werken aan een coalitie van belanghebbenden, die ook aan het stuur van het project zitten. Gedeeld eigenaarschap resulteert in verhoogde betrokkenheid en verwachtingen, noden, gevoeligheden en doelstellingen zijn duidelijker. Men geeft wel aan dat zo'n coalitie (verder) gebouwd kan worden tijdens een traject. Het is dus geen noodzakelijke voorwaarde vooraf. De unieke positie en expertise van een professioneel bemiddelaar zorgen ervoor dat vooruitgang geboekt kan worden als er nog basisvertrouwen ontbreekt tussen actoren. De bemiddelaar kan dan als een meer neutrale, of meerzijdig partijdige actor op het voorplan treden.
- > **Voorbereiding** van dialoogtrajecten kan zeer verschillend verlopen. Wanneer alle belanghebbenden niet van bij de start kunnen samenzitten om een dialoogtraject voor te bereiden, moet er meer worden geïmproviseerd. Bemiddelaars moeten dan ingaan op opportuniteiten die zich aandienen op het moment zelf. Er gaat dan meer tijd naar contact nemen met individuele actoren, kennismaking, opbouwen van vertrouwen ..., waardoor minder tijd overblijft voor effectieve dialoog. In een gespannen en sterk gepolariseerde setting kan een sterk herstelgericht gesprek plaatsvinden onder begeleiding van een professioneel bemiddelaar.
- > Een duidelijke **rolverdeling** is belangrijk. Ook het kennen van de deontologische kaders en werking van de diverse actoren is cruciaal, omdat dat impact heeft op wie welke rol en houding kan opnemen (bv. meldingsplicht bij politie). Samen een ethisch kader met afspraken opmaken kan daarin versterkend zijn.
- > Het belang van **jeugdwerkers** is niet te onderschatten. Ze opereren als vertrouwenspersoon, toeleider en bruggenbouwer. Dialoog tussen jeugdwerkers en politie was in beide projecten van JES vooraf niet ingepland, maar wel noodzakelijk om weerstand en bezorgdheden in beeld te brengen en om jeugdwerkers te overtuigen om jongeren toe te leiden naar dialoog met politie. Jeugdwerkers zelf moeten niet noodzakelijk aanwezig zijn tijdens die dialoog.
- > **Overtuigd zijn** van het nut van dialooggesprekken is nodig in alle echelons van de betrokken actoren, bij leidinggevenden tot op het terrein. Zowel de top-down- als bottom-updynamiek moet aanwezig zijn.
- > Er zijn overwegingen te maken of je in dialoogtrajecten mensen **selecteert** die elkaar al kennen, of niet. Het is geen slecht idee om deelnemers te zoeken die elkaar niet persoonlijk kennen. In dat geval kunnen de dialoogsessies gaan over het bredere verhaal, eerder dan over specifieke feiten. Concrete incidenten vallen meer onder de noemer van de bemiddelingen in de reguliere werking van de bemiddelingsorganisaties. Ook voeden individuele ervaringen en incidenten het beeld van de ander en door erover te spreken, krijgen die verhalen bestaansrecht en kunnen ze bijdragen tot een verruimde blik op de wereld van de ander. Bij selectie van deelnemers valt het belang van 'recruteurs' of 'ambassadeurs' niet te onderschatten. Jeugdwerkers moeten actief betrokken zijn bij het project en bij de selectie van de jongeren; zij kennen het project en weten het beste welke jongeren daarvoor geschikt zijn. Dat geldt ook voor de toeliders bij de politie.

⁹¹ De leidende principes kwamen tot stand uit een samenwerking tussen onderzoeker Mattias De Backer (PLACECOMPANY en de Vrije Universiteit Brussel) en partners van de projecten in Brussel en Antwerpen: JES Brussel, JES Antwerpen, Politiezone Brussel-Zuid, Politie Antwerpen, Alba, Moderator, Kras, Formaat, SAAMO, J100, CEMO, Solidarité en D'Broej.

6.4 Herstelgericht werken en bemiddeling

Herstelgericht werken was binnen projecten noodzakelijk wanneer er een te grote vertrouwensbreuk was tussen jongeren en politie, maar ook tussen jeugd(welzijns)werkers en politie. Het water was soms nog te diep: beide groepen kampten nog met te veel angsten, bezorgdheden en vooroordelen. Herstel en bemiddeling zijn dan eerst nodig, voor men vanuit evenwaardigheid eventueel in dialoog kan gaan of voor men kan werken aan positieve beeldvorming. Organisaties zoals Alba vzw in het project 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid' in Brussel en Moderator vzw in het project 'JEP!' in Antwerpen kunnen als neutrale partij bemiddeling opzetten tussen beide groepen. Belangrijk is wel dat ook deelname aan herstelgerichte gesprekken steeds vrijwillig moeten zijn.

Soms doet een (nieuwe) vertrouwensbreuk zich voor tijdens een traject van dialoog of ontmoeting. Zaak is om dan tijdig over te schakelen naar principes van herstelgericht werken. Wanneer in een van de projecten tijdens een overleg tussen jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers die laatsten onverwacht in uniform deelnamen, zorgde dat voor een vertrouwensbreuk bij de jeugdwerkers. Er werd een pauze gehouden om uit te zoeken hoe de uitwisseling hervat kon worden. Er werd een bemiddelingssessie opgestart tussen de jeugdwerkers en politie, waardoor het vertrouwen hersteld werd en de uitwisselingen opnieuw konden doorgaan. In een ander project was er vóór een herstelmoment een tussenstap om beide partijen eerst te informeren over de verschillende functies, rollen, kaders en posities van politie en jeugd(welzijns)werkers.

Succesfactor - Een politie-uniform dragen tijdens ontmoetingen met jongeren of jeugd(welzijns)werkers? Maak de juiste afwegingen.

Voor jongeren en jeugd(welzijns)werkers zorgt het feit dat politiemedewerkers een uniform dragen tijdens ontmoetingsmomenten vaak voor een gevoel van onveiligheid. Ze voelen zich ook geremd om zaken te delen. Ze geven aan dat het uniform de hiërarchie in de verf zet. Het benadrukt meteen een ongelijke machtsrelatie.

Bekijken we het vanuit het perspectief van politie, dan is het voor sommige politiemedewerkers belangrijk om net voor dat deel van hun rol en identiteit dat het uniform uitstraalt (autoriteit, vertegenwoordiger zijn van het gezag), erkenning te krijgen. Zeker voor zij die nog weerstand voelen, kan dat 'communicatiesignaal' van het uniform belangrijk zijn. Tegelijkertijd zagen we ook dat andere politiemedewerkers aanzien willen worden als meer dan een uniform, als mens achter het uniform.

Het is belangrijk om al deze perspectieven op tafel te leggen en door te spreken, om daarna keuzes te maken over waar en wanneer wel of net geen politie-uniform gedragen wordt, én hoe ver je dan al dan niet gaat in het dragen van dat uniform.

“Er is wel uniform en uniform. Je kan herkenbare politiekledij dragen, of volledig in uitrusting met bijvoorbeeld je wapen en kogelvrije vest. Van visueel toegankelijke agent, naar gewapende robocop.”

- politiemedewerker

In die afspraken kan ook een opbouw zitten. De eerste ontmoetingen kunnen dan bijvoorbeeld doorgaan zonder uniform, en naargelang het vertrouwen groeit en indien passend bij de activiteit, kan dat uniform ook niet té geforceerd achterwege blijven.

“In het begin was dat zonder uniform, maar na een tijdje ook expliciet met uniform bijvoorbeeld tijdens rondleiding in het politiekantoor met achteraf uitleg over de werking van de politie.”

- politiemedewerker

Over het dragen van het politie-uniform buiten de projecten, maar in de dagdagelijkse taak van interventieagent, getuigen politiemedewerkers dat ze volgens de regels steeds meer in (semi)maximale uitrusting moeten optreden: werkende radio, boeien, wapen, veiligheidsvest ... Dat is gevolg van een aantal incidenten, zoals aanslagen op politie en een focus op beveiliging van de eigen mensen, maar heeft wel een impact op de toegankelijkheid die politiemedewerkers uitstralen naar burgers, onder wie jongeren. Zelfs wanneer politie-inspecteurs zonder aanleiding en verbindend aanwezig willen zijn in een wijk, werpt dat uniform dan mogelijk een barrière op.

6.5 Politie versterken in kennis over jongeren en jeugd(welzijns)werk en in vaardig omgaan met jongeren

Impact hebben op de relatie tussen jongeren en politie is ook mogelijk zonder de twee groepen fysiek bij elkaar te brengen. Er kan vaak nog heel wat progressie gemaakt worden in de kennis die beide groepen over elkaar hebben. In dit hoofdstuk bespreken we hoe bij politie de kennis over de werking van jeugd(welzijns)werk en over (omgaan met) jongeren verhoogd kan worden. Dat kan gaan over algemenere kennis, zoals de psychologische ontwikkeling van jongeren, maar ook concrete info over de leefwereld van jongeren in de betrokken stad of gemeente.

6.5.1 De leefwereld van jongeren

In het project 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid' in Brussel gaven zowel politiemedewerkers zelf als jeugdwerkers aan dat veel agenten te weinig weten over de Brusselse context, over de context van jongeren en niet steeds over de nodige tools beschikken om met jongeren om te gaan. In 'Je Kiffe Bruxelles', een tweedaagse opleiding georganiseerd in samenwerking met safe.brussels, nam JES politiemedewerkers mee in de Brusselse grootstedelijke en superdiverse context, in de achtergrond en leefwereld van jongeren, en reikten ze handvaten aan om met het stedelijke publiek in interactie te treden. Zo trok men bijvoorbeeld met de politiemedewerkers Molenbeek in om hen meer inzicht te geven in de Brusselse context, ging men actief aan de slag met praktijkcases en werden deelnemers gedurende de volledige vorming gestimuleerd tot uitwisseling, intervisie en individuele reflectie.

6.5.2 De ontwikkelingspsychologie van jongeren

Ook kennis over de ontwikkelingspsychologie van tieners en jongeren is een belangrijk element om op te nemen in politieopleidingen. Vanuit het perspectief van politiemedewerkers kan typisch gedrag dat een bepaalde leeftijdsgroep vertoont, geïnterpreteerd worden als smaad of een persoonlijke aanval. Maar adolescenten verzetten zich vaak algemener tegen macht, autoriteit en gezag. Jongeren leren in deze levensfase nog inschatten wat de gevolgen zijn van hun gedrag op lange termijn en richten zich bijvoorbeeld vaker op behoeftebevrediging op korte termijn. Net het contrast tussen het gedrag van dingen in vraag te stellen en autoriteit uit te dagen enerzijds, en de taak hebben om de openbare orde te handhaven anderzijds, is een uitdagende situatie om in te werken. Kennis hebben over typerend gedrag bij jongeren en hoe daarmee om te gaan, kan daarin helpen.

6.5.3 De werking van jeugd(welzijns)werk

Ook hoe jeugd(welzijns)werk juist in elkaar zit, wat de finaliteit is van jeugdwerk, binnen welke deontologische kaders en vertrouwensrelatie ze met jongeren werken, is belangrijke informatie voor politie. Op die manier kunnen politiemedewerkers de rol van jeugd(welzijns)werkers en hun relatie met jongeren beter kaderen.

“De toelichting door de jeugdwerker zorgde voor een interessante confrontatie tussen twee sectoren en hun ‘spelregels’: jeugdwerk en politie. Inspecteurs en rechercheurs hun job is om informatie te weten te komen om zaken op te lossen en te behandelen. Jeugdwerkers hebben veel info, maar hebben net de deontologische code om daar vertrouwelijk mee om te gaan voor hun jongeren. Daarbij stilstaan, en wederzijds begrip tonen voor elkaars kaders, geen waardeoordeel vellen, is heel erg belangrijk en ik vond het belangrijk om dat als korpschef te faciliteren.”

- politiemedewerker

6.5.4 Verbindend in contact treden met jongeren

Wat men uiteindelijk wil bereiken met vormingen of workshops is dat politiemedewerkers een meer verbindende houding gaan aannemen tegenover jongeren. Vanuit de kennis over jongeren, hun leefwereld en welke rol jeugd(welzijns)werk daarin speelt, worden dan inzichten en tools aangereikt over wat politiemedewerkers kunnen doen om de relatie te verbeteren. Hier gaat het dan niet langer (alleen) over theorie, maar zien we dat praktijkverhalen en getuigenissen van 'peers' worden ingezet.

“Ik heb dat gedaan meer vanuit onderzoek en een theoretisch perspectief, met een aantal voorbeelden erbij. En dan telkens, en dat was eigenlijk een goeie zet denk ik, en een jeugdinspecteur van een andere politiezone erbij die een practitioner is, een peer.”

- projectcoördinator

6.5.5 Nieuwe vormingsmomenten of -trajecten of aansluiten bij bestaande structuren?

In verschillende projecten werden nieuwe vormingsmomenten of -trajecten opgestart. Zo werd in het project 'PZG8930' in Menen een zesdelige vorming rond beeldvorming over jongeren bij politie opgezet door Hogeschool VIVES in samenwerking met Politiezone Gent. De vorming werd opgebouwd vanuit de vraag: welke kennis (over maatschappij, jongeren), vaardigheden en attitudes (hoe denk ik er zelf over, reflectie) heeft de politie nodig?

In het project 'Connect' in Vlaams-Brabant, dat liep binnen de politiezones AMOW en Dilbeek, werd bekeken of er bestaande interne overlegstructuren waren waarop men kon aansluiten met een vorming over jongeren en jeugdwerk. Op maat van beide politiezones werd bekeken hoe dat aangepakt kon worden. Met de korpschef van Politiezone Dilbeek werd overeengekomen dat de jeugd(welzijns)werker (tevens projectcoördinator) zou aansluiten op bestaande dilemmatrainingen⁹² om zo zoveel mogelijk medewerkers van het korps te bereiken en te introduceren in de werking van het jeugdwerk en de leefwereld van jongeren. Bijna alle medewerkers van het korps (een honderdtal) namen deel in groepjes van vijf tot zeven. Tijdens deze training werd ruimte geboden om het project voor te stellen, de doelstellingen te verduidelijken en de rol van beide partijen te bespreken. Concrete casussen werden gebruikt om interactie en uitwisseling mogelijk te maken. De korpschef verzorgde telkens de inleiding, met de adjunct-commissaris als vervanger indien nodig.

In de tweede deelnemende Politiezone AMOW in 'Connect' ging de jeugd(welzijns)werker mee op interventie op verschillende tijdstippen. De aard van de interventie bepaalde echter sterk of de betrokken actoren effectief tot uitwisseling en kennisopbouw konden komen. Bij sommige interventies kon uitgebreid ingegaan worden op het project en de doelstellingen, en konden ervaringen en kennis worden gedeeld zonder dat politiemedewerkers daarvoor extra tijd moesten vrijmaken. Bij andere interventies hadden politiemedewerkers weinig ruimte voor interactie, waardoor men moeilijk aan uitwisseling en kennisopbouw kon doen.

In het project 'JEP!' werkte men verder op reeds bestaande initiatieven van Politiezone Antwerpen en het federaal opleidingskader voor politie, van de stedelijke jeugddienst en de dienst Maatschappelijke Veiligheid/Sociale Interventie van de stad Antwerpen en van het jeugdwerk. Het bestaande aanbod werd geïnventariseerd en afgestemd, en er werd bekeken hoe deze vormingen beter kunnen worden aangepast aan de specifieke context van de politiezone.

6.5.6 Vrijwilligheid geen voorwaarde voor vormingen en workshops

Anders dan bij dialoog en herstelgericht werken, werd vrijwilligheid van politiemedewerkers niet als een noodzaak ervaren om vormingen of workshops bij te wonen. In verschillende projecten namen politiemedewerkers deel aan vormingen op vraag van de korpsleiding. Ook politiemedewerkers die niet geloofden in het project in het algemeen of in de meerwaarde van de vorming, werden verplicht om deel te nemen. In sommige gevallen bracht dat ook effectief een kentering teweeg in ingesteldheid, en een startend geloof in het belang van verbinding met jongeren en jeugd(welzijns)werkers. We verwijzen hiervoor naar het [hoofdstuk over impact](#).

⁹² Dit zijn trainingen waarbij men leert omgaan met morele dilemma's en integriteit, vaak via het bespreken van casussen.

6.6 Jeugdinspecteurs aanstellen

In het project 'PZG8930' in Menen werd de [functie van jeugdinspecteur geïnstalleerd](#) om zo kennis over de (leefwereld van) jongeren in het korps binnen te brengen. Maar jeugdinspecteurs zijn niet enkel verantwoordelijk voor het binnenbrengen en doen doorsijpelen van kennis over jongeren en jeugd(welzijns)werk. Jeugdinspecteurs zijn vaste aanspreekpunten binnen het korps voor alles rond jeugd én voor jongeren zelf. Door die positie kunnen ze kennis over jongeren en jeugd(welzijns)werk binnenbrengen en doen doorsijpelen binnen de politiezone. De jeugdinspecteur is intermediair, heeft een gedeelde functie en neemt collega's mee op het terrein om het contact tussen jongeren en interventie-inspecteurs te verbeteren. Het is immers vaak tijdens interventies dat negatieve ervaringen ontstaan.

De functie van jeugdinspecteur staat niet uitgeschreven in de basisfunctionaliteiten van de lokale politie. Een korps dat met deze functie aan de slag wil, neemt daarom best de tijd om uit te werken wat kan en wat nodig is om het juiste profiel aan te trekken en om de jeugdinspecteur het juiste mandaat te geven in het korps.

In het project 'PZG8930' ging men inspiratie zoeken bij de (inbedding van) jeugdinspecteurs in het korps van Politiezone Gent en Politiezone Wetteren/Laarne/Wichelen. Er werden uiteindelijk twee jeugdinspecteurs ingeschreven in het organogram van het korps van Politiezone Grensleie. Aan het einde van het project was er één inspecteur in dienst.

“Op de laatste stuurgroep merkten we dat die ook wel het vertrouwen direct had van de jeugdwerkers. Dat vond ik een bijzondere stap vooruit. Dat is gewoon een heel aimabele mens, die ook als ge ziet hoe die omgaat met jongeren eigenlijk, zich heel open stelt. Ja gewoon zijn houding, of de persoon dat die is. Dat is al gigantisch veel.”

- projectcoördinator

Een valkuil in deze manier van werken is dat een jeugdinspecteur niet als enige de verantwoordelijkheid mag dragen om in contact te staan met jongeren. Het is nog altijd de doelstelling dat iedereen in een korps voeling heeft met jongeren en hun leefwereld en aanspreekpunt kan zijn voor jongeren.

Succesfactor - Vaste aanspreekpunten en gemeenschapsgerichte werking bij politie creëren vertrouwen, met grote impact op de relatie tussen jongeren en politie

“Jongeren en jeugdwerkers zien zo ook vaak een ander gezicht bij de politie, al naargelang wie welke dienst heeft.”

- politiemedewerker

Bij interventieteams is er vaak geen continuïteit in wie in welke wijken optreedt. Bij vele korpsen is er ook een groot personeelsverloop. Dat is niet bevorderlijk voor het opbouwen van vertrouwensrelaties. Een bekend gezicht hebben in het korps en een vast aanspreekpunt zorgen immers voor een positieve relatieontwikkeling en een betere dienstverlening. Dat kan door een schoolagent of jeugdinspecteur in het korps te installeren, die uitdrukkelijk als taak heeft in contact te staan met (de leefwereld van) jongeren en voor hen een aanspreekpunt te zijn.

In het project 'PZG8930' in Menen werd daarom gefocust op het installeren van jeugdinspecteurs in het korps. In Politiezone CARMA, waar het project 'Let's meet' liep, werkt men al heel wat jaren met schoolinspecteurs. Wanneer er positieve verhalen worden gedeeld over contacten met politie, dan gaan die vaak over die functies in het korps.

“Ik heb al een paar keer een gesprek gehad met de schoolagent, hij is wel vriendelijk.”

- jongere

Ook wijkagenten genieten vaak meer vertrouwen van jongeren dan interventiediensten omdat zij meer aanwezig zijn in de buurt, de buurt beter kennen én zelf gekend zijn door de buurt.

“Het moet daar ook wel meer over gaan dat wijkpolitie gewoon terug in de wijk aanwezig is, aanspreekbaar is, ook voor jeugdwerkers. Jeugdwerkers geven aan: geef ons een single point of contact. Geef mij een wijkagent. En dat marcheert eh, als die iemand kennen. Dat wordt opgelost. Een jongere staat daar met de papieren, die jeugdwerker ziet die, die zitten op datzelfde moment en hetzelfde pleintje, kun jij daar een keer naar kijken? Er is iets niet duidelijk of een PV of weet ik wat veel. En dat wordt opgelost, of soms niet opgelost maar daar wordt over gepraat. (...) Dat kan al herstellend werken, het feit dat een jongere en een jeugdwerker gewoon een keer een babbel doen met de wijkagent, in de kiem smoren. Dus dat is ook een vorm van herstelgericht werken.”

- projectcoördinator

Maar wijkwerking staat om verschillende redenen onder druk, omdat deze functie in sommige korpsen moeilijk ingevuld geraakt. Daardoor staan de wijkagenten onder tijdsdruk en kunnen ze dus niet voldoende tegemoetkomen aan wat er juist van een wijkagent verwacht wordt: aanwezig zijn in wijken en buurten, dichtbij de inwoners staan, toegankelijk zijn. Ook verschuivingen in de ruimere maatschappelijke visie op arbeid(stijd) versus gezin(stijd) zetten gemeenschapsgericht politiewerk onder druk.

“Vroeger waren wijkinspecteurs ook mensen uit de wijk, mensen die iedereen bij de voornaam kende, die gerespecteerd werden en zelf een beetje ‘dag en nacht, 24/7’ de wijkagent waren. Nu zijn dat jongere mensen met kinderen, werken liever met 9-5-uren, wonen liefst niet in de wijk zelf omwille van afbakening werk-privé. Zo kennen ze niet iedereen zo goed meer. Bovendien moeten ze tegenwoordig vaak grotere gebieden bestrijken”

- politiemedewerker

Ook op het gemeentelijke niveau, en voor alle functies binnen een korps, zien we dat de letterlijke binding met de gemeente, werken waar je woont, sterk is afgenomen over de tijd heen. Waar politiemedewerkers vroeger vaak deel uitmaakten van het korps in hun eigen gemeente, is dat nu veel minder het geval. In sommige zones is slechts een heel klein deel van wie er werkt, ook effectief inwoner van die politiezone.

“Sowieso zien we daar ook al dat de mensen die in een politiezone werkzaam zijn, vroeger waren dat mensen uit de gemeente zelf. Of kortbij, of die een binding hadden. Dat hebt ge nu veel minder. En dat maakt ook dat je je binding met jongeren of zelfs met uw bevolking wat verliest.”

- politiemedewerker

Ook de tendensen rond schaalvergroting, decentralisering en digitalisering spreken de principes van gemeenschapsgericht politiewerk tegen. Kleinere wijkkantoren houden op te bestaan en worden vervangen door een groot centraal kantoor. Als gevolg van terreuraanslagen is er ook een sterk anti-terreurbeleid geslopen in het politiebeleid. Dat merk je niet alleen in striktere regels rond uniform en beschermende elementen daarin. Ook in de infrastructuur van commissariaten is dat zichtbaar. Die worden steeds sterker beveiligd met hekken, poorten, veiligheidsglas, procedures, afspraken die eerst online moeten gebeuren enzovoort. Het wordt voor een jongere, maar ook een volwassene of jeugd(welzijns)werker, steeds moeilijker om “even langs te lopen bij de politie” om ergens over te praten, iets aan te kaarten, advies te vragen. Dat zet de politie wat verder buiten de samenleving en bemoeilijkt de toegankelijkheid en de dialoog. We hoorden uit de verschillende projecten en van alle actoren een duidelijke roep om wijk- en gemeenschapsgericht werken binnen politiezones te blijven versterken, en aandacht te hebben voor factoren en keuzes die die manier van werken bemoeilijken.

Door positieve contacten met een wijkteam, wijkagent of algemener agenten die verbindend werken met burgers, onder wie jongeren, verbetert vaak de beeldvorming over politie in het algemeen. Dat is een goeie zaak, al heeft dat ook een keerzijde. Andersom geldt immers evenzeer dat bij negatieve ervaringen van jongeren met politie, andere politiemedewerkers uit het korps die geïnvesteerd hebben in de verbinding en de relatie met jongeren, ook een deuk ervaren in het vertrouwen dat jongeren in hen stellen.

“Sommige collega’s beseffen ook niet hoe hun houding en aanpak impact heeft op de perceptie van het hele korps. Want voor de jongeren en jeugdwerkers “is een flik een flik”. Terwijl er ook evenveel verschillen zijn tussen politiemensen dan tussen jongeren.”

- politiemedewerker

Het belang van nazorg door zij die gebouwd hadden aan een positieve relatie, is in dat geval cruciaal. De wijkagent bijvoorbeeld, die zo snel mogelijk opnieuw connectie maakt met de jongere(n) – eventueel met als eerste tussenstap de jeugd(welzijns)werker die in gesprek gaat met de jongere(n) – en zo opnieuw aan een positieve relatie werkt.

Dat toont dus opnieuw aan waarom het belangrijk is om in alle teams en functies binnen een korps in te zetten op verbindend werken. Een sterke wijkwerking en aanspreekpunten voor jongeren zijn van groot belang, maar het is allerm minst de bedoeling dat alleen zij vanuit die principes moeten werken. Ook interventieagenten kunnen inzetten op verbinding met jongeren.

6.7 Jongeren versterken over werking van politie en over kennis van rechten en plichten in contact met politie

Ook bij veel jongeren is er onvoldoende kennis over de werking van politie en over de rechten die ze hebben bij bijvoorbeeld interventies en identiteitscontroles. Het vergroten van die kennis bij jongeren helpt om de relatie tussen jongeren en politie te verbeteren.

Sommige frustraties bij jongeren komen voort uit het feit dat ze onvoldoende weten over wat ze kunnen en mogen doen en zeggen bij politiecontroles en over hoe ze moeten behandeld worden. Ook de politie signaleert de nood om meer kansen en platformen te krijgen om daarover te communiceren.

“ Jongeren weten niet altijd hoe politie werkt, waarom dingen wel of net niet gebeuren. Politie voelt de behoefte om te kunnen duiden over hoe ze werken en hoe ze ook moeten werken. ”

- politiemedewerker

In diverse projecten kwam dat luik aan bod tijdens dialoogmomenten of activiteiten waaraan jongeren en politie deelnamen. Jongeren legden daarover vaak als eerste vragen op tafel.

Binnen de projecten die door JES gecoördineerd werden, werd de [app 'Hold-it'](#) ontwikkeld: op ludieke wijze beantwoorden jongeren vragen over verschillende cases en krijgen ze uitleg. Op die manier leren jongeren over hun rechten en plichten bij een politieoptreden.

In het project 'PZG9830' in Menen maakte men werk van een 'leefbaarheidscharter', vanuit de vaststelling dat jongeren transparantie missen: wat kunnen, mogen, moeten agenten doen bij interventies? In het charter wordt gestreefd naar transparantie in wat als overlast beschouwd wordt en wat niet. Op die manier is het niet enkel voor jongeren helder wat hun rechten zijn in contacten met politie, maar is het ook voor andere inwoners duidelijk wanneer iets strafbaar is, iets als overlast gedefinieerd kan worden en de politie gebeld kan worden. Het project eindigde bovendien met een slotmoment voor alle scholen in Menen, waar men vier filmpjes over de relatie tussen jongeren en politie lanceerde en waar jongeren via diverse standjes geïnformeerd werden over de werking van politie. Politiedeskwerkers, ambtenaren van het stadsbestuur, jeugd(welzijns)werkers en andere middenveldpartners gaven info over diverse thema's, waaronder de aanpak van overlast, identiteitscontroles, groepsdruk en de rol en taak van de jeugdinspecteur.

6.8 Een participatief beleidstraject met jongeren

Geleerde lessen integreren in beleid is een belangrijke stap om tot duurzame evoluties te komen. In alle projecten zijn er gesprekken en overdracht van signalen en impactvolle methodieken naar beleidsmakers (binnen het lokale bestuur, de politie, jeugdwerkorganisaties, hogere beleidsniveaus). We zien dat dat eerder beschouwd wordt als een stap 'na' het traject: wat we hebben geleerd, willen we meegeven aan iedereen die impact kan hebben en dus moeten we daarvoor op beleidsmakers wegen. Een participatief beleidstraject lopen met jongeren zelf kan ook een onderdeel uitmaken van het project. Dat was het geval in de twee projecten die door JES gecoördineerd werden. Men werkte een beleidsparticipatief traject uit dat telkens in samenspraak met de jongeren en hun organisaties aangepast kon worden.

In het project 'JEP!' in Antwerpen werd gekozen voor twee concrete thema's die vaak in gesprekken met jongeren terugkwamen, namelijk identiteitscontroles en klachtenprocedures. JES organiseerde een bevraging bij 70 jongeren, met twee hoofdvragen: wat loopt er goed aan identiteitscontroles en wat kan er beter bij deze controles? De resultaten van de bevraging werd teruggekoppeld naar 16 politiedeskwerkers en 16 jeugdwerkers. Samen met 90 jongeren werden beleidsaanbevelingen uitgewerkt voor de stad, politie en jeugdorganisaties in Antwerpen. Het advies formuleert acties aan de hand van 5 strategische doelstellingen:

- > Politie en jeugdwerkers wisselen geaggregeerde informatie uit via nieuwe overlegstructuren.
- > Diverse vormingsmodules brengen de partners dichter bij elkaar en bewerkstellingen kennisuitwisseling.
- > Jongeren, jeugdwerkers en politie vinden laagdrempelig toegang tot elkaar.
- > De klachtenprocedure en identiteitscontroles zijn duidelijk voor de jongeren, een transparante benadering en opvolging staat daarbij centraal.
- > Om incidenten in de toekomst te voorkomen of te beheersen, wordt er sterk ingezet op analyse, afspraken en herstelgerichte dialoog.

De aanbevelingen werden door de werkgroep en een groep jongeren van J100 voorgesteld aan de burgemeester en schepen van Jeugd. Op hun vraag werkten de projectpartners een operationeel plan van aanpak uit om samenwerking en acties verder te zetten, zowel op de korte (binnen de lopende legislatuur) als de middellange termijn (volgende legislatuur), met het bestuursakkoord als hefboom (hierop komen we [verderop](#) terug).

In het project 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid' liepen beleidstrajecten in de gemeenten Anderlecht (met jongeren van AMO Alhambra), Sint-Gillis (met jongeren van Declik vzw en Cité des jeunes) en Vorst (met jongeren van AMO Dynamo). Men gebruikte een mix van verschillende methodieken om tot beleidsaanbevelingen te komen rond identiteitscontroles: kennismakingsspelletjes, rollenspelen, interactieve quiz, minivorming rond rechten en plichten enzovoort. In Sint-Gillis werd in het beleidsparticipatieve traject op vraag van de jongeren een ontmoeting met de korpschef, schepenen van Jeugd, burgemeesters en VGC-collegelid voor Jeugd georganiseerd en gefaciliteerd door JES. Na afloop van elk traject werd een gezamenlijke sessie georganiseerd voor alle jongeren om tot één gezamenlijk document met aanbevelingen te komen. De bedoeling was om die aanbevelingen te presenteren op de politieraad. Op vraag van het politiecollege werd eerst nog een uitwisseling georganiseerd met een afvaardiging van de politie. Daarna werden nog bijkomende voorwaarden gesteld alvorens de jongeren hun aanbevelingen konden presenteren op de politieraad. De jongeren kregen het gevoel dat er nog onvoldoende vertrouwen was en ze hun stem niet voluit konden laten horen. Daarop werd in samenspraak het traject stopgezet.

Anders dan bij dialoogtrajecten en zeker bij herstelgerichte gesprekken werd in beleidsparticipatieve gesprekken geen externe bemiddelaar ingezet. De stem van jongeren, hoe zij kijken naar de zaken die voorliggen en wat hun inzichten zijn, moeten luid en duidelijk kunnen klinken. In de uiteindelijke beleidsvorming, wordt vanuit verschillende betrokken standpunten dan toch nog naar evenwichten in haalbaarheid gezocht.

“ De hoofdbedoeling van het beleidsparticipatief traject is dat wij de stem van jongeren binnenbrengen bij het lokaal politiebeleid. Daarom is het belangrijk om aan te tonen dat in een beleidsparticipatief traject bemiddeling niet echt nodig is. Dan is juist de bedoeling om eigenlijk de stem van jongeren te versterken. (...) Bij de dialoogtrajecten tussen jongeren en politie heb je behoefte aan een empathische brug tussen twee groepen. Maar bij een beleidsparticipatief traject wilt ge dat jongeren hun stem kunnen laten horen. (...) Dus het gaat er over: dit is wat wij, wat jongeren zeggen dat er zou moeten veranderen. Dus dan is die vorm van bemiddeling minder nodig.”

- projectcoördinator

6.9 Besluit

We onderscheiden over de zes projecten heen acht methodieken om de relatie tussen jongeren en politie te versterken. De projecten leren ons dat er methodieken zijn die zonder al te veel randvoorwaarden ingezet kunnen worden (wanneer tijd, middelen en draagvlak gegarandeerd zijn). Denken we aan het opbouwen en delen van expertise of het verhogen van de kennis en competenties bij de politie. Er bestaan al verschillende goede praktijken en materiaal, vrijwilligheid en veiligheid zijn geen noodzakelijke voorwaarden voor deze methodieken. Van zodra jongeren en politie of jeugd(welzijns)werkers en politie rechtstreeks met elkaar in contact gebracht worden, leren we uit de projecten dat er dan diverse randvoorwaarden gelden, zoals een veilige omkadering, een doordachte voorbereiding en vrijwilligheid om deel te nemen. In het volgende hoofdstuk belichten we de verschillende betrokken actoren en hun rol. Bij het bespreken van jongeren, politie en jeugd(welzijns)werk reiken we extra inzichten aan waaruit blijkt dat vertrouwen, veiligheid en vrijwilligheid net voor deze drie actoren cruciaal zijn om een rechtstreekse ontmoeting aan te gaan.

7/ Over de betrokken actoren en hun rol

De projectoproep 'Jongeren en politie: samen werken aan relatieontwikkeling en -versterking' van de Vlaamse minister van Jeugd lijstte drie essentiële partners op om te betrekken in de projecten: jeugdorganisaties, lokale politiezones en een neutrale en onafhankelijke actor. Minstens een van hen moest ervaring hebben in conflictbemiddeling en herstelgericht werken. Het betrekken van lokale besturen werd als een meerwaarde gezien, maar ze waren geen verplichte partner. Uiteraard vormden jongeren ook een actor in elk project.

In wat volgt beschrijven we alle actoren die betrokken waren in de projecten, welke overwegingen gemaakt werden bij het betrekken van de actoren, en welke rol ze in de zes projecten gespeeld hebben.

7.1 Welke jongeren vormden het doelpubliek?

We kunnen stellen dat jongeren het finale doelpubliek vormen van elk project dat wordt opgezet om de relatie tussen jongeren en politie te verbeteren. Jongeren, waar en in welke contexten ze ook opgroeien, moeten vertrouwen kunnen hebben in de politie, in de publieke ruimte aanwezig mogen zijn, weten welke rechten en plichten ze hebben in die publieke ruimte en in contacten met de politie. Ze moeten zich beschermd en gerespecteerd voelen door de politie en omgekeerd respect tonen voor de politie.

Wat daarvoor nodig is, vormt de kernvraag van elk initiatief dat waar dan ook opgezet wordt voor een betere relatie tussen jongeren en politie. Tegelijkertijd komen van alle actoren de jongeren chronologisch als laatste actief naar voren in de projecten. Zoals we eerder zagen zijn er heel wat randvoorwaarden – en dus andere stappen – nodig vooraleer het opportuun is om jongeren zelf actief te betrekken in dialoogmomenten, verbindende activiteiten of andere initiatieven.

Het is een open deur intrappen: 'de' jongere bestaat niet. De diversiteit onder jongeren is enorm, en dus ook de diversiteit van zaken waar ze tegenaan botsen, wat hun verwachtingen zijn, wat hun weerstanden zijn, hun noden en behoeften, hun achtergrond, de contexten waarin ze opgroeien, de mate waarin ze bloot gesteld worden aan politie-interventies, de manier waarop die politie-interventies verlopen en hoe ze die beleven enzovoort.

Ook 'de' relatie tussen jongeren en politie bestaat niet. Er bestaat een ruime waaier aan ervaringen met en gevoelens tegenover politie. De keuze met welke jongeren binnen een project gewerkt wordt, is dus best een heel gerichte keuze die afhankelijk is van de bevindingen uit het voortraject.

7.1.1 Jongeren en hun ervaringen in contacten met politie

We lezen in de projectaanvraag van het project 'Connect' een heldere en tegelijk genuanceerde beschrijving van drie groepen jongeren, wat hun ervaringen met de politie betreft:

- > Er is een groep kinderen en jongeren die in hun leven nog nooit op een sanctionerende manier in aanraking kwamen met politie. Ze leren politie kennen op een infomoment op school, een open-deurdag, de wijkagent die rondfietst in de wijk. Hun beeld van de politie is neutraal tot positief, hun vertrouwen in de rechtvaardigheid en effectiviteit van de politie (op zich en als deel van de samenleving) is ongeschonden.
- > Aan de andere kant van het spectrum zit een groep kinderen en jongeren die veelvuldig en op een sanctionerende manier in aanraking komt met de politie en met andere instanties in de samenleving. Hun beeld van de politie is negatief gekleurd, hun vertrouwen geschonden en hun respect in het slechtste geval ver zoek.
- > Daartussenin zitten nog minstens evenveel 'groepen jongeren' met hun perceptie van en ervaringen met de politie als er tinten grijs zijn.

In alle zes de projecten koos men ervoor om te werken met jongeren die een vertrouwensbreuk en kwetsuren, in verschillende intensiteiten, ervaren in hun relatie met de politie. Vaak, maar niet uitsluitend, zijn dat jongeren die opgroeien in maatschappelijk kwetsbare contexten.

We hanteren daarbij de definitie van Nicole Vettenburg, die maatschappelijke kwetsbaarheid omschrijft als "een proces waarbij kinderen en jongeren in interactie met maatschappelijke instellingen; zoals onderwijs, politie, arbeidsmarkt, huisvestingsmarkt... kwetsingen oplopen en na iedere kwetsing kwetsbaarder worden in interactie met diezelfde of andere maatschappelijke instellingen, waardoor er ook sprake is van een cumulatief proces. Deze kinderen en jongeren krijgen vaker te maken met negatieve of sanctionerende aspecten van dat aanbod en minder met de positieve aspecten. Daar-

door ontstaat er wantrouwen tussen beiden en zien we vermijdingsdrang en conflict⁹³.

“ We geloven dat er veel winst geboekt kan worden door specifiek in te zetten op niet-georganiseerde en/of kwetsbare jongeren omdat bij hen de afgelopen periode ook de meeste kwetsuren zijn ontstaan. (...) Het lijkt ons dus enigszins naast de kwestie (of minstens voorbij te gaan aan de realiteit van vandaag) als we onze focus niet op deze jongeren zouden richten, ook al maken we het ons hier zelf niet gemakkelijk mee. Het vraagt immers tijd om deze jongeren te overtuigen van het doel en de meerwaarde van een gemeenschappelijke activiteit met de politie.”

- uit één van de projectaanvragen

Uit de projecten leren we dat het soort wijken waar men werkt vaak gelinkt is aan de ervaringen die deelnemende jongeren hebben met politie. Vaak hangt de grootte van de problematiek in de relatie tussen jongeren en politie samen met de context van een wijk. Dichtbevolkte wijken met weinig publieke ruimte en veel sociale problematieken genereren vaker negatieve contacten tussen inwoners, en met name jongeren, en politie. In sommige wijken is de kloof tussen jongeren en politie in dezelfde politiezone en zelfs in dezelfde gemeente veel dieper dan in andere wijken.

Ook het feit dat in vijf van de zes projecten jeugdwelzijnsorganisaties de rol van projectcoördinator opnemen, heeft een effect op de keuze om te werken met jongeren in maatschappelijk kwetsbare contexten. Zij vertrekken uiteraard van de eigen doelgroep, de relatie van 'hun' jongeren met politie is dan het uitgangspunt van de projecten.

“ Ik zou kei hard met die van ons verder willen blijven gaan, vooral ook omdat daar de grote vertrouwensbreuk zit. En op een of andere manier voel ik en voelen wij ons zeer comfortabel om ons te begeven op een plek waar de kloof redelijk groot is. Dat is een deel van onze job. Dat is een deel van ons mandaat dat wij ook hebben. Dat is een deel van onze expertise en ik zou dat ook gek vinden om dat een beetje uit de weg te gaan.”

- projectcoördinator

Ook met andere jongeren trajecten afleggen, heeft impact. Ook bij jongeren die niet of in mindere mate negatieve confrontaties met politie ervaren, valt winst te boeken in hun relatie met de politie, vanuit een preventieve insteek of om jongeren warm te maken voor

het beroep bijvoorbeeld. Tegelijk mogen we ook het gebrek aan vertrouwen in de politie niet onderschatten bij jongeren die zelf niet of minder vaak rechtstreeks die confrontaties meemaken, maar daar wel over horen van hun vrienden, familie, peers. Ook zij kunnen een vertrouwensbreuk ervaren, vanuit 'tweede hand'.

“ We vervallen vaak in de grote escalaties, nu verbinden we vooral op de grootste topjes van de ijsberg. Maar wat doe je dan met de brede jeugd die ook wantrouwen kan hebben?”

- medewerker lokaal bestuur

“ Wat mij ook zorgen maakt, waar ik het gevoel heb dat we aan voorbij gaan is al die jongeren die niet in direct contact zijn geweest met politie maar nu ook die perceptie hebben, dat heeft een invloed op hoe ze naar politie kijken. En dan denkt men: dat gaat over de jongeren in stratrelen die altijd opgepakt worden. Neen. Het gaat ook over de hoogopgeleiden, vaak jongeren met migratieroots die op eenzelfde manier daarnaar kijken. Die vrienden hebben, die familieleden hebben die hetzelfde hebben meegemaakt. En da's van generatie op generatie op generatie. En dat wordt alleen maar erger. En de radicaliteit daarvan wordt zwaarder. En als we dat gaan onderschatten, dan zijn we dom bezig.”

- projectcoördinator

7.1.2 Leeftijd

Binnen de verschillende projecten werd gewerkt met jongeren tussen 14 en 26 jaar, met vooral een grote vertegenwoordiging in de leeftijdscategorie 16 tot 20 jaar. Dat valt te verklaren omdat er in deze categorie meer confrontaties zijn met de politie dan bij jongere of oudere leeftijdsgroepen.

Deze leeftijdscategorie was in enkele projecten een bewuste keuze. Zo werd in het project 'ALLO?!' in Aalst gewerkt met jongeren van circa 18 jaar omwille van de verwachte invloed van oudere jongeren op wie jonger is. Het project speelde in op de voorbeeldfunctie van oudere jongeren en hoopte dat deze groep actief zou getuigen over de impact van hun deelname aan verbindende activiteiten. Dat effect werd achteraf bekeken wat overschat, stelden de projectpartners vast (hier komen we [verderop](#) terug). Ook stelde men vast dat deze jongeren sneller uitstromen uit het jeugdwerk en ze vaak verhuizen wanneer ze beginnen te werken. Daarmee kan ook de gerealiseerde impact 'verdwijnen'. 14- tot 16-jarigen draaien potentieel nog langer mee in de jeugdwerking en kunnen dus ook de impact van het traject langer uitdragen.

93 Vettenburg N. (1989). Jeugd en maatschappelijke kwetsbaarheid. Artikel gepubliceerd in: Hazekamp J. Jeugd in bijzondere situaties. Hasselt: Provincie Limburg, Culturele Aangelegenheden.

Succesfactor – Jongeren zijn geen passief doelpubliek, maar volwaardige actoren

Het volwaardig actorschap van jongeren in de samenleving erkennen en implementeren is een centraal basisprincipe voor iedereen die een impact wil hebben op hoe die jongeren zich voelen en gedragen in die samenleving. Zelfs bij thema's of problematieken die hen rechtstreeks aangaan, kijken we als volwassenen nog te vaak over hun hoofden heen of denken we te kunnen invullen wat in hun belang is.

Als we dat volwaardige actorschap breed maatschappelijk integreren (in het onderwijs, in het lokale beleid, in organisaties en instellingen die werken met jongeren ...), zal dat een impact hebben op hoe jongeren zich verhouden tot formele structuren binnen de samenleving, zoals de politie. Ook in initiatieven of projecten die als doel hebben de relatie tussen jongeren en politie te verbeteren is het cruciaal om jongeren niet als een passief, ontvangend doelpubliek te betrekken. Bevraag, erken en gebruik hun ervaringen, inzichten en expertise van bij de start.

Laat hen evalueren wat goed gaat en wat minder goed gaat. Laat hen mee beslissen wat een volgende stap kan zijn en wat daarvoor nodig is. Laat hen mee wegen op aanbevelingen voor het beleid. Laat hen mee expertise en ervaringen delen met anderen. Laat hen mee aan het stuur zitten, als ze dat willen. Door hen inzicht te geven in structuren en mechanismen en hun door ervaring opgebouwde expertise te erkennen, versterken we jongeren bovendien en ontwikkelen ze nieuwe competenties. Ze worden volop in mede-eigenaarschap gezet.

“**We moeten regelmatig aanwezig zijn in de probleemwijken, buurtcentra en/of speelpleinen, praten met de jongeren, vertrouwen kweken, interesse tonen in waar ze mee bezig zijn, problemen in bepaalde buurten ook met hen bespreken, hun eventuele betrokkenheid nagaan, afoetsen hoe zij daar tegenover staan, oplossingen met hen bespreken, hun stem of gedachten ook laten meetellen indien dat mogelijk is. Natuurlijk mag deze regelmatige aanwezigheid, op termijn, niet verwateren of verdwijnen.**”

- politiemedewerker

“**Neem jongeren serieus en respecteer ook hun mening. Zie goede voorbeelden ook niet als de uitzondering op de regel.**”

- politiemedewerker

Een zeer belangrijke nuance daarbij is om hen ook zelf te laten aangeven wat ze niet zien zitten, waarbij ze zich niet goed voelen. Vrijwilligheid om deel te nemen als jongere is een duidelijke voorwaarde in alle elementen van een initiatief rond jongeren en politie. Projectpartners moeten ook zelf actief de afweging maken tussen actorschap en protectie van de betrokken jongeren. In de projecten en ook in de bovenlokale onderzoeks- en begeleidingsopdracht was die afweging vooral te merken bij het delen van expertise op toonmomenten.

De stem van jongeren moet een duidelijke plek krijgen, die stem moet een platform krijgen en versterkt worden. Het kan kracht bijzetten als jongeren daarin zelf het woord nemen. Tegelijk willen we dat alleen als jongeren zich daar comfortabel en veilig bij voelen én als ze voelen dat er ook in hun dagdagelijkse realiteit zaken ten goede veranderen. Anders levert het enkel extra frustraties op bij jongeren.

“**Het is een valkuil om leuke activiteiten tussen jongeren en politie te filmen en te tonen: het kan ook op een positieve manier verlopen. Maar vaak wordt dat bijna misbruikt als puur communicatiemiddel: de politie staat dicht bij de burger. Waardoor jongeren opnieuw frustratie hebben als er wezenlijk niets verandert. Steeds meer politici en politie willen rechtstreeks met jongeren werken, dat is niet altijd even veilig voor hen. In hoeverre is het een meerwaarde voor jongeren om hen altijd bij pr-momenten te betrekken, waarbij je ze soms 'valse hoop' geeft?**”

- stuurgroep lid onderzoeks- en begeleidingsopdracht

Op het toonmoment van het project 'Jongeren en politie: naar een betere relatie in Politiezone Zuid' in Brussel kregen jongeren een duidelijke rol in een sessie over het beleidsparticipatieve traject waaraan ze deelnamen. Het moment vond plaats op een voor hen gekende locatie (JES Sleep Inn) en in het bijzijn van jeugdwerkers die ze kenden. Verschillende actoren uit het Brusselse waren aanwezig, waardoor hun verhaal mogelijk ook een directe impact kon hebben op wie deelnam. Zo werd een veilige omkadering geboden en was er een tastbare meerwaarde voor de jongeren.

Op bovenlokale toonmomenten is het moeilijker om dat veilige kader en die meerwaarde te creëren. Daarom werd ervoor gekozen om op het bovenlokale toonmoment van 7 december 2023 jongeren enkel in workshops te betrekken. Daar konden ze samen met actoren uit de eigen context het woord nemen, eerder dan in een plenaire omgeving met onbekende actoren uit andere contexten.

7.1.3 Vrijwilligheid als voorwaarde

Het is belangrijk erop te wijzen dat er nuances zitten in de groep jongeren in een maatschappelijk kwetsbare context die een vertrouwensbreuk hebben met de politie. Soms is er een vertrouwensbreuk, maar is de kloof overbrugbaar. Voor andere groepen jongeren is het wantrouwen heel groot. Voor die jongeren is de stap zetten naar rechtstreekse ontmoeting maar ook naar deelname aan workshops, vertellen over eigen ervaringen met politie ... vaak nog te groot. Uiteraard is het belangrijk dat jongeren zichzelf ook voldoende veilig, comfortabel en klaar voelen om deel te nemen en een rol te spelen. Vrijwillig deelnemen en je niet gedwongen voelen om deel te nemen zijn zeer belangrijk. Een te grote vertrouwenskloof kan dat in de weg staan.

Het is aan hun vertrouwenspersonen (in alle projecten waren dat de jeugd(welzijns)werkers) om enerzijds mee in te schatten of jongeren daar klaar en bereid toe zijn en of ze een meerwaarde gaan vinden in deelname, en anderzijds om hen voor te bereiden om in gesprek te gaan of deel te nemen aan activiteiten met de politie. Als we willen dat jongeren een gefundeerde keuze kunnen maken, is open, transparant en duidelijk communiceren over het project, de stappen daarin, de doelstellingen, de betrokken actoren ... cruciaal. Niet enkel om echt vrijwilligheid te garanderen (jongeren weten waarop ze 'ja' zeggen), maar ook om een veilige context te creëren. De jongeren moeten weten waar ze aan toe zijn en wat ze kunnen verwachten als ze kiezen om mee te stappen in een initiatief of project.

7.2 Welke actoren binnen de politie werden betrokken?

Lokale politiezones vormden een essentiële partner voor samenwerkingsverbanden in de projectoproep 'Jongeren en politie: samen werken aan relatieontwikkeling en -versterking' van de Vlaamse minister van Jeugd.

Net zoals 'de' jongere niet bestaat, bestaat ook 'de' politieagent of -medewerker niet. Ook 'het' politiekorps bestaat niet: structuren, functies en teams variëren.

Diverse teams en functies binnen lokale korpsen werden betrokken in elk van de zes projecten. Afhankelijk van de doelstellingen, het draagvlak en de draagkracht van het lokale korps participeerden wijkagenten, interventieagenten, korpschefs, maatschappelijk assistenten enzovoort.

Politiekorpsen verschillen verder ook van elkaar in de grootte van het korps, in beleid en visie en in de lokale context waarbinnen ze moeten werken. Zo was er een project met één korps dat overeenkwam met één lokaal bestuur (Antwerpen) en een project met twee korpsen en drie lokale besturen (Asse, Wemmel en Dilbeek).

Ook in ervaringen met jongeren en hoe ze de contacten met jongeren beleven, is er een grote diversiteit onder politiemedewerkers. Zo lukt het sommige politiemedewerkers makkelijker om op een constructieve manier in interactie te gaan met jongeren, maar zijn er ook die deze competenties minder hebben. Er zijn politiemedewerkers met voornamelijk positieve ervaringen met jongeren en medewerkers die al vaker situaties hebben meegemaakt waarbij ze negatieve contacten hadden met jongeren. Vaak hangt dat ook samen met de dienst of het team waarvoor een politiemedewerker werkt. Voor sommige functies binnen een korps is het moeilijker, maar niet onmogelijk, om een goede relatie te ontwikkelen met jongeren. Interventie- en overlastteams worden meer geconfronteerd met jongeren die mogelijk voor overlast zorgen of mogelijk crimineel gedrag vertonen. Voor sociale politie, wijkagenten, schoolagenten, jeugdinspecteurs enzovoort ligt dat anders.

We gaan achtereenvolgens in op het belang van een betrokken korpsleiding, op brugfiguren binnen het korps, op agenten van interventieteams en op de noodzaak om vanuit verschillende teams politiemedewerkers te betrekken. We eindigen met het belang van vrijwilligheid om in te stappen in dialoog- en ontmoetingstrajecten.

7.2.1 Het belang van een betrokken korpsleiding

De korpschef van de politiezone is een cruciale actor om draagvlak voor en betrokkenheid in een project te creëren. Er is een redelijk grote ruimte voor korpsen om het eigen beleid, de werking en het organogram vorm te geven. De korpsleiding zet dan lijnen uit rond prioriteiten en inhoudelijke focussen om op te werken en zorgt voor tijd, ruimte en een mandaat binnen het korps om engagementen op te nemen. Dat betekent dat werken aan een versterkte relatie met jongeren ingebed kan worden in de structuur en in de cultuur van een korps.

De korpschef en (hoofd)commissarissen van bij de start (en dus al in het voortraject) betrekken, wordt bij alle projecten naar voren geschoven als aanbeveling. Het is ook de korpsleiding die kiest welke teams en welke medewerkers mee kunnen stappen in een project. Net zoals jeugd(welzijns)werkers [poortwachters of gatekeepers zijn voor jongeren](#), is de politieleiding *gatekeeper* voor politiemedewerkers bij de keuze van wie kan en mag deelnemen.

De eerder beschreven personeelstekorten bij de politie speelden de projecten op dat vlak parten. Er moesten daardoor scherpere prioriteiten gesteld worden. Zet men vooral in op preventie, verbinding en verbindende functies? Of kiest men voor een focus op interventie en repressief, reactief beleid? Al is deze keuze in realiteit geen of/of-verhaal, zoals ook een van de betrokken korpschefs stelde: preventief werken zorgt op langere termijn voor minder interventies, en dus voor minder nood aan reactief werken.

“De mogelijkheden van de politie zijn vaak repressief. Er is geen tussenruimte. Dat was dan ook de reden voor ons als korps om mee in te zetten op dit project.”

- politiemedewerker

Een korpschef die gelooft in het project, die geëngageerd is en mee de schouders zet onder het project is met andere woorden heel erg belangrijk voor het welslagen ervan. Wanneer de politieleiding niet enkel tijd en ruimte vrijmaakt en met woorden haar geloof in het project uit, maar zelf ook actief deelneemt aan overleg, dialogen, activiteiten of vormingsmomenten, is dat nog een sterker signaal. De politieleiding draagt zo de boodschap uit dat ze gelooft in het project en haar doelstellingen en dat ze verwacht dat het korps daar stappen rond zet. Ze geeft zo ook het signaal dat het thema op andere plekken geagendeerd moet worden, zoals bij het lokale bestuur.

“De korpschef deed telkens mee met de activiteiten. Dit zorgt ervoor dat hij ook een positieve ervaring kreeg en ook draagvlak kan creëren om dit traject te lopen binnen het korps maar ook bij het bestuur de voordelen van het traject kan aangeven.”

- projectcoördinator

We merken het belang van een betrokken politieleiding, niet alleen in projecten waar er een zichtbare betrokkenheid is, maar ook in projecten waar er (tijdelijk) een gemis is aan (betrokken) leidinggevenden in het korps. Zo kampte het korps in één van de projecten met ziekte-uitval van de leidinggevenden waarmee de engagementsverklaring was vastgelegd. Waarnemend leidinggevenden waren tot dan toe niet betrokken, waardoor er opnieuw draagvlak en betrokkenheid gecreëerd moest worden. Ook hebben zij een kleiner mandaat om politiemedewerkers af te vaardigen naar ontmoetingsmomenten of om in te grijpen wanneer politiemedewerkers zich tijdens een uitwisseling niet aan gemaakte afspraken rond veiligheid houden.

7.2.2 Brugfiguren in het korps

We zien in verschillende projecten dat brugfiguren in politiekorpsen een belangrijke rol speelden. Ze vormden een brug van de politie naar project- en stuurgroepen (nadenken over aanpak, expertise vanuit politie inbrengen ...) én terug (opzet van project communiceren naar collega's, getuigen over impact en werkende principes in het korps ...).

Deze brugfiguren speelden ook een rol in de eerste stappen naar ontmoeting met jeugd(welzijns)werkers en jongeren. Om vertrouwen op te bouwen en op een veilig tempo stappen te zetten, waren het vaak wijkagenten of niet-geüniformeerde agenten zoals bij de sociale dienst van de politie en (indien aanwezig) het team Jeugd die de eerste gesprekken en momenten opvolgen. Zij bezitten vaker de nodige competenties en ervaringen om over dit thema in dialoog te gaan.

In het project 'JEP!' speelde de cel Diversiteit van het politiekorps een informerende, toeleidende rol ten aanzien van kandidaat-deelnemers bij politie. Die cel zorgde voor een brugfunctie naar collega's in andere teams maar ook naar jeugdwerkers. Jeugdwerkers in Antwerpen en medewerkers van de cel Diversiteit kennen elkaar al langer en hadden daardoor al een basis van vertrouwen.

Een grote meerwaarde in het project 'PZG8930' was het aanstellen van een liaison of brugfiguur tussen het politiekorps van zone Grensleie en het stadsbestuur van Menen. Die brugfiguur stond op de loonlijst van de politie, maar werkte deeltijds voor de stadsadministratie via een vergoeding uit de stadsbegroting. Zo kon ze beleidsvisies op elkaar afstemmen en kende ze zowel bij de stad, de politie als het jeugdwerk verschillende personen, wat een grote meerwaarde is om dingen in beweging te brengen.

Succesfactor – Het belang van verbindende figuren

In een problematiek waar de kloof tussen leefwerelden, contexten, kaders en ervaringen groot is, is het belang van verbindende figuren niet te onderschatten. Hoe meer personen uit verschillende organisaties in een samenwerking of initiatief rond jongeren en politie de 'brug' (deels) kunnen oversteken en zo een verbindende rol kunnen spelen, hoe groter en veelvuldiger de stappen zijn die je kunt zetten naar een betere relatie tussen jongeren en politie.

“Ik heb als maatschappelijk werker bij de politie een heel goed zicht op hoe politie kijkt en reageert. Maar langs de andere kant kan ik ook schetsen wie jongeren en jongerenwerkers zijn en hoe zij kijken naar bepaalde situaties. (...) Ik sta wat verder af en tegelijkertijd kom ik ook op straat, ik heb voeling met wat er gebeurt.”

- politiemedewerker

Verbindende figuren hebben een positieve impact op verschillende manieren. Ze kunnen wel degelijk aan één kant van de brug staan en de noden en belangen van jongeren of net van politie inbrengen, maar tegelijkertijd open staan voor wat er leeft aan de andere kant van de brug. Maar ook in hun respectieve organisaties (zoals het korps of de jeugdwelzijnsorganisatie) spelen ze een belangrijke rol. Ze informeren collega's en leiden hen eventueel toe naar het project of de samenwerking. Ze zorgen voor insluiting van aanbevelingen, adviezen en werkende principes in hun organisatie. En ze kunnen collega's aansteken en inspireren, het draagvlak verruimen voor het belang van een versterkte relatie tussen jongeren en politie en wat daarvoor nodig is.

Verbindende figuren combineren met andere woorden de noodzakelijke rol om intern, in de eigen organisatie, te 'bonden' en extern, met andere organisatie en actoren, te 'bridgen' en hebben op die manier een cruciale impact op veranderingsprocessen in de relatie tussen jongeren en politie.

7.2.3 Interventieagenten

Negatieve contacten tussen jongeren en politie ontstaan vaak tijdens een interventie. Net zoals er vooral ingezet moet worden op jongeren bij wie de vertrouwensbreuk met de politie het grootst is, zijn het bij de politie interventieagenten en responsteams waar over het algemeen de grootste vooruitgang te boeken is naar een betere relatie. Voor interventieagenten is de kloof tussen hen en de jongeren vaak dieper, omwille van de aard van hun opdrachten.

“De spanningen tussen jongeren en politie zitten zelden bij de wijkinspecteurs die heel bestuurlijk werken, toegankelijk zijn, zich op de fiets verplaatsen. De spanningen ontstaan met de eerstelijns politie die op vraag vanuit dispatch ergens naartoe gaat: brandjes gaan blussen, de 'brandweerpolitie'.”

- politiemedewerker

“Als we iets doen, met alle politie graag. En niet enkel met de wijkagenten. Dan blijft het daar hangen, maar dan verandert er niet echt iets aan het systeem an sich, goed wetende dat er bijvoorbeeld zeer veel incidenten zijn tussen jongeren en politie op het moment dat er een interventie komt. En dat is ook ergens begrijpbaar omdat die mensen ook een antwoord moeten geven op een crisissituatie. Die loopt maar kort, dan gebeurt er vanalles, die jongeren lopen daar tussen, die willen weten wat er gebeurt (...). En daar ontstaan zeer veel misverstanden en soms ook conflicten. Dus het moet breder gaan dan dat. Het moet gaan ook over mensen die boetes uitschrijven, het gaat dus over meerdere politiemedewerkers.”

- jeugd(welzijns)werker

In de projecten was vooral bij deze groep binnen de korpsen de weerstand en het wantrouwen het grootst om in dialoog te gaan met jongeren. Verschillende zaken spelen daarin mee: het zijn vaak politiemedewerkers die werken binnen interventie-, respons- of overlastteams die getuigen van verbaal en fysiek geweld door burgers, onder wie jongeren, tijdens de uitoefening van hun job. Voor anderen speelt hun reputatie bij collega's mee, de angst om als 'te zacht' gezien te worden binnen het korps, maar ook de reputatie bij jongeren en de angst voor rolverwarring.

“Soms staan collega’s niet te springen omdat ze schrik hebben voor gezichtsverlies. Er zijn ook collega’s die last hebben met de rolverwarring: eerst samen gaan spelen en dan daarna moeten optreden tegen die jongeren.”

- politiemedewerker

Maar tegelijkertijd voelen zij vaak het meest de urgentie en zien ze in dat een betere relatie ook voor hun job en het zich goed voelen in hun job cruciaal is.

“Ik deed mee omdat ik vind dat we moeten blijven leren van elkaar. Ik wil een betere medewerker worden en me inleven in jongeren, het beter kunnen doen op straat. Het is ook een tegengewicht voor negatieve ervaringen.”

- politiemedewerker

“Bij het team Overlast geven de agenten zelf ook aan dat ze nood hebben aan dialoog met jongeren, omdat zij vaak de eersten zijn bij conflicten.”

- politiemedewerker

7.2.4 Betrek politiemedewerkers uit verschillende teams

Het kwam in vele gesprekken terug: om een sterke en duurzame impact te hebben op een betere relatie tussen jongeren en politie, is binnen een korps idealiter een zo breed mogelijke groep medewerkers betrokken. Voor veel jongeren is de stap achterwaarts eens zo groot wanneer ze verbinding hebben gelegd met de ene agent, om de volgende dag onrechtvaardig bejegend te worden door de andere.

En hoewel een betrokken politieleiding die gelooft in het project en de doelen daarvan gigantisch belangrijk is, doet een discrepantie tussen wat de politieleiding zegt en wat de politie op het terrein doet veel goede intenties teniet. Zo was er een korpschef die zeer goed kon communiceren met jongeren en jeugd(welzijns)werkers op een rustige en respectvolle manier, maar verschilden zijn woorden en communicatiehouding zo erg van de dagelijkse werkelijkheid die jongeren en jeugd(welzijns)werkers ervaren in de publieke ruimte dat die goede intenties voor hen niet geloofwaardig waren. In eerdere contactmomenten hadden jongeren het met de korpschef gehad over de noodzaak om op een constructieve en respectvolle manier te communiceren met politiemedewerkers.

Maar wanneer jongeren dat effectief deden en bij een politie-interventie rustig de vraag stelden wat er aan de hand was, werden ze afgewimpeld met het antwoord dat hun zaken niet waren. Het is dus belangrijk om te erkennen dat ook wanneer er draagvlak en engagement is in verschillende geledingen van de politie, het heel wat meer tijd en systeemstappen zal vergen voordat iedereen dat ook in de praktijk toepast.

Actief lijnen leggen tussen verschillende teams en functies zorgt bovendien voor een sterker gedragen visie binnen het korps én voor meer duurzaamheid van werkende principes. In het korps van politiezone CARMA, dat betrokken was in het project ‘Let’s meet’ in Genk, zorgde de driehoek van samenwerking tussen interventie, schoolinspecteurs en maatschappelijk assistent en van daaruit nog eens verbinding naar jeugdwelzijnsorganisatie GIGOS, voor een meer gedragen visie bij zowel de politie als de jeugdwerking.

7.2.5 Vrijwilligheid als voorwaarde

Net zoals bij jongeren geldt ook hier: voor politiemedewerkers die een te groot wantrouwen hebben, fundamenteel niet geloven in de waarde van een dialoog of zelf te grote kwetsuren hebben in hun opdracht, is de stap zetten naar rechtstreekse ontmoeting met jongeren of jeugd(welzijns)werkers te groot.

In de projecten werd daarom nooit van politiemedewerkers verwacht dat ze verplicht moesten deelnemen. Om hen te betrekken zijn eerst andere stappen nodig, zoals hen informeren over (de leefwereld van) jongeren of herstelgericht werken. Deelname aan workshops of vormingen wordt daarbij vaak wel verplicht gemaakt door de korpsleiding, herstelgericht werken is dan weer een stap die vanuit vrijwilligheid gezet moet worden.

7.3 Welke rollen nam het jeugd(welzijns)werk op en wat zijn daarvoor randvoorwaarden?

Jeugdorganisaties waren, naast lokale politiezones en een neutrale actor, een essentiële partner in het samenwerkingsverband van de projecten. Zij zijn als actor met een vertrouwensband met jongeren cruciaal om te werken naar ontmoeting tussen jongeren en politie. Jeugd(welzijns)werkers weten wat er bij jongeren leeft en wat die nodig hebben om de relatie tussen jongeren en politie te versterken.

In de zes projecten waren alle betrokken jeugdorganisaties jeugd(welzijns)werkingen die met betaalde krachten werken. Jeugdwerk dat niet werkt met beroepskrachten nam in geen van de projecten een (centrale) rol op. In sommige projecten waren deze organisaties al sinds lang werkzaam in de betrokken steden en gemeenten, in andere was de werking nog maar net opgestart.

7.3.1 De zeven rollen van jeugd(welzijns)werkers in de projecten

Het jeugd(welzijns)werk nam in de projecten zeven verschillende rollen op (al dan niet gecombineerd in een of meer personen).

1. Een jeugd(welzijns)werker is in essentie en ook in dit verhaal bovenal **iemand die naast de jongeren staat**. Jeugd(welzijns)werkers luisterden naar bekommernissen, informeerden jongeren over, bereidden hen voor op of begeleidde hen tijdens ontmoetingen met politie, bekommerden zich over nazorg met betrokken jongeren enzovoort.
2. Het jeugd(welzijns)werk was ook **gangmaker** in alle projecten: jeugd(welzijns)werkers vangen verhalen en signalen op van jongeren. Ze documenteerden op die manier verschillende problematieken. Ze bundelden die, trokken aan de alarmbel, versterkten de stem van jongeren of brachten deze in waar ze nog niet werd gecapteerd. Ze duiden de noodzaak van oplossingen, staken het project (mee) in gang en hielden het gaande. Jeugd(welzijns)werkers brachten noodzakelijke expertise in, vaak expertise die over meerdere jaren of in eerdere projecten met politie is opgebouwd.
3. Het jeugd(welzijns)werk was ook de **poortwachter** naar jongeren: ze wisten welke jongeren met welke verhalen zaten, ze konden inschatten of jongeren al dan niet klaar waren om mee in te stappen en duiden aan welke voorwaarden moest voldaan worden voordat jongeren door de poort konden en wilden gaan.
4. Jeugd(welzijns)werkers speelden ook een **vertegenwoordigende rol**, als belangenbehartiger van jongeren. Zo lezen we in de projectaanvraag van het project 'Connect' in Vlaams Brabant dat, wanneer bepaalde vormen van overleg of activiteiten in een bepaalde fase te hoogdrempelig zijn voor jongeren om zelf aan te sluiten, vertrouwenspersonen de vertegenwoordiging van de jongeren kunnen opnemen. Al blijft het – het actorschap van jongeren indachtig – een belangrijk streven dat jongeren zich voldoende veilig en gesterkt voelen om als ze dat willen zelf meningen, ervaringen en adviezen in te brengen.
5. Jeugd(welzijns)werkers waren zelf ook een **doelpubliek** in het verbeteren van de relatie tussen jongeren en politie. Uit alle projecten bleek heel duidelijk: er moet eerst een vertrouwensrelatie bestaan tussen jeugd(welzijns)werkers en politie, voordat er sprake kan zijn van het werken aan een vertrouwensrelatie met jongeren via het jeugd(welzijns)werk.
6. In vijf van de zes projecten was het jeugd(welzijns)werk **de coördinerende organisatie**, gaande van de lead nemen bij het uitschrijven en indienen van een projectdossier, het samenstellen en coördineren van stuurgroepen en het opmaken van een planning en rapportage.
7. Soms nam het jeugd(welzijns)werk ook de positie in van **meerzijdig partijdig actor** tussen of over de verschillende deelnemende actoren heen.

De diversiteit in rollen toont aan dat het jeugd(welzijns)werk een cruciale partner is, maar bevestigt tegelijk de soms moeilijke positie voor jeugd(welzijns)werkers als het gaat over de relatie tussen 'hun' jongeren en de politie. Doordat in vijf van de zes projecten jeugd(welzijns)werkers de projectcoördinatie op zich namen, begrijpen we beter de voorwaarden en kanttekeningen van hun engagement voor de verbetering van de relatie tussen jongeren en politie. De rol van coördinerende organisatie en van meerzijdig partijdig actor opnemen, is allesbehalve evident, voor jeugd(welzijns)werkers maar vaak ook voor andere actoren. We gaan daar in hoofdstukken [7.7](#) en [7.8](#) dieper op in.

In wat volgt lichten we toe welke randvoorwaarden er zijn voor een jeugd(welzijns)werker die eender welke van bovenstaande rollen wil opnemen in een project rond jongeren en politie.

7.3.2 De aanwezigheid van een vertrouwensband met betrokken jongeren

Jeugd(welzijns)werkers benadrukten in alle projecten dat de vertrouwensrelatie tussen jeugd(welzijns)werk(er) en jongeren voldoende sterk moet zijn, voordat de stap naar politie gezet kan worden - door jeugd(welzijns)werkers of jongeren zelf. Men moet met andere woorden eerst bonden (verbinden) met de jongeren voordat men gaat *bridgen* (de brug vormen) tussen jongeren en andere actoren⁹⁴. De jeugd(welzijns)werker moet open en transparant kunnen zijn naar jongeren over hun rol en positie binnen het project en hun gesprekken met beleidsmakers, politie of anderen.

In wijken waar jongeren de aanwezige jeugd(welzijns)werker goed kennen, lopen gesprekken vlotter en is de opkomst vaak groter. De jeugd(welzijns)werker kon dan vanuit het vertrouwen van jongeren het gesprek in gang zetten en openheid creëren om de dialoog aan te gaan.

“Hier kon ik dat gesprek aangaan. Omdat ik die twee gasten die ik als eerste heb aangesproken, die ken ik. Dus ik wist: als ik hen aanspreek, die gaan positief reageren. Eén van die twee had mijn vragenlijst ook ingevuld. Dus ik kon daar naar refereren: weet ge nog die vragen die ge voor mij hebt ingevuld? “Ja dat heb ik goed gedaan eh!” Dat is super goed want ge zijt vertrokken. En dat heb ik in die andere wijken niet.”

- jeugd(welzijns)werker

Wanneer dat vertrouwen er onvoldoende is, geven jeugd(welzijns)werkers in de projecten aan dat deelname aan het project ertoe kan leiden dat die band er ook nooit zal komen. Er wordt gevreesd dat jongeren de jeugd(welzijns)werker zullen zien als ‘verrader’ omdat die in contact staat met de politie. In wijken waar de vertrouwensrelatie met de jeugd(welzijns)werker minder groot is, leeft er dan ook veel meer argwaan, is de opkomst voor dialoog of activiteiten minder groot en lopen de gesprekken moeilijker.

“Jongeren vroegen mij: Waarom zijt ge hier? En alles wat we zeggen, gaat ge dat gebruiken? Als ik nu vandaag dingen zeg, staat dan morgen de politie hier?”

- jeugd(welzijns)werker

Maar ook wanneer er een vertrouwensband is tussen jeugdwerk(er) en jongeren, bestaat de vrees dat die op het spel gezet wordt door als jeugd(welzijns)werker in te stappen in een project.

“Er is veel schrik om dat vertrouwen met jongeren op te branden.”

- jeugd(welzijns)werker

“We moeten ervoor waken dat je eigen contact met de politie er niet voor zorgt dat de relatie met de jongeren verstoord raakt.”

- jeugd(welzijns)werker

In sommige gevallen leidt dat tot de beslissing van jeugd(welzijns)werkers om (nog) niet in te stappen in rechtstreekse ontmoetingen met de politie.

7.3.3 Vrijwilligheid

Net zoals bij jongeren en politiemedewerkers, is vrijwilligheid om deel te nemen aan dialoog ook bij jeugd(welzijns)werkers van belang. Elke jeugd(welzijns)werker heeft een eigen verleden en eigen ervaringen. Bij sommigen zitten daar eigen negatieve ervaringen met politie bij. Anderen horen van ‘hun’ jongeren verhalen over discriminatie, racisme, hardhandige controles enzovoort.

Wanneer die kwetsuren te groot zijn en de jeugd(welzijns)werker aangeeft nog niet klaar te zijn om mee te stappen in een dialoog of activiteit met de politie, is het opportuun om daarmee rekening te houden. Herstelgericht werken of binnen de jeugd(welzijns)organisatie meer kennis opdoen over (de werking van) de politie, zonder rechtstreekse contacten, kunnen dan eerste stappen zijn.

“Defaitisme van die jeugdwerkers ten aanzien van de relatie te verbeteren tussen jongeren en politie, da's iets wat soms tot veel onbegrip leidt. Want jeugdwerkers horen toch professioneel te zijn? Die horen toch hun jongeren ertoe te stimuleren dat zij altijd in een open communicatie moeten blijven staan met politie? (...) En die constatacie, dus of je gaat die veroordelen en zeggen van: jeugdwerkers, jullie zijn slecht aan het werken want jullie mogen niet voelen wat je voelt. Of je kan, als samenleving en als onderzoek zeggen van: ah, die voelen dat. En wat gaan we hier nu mee doen? (...) . Ik denk dat je niet moet onderschatten wat het gevoel is bij jeugdwerkers. En als we daar aan voorbij gaan, dan kan je nog zoveel werken aan die jongeren, dan blijft ge aan de oppervlakte werken. En ze veroordelen helpt niks.”

- projectcoördinator

⁹⁴ Putnam, R.D. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster, New York, NY.

7.3.4 Geloof hebben in (de doelstellingen van) het project

Sommige jeugd(welzijns)werkers hebben reeds eerder trajecten gelopen om de relatie tussen jongeren en politie te verbeteren. Zij zien niet altijd (fundamentele) verbetering in die relatie en kunnen op die manier een gevoel van defaitisme hebben: ze geloven er niet in dat er structureel iets kan veranderen aan de relatie tussen jongeren en politie. Ook voor deze jeugd(welzijns)werkers is geforceerd worden om mee in te stappen in een project af te raden. Uiteraard is het ook belangrijk om hen niet volledig te lossen.

Erkenning en ruimte geven voor deze positie is een eerste stap. Kunnen terugvallen op ondersteuning en klankbord binnen de eigen organisatie en uitwisselen van ervaringen met andere jeugd(welzijns)werkers helpen om het geloof in (de eigen rol binnen) een project te behouden of opnieuw te versterken.

Positieve impact benoemen is eveneens cruciaal: hen meenemen in de impact die gerealiseerd wordt met een project, succesverhalen delen wanneer die er zijn, zijn manieren om hen mogelijk weer (meer) te doen geloven dat een verbetering van de relatie tussen jongeren en politie mogelijk is.

“Sommige jeugdwerkers hebben een gevoel van defaitisme. Het is al de zoveelste keer dat ze deelnemen aan een dergelijk project. De jeugdwerkers komen vaak uit dezelfde wijken als de jongeren en hebben zelf vaak negatieve ervaringen met de politie gehad. Ze hebben nood aan gehoor en erkenning, zo niet wordt het moeilijk voor hen om deel te nemen aan dergelijke projecten.”

- projectcoördinator

Succesfactor – We zijn allemaal verantwoordelijk om ook positieve verhalen actief te delen

Negatieve verhalen en gebeurtenissen krijgen vaak veel aandacht in de huidige maatschappij, waar polarisatie sterk aanwezig is. De snelheid waarmee beelden, vooral wanneer ze spectaculair zijn, gedeeld worden op sociale media versterken dat. Nochtans zijn er ook veel positieve verhalen te vertellen over verbinding tussen jongeren en politie. Die worden zelden actief of ruim gedeeld. Het is aan iedereen die betrokken is bij de relatie tussen jongeren en politie om daarin een rol te spelen. Niet om echte problematieken tussen jongeren en politie te verbloemen – die zijn er zeker –, maar wel om wat wél goed gaat ook kracht bij te zetten.

“De beeldvorming bij jongeren over politie is zeer negatief. Negatieve beeldvorming wordt versterkt door onder andere sociale media. Positieve verhalen krijgen te weinig aandacht. Die cirkel doorbreken is cruciaal, en daar kan het jeugdwerk een rol in spelen. De positieve verhalen boven halen en benadrukken. De vertrouwensband die een jeugdwerker heeft met zijn jongeren maakt dat je daar met hen over in gesprek kan gaan.”

- jeugd(welzijns)werker

“We merken dat de afgelopen periode een positieve dynamiek is ontstaan. Jongeren, jeugdwerkers, opbouwwerkers, vrijwilligers werken aan eenzelfde doelstelling als politie, namelijk vieringen na een sportwedstrijd als een feest laten verlopen. De communicatie verloopt goed, de appreciatie tussen alle partijen is groot en overstijgt de personen die al langer met elkaar samenwerken of in aanraking komen. De media brengt dit positief in beeld en werkt hierdoor als hefboom. Afgelopen jaren worstelden we met het tegenovergestelde. Polarisation wordt via verschillende media in de hand gewerkt en de verschillende partijen leken dit beeld enkel te versterken. Dit is zo moeilijk te doorbreken.”

- medewerker lokaal bestuur

7.3.5 Erkenning van de ervaringen en expertise van jeugd(welzijns)werkers

Jongeren moeten mee richting kunnen geven aan het proces, hun ervaringen en inzichten moeten gehoord worden en die moeten kunnen wegen op beleid en praktijk. Jeugd(welzijns)werkers vertrekken doorgaans van deze empowerende visie. Tegelijk voelden we bij sommige jeugd(welzijns)werkers een onderliggende spanning. Ze geven aan dat ook zij veel expertise en inzichten hebben, maar dat zij door een aantal mechanismen niet altijd gehoord worden. Het voelt voor hen aan alsof beleidsmakers graag rechtstreeks met jongeren willen praten en dat visueel in beeld brengen, maar dan de expertise en ervaringen van jeugd(welzijns)werkers vergeten. Het zijn jeugd(welzijns)werkers die al langer met jongeren werken en van daaruit onderbouwd kunnen aangeven wat wel en wat niet werkt, wat nodig is om de relatie tussen jongeren en politie te versterken.

Jeugd(welzijns)werkers ervaren met andere woorden dat hun expertise onvoldoende onderkend en benut wordt. En dat gevoel kan negatief inwerken op hun bereidheid om in te stappen in bijvoorbeeld een dialoogtraject.

7.3.6 Omkaderd en ondersteund worden door de eigen organisatie

We benadrukten het al meermaals in dit rapport: instappen in een project dat inzet op de relatie tussen jongeren en politie is lang niet altijd evident, ook niet als jeugd(welzijns)werker. Het is dan ook belangrijk dat betrokken jeugd(welzijns)werkers een organisatie of team hebben waarop ze kunnen terugvallen, waardoor ze ondersteund en omkaderd worden, waar ze geloof in het project en de doelstellingen ervan voelen. En waar jeugd(welzijns)werkers tijd en ruimte krijgen om zich te verdiepen in het thema en de context van de verschillende betrokken actoren. Op die manier kan het team of de organisatie ook ondersteuning of backup bieden wanneer het moeilijk gaat of in complexe situaties waarin de jeugd(welzijns)werker mogelijk terecht komt.

“Je hebt een veilige haven nodig wanneer je als jeugdwerker samenwerkt met politie. Als je geen team hebt of je bent nieuw, en je hebt geen veilige haven om naar terug te gaan als je uw mandaat op het spel zet, is dat moeilijker.”

- projectcoördinator

In alle zes de projecten werkten de jeugd(welzijns)werkers als betaalde kracht in sterk uitgebouwde koepels van jeugd(welzijns)organisaties, en kon aan deze omkadering en ondersteuning zo goed mogelijk tegemoet gekomen worden.

7.4 Welke rol speelden lokale besturen?

In de projectoproep van de Vlaamse minister van Jeugd was het lokale bestuur geen verplichte partner in het samenwerkingsverband voor het project. Wel werd gesteld dat het betrekken van lokale besturen de meerwaarde van het project zou versterken. In elk van de zes projecten speelden lokale besturen een rol, al varieerde die rol en de intensiteit van de samenwerking met het lokale bestuur. Lokale besturen stonden wel overal mee aan de wieg van het initiatief om in te tekenen op de projectoproep en speelden overal logischerwijze een belangrijke rol bij de verankering van geleerde lessen en de impact en beleidsimplementatie daarvan.

We weten uit de projecten hoe verschillend de lokale context kan zijn – vandaar ook het pleidooi voor een [sterk voortraject](#). Hoe politiezones zijn samengesteld en welke lokale besturen daar deel van uitmaken, zijn relevant voor de betrokkenheid van lokale besturen in projecten rond jongeren en politie. Als de zone meerdere lokale besturen omvat, dan is het bijvoorbeeld belangrijk regionaal samen te werken tussen verschillende lokale besturen van eenzelfde politiezone.

We zoomen eerst in op het ambtelijke luik van het lokale bestuur en staan vervolgens stil bij de rol die mandatarissen speelden in de projecten. We sluiten af met inzichten over de rol die lokale besturen (politiek en ambtelijk) spelen in een breed en sterk beleid voor kinderen en jongeren en zo hun impact kunnen hebben op de relatie tussen jongeren en politie.

7.4.1 Medewerkers in lokale besturen

Er werden verschillende diensten bij de projecten betrokken, zoals de jeugddienst, de veiligheids- en preventiedienst, de sociale dienst en de dienst integrale veiligheid. Medewerkers van lokale besturen zetelden in de verschillende stuur- of projectgroepen. Zo konden ze het verloop van de projecten mee aansturen, maar zaten ze ook 'op de eerste rij' om de geleerde lessen en goede praktijken meteen mee te nemen in beleid.

In sommige projecten werd vastgesteld dat bepaalde zaken sneller in beweging geraakten door de betrokkenheid van diensten zoals een jeugddienst of een preventie- en veiligheidsdienst. In bepaalde wijken botsten jongeren bijvoorbeeld echt op een gebrek aan ruimte waar ze elkaar konden en mochten ontmoeten. Hun aanwezigheid en gedrag werden daardoor als overlast gepercipieerd. Wanneer die info naar boven kwam in de projecten, konden lokale beleidsmakers met die info wegen op andere trajecten, op beleids- en actieplannen en op samenwerkingen rond jeugdbeleid.

Diensten van lokale besturen brachten eveneens kennis binnen in de projecten, bijvoorbeeld rond het lokaal integraal veiligheidsbeleid, het brede jeugdbeleid en het jeugd aanbod in de stad of gemeente. Door contact en afstemming tussen bijvoorbeeld een jeugddienst en een preventie- en veiligheidsdienst vulden diverse soorten beleidskennis en -expertise – noodzakelijk in de relatie tussen jongeren en politie – elkaar aan.

“Het zou niet mogen dat dat enkel bij één dienst zit. Preventie en jeugddienst zouden best samenwerken.”

- medewerker lokaal bestuur

Sommige lokale ambtenaren namen een [meerzijdige partijdige rol](#) op. Omdat ze geen deel uitmaken van een jeugdorganisatie, noch van de politie, is het makkelijker om vanuit die positie meerzijdig partijdig te zijn.

“Ik heb de luxe om op een andere manier te werken, ik sta ook niet zo dicht bij jongeren of op straat. Alles wat zij meemaken, kom ik niet tegen. Ik kan de zaken vanop afstand bekijken. Die mogelijkheid om een stapje achteruit te zetten en te bekijken zonder het te kleuren door emoties van eigen ervaringen.”

- medewerker lokaal bestuur

Lokale ambtenaren getuigen ook van de netwerkkrol die ze kunnen spelen.

“Ik voelde me eerst de vreemde eend in het project, maar ontdekte al gauw dat ik als jeugdambtenaar een netwerkkrol kon opnemen. Op het juiste moment, de juiste mensen bij elkaar brengen.”

- medewerker lokaal bestuur

Lokale ambtenaren zaten bovendien op een belangrijke positie om de werkende principes, de geleerde lessen en de bereikte impact te verankeren in het lokale beleid en zo duurzaamheid te garanderen. We komen daar verder op terug wanneer we het hebben over de [impact van de projecten en de verankering daarvan](#).

7.4.2 Mandatarissen in lokale besturen

Draagvlak bij de politieke zijde van het lokale bestuur is onontbeerlijk om duurzaam in te zetten op verbinding tussen jongeren en politie.

“Het project staat opgenomen in een collegebesluit. Dit borgt het project.”

- projectcoördinator

Om het belang van de politieke zijde te begrijpen, moeten we kort ingaan op het onderscheid tussen gerechtelijke en bestuurlijke taken bij de politie. Alles van strafbare feiten die in een rechtszaak kunnen uitmonden, valt onder het gerechtelijke luik, daarvoor wordt samengewerkt met justitie.

Alles wat openbare orde, handhaving en veiligheid aangaat, valt onder het bestuurlijke luik. Daarvoor wordt met de burgemeester samengewerkt. De korpschef heeft de operationele leiding, maar beslissingen over bestuurlijke zaken worden samen met de burgemeester genomen.

Het lokale bestuur heeft via het bestuurlijke luik direct impact op de werking van politie en kan dus ook mee bepalen hoe politie in verbinding gaat met jongeren. Projectcoördinatoren geven dan ook aan dat politiek draagvlak, onder de vorm van bijvoorbeeld een collegebesluit, zorgt voor vertrouwen en geloof in de meerwaarde en duurzaamheid van het project bij deelnemende partners: het belang van het project wordt formeel erkend. Daar waar de burgemeester én de korpschef het project genegen waren, getuigden projectcoördinatoren van een versterkte top-down dynamiek. Daardoor konden extra kansen gecreëerd worden voor verbreding, verdieping en verankering van (elementen uit) het project, zoals de manier waarop omgegaan wordt met (gepercipieerde) overlast van jongeren in de publieke ruimte.

Burgemeesters – en ruimer schepencolleges – van bij de start meenemen in het opzet heeft ook andere voordelen. Door de politieke spelers mee te nemen in de doelstellingen, acties, beoogde ambities en grenzen van het project, kan sterker bewaakt worden dat er een oneigenlijk gebruik ontstaat in andere politieke situaties.

“Als je dat met de lokale politie en met het jeugdwerk gaat voorstellen aan het schepencollege van ‘kijk, dit gaan wij nu een jaar en half doen, de stad moet daar niets voor betalen en wij hopen deze dingen daarmee te verwezenlijken. Mogen we?’ Dan gaan die zeggen: natuurlijk mag je dat doen. Maar dan heb je ze ook wel direct mee in de aanpak en doelstellingen van het project, wat je wel en niet zal doen. En dat raad ik ook wel aan iedereen aan. Want het blijft een onontbeerlijke partner in heel dat verhaal. Als er commotie komt aan het station en er is een probleem en dat komt op de bureau van het hoofd van de politie, zijnde de burgemeester, en die is niet mee in het opzet van het project. Dan kan die zaken gaan verwachten van het project die haaks staan op de aanpak en doelstellingen.”

- projectcoördinator

Mandatarissen hebben, net als medewerkers van een lokaal bestuur, een belangrijke rol te spelen in de verankering en continuïteit van (delen van) het project. We verwijzen daarvoor naar het [hoofdstuk over verankering](#) van geleerde lessen en impact.

7.4.3 Sterk, transversaal lokaal beleid met en voor jongeren creëert de juiste context voor een betere relatie tussen jongeren en politie

Lokale besturen hebben een wezenlijke impact op de lokale context waarbinnen de relatie tussen jongeren en politie vorm krijgt. In verschillende gesprekken komt het belang van publieke ruimte naar voor. Hoe de publieke ruimte vorm krijgt en hoe jongeren daarin (kunnen, mogen en willen⁹⁵) aanwezig zijn, heeft een grote impact heeft op contacten tussen jongeren en politie. De publieke ruimte zou een ontmoetingsplaats moeten zijn voor alle burgers, dus ook jongeren, maar blijkt dat niet altijd te zijn.

“Een gebrek aan ontmoetingsruimte komt ook bij de politie terecht in de vorm van overlast. Dat moet ook een plaats krijgen en aangekaart worden bij het beleid.”

- jeugd(welzijns)werker

Er zijn jongeren die publieke ruimte meer (moeten) opzoeken dan anderen. Denk aan jongeren die kleiner wonen, vaak zonder eigen tuin of die geen aansluiting vinden bij het bestaande georganiseerde jeugd aanbod. Wanneer die jongeren de publieke ruimte opzoeken in dichtbevolkte gebieden wordt hun gedrag al snel als overlast gepercipieerd, ook wanneer ze in sé niets doen dat niet mag. Het gaat daarbij vaak om een samenspel tussen publieke ruimte die niet voldoet aan de noden van jongeren, het subjectieve element dat speelt bij overlast en typisch adolescent gedrag dat sterk de grenzen aftast⁹⁶. We horen in de verschillende projecten meermaals dezelfde klanken: vaak zorgen deze jongeren niet voor reële overlast, maar wordt het wel zo gepercipieerd of gemeld.

“In feite zijn die gasten daar gewoon aan het voetballen. Er is wat lawaai, maar in feite zijn ze niets verkeerd aan het doen. Het gaat over spelende kinderen en jongeren van kleur en dat wordt dan geproblematiseerd. Als hier niets aan gedaan wordt, dan gaan deze jongeren zich uiteindelijk keren tegen de rest. Lokale beleidsmakers moeten beseffen dat dit óók hun jongeren zijn.”

- projectcoördinator

95 De Visscher (2008). De sociaal-pedagogische betekenis van de woonomgeving. Gent: Academia Press.

96 De Haene & Leeten (2023). Een pleidooi voor rondhangen in de publieke ruimte. Antwerpen: Bataljong.

Wanneer buurtbewoners melding maken van (gepercipieerde) overlast bij de politie, is die verplicht om op interventie te gaan en de situatie te bekijken.

“ Bij hangjongeren wordt het negatieve stigma bijvoorbeeld ook versterkt doordat burgers hier ook regelmatig melding van doen bij de politie. Er leven dus bepaalde stigma's, waardoor politie meer controles uitvoert, wat er op zijn beurt toe leidt dat jongeren zich geïsoleerd voelen en mogelijk weerstand bieden. ”

- uit één van de projectaanvragen

In verschillende gesprekken worden suggesties gedaan aan lokale besturen over hoe ze preventief kunnen inwerken op de relatie tussen jongeren en politie:

- > de publieke ruimte creëren op maat van én met jongeren;

“ We zien vaak voor bijvoorbeeld een nieuw skatepark dat er participatietrajecten worden opgezet met jongeren. Als we kijken naar publieke ruimte als ontmoetingsruimte voor jongeren die opgroeien in dichtbevolkte wijken en kwetsbare contexten, zou het lokaal beleid ook op die manier moeten kijken daarnaar. Niet problematiserend maar vanuit die participatieve benadering. Probeer participatietrajecten op te starten naar analogie van andere thema's. ”

- projectcoördinator

- > het [bestaande jeugd aanbod inclusiever maken](#) voor alle jongeren en een diverser jeugd aanbod creëren voor diverse groepen jongeren;
- > een gedragen visie ontwikkelen over de plek die jongeren in de stad of gemeente kunnen en mogen hebben (letterlijk en figuurlijk);
- > breed sensibiliseren over de plek (letterlijk en figuurlijk) die jongeren in de stad of gemeente kunnen en mogen hebben;
- > het klachtenbeleid ten aanzien van (gepercipieerde) overlast van jongeren herzien. Verschillende politiemedewerkers getuigen zelf dat ze er niet achter staan dat ze bij elke klacht van een burger over jongeren in de publieke ruimte op interventie moeten gaan om jongeren te berispen. Het beleid van de politiezone en van het lokale bestuur kan een keuze maken tussen enerzijds repressief en reactief beleid, waar elke klacht leidt tot interventie en controle van jongeren, of anderzijds een beleid dat gaat voor dialoog, erkenning van jongeren als medeburgers die hun plek mogen opnemen in de publieke ruimte.

“ Soms zouden klachten rond jongeren die komen met de diensten, burgemeester... beter eerst via de jeugddienst en de jeugdwerkers worden doorgegeven om hen de kans te geven in te grijpen. ”

- politiemedewerker

Het lokale bestuur is bovendien verantwoordelijk voor het brede jeugd beleid, dat wil zeggen al het beleid dat impact heeft op (de leefwereld van) kinderen en jongeren. Dat gaat dan niet enkel over vrije tijd, maar ook over veiligheid, preventie, welzijn, publieke ruimte enzovoort. Beleidsmakers en andere actoren geven aan dat die brede jeugdreflex werkt. Wanneer ze voldoende stilstaan bij de impact van beleidskeuzes op jongeren én jongeren daar ook in betrekken, groeit een duurzame, positieve relatie tussen jongeren en het lokale bestuur, de lokale gemeenschap en formele instellingen zoals politie en andere ordediensten.

“ We willen jongeren in het brede beleid betrekken, niet enkel in het preventiebeleid. Hen een rol geven tijdens grote events van de gemeente bijvoorbeeld. Dat maakt dat er een positieve relatie is tussen het gemeentebestuur en de jongeren. In de huidige meerjarenplanning wordt de hele problematiek tussen jongeren en politie ook enkel vermeld in het luikje integrale veiligheid. Maar dit speelt in veel meer beleidsdomeinen. We moeten dat meenemen in het dagelijks beleid, in het ruimtelijk beleid, niet als één specifieke actie gericht op 1 groep. Op dit moment beschouwen we het ook te veel als een probleem dat wordt opgelost. Terwijl op de thematiek werken geen uitzondering mag zijn, en niet enkel tussen jongeren en politie, maar deel moet uitmaken van hoe je spontaan als bestuur met burgers omgaat en andersom. Als één van de dagelijkse realiteiten van de gemeente. ”

- burgemeester

“ Jongeren hebben weinig plaats in beleidsplannen. Daar moet je als jeugdwerker ook op wijzen, zodat alles met jongeren niet op het bord van de politie terecht komt. Jongeren daarin betrekken en hun stem laten horen is ook een taak van de jeugdwerkers. ”

- jeugd/welzijnswerker

Toen het project 'Connect' liep werd het [label Kindvriendelijke Gemeente](#) toegekend aan Wommel. De dynamieken in beide trajecten versterkten elkaar wezenlijk: werken aan transversaal kindvriendelijk beleid, met bijzondere aandacht voor kinderen en jongeren in kwetsbare contexten, en werken aan een versterkte relatie tussen jongeren en politie.

“Het label biedt een hefboom voor het voeren van beleid gericht op jongeren in het algemeen, en met name op jongeren die niet georganiseerd zijn. Het proces van het verkrijgen van het label stimuleert lokale overheden om grondig na te denken over hun jeugdbeleid. Daarom zijn we vanaf het begin betrokken geweest bij het traject Kindvriendelijke Gemeente om niet-georganiseerde jongeren een stem te geven. We zijn ervan overtuigd dat veel situaties die een negatief effect hebben op de relatie tussen jongeren en de politie te wijten zijn aan lacunes die niet worden aangepakt, zowel op het gebied van jeugdbeleid als op andere terreinen zoals onderwijs, werkgelegenheid en huisvesting.”

- projectcoördinator

7.5 Welke neutrale, onafhankelijke actoren werden betrokken?

De projectoproep ‘Jongeren en politie: samen werken aan relatieontwikkeling en -versterking’ schoof als essentiële partner een neutrale en onafhankelijke actor naar voor. Die actor moest mee instaan voor de coördinatie en de samenwerking tussen de verschillende partijen. De focus lag op transparante communicatie en op bewust omgaan met ieders sterktes en uitdagingen.

In de projecten die door JES werden gecoördineerd werden Moderator vzw (in Antwerpen) en Alba vzw (in Brussel) betrokken als externe bemiddelaar wegens hun expertise in herstelgericht werken. Die expertise bleek ook van belang bij het modereren van de dialoog, zeker wanneer de kloof tussen jongeren of jeugd(welzijns)werkers en politie (te) groot was en wanneer gevoelige thema’s besproken werden.

“Doordat we een kader hebben en veel ervaring in bemiddeling en moderatie, kunnen we verschillende scenario’s in het achterhoofd houden om te hanteren in de aanpak van de dialoog.”

- bemiddelaar

Externe bemiddelaars maakten in beide projecten ook deel uit van de projectgroep.

“In dat thema zitten zoveel stekels en urgentie, dat je jezelf als partner moet beschermen. Dan is zo’n neutrale partner wel heel fijn. Ook een academicus. Academics zijn zeer fijne samenwerkingspartners omdat die vanuit een onderzoek praten, ook vanuit een zekere neutraliteit. (...) Dus ook dat was voor ons een belangrijke om dat soort profielen ook wel mee te hebben vanaf het begin.”

- projectcoördinator

In de projecten die door JES gecoördineerd werden, maar ook in het project ‘PZG8930’ in Menen, werden onderzoekers betrokken. Zij brachten expertise in, hielpen met het opbouwen en delen van expertise en konden een neutrale positie innemen. Met een analytische onderzoeksbil kunnen zij kijken naar wat er zich afspeelt. Vanuit wetenschappelijke onderbouwing kunnen ze vaststellingen, conclusies en aanbevelingen naar voor schuiven, zonder echt aan de kant van een betrokken partij te staan.

Mattias De Backer (onderzoeker bij PLACECOMPANY en de Vrije Universiteit Brussel) nam in de projecten van JES ook een actieve rol op. Hij werkte met de projectpartners leidende principes voor dialoogtrajecten uit en ondersteunde bij de impactbeschrijving van de projecten. In het project ‘PZG8930’ was onderzoeker Evelien De Pauw (verbonden aan Hogeschool VIVES) niet alleen projectcoördinator, ze was ook betrokken bij workshops voor de politie.

In het project ‘Let’s meet’ in Genk werd de dienst Veiligheid van de stad aangesteld als neutrale en onafhankelijke actor. In het project ‘Connect’ werd vzw de Rand aangetrokken om een neutrale positie in te nemen. De Rand maakte deel uit van de stuurgroep van het project en bood ook ondersteuning en facilitering voor de contacten met lokale besturen in de Vlaamse rand. In het project ‘ALLO?!’ in Aalst tot slot was het LEJO die als onafhankelijke partner in het samenwerkingsverband stapte en ook projectcoördinator was.

7.6 Andere actoren

De provincie Vlaams-Brabant speelde een belangrijke rol in het project ‘Connect’. De verbindingssambtenaar van de provincie Vlaams-Brabant was betrokken bij zowel de voorbereiding als de implementatie van het project. Als lid van de stuurgroep nam die een leidende rol op zich bij het organiseren van het lerend netwerk. Gedurende de projectperiode fungeerde de verbindingssambtenaar, die vroeger commissaris was, ook als een belangrijke raadgever en bood advies en inzichten over de werking en structuur van de politie.

Naast partners die actief een rol opnamen in (delen van) de projecten of als lid betrokken waren in de verschillende stuurgroepen, waren er nog meer actoren die een rol speelden in de projecten. Kansen om samen te werken die zich tijdens een traject aanbieden of meer informele contacten bieden eveneens opportuniteiten voor het versterken van de relatie tussen jongeren en politie.

“Naast direct betrokken partijen, benadrukken we de samenwerking en contacten met andere relevante stakeholders. (...) Een voorbeeld hiervan is de samenwerking met de personeelsdienst om de werkgelegenheid te vergemakkelijken voor functies zoals jobstudenten of vakantiewerkers. Het project heeft er alvast toe bijgedragen dat gelet op de aard van de opdracht een ruim netwerk werd aangesproken en nog kan aangesproken worden bij de uitrol van acties in de toekomst.”

- projectcoördinator

7.7 Over het coördineren van een project jongeren en politie

In vijf van de zes projecten nam een lokaal actieve jeugd(welzijns)organisatie de coördinerende rol op. Daar was die rol weggelegd voor een organisatie, en dus ook een persoon die dicht bij de beoogde jongeren stond, iemand met veel inzichten en expertise in de lokale context. In het zesde project nam Hogeschool VIVES de coördinatie op. Daar was die rol voor een externe organisatie, en dus ook een persoon die verder van de jongeren maar ook van de lokale context stond.

De zes projecten, en vooral de inzichten van de projectcoördinatoren daarin, leren ons veel over de kansen en valkuilen van de rol, opdracht en het profiel van een lokale jeugd(welzijns)partner of een externe onderzoekspartner als coördinator.

Een externe partner met het profiel van onderzoeker behoort tot geen van de ‘twee kanten van de brug’. Die positie en bril is van belang in een project over jongeren en politie. Men kan zaken aankaarten, in vraag stellen of inbrengen die moeilijker liggen voor iemand die rechtstreeks betrokken is, zeker als die behoort tot één kant van de brug.

Tegelijkertijd heeft een extern iemand minder grip op de situatie: men heeft geen ‘natuurlijk’ mandaat om in te grijpen wanneer er iemand zich niet aan gemaakte afspraken houdt, noch bij politie, jongeren of jeugd(welzijns)werkers. Daardoor moet een coördinerende actor die buiten die lokale context staat, extra inzetten op connectie met projectpartners, zowel bij de politie als bij het jeugd(welzijns)werk.

Ook heeft een externe partner meestal geen eigen voorkennis over en verbinding met de lokale partners, de lokale situatie, gevoeligheden die spelen, de historische achter een vertroebelde relatie tussen jongeren en politie enzovoort.

Dat maakt het belang van een kwalitatief voortraject waaraan voldoende tijd besteed kan worden eens zo groot. Die tijd is nodig om voldoende diepgaand te ontrafelen hoe de dynamiek tussen jongeren en politie lokaal precies speelt, om te verbinden met de verschil-

lende projectpartners en om hun contexten, gevoeligheden, verwachtingen en kaders te leren kennen.

De jeugd(welzijns)werkingen in de coördinerende rol waren zeer betrokken en intrinsiek gemotiveerde actoren. Ze zien en voelen de urgentie en het belang van een goede relatie tussen jongeren en politie vanaf de eerste rij. Ze weten welke zaken er vanuit het oogpunt van jongeren en jeugd(welzijns)werkers zelf mislopen en anders moeten. Ze kennen de lokale context door en door. Toch blijft een kwalitatief voortraject ook hier cruciaal om diepgaand inzicht te krijgen in de context, kaders, bezorgdheden en verwachtingen van politie en van andere spelers, zoals het lokale bestuur of andere jeugdorganisaties in de stad of gemeente.

Die sterke betrokkenheid en intrinsieke motivatie voor de projecten heeft tegelijk ook valkuilen. Het is belangrijk om goed in te schatten hoe groot de mentale last én de complexiteit voor iemand is om een coördinerende rol op te nemen. Die persoon moet zich immers positioneren tussen en over alle partners heen, terwijl de basisloyauteit bij jongeren ligt. En net die loyaliteit kan het gevoel opwekken dat de projectcoördinator ‘aan de kant van de jongeren’ staat en onvoldoende rekening houdt met de andere kant van de brug: de politie. Daardoor kan het mandaat om het project te coördineren en aan te sturen onvoldoende groot zijn.

Wie ook de coördinerende rol opneemt van een samenwerking of project over de relatie tussen jongeren en politie, het is best iemand met al wat ervaring en bagage, wegens de complexiteit en de vele gevoeligheden.

De projectcoördinatoren schoven verder nog volgende competenties naar voor:

- > kennis hebben van actoren en hun verschillende rollen of minstens de mogelijkheden om zich daarin te verdiepen;
- > geïnformeerd zijn over wetgeving, procedures en deontologische kaders van de verschillende actoren;
- > voldoende verbinding kunnen leggen met de verschillende actoren, de taal van alle actoren spreken;
- > een helikopterbeeld kunnen ontwikkelen van wat er waar leeft;
- > knopen kunnen doorhakken;
- > lobbyen en opportuniteiten zien;
- > constructief kordaat kunnen zijn.

7.8 Over meerzijdige partijdigheid

Een rol of houding die we apart willen benoemen is die van de meerzijdige partijdigheid⁹⁷, ook al kan die samengaan met de coördinerende rol. Werken aan de relatie tussen jongeren en politie vraagt aandacht voor interpersoonlijke dynamieken, voor de context van waaruit actoren aan tafel zitten, voor machtsongelijkheden die spelen enzovoort. Iemand die meerzijdig partijdig is gaat actief op zoek naar elk perspectief, naar wat er achter gedrag of uitspraken schuilt en naar verbinding met en tussen verschillende actoren aan tafel. Het is iemand die de taak en het mandaat krijgt om doorheen het project op de hoogte te zijn van en erkenning te geven aan ervaringen, kwetsuren en contexten van alle betrokken actoren. Deze persoon draagt alle perspectieven evenwaardig aan in alle aspecten van de samenwerking of het initiatief.

We kiezen bewust voor het begrip meerzijdige partijdigheid en niet voor het begrip neutraliteit, omdat de houding van meerzijdige partijdigheid wel tussenkomst mogelijk en wenselijk maakt in situaties van onrecht. De tussenkomst in die situaties gebeurt steeds vanuit verbondenheid en empathie, waardoor relaties niet verbroken worden. Iemand die meerzijdig partijdig is, is iemand waarbij alle partijen in vertrouwen en veiligheid hun verhaal kunnen doen.

Het is iemand die, wanneer een bepaalde stem onvoldoende naar boven komt, daar aandacht aan kan geven en kan inbrengen en die in situaties van onrecht kan en mag handelen om dat onrecht aan te kaarten en weg te werken. Door bewust vanuit deze houding te vertrekken, wordt het mogelijk om verschillende perspectieven en ervaringen met elkaar te verbinden en om ook de eigen mening, gevoelens en ervaringen daar een bewuste en zichtbare plaats te geven.

Om een samenwerkingsverband of initiatief op te zetten tussen jongeren en politie is het essentieel dat er minstens één iemand ruimte, erkenning en het mandaat (formeel en informeel) krijgt om die rol op te nemen doorheen het hele proces en recht te doen aan elke persoon aan de tafel. Dat geldt niet enkel voor lokale projecten en samenwerkingen, zoals de zes projecten, maar ook voor projecten op andere (beleids)niveaus, zoals de onderzoeks- en begeleidingsopdracht.

De rol van meerzijdige partijdigheid hangt niet vast aan één welbepaalde functie, zoals een lokale ambtenaar, jeugd(welzijns)werker of politiemedewerker. Toch is het niet voor iedereen een evidente of zelfs mogelijke rol door heel wat contextgebonden factoren, zoals

de lokale historiek, de organisatiecultuur, beschikbare competenties, relaties tussen mensen, de (vertrouwens)band met een van de doelgroepen enzovoort.

In de projecten namen verschillende actoren deze rol op, met vallen en opstaan: externe bemiddelaars, onderzoekers, medewerkers van lokale besturen, jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers.

Uit de verschillende projecten leren we dat meerzijdig partijdig zijn moeilijk (maar niet onmogelijk) wordt wanneer een persoon té dicht staat bij een van beide 'zijden', omwille van de moeilijke spreidstand óf omdat ze het mandaat daartoe niet krijgen.

Zo bleek het voor jeugd(welzijns)werkers niet altijd evident om deze rol op te nemen. De identiteit van het jeugd(welzijns)werk houdt inherent een loyaliteit aan de jongeren in. Jezelf in het midden positioneren, en soms zelfs moeten bewegen naar de andere zijde van de brug, is dan niet altijd haalbaar of voelt niet goed aan. Ze kunnen daardoor het vertrouwen van hun jongeren verliezen, of door andere partners niet als meerzijdig partijdig aanzien worden. In het eerste geval zetten jeugd(welzijns)werkers de kern van hun opdracht op het spel, in het tweede geval loopt men het risico dat er in de feiten niemand meerzijdig partijdig kan handelen en daardoor het welslagen van het project bedreigd wordt.

“Verbinder zijn, dat is niet iets dat door iedereen kan worden opgenomen. Dat vraagt een bepaalde houding en een wil om zich midden in dat moeilijk evenwichtsveld te begeven.”

- medewerker lokaal bestuur

Indien iemands loyaliteit (formeel of informeel) te sterk helt naar jongeren of politie, doordat die bijvoorbeeld expliciet belangen behartigt van een van hen, is deze rol dus moeilijk op te nemen. Ook is het belangrijk dat wie de rol opneemt, zich bewust is van de impact daarvan op relaties met andere betrokken actoren. De competenties en houding bezitten om meerzijdig partijdig te zijn, is niet voldoende als iemands functie of de organisatie waarvoor die werkt negatief beïnvloed kunnen worden door het meerzijdig partijdig zijn.

Het blijkt cruciaal om met alle samenwerkende partners uit te zoeken hoe, door wie en op welke momenten meerzijdige partijdigheid wel en niet gegarandeerd kan worden. Het is daarbij belangrijk om te benoemen bij wie die rol zit, om daarover heel open en transpa-

⁹⁷ Meerzijdige of veelzijdige partijdigheid is een begrip afkomstig van psychiater en psychotherapeut Iván Böszörményi-Nagy. Hij definieert meerzijdig partijdig zijn als rekening houden met de belangen van alle betrokkenen in de therapie. De therapeut is niet partijdig voor de cliënt maar voor de situatie en spreekt veelzijdig gericht de kant aan van ieders gezinslid.

rant te zijn naar alle betrokken actoren en om (tijdelijk) uit de rol te stappen als die niet haalbaar is.

Naast iemand die het benoemde mandaat heeft om meerzijdig partijdig te zijn, kunnen andere betrokken partners de principes van meerzijdige partijdigheid mee hanteren en inbedden in het project of de samenwerking. Oog hebben voor zorgen, verwachtingen en noden van anderen, kunnen en willen zien wat er schuilt achter bepaald gedrag of overtuigingen, begrip hebben voor de ander en diens achtergrond, ontvankelijk zijn voor signalen en ervaringen van de ander en daar empathisch mee omgaan. Het zijn kwaliteiten die, wanneer ze aanwezig zijn bij meerdere partners, een sterke positieve impact hebben op de verschillende stappen in de relatie tussen jongeren en politie. Zo is het cruciaal om zowel vanuit politie als vanuit jeugdorganisaties partners te hebben die als brugfiguur kunnen dienen. Zij hebben voldoende vertrouwen en geloof in het project of initiatief, kennen de context, kaders en verwachtingen van de ander en kunnen elkaar tegemoet komen. Maar iemand met de duidelijke taak en het mandaat om actief alle perspectieven te kunnen monitoren en in te brengen, garandeert enerzijds dat meerzijdige partijdigheid altijd verzekerd kan worden, én anderzijds dat afzonderlijke actoren zoals degenen die een brugfunctie opnemen vanuit hun or-

ganisatie, dat wel nog steeds kunnen doen vanuit de eigen rol, achtergrond, zorgen en belangen van de vertegenwoordigde doelgroep of actor.

7.9 Besluit

We stonden stil bij de verschillende actoren die benoemd worden in de projectoproep 'Jongeren en politie: samen werken aan relatieontwikkeling en -versterking' van de Vlaamse minister van Jeugd: jeugdorganisaties, lokale politiezones, neutrale actoren, lokale besturen en jongeren.

Een constante voor alle actoren is de verscheidenheid binnen elke groep. Dé jongere, dé politie, dé jeugd(welzijns)werker, hét lokale bestuur bestaan niet. De rol, mate van betrokkenheid, noden en behoeften ... kunnen gigantisch verschillen binnen elke groep.

We stonden eveneens stil bij aspecten rond coördinatie, neutraliteit en meerzijdige partijdigheid. In een complexe thematiek met veel spelers, kaders, verwachtingen, te zetten stappen ... bleek nadenken over en integreren van die aspecten geen makkelijke, maar wel een cruciale stap. Impact realiseren en geleerde lessen verankeren, hangt voor een groot deel af van de coördinatie, van de te zetten stappen en van een continue aandacht voor diverse verwachtingen en perspectieven.

Succesfactor - Evalueren = leren = verbeteren

Een complexe problematiek aanpakken met verschillende actoren is geen exacte wetenschap. Intenties en plannen die aanvankelijk legitiem lijken, draaien anders uit, de doelstellingen zijn niet even haalbaar, er doet zich een incident voor waardoor stappen terug worden gezet in het opgebouwde vertrouwen over partners heen enzovoort.

In verschillende projecten werden daarom diverse evaluatiemomenten ingepland doorheen het hele traject. Zowel na afloop van concrete momenten of activiteiten, maar ook door met de partners in de stuur- of projectgroep te reflecteren doorheen het proces: welke stappen hebben we al gezet, wat ging goed en wat niet? De volgende geplande stap, is dat nog de goede stap of moeten we bijsturen? Door dat zowel al structureel in te plannen in evaluatiemomenten, als door je lerend op te stellen en continu de vinger aan de pols te houden bij alle partners, kom je uiteindelijk tot een beter project met sterkere impact.

“*Na elke activiteit werd via active reviewing gepolst naar hoe deelnemers de activiteit ervaren hebben. De vijfde activiteit was de eerste activiteit waar ook feedback van kwam die minder goed was. Zo was de groepsgrootte te groot, was de afstand te ver, waren sommige jongeren niet voorbereid mee (en meer mee voor het eten)... We ervaren dit als een zeer waardevolle ervaring waar we zelf ook verder mee kunnen en uit kunnen leren. We waren hier bijna op aan het wachten en het feit dat die “tegenslag” er nu wel even is, biedt marge om te groeien. Het doet ons ook inzien dat kwaliteit geldt boven kwantiteit.*”

- projectcoördinator

8/ De resultaten

We bespreken in twee delen achtereenvolgens welke impact de projecten vaststellen bij verschillende deelnemers en actoren, en hoe men in de projecten geleerde lessen en impact verankerde of probeerde te verankeren, om duurzame resultaten te garanderen.

8.1 Welke impact werd gerealiseerd?

We werkten met postinterviews met elke projectcoördinator om aan impactbeschrijving te doen. Ook uit de eindrapportages van de projecten haalden we beschrijvingen van impact en resultaten. Bovendien kwamen tijdens de looptijd van de projecten (tijdens coaching-gesprekken, uitwisselingen tussen projectpartners uit de zes projecten ...) al getuigenissen naar boven over impact.

De zes projecten startten op vóór de onderzoeks- en begeleidingsopdracht. Ook de eigenheid van elk project en verschillen in beginsituatie maakten dat we van bij de start geen geijkte 'nulmeting' konden maken en een kader konden creëren rond meten en het in beeld brengen van impact over de projecten heen. De beschreven impact in dit hoofdstuk komt vanuit evaluaties en inschattingen in de specifieke context van de zes projecten. We kunnen daarom geen precieze extrapolatie maken vanuit de zes projecten of naar toekomstige initiatieven.

In een eerste uitwisseling tussen projectcoördinatoren rijkten we het driesferenmodel aan, dat door Berghmans et al. in 2014⁹⁸ werd uitgewerkt. We maakten een onderscheid tussen de elementen waarover er controle of invloed is. De derde sfeer is de interessesfeer, vanuit het idee dat we die sfeer kunnen bestuderen, maar niet rechtstreeks kunnen beïnvloeden. Door van bij de start rekening te houden met die complexiteit, gaan de beoogde impact en outcome meteen realistischer zijn. Projectcoördinatoren en -partners gaven zelf ook regelmatig aan dat het belangrijk is om realistisch te zijn over de impact die men kan realiseren met samenwerkingen en projecten die inzetten op de relatie tussen jongeren en politie.

Die relatie staat immers om heel veel verschillende redenen onder druk, waarop je binnen een project onvoldoende vat hebt: grotere maatschappelijke problemen van discriminatie en racisme, toenemende polarisatie, stijgend verbaal en fysiek geweld van burgers op hulp-

verleners, onder wie de politie, druk op de open ruimte, stijging van kansarmoedecijfers of systeemproblemen zoals onderbezetting van politiekorpsen. De beoogde impact van de projecten en stappen die daarin gezet worden, moeten realistisch ingeschat worden om de moed niet te verliezen. Het zijn kleinere stenen in de rivier, die de stroming evenzeer beïnvloeden.

Bovendien geldt voor projecten als deze, en de impact die men beoogt, dat we vaak op langere termijn moeten kijken.

“Dat moet een slow play zijn. Ik snap dat ook dat iemand die ervan overtuigd is dat als er ergens groot probleem is dat je daar zeer kortstondig en direct moet mee aan de slag gaan. En dan zit je op dat repressieve, je moet dat de kop indrukken, want we zitten met drugsproblemen of een overlastprobleem. Ik snap het argument. Maar het is een heel ketenverhaal, hè? Ik bedoel, als je de optelsom maakt van hetgeen wat wij doen, wat de politie doet, wat straathoekwerkers doen, wat andere sociale partners doen, wat verschillende cellen van de politie doen. It takes a village to raise a child. Als je dat verhaal bij elkaar telt, dan denk ik, dan ben ik ervan overtuigd dat wij een onontbeerlijke partner zijn. Maar dat heeft echt wel nog een tijd nodig om dat in te zien wat het resultaat kan zijn, omdat wij ook nog niet direct kunnen aantonen.”

- projectcoördinator

Impact kan bekeken worden vanuit een proceslogica of een productlogica. Wanneer we relaties tussen mensen bestuderen en daarop impact willen hebben, gaat het om hoe mensen denken, kijken, handelen. Impact kan dan niet verengd worden tot een kwantitatief overzicht of het meten van resultaten. Impactbeschrijving doen we dan veeleer vanuit kwalitatieve rapportage. We capteerden in verschillende gesprekken, uitwisselingen en inspiratiemomenten zeer sprekende getuigenissen over de impact van de projecten op individuele handelingen of inzichten, op interacties met elkaar, op andere manieren van samenwerken en uitwerken van beleid en acties. We kiezen ervoor om de volgende hoofdstukken over impact vooral op te bouwen aan de hand van citaten en getuigenissen van betrokkenen bij de projecten.

98 Berghmans, M., Deprez, S., Celis, H. en Vandenabeele, J. (2014). Peilen naar de impact van sociaal-culturele praktijken. Brussel: Socius.

8.1.1 Impact op contacten tussen deelnemende jongeren en politie

Al tijdens dialoogmomenten of activiteiten met jongeren en politie zelf werd vastgesteld dat geleidelijk aan een positieve, vertrouwde sfeer ontstond en dat de omgang met elkaar groeide van 'tegenover elkaar staan' en 'tegen elkaar spreken' naar 'met elkaar spreken'.

“ Doorheen het traject ervoeren we een evolutie van spreken als agent/jongeren naar spreken als persoon met bepaalde ervaringen die samenhangen met die specifieke rol. Uit de voortgang was duidelijk merkbaar dat de sfeer tussen de deelnemers evolueerde van gespannen, zenuwachtig en afstandelijk naar meer ontspannen, gemoedelijk en meer nabijheid. (...) Dit uitte zich ook zichtbaar tijdens pauzes waar deelnemers zich geleidelijk begonnen te mengen. (...) Tegenover elkaar staan en spreker werd geleidelijk meer met elkaar spreken. ”

- bemiddelaar

“ In ons project is er na een activiteit ook de ruimte om nog even iets samen te drinken. In het begin werden er niet zoveel vragen gesteld, na verloop komt dat wel. Dat zijn vragen die ze anders niet zouden stellen of aan andere politieagenten niet zouden stellen. Bijvoorbeeld vragen als “Stel ik heb een vriend die dat doet, wat dan?” ”

- politiemedewerker

Dat uitte zich niet enkel in het ontstaan van informele gesprekken en het stellen van vragen. Ook over moeilijke onderwerpen en momenten werd in de loop van de trajecten steeds constructiever in gesprek gegaan.

“ Tijdens de laatste bijeenkomst tussen politie en de jongeren werd op constructieve manier en met veel vertrouwen gesproken over een incident met politie, dat kort voordien had plaatsgevonden. De politie omschreef die uitwisseling nadien als een sleutelmoment, waardoor ze snel op de bal konden spelen en waarbij vermeden werd dat deze jongeren hun vertrouwen in politie zouden verliezen naar aanleiding van het incident. ”

- projectcoördinator

Ook in situaties buiten de projecten werd een verandering vastgesteld in hoe de betrokken jongeren en politiemedewerkers met elkaar in contact gingen. Bovendien beïnvloedden ze ook hun peers, en zorgden ze zo voor een positievere algemene beeldvorming over elkaar.

“ Bij interventies rond overlast zullen de jongeren en politie die deelnamen aan verbindende activiteiten sneller mediëren bij hun peers. Politieagenten werden als het ware tijdens de activiteiten getraind in communicatie met jongeren waardoor ze situaties sneller kunnen ontmijnen. En ook jongeren die in het traject zitten bemiddelen met peers, ze begrijpen wat hun rechten zijn en wie welke rol heeft te spelen op straat: de politie moet nu eenmaal ingrijpen bij overlast. De beeldvorming over politieagenten is bijvoorbeeld veranderd, vroeger waren ze “slechte personen”, nu beseffen ze dat ze hen kunnen helpen. Één van de jongeren ging bijvoorbeeld al met een hulpvraag naar de politie. (...) Er ontstaat ook positieve beeldvorming en begrip van politiemensen naar jongeren toe, er komt meer inzicht in hun leefwereld en de keuzes die ze maken. Er zijn concrete interventies geweest met jongeren en agenten die deelnamen aan het project. Daar waar escalatie van de situatie voorheen bijna standaard was, werden sommige interventies nu sereen en vlot afgerond. Deelnemende agenten geven aan dat ze nu de reflex maken om ook zónder aanleiding de jongeren aan te spreken en een los gesprek te hebben. ”

- projectcoördinator

Succesfactor – Als politie verbindend aanwezig zijn in de leefwereld van jongeren werkt

Jongeren signaleren de nood aan verbindende contacten met politie in hun dagelijkse leefwereld en niet enkel in georganiseerde ontmoetingen en dialoog. Veel jongeren hebben de indruk dat ze alleen contact hebben met de politie als er problemen zijn.

“**Kom meer in de samenleving, niet alleen als er problemen zijn. We zien hen niet als er een feest is of zo.**”

- jongere

Ook interventieagenten voelen die nood. Velen zien in of ervaren dat dit een positieve impact heeft hoe ze hun job kunnen uitvoeren, ook wanneer ze gericht op interventie moeten. Het kennen van een wijk en de inwoners van die wijk tijdens interventies helpt om de interventie vlot en positief te kunnen afronden.

“**De meeste conflicten komen voor met politieagenten die de buurt niet goed kennen. We moeten inzetten op ontmoeting en vertrouwen in de buurt.**”

- projectcoördinator

“**We moeten inzetten op communicatie en daardoor elkaar leren kennen en niet enkel van een tussenkomst want dit geeft langs beide kanten een fout beeld van elkaar**”

- politiemedewerker

“**We moeten contacten met elkaar hebben in niet-conflictvolle situaties, in een andere setting dan een tussenkomst of controle.**”

- politiemedewerker

Wanneer jongeren politie te weinig tegenkomen in een verbindende sfeer, en er tegelijkertijd veel controles zijn die voor hen niet altijd als rechtvaardig aanvoelen, veroorzaakt dat soms een zeer diep verankerde vorm van wantrouwen. Dat wantrouwen wordt bovendien ook ‘overgedragen’ op generaties. Zo werd er in een van de projecten verteld over verhalen over hardhandige interventies die elk jaar spectaculairder worden en bijna tot *urban legend* verworden.

We zien daardoor ook hardnekkige vicieuze cirkels ontstaan, die we herkennen in de theorie van Vettenburg over maatschappelijke kwetsbaarheid waarnaar we [eerder](#) al verwezen. Kinderen en jongeren die opgroeien in maatschappelijk kwetsbare contexten lopen in interactie met maatschappelijke instellingen vaak kwetsingen op. Kwetsuren versterken elkaar en kinderen en jongeren ervaren veel minder positieve aspecten aan die instellingen.

Tussen deze kinderen en jongeren en de maatschappelijke instellingen kan daardoor dan weer wederzijds wantrouwen groeien. In kwetsbare buurten, met veel problematieken, bestaat de kans dat politiemedewerkers met een andere mindset op interventie gaan dan in niet-kwetsbare buurten. Inwoners van die wijken ervaren daardoor nog minder ruimte en verbinding in contacten met politie, waarop zij (nog sterker) in weerstand gaan.

“**Interventieploegen zien vaak een buurt, en niet een situatie. Als politie wordt opgeroepen voor een gevecht in een kwetsbare buurt met veel problematieken, zullen ze op een andere manier optreden dan als ze worden opgeroepen voor een gevecht in een buurt zonder veel problematieken. In kwetsbare wijken weten mensen: de politie komt hier niet om een babbeltje te slaan en te vragen wat het probleem juist is, maar om meteen kordaat op te treden. Daardoor gaan mensen zich ook anders gedragen richting politie.**”

- stuurgroep lid onderzoeks- en begeleidingsopdracht jongeren en politie

Het doorbreken van deze cirkels, met name in kwetsbare buurten, kan gerealiseerd worden door goed af te wegen op welke manier je aanwezig bent in een situatie of wijk, en door wanneer het kan zo verbindend mogelijk te zijn tijdens patrouilles.

“De aanwezigheid van politie kan een verschillende impact hebben. Soms is die positief: “er staat politie in uniform en combi klaar, we moeten rustig blijven”. Maar evengoed kan die negatief zijn en als provocerend gezien worden: “ze gaan er al van uit dat we iets mis gaan doen, de minste stap die we zetten gaan ze ons oppakken.” Dit vormt dan een explosieve situatie die makkelijk kan escaleren. Als politie moet je dus goed afwegen wanneer je duidelijk zichtbaar, in uniform aanwezig bent of wanneer je meer van op afstand, in burger, klaar staat om mogelijks tussen te komen.”

- stuurroepblad onderzoeks- en begeleidingsopdracht jongeren en politie

“We moeten zichtbaar en aanspreekbaar zijn op het terrein. De jongeren actief aanspreken en eens luisteren naar hun verhaal (niet vanuit een combi maar tijdens een voet- of fietspatrouille). De jongeren actief gaan opzoeken in het uitgaansleven en een gesprek aangaan. Respect tonen voor hen en niet enkel aanspreken bij feiten maar ook “een gewone babbel” doen.”

- politiemedewerker

“Wanneer casussen worden besproken, wordt het met de combi door het park patrouilleren vaak aangehaald. Jeugdwerkers benadrukken dat dit geen nabije, veilige indruk geeft voor jongeren, politie zegt dat ze snel terug bij de combi moeten zijn als er een oproep komt. Een compromis kan zijn dat de patrouille misschien wel moet gebeuren, maar dat er vanuit beleid ook wel voor gekozen kan worden om dat door agenten op de fiets te doen.”

- medewerker lokaal bestuur

“We moeten meer contacten en gesprekken hebben op het terrein, veelvuldige korte informele babbels”

- politiemedewerker

Ook hoe de politie interventies aanpakt, kan op een meer verbindende manier (we verwijzen daarvoor naar de [succesfactor over het verankeren van procedurele rechtvaardigheid in elke controle en interventie](#)).

Verschillende actoren haalden het belang aan om zo vroeg mogelijk in het leven van alle kinderen een kennismaking met de politie in een positieve sfeer mogelijk te maken. Daarvoor werden in het verleden al veel initiatieven opgezet, maar we hoorden vaak dat die initiatieven bij gebrek aan tijd en middelen makkelijk afgeschafte worden.

“Vroeger hadden wij jarenlang een project waarbij we een halve dag gingen lesgeven in alle klassen van het 5de leerjaar. Zij kwamen vervolgens naar het commissariaat voor een rondleiding. Op die manier was er een eerste kennismaking met de jongeren en hadden zij een beter beeld over onze job. Helaas werd dit project door het nieuwe beleid afgevoerd.”

- politiemedewerker

Interventies die voorheen zouden escaleren, verlopen op een veel rustigere manier wanneer politiemedewerkers en jongeren elkaar kennen uit een ontmoetings-traject.

“*Heel vaak heb je situaties waarin er getelefoneerd wordt voor een zeer gespannen situatie die er uiteindelijk geen blijkt te zijn en die op 5 seconden wegvalt. We hebben zo een voorbeeld van 4 van de gasten die op een bushokje zaten op een pleintje daar. En de oproep kwam binnen op de radio en de beschrijving van de gasten. (...) En een agent die bij het project hoorde dacht “oké ik kom in bijstand want het zijn die mannen, ik ken die. Ik zal efkes naar daar gaan”. En die komt daar toe, de situatie was al half aan het escaleren. Die gasten zaten er al niet meer op, ze stonden al recht en waren aan het gesticuleren naar die politiemensen. (...) Die tweede combi met de agent uit het project is er dan bij gekomen en binnen de 4 minuten waren die gasten van dat bushokje, zijn die in gesprek gegaan en hebben die sorry gezegd. En “we waren aan het uitdagen”. En de politie “we hadden misschien niet zo grof moeten zijn tegen jullie”. Dat kan je heel hard in vraag stellen, want moet je daarvoor dan eerst gaan paintballen met gasten voordat die jongeren vriendelijk zijn tegen de politie en omgekeerd? Ja dat is de discussie waard, maar an sich is dat wel een duidelijk voorbeeld van een situatie die heel snel is gede-escaleerd.”*

- projectcoördinator

Jongeren en politie die deelnemen aan de projecten en elkaar zo ook leren kennen in positieve ontmoetingen, getuigen ook echt van een sterkere relatie: jongeren durven en willen hulp vragen aan de politie. En politiemedewerkers kennen de jongeren en kunnen veel gepaster hulp bieden.

“*Wat heel positief is, is dat ge iemand kent bij de politie dan. (...) Een jongere op een ontmoeting met politie vertelde over iets dat die aan de hand had gehad. En iemand van politie die er was stelde direct vragen en zou hem helpen, beloofde om die jongere de volgende dag op te bellen. En die jongere sms'te mij dan de dag erna. Hij had tegen de politie die ging helpen gezegd: “ik ben om 15u wakker”. En om 13u stuurde hij mij al een sms'je: “laat je die vrouw weten dat ik al wakker ben?” (lacht) En dan heeft zij die onmiddellijk gebeld. En dat zijn dingen waarvan ik zeker weet dat zijn vrienden dat ondertussen gehoord hebben. Dat zij effectief heeft terug gebeld en een antwoord had op zijn heel concrete vraag. En dat zijn dan de dingen waarvan ik denk: die kleine dingskes, die hebben we nodig.”*

- jeugd(welzijns)werker

Ook informeel hebben jongeren en politiemedewerkers die deelnamen contacten met elkaar.

“*Daar was zelfs een gast bij (...) die was verhuisd nog niet zo lang geleden. En die kwam twee politieagenten tegen die in dat project zitten en die hebben hem helpen verhuizen. Privé eh! Die kwamen af: “ah hoe is't? Ben je aan't verhuizen? Kom we zullen een beetje helpen.” Straf eh! Dus dat is wat dialoog met sommige, niet allemaal, maar met sommige mensen doet. Maar als ge dat al hebt, en ge kunt die beeldvorming van die jongeren ten aanzien van politie bijstellen, dan gaat ge u ook anders gedragen tegenover politie.”*

- projectcoördinator

Eerder zagen we dat voor sommige politiemedewerkers angst voor 'rolverwarring' een drempel vormt om mee te doen aan verbindende activiteiten: krijgen ze nog voldoende respect voor hun autoriteit tijdens een interventie wanneer ze de dag ervoor samen met de jongeren een leuke activiteit hebben gedaan? Zoals de onderstaande situatie schetst, hoeft dat niet het geval te zijn. Het respect voor elkaar groeit alleen maar, waardoor interventies net vlotter lopen en er minder weerstand is langs beide kanten.

“*Er is een snackbar waar de gasten heel vaak verzamelen en waar er heel vaak een gevoel van overlast is of overlast wordt beleefd door de buurt. Waarbij dat een inspecteur die mee deed met het project met zijn collega die niet mee deed en er zo wat weerstand tegenover heeft, naar daar is gereden. Die is met die gasten beginnen babbelen en uiteindelijk is de boel gede-escaleerd. Ze hadden een nieuwe combi. Het was een splinternieuwe combi. De boel hebben ze gede-escaleerd door aan de gasten te zeggen van “Allez kom, die auto hebt ge nog niet gezien. Vorige keer bij het bezoek hadden we die nog niet. Kom stap er efkes allemaal in.” “Ja, maar ik moet sebiel naar huis.” “Maar ik zal u sebiel thuis afzetten.” En die zijn dan met vier gasten in de combi uiteindelijk naar huis gereden en die daar afgezet, een tourke gedaan in de stad. Dat licht opgezet. Maar die situaties stellen zich ter plaatse. Het is heel moeilijk om dan op die moment in discussie te gaan met mensen die niet geloven in het project en denken van: ja die politieman valt uit zijn rol. Maar de jongeren beleven dat zo niet, want die treedt wel degelijk zeer kordaat op. Die komt er ook toe. Die gasten weten ook: we gaan hier nu wel moeten ons gedrag gaan moeten veranderen. En oftewel is dat heel plezant, oftewel is dat niet plezant. En dat is veranderd bij hen naar: het kan eigenlijk ook wel nog plezant veranderen of het kan ook wel rustig veranderen.”*

- projectcoördinator

Succesfactor – Veranker procedurele rechtvaardigheid in elke controle en interventie

Niet dát politie controleert en intervenueert, maar het gevoel dat daar onvoldoende rechtvaardiging voor is en de manier waarop, zorgt voor het meeste wantrouwen en weerstand bij jongeren. Het begrip ‘procedurele rechtvaardigheid’, [dat we in de literatuurstudie besproken hebben](#), staat hier centraal.

Wanneer politie procedureel rechtvaardig optreedt, zal ook een controle of interventie met een in se negatieve uitkomst voor de jongeren (bijvoorbeeld het opstellen van een PV) niet noodzakelijk als negatief ervaren worden. Jongeren begrijpen vaak maar al te goed dat wanneer ze iets doen dat onwettig is, daar vervolging aan gegeven wordt. Maar wanneer ze zich respectloos of onrechtvaardig behandeld voelen, kan dat, nog los van een mogelijk negatieve uitkomst, zorgen voor een vertrouwensbreuk en frustraties.

Ruimte maken bij een controle of interventie voor verbindend contact en rechtvaardige behandeling is dus cruciaal voor jongeren om vertrouwen te hebben en te behouden in politie enerzijds én om zelf geen tegenreactie te tonen anderzijds. Wanneer politiemedewerkers rustig toekomen en uitleggen waarom ze ergens zijn en wat ze precies van plan zijn, zet dat vaak de toon voor een conflictarme controle of interventie.

“Ik was eens bij een politie-interventie waarbij de jongeren negatief anticipeerden: “we zullen onze pas maar al bovenhalen, ze gaan alles op ons afschuiven” maar de politie stapte uit en bleef rustig, ging constructief in contact. Ik zag heel duidelijk hoe dat zorgde voor een kentering in de houding van de jongeren, ze waren van de ene op de andere moment bereid om in dialoog te gaan met de agenten. Tijd en ruimte maken om positief aanwezig te zijn en in contact te gaan met jongeren is dus heel belangrijk. Al begrijp ik het ook dat die tijd en ruimte er vaak niet is.”

- jeugd(welz)inswerker

“Ik werd met vriendinnen tegen gehouden toen we een parking opreden. We moesten onze passen afgeven. De agenten waren heel vriendelijk. De chauffeur had haar rijbewijs niet bij, ze hebben dat gewoon opgevraagd via de centrale. Geen probleem.”

- jongere

“De manier waarop er gereageerd wordt, werd in alle gesprekken aangehaald als belangrijk voor zowel politie als jongeren. Jongeren vinden het erg belangrijk dat de politieagent hen op een rustige, neutrale en respectvolle manier benadert, zonder vooroordelen of discriminatie. Jongeren die vaak gecontroleerd worden hebben het gevoel dat er bij controles geen gelijke behandeling is tussen allochtone en autochtone jongeren. Ze geven aan dat allochtone jongeren vaker gecontroleerd worden zonder duidelijke oorzaak. Ze begrijpen dat politie hun werk moet doen. Dit moet echter wel gebeuren op een neutrale en respectvolle manier. Jongeren met negatieve ervaringen worden achterdochtig en argwanend. Hierdoor hebben deze jongeren het gevoel dat politie nooit oprecht vriendelijk is. Het vriendelijke gedrag is een middel om info te vergaren. De respondent vanuit de politie geeft aan dat wanneer je jongeren op een rustige en open manier benadert, de jongeren ook open en rustig zijn naar de politie.”

- projectcoördinator

In getuigenissen van jongeren komen vaak frustraties over rechtvaardigheid terug, en over het gebrek aan respect dat ze vaak voelen.

“Ik werd onterecht tegengehouden met de auto. Ik kreeg een controle en een fouille. Ik moest zelfs mijn geslachtsdelen laten zien. Toen ik vroeg waarom ze dat deden en of er iets verdachts was, kreeg ik als antwoord dat ze dat bij iedereen doen. Mijn Belgische vriend werd niet gefouilleerd.”

- jongere

“Ik was met een vriend in het centrum aan het wandelen. Ineens werden we gecontroleerd. Mijn vriend vroeg waarom en toen werd hij ineens hardhandig aangepakt. Er stonden veel mensen te kijken. Mijn vriend werd op de grond gelegd met een knie op zijn nek omdat hij vroeg waarom hij aangehouden werd. We schaamden ons!”

- jongere

“We werden tegengehouden terwijl we wafels aan het verkopen waren voor de reis met het buurthuis. We hadden cash geld bij, dat was verdacht. De hele auto werd onderzocht terwijl ze de dozen met wafels zagen liggen.”

- jongere

“We vragen de normaalste dingen: eerlijkheid en respect.”

- jongere

“*(Op de vraag: wat is respect volgens jou?) Maak ons niet uit voor neger. Trek onze broek niet af waar onze vrienden bij staan.*”

- jongere

“Agenten praten onbeschoft tegen ons. Zo praat ge nog niet tegen een vuilbak.”

- Jongere

Verschillende jongeren benadrukken daarbij ook het belang van wederzijds respect voor elkaar: de politie moet de jongeren respecteren, én andersom.

“Jongeren moeten regels respecteren en politie moet niet altijd geweld gebruiken.”

- jongere

Naast frustratie en weerstand voelen vele jongeren ook schaamte wanneer ze veelvuldig of onterecht gecontroleerd worden, telkens geïnterviewd worden. Vaak zijn buurtbewoners getuige van deze controles, en beïnvloedt dat de perceptie die zij hebben van de jongeren negatief. Jongeren hoeven niets fout gedaan te hebben of opgepakt te worden, maar het negatief beeld over hen is gevormd en versterkt.

Dat heeft ook een impact op jongeren die als omstanders aanwezig en getuige zijn. Dat versterkt nogmaals de vicieuze cirkel en daarmee het afzetgedrag van jongeren.

Deze succesfactor naar de praktijk omzetten, betekent ook aandacht hebben voor structurele hiaten en knelpunten bij de politie. Vele zaken kunnen aan de grondslag liggen van gedrag van politiemedewerkers dat niet verbindend of procedureel rechtvaardig is. We mogen dus zeker niet vervallen in het louter individueel verantwoordelijk houden van politiemedewerkers om verbindend en procedureel rechtvaardig te zijn.

“Ik zie wel dat mensen onderbemand zijn en van interventie naar interventie moeten. Geen debriefing krijgen. Zeer traumatische ervaringen opeenvolgend hebben. Dus ik vind het niet abnormaal dat op een gegeven moment ook uw eigen plongs springen. Dus er mag ook wel wat meer zorg komen naar de mensen daar. En ik weet niet hoe je dat doet. Da's ook niet aan mij. Maar ik zie wel dat er wat meer zorg mag komen. En dat er misschien ook wel wat meer mankracht of vrouwkracht mag komen om die nabijheid te kunnen omzetten naar de praktijk.”

- projectcoördinator

De impact binnen de trajecten blijkt met andere woorden reëel en positief te zijn. Tegelijk werd vastgesteld dat die impact (nog) niet altijd uitdeint naar jongeren die niet betrokken waren in de projecten of naar situaties met de betrokken jongeren buiten de context van de projecten.

“Nog veel jongeren staan wantrouwig tegenover de politie en gaan dan niet deelnemen aan de activiteiten. (...) Ook de jongeren die wel meedoen aan het project maar die in dezelfde vriendengroepen zitten als deze sceptici, zullen bijvoorbeeld nog steeds aarzelen om de politie te bellen als ze zelf in nood zitten en hulp nodig hebben, uit schrik om een verrader te zijn.”

- projectcoördinator

8.1.2 Impact op deelnemende jongeren

Jongeren die deelnamen aan ontmoetingen met de politie geven aan dat ze de 'mens achter de politie' hebben leren kennen, dat ze meer inzicht hebben in hoe de politie werkt en meer begrip krijgen voor de job van politie. Ze beseffen dat het beroep van agent een moeilijk beroep is.

“Ik hoor van de medewerkers die hun jongeren in dat dialoogtraject gestoken hebben, dat elkeen daar anders gaan kijken is naar politie, tot zelfs gasten die de mens achter de politieagent leren kennen hebben.”

- projectcoördinator

Sommige jongeren geraken ook geïnteresseerd in het beroep. Ze vragen in gesprekken met politiemedewerkers hoe je agent kunt worden. Daar zit een mogelijkheid tot structurele en fundamentele impact op de relatie tussen jongeren en politie.

“Veel jongeren hebben schrik voor de reactie die ze zouden krijgen mochten ze ervoor kiezen zelf agent te worden. Als we ervoor kunnen zorgen dat het wantrouwen tussen jongeren en politie wegvalt, dan zullen meer jongeren daarvoor durven kiezen. Nu vinden ze het één van de ergste beroepen. Ze zien je direct als verrader.”

- stuurgroep lid onderzoeks- en begeleidingsopdracht jongeren en politie

8.1.3 Impact op niet-deelnemende jongeren

In verschillende projecten werd aangevoeld dat jongeren die niet deelnamen aan ontmoetingsmomenten, dialoog of activiteiten met politie toch meegetrokken worden in de positieve dynamiek die de projecten op gang brachten. Vaak schuilde het in kleine dingen. Zo brengt een deelnemer die achteloos aan een vriend vertelt dat “de flikken allemaal zo slecht nog niet zijn” een denkproces op gang. Zo’n gesprek zal niet meten een hele omslag veroorzaken, maar het zaadje is wel geplant om ook op een andere manier naar de politie te kijken.

“Jongeren zien van elkaar dat de politie er niet alleen is om te straffen maar dat een gesprek zonder aanleiding perfect mogelijk is, hen ook kan en wil helpen. Er is een jongere uit het project die vanuit een vertrouwensrelatie met een agent rechtstreeks een hulpvraag gaan stellen is, dat was voorheen een ondenkbare piste. Deze jongere heeft dit ook aan zijn vrienden kunnen zeggen.”

- projectcoördinator

“Ze praten er wel over met andere jongeren die niet deelnamen. Niet per se dat ze het van de daken roepen. Als er een incident gebeurt, dan gaan de jongeren die in het project zitten vaak al een bemiddelingsfunctie opnemen, de rest ziet dat op dat moment dan ook waardoor hen dat ook kan inspireren.”

- projectcoördinator

Projectcoördinatoren geven tegelijk ook aan om het effect van jongeren binnen het project op jongeren buiten het project niet te overschatten. Niet alle betrokken jongeren gaan actief vertellen aan hun vrienden wat het project voor hen betekend heeft. Toch zullen ook zij via gedragsverandering of een andere houding signalen geven aan anderen.

“We hebben nu wat oudere gasten meegepakt want je kan makkelijker op inzicht werken. Die hebben meer invloed op de jongere garde. Dat gaat dan olievlek zijn en zich sneller verspreiden. Maar wat wij merken is dat bij die oudere gasten, zeker als je naar 18 plussers gaat, dat verhaal blijft heel hard bij hun en bij hun vriendengroep. En die zijn er ook helemaal niet echt nog mee bezig om daar allemaal die jonge gasten om die actief te gaan inspireren in heel dat verhaal. De jongere gasten kijken daarnaar op en die zien dan wel gebeuren.”

- projectcoördinator

8.1.4 Impact op deelnemende jeugd(welzijns)werkers

Jeugd(welzijns)werkers die deelnamen aan ontmoetingen en overleg met de politie kregen in de eerste plaats ruimte en een platform om vanuit hun rol en kader te vertellen over (werken met) jongeren en waar ze tegenaan botsen in contacten met de politie. Ze hopen dat ze door hun verhaal te vertellen aan politiemedewerkers, een impact kunnen hebben op de relatie tussen jongeren en politie.

“Ik heb mijn verhaal kunnen doen, en wie weet levert dit iets op op de lange termijn.”

- jeugd(welzijns)werker

In de andere richting kregen jeugd(welzijns)werkers ook verhalen en kaders van de politie te horen. Ze kregen daardoor begrip voor en kennis van de context waarin de politie ageert.

“De bedoeling is om elkaar te leren kennen, elkaars deontologie en rollen, verantwoordelijkheden te leren kennen. Dat was soms een probleem. Een concreet voorbeeld: sommige jeugdwerkers vinden dat sommige politieagenten hardhandig optreden tegen jongeren. Door het overleg hebben we ontdekt dat de politie werkt met shifts van 12 uur, dat ze soms tijdens hun verlof moeten komen werken door personeelstekort etcetera. Dat excuseert het harde optreden niet, maar het wordt wel begrijpelijker. Het geeft extra context. Dat jeugdwerkers kunnen zeggen: ah ok we begrijpen beter waarom ze zo reageren.”

- projectcoördinator

Die wederzijdse uitwisseling van zorgen, ervaringen, verhalen zorgde zelfs in bemiddeling na een conflict tussen jeugd(welzijns)werkers en politie voor een positieve doorstart van een project.

“De bemiddelingssessie heeft ervoor gezorgd dat ervaringen, expertise gedeeld waren tussen beide actoren. En dat het eigenlijk niet meer ging over het uniform. Het uniform was eigenlijk meer een symbool. (...) En dat ze dat ook beter begrepen. En dan was ook de spanning gaan liggen. En degene die hebben deelgenomen aan de bemiddelingssessie zijn nooit weg gelopen of ze hebben nooit gezegd: we stoppen daarmee. Ze zijn van begin tot einde blijven elkaar spreken. Op het einde is de korpschef op vraag van de staathoekwerkers aangesloten bij de bemiddelingssessie. Zodat hij ook op de vragen die ze hadden kon antwoorden. We hebben gezien van: OK, het is gegaan van zeer explosief naar eigenlijk iets positiefs. (...) Dat is iets voor mij dat mij nauw aan het hart zal liggen want dat was echt, ik heb dat van dichtbij meegemaakt hoe we van explosief naar toch zo gaan liggen zijn gegaan.”

- projectcoördinator

De impact van verbinding met de politie die jeugdwerkers ervoeren, had ook een positieve weerslag op hun werk met jongeren.

“Ik heb jeugdwerkers zien veranderen die instapten, waarvan sommigen zeiden dat ze zelf veel tegen gekomen waren met politie in hun jonge jaren. En die er nu in geloofden van: ja er moet iets gaan gebeuren. Ik zit hier met mijn kwaadheid maar ik merk ook dat veel jongeren kwaadheid hebben. Ik zou niet graag hebben dat zij dezelfde slechte gevoelens tegenover politie hebben want ge wordt er niet beter van. En die ik dan ook dagelijks of in hun werk op een andere manier met jongeren zag omgaan. (...) Ik heb een jeugdwerker gehad die in het project zat en ook een jongere heeft toegeleid in dat dialoogtraject. En die belde mij op een vrijdagavond en die zegt: “ik sta hier met een jongere en die vraagt mij raad want als hij nu niet naar de politie gaat dan krijgt hij een boete. In het andere geval kiest hij voor een traject. Dat zijn de twee mogelijkheden. Wat moet ik doen?”. Het feit dat die daarvoor belt en die vraag op pakt, aangaande politiezaken minder handelingsverlegen worden, bij vragen van jongeren. Dus in plaats van met uw eigen oordeel komen aanzetten. Nee hup: vastpakken de vraag. (...) Dus die zijn naar dat politiekantoor gegaan, die zijn samen ook binnen mogen gaan, die hebben met de verbaliserende agent samen gezeten. Die jongere met een jeugdwerker en die heeft gekozen voor een ander traject. En het gaat niet over dat ander traject. Maar alleen al het moment dat die daar over gepraat hebben, die jongere heeft een totaal ander beeld van politie gekregen, was hij zijn pakske kwijt, liep hij minder kwaad.”

- projectcoördinator

8.1.5 Impact op contacten tussen jeugd(welzijns)werk en politie

Wanneer jeugd(welzijns)werkers en politie uitwisselen, krijgen beide door die uitwisselingen meer kennis van en begrip voor elkaars kaders, verwachtingen en bezorgdheden. Daardoor werd vertrouwen gecreëerd, en een basis om beter samen te werken.

“We zijn vertrokken vanuit een soort argwaan en ondertussen beseffen we dat we niet altijd op dezelfde golflengte zitten maar we kunnen onze ego's apart zetten om verder te gaan.”

- jeugd(welzijns)werker

Uit verschillende getuigenissen blijkt dat die basis ook echt gelegd werd. Ook op contacten tussen jeugd(welzijns)werk en politie buiten die gerichte dialogen en ontmoetingen hadden de projecten dus impact.

“Tijdens het traject was er een incident met jongeren die gekend waren in de werking. Hierna heeft er een overleg plaatsgevonden tussen onder andere jeugdobbouwwerkers en politie over het incident en op welke manier zij hun rol hebben gespeeld. Op die manier is er geen conflict ontstaan. Men had de jeugdwerkers erop kunnen aanspreken dat ze dit misschien hadden kunnen voorkomen, maar dat is niet gebeurd. Er is uit geleerd en het was een constructief gesprek. Door de goede band en de succeservaring is dus ook de relatie tussen de jeugdobbouwwerkers en politie verbeterd. Dat is ook te zien in het contact, wanneer er nu politie langskomt op de werking verloopt dit veel vlotter, ook al kennen ze die agenten niet.”

- jeugd(welzijns)werker

“De politie ziet ook de voordelen al meer. Nu kwam de reflex ook om de jeugdwerker te bellen bij een interventie om eerst te ontmijnen. Dat zorgt voor minder werk bij zowel politie als jeugdwerkers. Daar merk je dat er zaadjes zijn geplant door jeugdwerkers en politie samen te brengen.”

- projectcoördinator

“Soms belt politie proactief met ons om te zeggen: wij gaan nu op interventie. Zien jullie daar mogelijkheden om te bemiddelen?”

- jeugd(welzijns)werker

“Het feit dat we als jeugdwerkorganisatie gecontacteerd worden door een andere politiezone, is een impact van ons traject.”

- projectcoördinator

“De jeugdwerker stuurde naar de commissaris een mail en sprak hem aan met “Hej Brammie⁹⁹!”. Ik zat met mijn handen in mijn haren, wat is ze daar aan het uitsteken? Naar de commissaris? Dat was ook met de burgemeester en de korpschef in CC eh! (lacht) Ik dacht: we zijn twee dagen bezig en het project ligt al op zijn gat. Maar dat heeft kei hard gewerkt. Dat heeft super ontwapenend gewerkt. Ok dat was wel ‘ping’ kop of let. Twee mails erachter ging dat mailen gewoon met smileys en zo, dat ik dacht van: wat zijn we hier aan het doen? Nee we zijn exact aan het doen wat we moeten doen. Laagdrempelige communicatie, elkaar vinden, we kennen elkaar.”

- projectcoördinator

Tijdens het project ‘Let’s meet’ in Genk werd een stevige vertrouwensrelatie uitgebouwd tussen het politiekorps en jeugdwerkorganisatie GIGOS. De samenwerking tussen beide loopt door na het project, onder andere via de vraag aan GIGOS om vorming over de leefwereld van jongeren en over jongerencultuur te installeren in de opleiding van startende politiemedewerkers in de politiezone CARMA.

8.1.6 Impact op de coördinerende jeugdwelzijnsorganisatie

Een belangrijke impact die organisaties van jeugd(welzijns)werk ondervonden als gevolg van hun coördinerende rol, en de vele contacten en samenwerkingen daarbinnen, was het verbreden en versterken van hun netwerk. Dat is een impact die ook structureel verder zijn werk kan doen.

“We krijgen meer mandaat om lokaal in werkgroepen te zitten, die soms ook op heel brede kruispunten zitten. Het voordeel is dat dit ook telkens relevant is voor de werking van onze organisatie als brugfiguur en daar ook kansen oplevert.”

- projectcoördinator

“Vanuit die projectmiddelen, zijn we toch wel even in de diepte kunnen gaan, een netwerk kunnen uitbouwen met vallen en opstaan. Dus daar kan ik verder op teren of op bouwen.”

- projectcoördinator

De jeugd(welzijns)werkingen die de coördinatie opnamen, werden al tijdens de trajecten gevonden door andere organisaties, korpsen en lokale besturen om ervaringen en expertise te delen, buiten de netwerken om die in de projecten gevormd waren.

Er is een duidelijke nood aan expertisedeling over wat wel en wat niet werkt, zodat ook actoren in andere contexten stappen kunnen nemen naar een betere relatie tussen jongeren en politie.

”Bovendien is er een sterke bovenlokale impact, we krijgen heel wat vragen om onze ervaringen te delen, om bijna een pakket af te leveren dat dezelfde resultaten kan afleveren maar we weten dat dit niet kan. We worden gecontacteerd door de politieopleiding om in een handboek rond community policing te staan en misschien kunnen we ook samen met de politie nog verder vormingen geven binnen het korps.”

- projectcoördinator

8.1.7 Impact op deelnemende politiemedewerkers

Deelnemende politiemedewerkers getuigen van impact op verschillende niveaus. Wie aan de start niet helemaal overtuigd was, maar bijvoorbeeld door de korpschef aangezet werd om deel te nemen aan een vorming, groeide in het besef dat verbinding en positieve contacten met jeugd(welzijns)werkers positieve veranderingen in gang zetten.

“Een zestal inspecteurs van het korps zegden eerst: daar doen we nooit aan mee. De korpschef heeft dan gezegd: “dat mag je zeggen, maar ik sta hier wel achter. Weet dat”. Van die 6 zijn er nu 4 die aan het mee draaien zijn, de meerwaarde zien in jeugdwerk en in contact daarmee. Ze voelen dat er iets verandert.”

- projectcoördinator

“In alle eerlijkheid: er zullen altijd collega’s zijn die hier niet voor te vinden zullen zijn. Maar soms zijn er collega’s die op zich niet geloven in het project maar toch eens mee doen met een activiteit. Dan blijkt telkens dat ze er uit leren. Bijvoorbeeld tijdens een barbecue gaan ze in gesprek met jongeren over hun geloof, Halal eten, bidden. Zo krijgen ze inzicht in culturen waarmee ze zelf niet bekend zijn. Dat zorgt voor openheid en toont interesse in elkaar.”

- politiemedewerker

99 Fictieve naam.

Voor veel deelnemende politiemedewerkers zorgde de verruimde kennis over (de leefwereld van) jongeren en over jeugd(welzijns)werk of de verbinding met jongeren en jeugd(welzijns)werkers voor extra tools en handvaten om in hun dagelijkse praktijk meer verbindend in contact te kunnen treden met jongeren.

“Ik ben milder geworden en heb meer begrip voor jongeren. Ik heb nu andere tools om met hen om te gaan en hoe je vertrouwen kan opbouwen.”

- politiemedewerker

“Wat ik ook wel zie is dat de politieagenten die deelgenomen hebben aan de vormingen ook wel positief zijn. (...) Ze hebben meer inzicht gekregen in hoe het puberbrein werkt en hoe je daar mee om moet gaan.”

- projectcoördinator

Wanneer politiemedewerkers uit verschillende zones deelnemen aan vormingen, heeft dat nog een extra impact doordat over zones heen uitgewisseld kan worden over kennis, ervaringen en goede praktijken.

“Het feit dat daar politiezones allemaal samen zitten waardoor je ook wel een stuk een vorm van intervisie-achtig iets hebt.”

- projectcoördinator

Er zijn politiemedewerkers die erin slagen om, via deelname aan dialoog of activiteiten met jongeren, een vertrouwensrelatie op te bouwen. De impact daarvan op de dagelijkse realiteit van politie én van jongeren is dan wezenlijk.

“Door deel te nemen aan de activiteiten bouw je echt aan een vertrouwensrelatie met de jongeren en leer je hen beter kennen. Zo was er een jongere die deelnam aan de activiteiten, en nadien met een persoonlijk probleem naar het onthaal kwam en specifiek naar mij vroeg. Dat toont aan dat de relatie tussen die jongere en mezelf als inspecteur heel erg versterkt werd. Ook tijdens interventies zorgt het feit dat je een jongere kent en kan aanspreken met de voornaam dat je op een veel constructievere manier toch kordaat kan zijn en op die manier ook meer medewerking krijgt van de jongeren. Je kan zelf als agent meer uitleg geven, meer context: waarom hun gedrag anderen bezorgd maakt bijvoorbeeld. En ook andersom: de jongeren weten dat je hen zal aanspreken op wat ze fout doen, maar tegelijkertijd dat zij ook beluisterd zullen worden en hun verhaal kunnen doen.”

- politiemedewerker

8.1.8 Impact op niet-deelnemende politiemedewerkers

Soms is er ook sprake van een spill-over effect bij politie. Politiemedewerkers die niet in het project zaten, zien hun collega's die wel deelnamen op een andere manier in interactie gaan met jongeren, en kunnen zo in de praktijk leren hoe de politie op een verbindende manier met jongeren in contact kan treden.

“Politieagenten die deelnamen zijn tijdens patrouilles veel laagdrempeliger, ze slaan bijvoorbeeld een babbeltje met de jongeren, zullen niet met hun handen in hun borstzakken uitstappen maar doen dit veel laagdrempeliger. En zo is er ook een spill-over-effect bij bijvoorbeeld de collega waarmee ze op patrouille zijn.”

- projectcoördinator

Politiemedewerkers die deelnamen aan vormingen of workshops in kader van de projecten, gingen daarover getuigen bij collega's. Ze vertellen over de meerwaarde van de kennis die ze opdeden, en moedigen hun collega's aan om ook deel te nemen aan de vormingen.

Succesfactor – Peers beïnvloeden elkaar

De invloed die peers op elkaar kunnen hebben, kwam in de projecten zowel bij politie als bij jongeren en jeugd(welzijns)werkers vaak naar boven. Deelnemers, en dan zeker degenen die als believers aanzien kunnen worden, kunnen hun peers vaak onbewust aansteken, inspireren en een (kleine) stap vooruit laten zetten in verbinding.

Aangezien vrijwilligheid een zeer belangrijk aspect is in dialoog en ontmoeting tussen jongeren en politie of tussen jeugd(welzijns)werkers en politie, worden dialoog- en ontmoetingstrajecten per definitie gehouden met hen die op zijn minst het initiatief een kans willen geven, en een zeker geloof hebben in de doelstelling erachter en de impact die dat kan hebben. Daardoor werd in de projecten vaak gereflecteerd over: trekken we daarmee dan niet enkel de believers sterk mee? En willen we eigenlijk niet vooral degenen die nog zeer sterk in weerstand zitten, mee doen geloven in het project en de doelstellingen daarachter? Van daaruit werd gereflecteerd over het zogenaamde 'olievlekeffect': betrokkenen in de projecten die hun peers bewust (vertellen waarom ze geloven in het project en in verbinding tussen jongeren en politie) of onbewust (door bepaald gedrag te stellen, laten zien dat verbindend omgaan met jongeren of politie werkt) mee doen bewegen naar een versterkte relatie tussen jongeren en politie.

“Zelfs als je alleen believers aantrekt met je project, heeft dat project meerwaarde want die believers voelen zich gesterkt en kunnen voor een olievlakeffect zorgen bij collega's.”

- bemiddelaar

“We zijn eerst gestart met 15 agenten die wilden deelnemen aan dialoog, en dat breidt zich meer en meer uit. Het druppel-effect werkt echt!”

- politiemedewerker

“De eerste keer dat in een korps wordt bekend gemaakt dat er activiteiten met jongeren komen, is er wel wat weerstand, schrik voor het onbekende, en vandaar zijn sommigen terughoudend. Maar er zijn er altijd die wel meteen meegaan. Die heb je dan ook nodig om anderen mee te trekken. Degenen die echt grote weerstand hebben vormen nog een andere groep, maar de middenmassa krijg je wel mee door de eerste ‘ik ben mee’-groep spreekbuis te laten zijn.”

- politiemedewerker

“Non-believers koppelen aan believers kan helpen. Ze samen op stap sturen. Laten zien dat dialoog voeren werkt. Zo maak je ze langzaam mede-eigenaar of kan je hun interne weerstand breken. Uiteindelijk levert een verbeterde relatie jongeren-jeugdwerkers-politie minder werk en frustratie aan beide kanten van het verhaal. Non-believers moet je zo ook overtuigen: je hebt er zelf baat bij. Alleen al vriendelijk en beleefd blijven als jongere, jeugdwerker, én politie, kan zoveel helpen.”

- politiemedewerker

Dat geldt evenzeer over verschillende politiekorpsen heen: korpsversten die betrokken waren bij een project inspireren korpsversten van andere politiezones om ook in te zetten op verbindend werken met jongeren in het politiekorps.

Ook bij jongeren zien we die bewuste maar vooral onbewuste invloed op peers. Zij gaan niet altijd actief vertellen bij hun vrienden dat ze deelnemen aan dialogen of ontmoeting en wat dat met hen doet. Maar ook zij gaan door het gedrag dat ze stellen t.o.v. politie, en hoe contacten op die manier minder leiden tot frustratie, onbewust aantonen aan vrienden wat de meerwaarde daarvan is.

“Peers vertrouwen elkaar, als zij elkaar kunnen intomen en problemen vermijden, gaat dat veel beter gaan. Maar als er dan iemand komt met wie zij negatieve ervaring hebben, zeker in een gezagsfunctie waar veel jongeren het moeilijk mee hebben, dan lukt dat niet.”

- stuurgroep lid onderzoeks- en begeleidingsopdracht jongeren en politie

“Probeer de invloedrijke jongeren te overtuigen om mee te doen met activiteiten, op een rustige manier. Leg ook uit waarom die activiteiten georganiseerd worden.”

- jongere

8.1.9 Impact op lokale besturen

Doordat de projecten een langer traject kenden en dus niet enkel focusten op ad-hocacties, en doordat verschillende actoren en verschillende beleidsniveaus betrokken werden, was het pioniersgehalte bij de projecten vaak hoog. Dat zorgde er op zijn beurt voor dat op sommige plekken de relatie tussen jongeren en politie en het belang en de urgentie om eraan te werken, stevig op de kaart van lokale besturen is komen te staan.

Het project, de acties en de impact ervan komen aan bod op de gemeenteraad, diensten van het lokale bestuur haken aan en pikken geleerde lessen op in het bredere lokale beleid rond preventie- en jeugdbeleid. Lokale beleidsvisies kenteren in hoe omgegaan kan worden met jongeren die niet bereikt worden door het reguliere aanbod van een gemeente of jeugdverenigingen of in hoe omgegaan wordt met gepercipieerde overlast door jongeren in de publieke ruimte.

8.1.10 Impact op buurten

Tot slot geven we nog graag onderstaand citaat mee, waaruit blijkt dat al op korte termijn, ook buurten en hun bewoners positieve impact ervaren van een verbindend traject tussen jongeren en politie.

“ Bij de commissaris en de hoofdinspecteur merken ze zelf ook dat in de twee probleemgebieden waar dat de jongeren heel vaak zitten (...) dat er voor die groep specifiek veel minder meldingen binnenkomen van buurtbewoners. (...) Er is gewoon veel meer beweging rond die buurt. Wij als jeugdwerkers hangen daar veel vaker rond. (...) Dat zijn overlast zones, waar dat de politie heel vaak moet passeren. En wat dan normaal standaard gebeurt, is dat die combi hier gewoon doorrijdt en langs daar een keer door rijdt en langs daar een keer door rijdt. En dan zijn ze hier gepasseerd. En wat je nu ziet is als die combi passeert waar dat de jongeren aanwezig zijn: die stoppen. Die doen een goeiendag. Die gaan een babbeltje slaan en dat wordt dan plots zo een wijkagent bij wijze van spreken en dat verandert heel die boel. De buurtbewoners zien dat ook van: die politie die rijden niet gewoon door, maar die stoppen hier. Jeugdwerkers passeren daardoor automatisch wat rapper en dat zorgt ervoor dat heel die buurt precies wat meer gemanaged lijkt.”

- projectcoördinator

8.2 Verankering van geleerde lessen en impact

In de projectoproep van de Vlaamse minister van Jeugd werd gevraagd naar verduurzaming en verankering: projectindieners moesten aangeven hoe resultaten verankerd zouden worden in bestaande werkingen, hoe er extern zal worden gecommuniceerd en uitgewisseld met andere organisaties en hoe het samenwerkingsverband op een structurele manier zal blijven samenwerken. Tijdens coaching- en intervisiemomenten met de zes projecten was het verduurzamen van resultaten en impact een vaak weerkerend onderwerp. De grote zorg dat 'alles niet voor niets' mag gebeuren, dat stappen voorwaarts bestendig moeten worden, was sterk aanwezig. Tegelijkertijd zijn er veel betrokken actoren en beleidsniveaus die (mee) verantwoordelijkheid dragen voor verduurzaming en continuïteit.

Dialogotrajecten opzetten tussen jongeren en politie, verbindende activiteiten organiseren, een lerend netwerk op regelmatige basis bijeen brengen enzovoort waren allemaal initiatieven met een positieve impact. Tegelijkertijd vergen ze veel tijd en middelen bij verschillende actoren. Elk project koos voor verderzetting van delen van het project, afhankelijk van haalbaarheid. Er is veel geloof in de mogelijkheden van het werken aan de relatie tussen jongeren en politie, ook in de vooruitgang die er nog in zit, waardoor sommige zaken bestendig werden.

We overlopen in dit hoofdstuk op welke verschillende manieren de zes projecten impactvolle elementen structureel verankeren of zoveel mogelijk garanderen dat dat mogelijk is.

“ Ik wil het verankeren van output en geleerde lessen in de werking van gemeentediensten, politiewerk en jeugdwerk niet forceren om af te kunnen vinken. Het moet duurzaam en gedragen zijn.”

- projectcoördinator

8.2.1 Opgestarte overlegstructuren en partnerschappen bestendigen en uitbreiden

Op verschillende plekken zullen de opgestarte project- of stuurgroepen gecontinueerd worden na afloop van de projecten, om blijvend inzichten en expertise te delen tussen de verschillende actoren. Een vorm van 'overlegstructuur' behouden is cruciaal om resultaten en impact structureel te verankeren. Die groep bestaat dan uit een vaste groep believers: ze voelen de urgentie om blijvend verder te werken aan de relatie tussen jongeren en politie en geloven erin dat die (verder) verbeterd kan worden. Deze kerngroep, die structureel blijft samenkomen om ervaringen en expertise te delen en nieuwe stappen uit te zetten in het proces, werkt tegelijkertijd ook toeleidend voor hun peers: binnen politie, binnen het lokale bestuur, binnen het jeugd(welzijns)werk enzovoort. Wie nog niet overtuigd is, kunnen ze – gevoed door het overleg – aanvuren met goede praktijken en impactvolle inzichten.

Ook partnerschappen die gegroeid zijn doorheen de projecten worden soms verduurzaamd waardoor ook de gerealiseerde impact verduurzaamd kan worden. Zo werd LEJO doorheen het project 'ALLO?!' een structurele partner van het team Integrale Veiligheid, het team Inburgering, het LIVCR en bij uitbreiding het college van burgemeester en schepenen van de stad Aalst.

“*Doorheen het project hebben we uitgebreid de tijd genomen om in deze structuren de rol en positie van het jeugdopbouwwerk duidelijk te maken. Dit zorgt er voor dat we vanuit onze missie/visie veilig kunnen fungeren in structuren waar we voorheen niet aanwezig waren, waar potentiële rolverwarring zat (...). Voor ons is dit belangrijk omdat we ervan overtuigd zijn dat wij, ook binnen het thema veiligheid, een wezenlijk onderdeel zijn van de ketenaanpak.*”

- projectcoördinator

Tot slot is het wenselijk om uitwisseling tussen jeugd(welzijns)werkers en politie te bestendigen.

“*En dat dan te vertalen naar kleine regio's waarbij dan jeugdwerkers en politieagenten om de zoveel tijd ontmoeten. Dat je bij wijze van spreken, jeugdwerkploegen veranderen. Je hebt altijd iemand die uitstroomt, die instroomt. Politie mensen, medewerkers schuiven door of veranderen van job. Maar dat daar een soort jaarlijks moment is dat je met mekaar kan kennismaken, dat je ten minste weet wie loopt er in deze wijk. (...) Dat je toch, dat het toch wat fijnmaziger is en toch ook iets minder denk ik vrijblijvend is.*”

- projectcoördinator

Uitwisselen klinkt vrijblijvend, en kan zonder financiële middelen verdergezet worden, maar de beschikbare intensiteit en (personeels)tijd bepaalt de impact van de uitwisseling. Dat kunnen en mogen doen op regelmatige basis, daar een structuur rond opzetten en qua tijdsinvestering sterke engagementen aan koppelen vergt investeringen, zowel van de jeugd(welzijns)organisatie als van het politiekorps. Contacten en samenwerkingen die tussen jeugd(welzijns)organisaties en politiemedewerkers gelegd zijn, waren zo waardevol dat niemand die wil stopzetten, maar men is realistisch genoeg om te beseffen dat de impact minder groot kan zijn dan tijdens het project.

“*Wij kunnen vanuit onze goodwill, en dat gaan we ook doen, dat hebben we ook gezegd: we gaan contact blijven houden, we gaan regelmatig elkaar blijven zien. Maar dan gaat het over zeer concrete vragen gaan waarschijnlijk, heel ad hoc.*”

- projectcoördinator

8.2.2 Blijvend draagvlak voor inzet op de relatie tussen jongeren en politie

Als actoren uit de projecten het hebben over verankering, verderzetting of verduurzaming is het belangrijk om te weten dat dat niet alleen over financiële middelen gaat, maar ook over het blijven uitdragen van het geloof in verbindend werken en het blijven vertellen van impactvolle verhalen.

Om echt een duurzame impact te hebben op de relatie tussen jongeren en politie, moet iedereen ook echt blijven geloven in het potentieel én in wat ze zelf kunnen betekenen. Jeugd(welzijns)organisaties die de brug vormen tussen jongeren en politie, politiezones die kiezen voor verbindend werken met jongeren en jeugd(welzijns)werkers, lokale besturen die zorgen voor ondersteuning en omkadering enzovoort. Elke actor moet de eigen rol en verantwoordelijkheid blijven inzetten en daarvoor een draagvlak behouden en verbreden in de eigen organisatie.

Dat kan door impactvolle verhalen te delen binnen én buiten de eigen organisatie. Maar ook wie nog niet (helemaal) mee is in de meerwaarde van het inzetten op verbinding tussen jongeren en politie mag niet losgelaten worden in zo'n verhaal.

“Ook binnen het korps zit er ook nog heel veel ongelooft in ons project. Ik ben er totaal niet van overtuigd dat iedereen moet geloven in ons project of dat die anders gestraft gaan worden aan de poort van god. Maar dat is een engagement dat ze zouden willen oppakken van daar zelf meer informatie rond te blijven geven.”

- projectcoördinator

Succesfactor - Heb oog voor draagvlak in alle dimensies: op de tijdslijn, in beleid en praktijk, top-down en bottom-up...

Er is een zeker een draagvlak nodig bij verschillende partners vóór je start, maar ook tijdens je samenwerking of initiatief heb je best oog voor het verruimen en versterken van dat draagvlak. Om werkende principes, geleerde lessen, zinvolle samenwerkingen enzovoort ook op langere termijn te garanderen, is het ook belangrijk om na afloop (in het geval van een project) blijvend in te zetten op draagvlak.

En dat klinkt misschien simpel, maar dat is het niet. Er moet een veelheid aan actoren maximaal gewonnen zijn voor het initiatief of de samenwerking voor het versterken van de relatie tussen jongeren en politie. En onder die actoren is er dan ook nog eens veel diversiteit in profielen.

Beleidswerkers en praktijkwerkers

Zo kan het creëren van draagvlak anders liggen bij beleidswerkers en praktijkwerkers binnen lokale besturen, politiekorpsen en jeugd(welzijns)organisaties. Wanneer je beleidswerkers inzicht geeft in de problematieken die er leven en de kansen die er zijn om daarmee om te gaan, kunnen zij vanop 'emotionele afstand' snel reflecteren dat het duidelijk en evident is dat daarop ingezet moet worden en dat elke betrokken actor daartoe een steentje kan en moet bijdragen. Praktijkwerkers (zowel bij de politie als bij wie met jongeren werkt)

zijn uiteraard direct van op de eerste lijn betrokken. Het is daarom voor hen soms moeilijker om afstand te nemen van bestaande gevoelens of ervaringen en zonder meer mee te stappen in een project.

“Het valt op dat de verschillende beleidsmedewerkers erg gewonnen zijn voor de idee van dit project, bijvoorbeeld beleidsmedewerkers politie of de directie van de dienst samenleving en leefbaarheid. Maar de praktijkwerkers die mee het project zouden moeten realiseren waren veel minder enthousiast. Een enquête bij de politie kon bijvoorbeeld maar op zeer weinig animo rekenen en ook de jeugdwerkers hebben heel wat schrik om direct hun jongeren in confrontatie te laten gaan met de politie uit schrik om hun opgebouwde vertrouwen te verliezen.”

- projectcoördinator

Met dat verschil moet je rekening houden in het opbouwen, bestendigen en uitbreiden van draagvlak. Wie met beide voeten in de praktijk staat, heeft vaak een andere ondersteuning en groei naar draagvlak nodig dan beleidswerkers. Hun zorgen en verwachtingen moet je dan ook vaak prioritair monitoren, je moet er erkenning aan geven en er rekening mee houden bij de uitrol van je samenwerking of initiatief.

Bottom-up en top-down

In een project moet steeds aandacht zijn voor zowel voor top-down- als bottom-up-creatie van draagvlak. Dat geldt binnen verschillende contexten, zoals de context van een lokaal bestuur of een jeugdwelzijn-organisatie. Maar we lichten dat concreet toe binnen de context van een politiekorps omdat daar wordt gewerkt met een sterke hiërarchische structuur.

Om binnen een korps fundamenteel een ingang te vinden voor een verbindende werking en houding naar jongeren, heb je de politieleiding nodig. Die duidelijke hiërarchische lijnen kunnen werken in het voordeel van een initiatief rond jongeren en politie, maar evengoed in het nadeel.

We zagen binnen de projecten zeer sterk dat wanneer een korpschef gelooft in het project, dat een gigantisch grote en cruciale stap is. Die kan het hele korps in beweging zetten in het beleid van het korps, maar ook in het denken en doen van individuele politiemedewerkers. Wanneer de politieleiding echter niet achter het project staat of het project geen prioriteit krijgt door bijvoorbeeld personeelstekort, wil dat uiteraard zeggen dat het in de andere richting een cruciale impact heeft.

Het wordt dan wezenlijk moeilijker om in beleid en praktijk van het korps verbindend werken naar en met jongeren te verwezenlijken. Of de politieleiding nu mee is of niet, het blijft ook belangrijk dat individuele politiemedewerkers in het project en de doelstellingen ervan geloven, om ook op het terrein een impact te hebben. In hun eigen handelen en houding, maar ook om collega's tijdens het uitvoeren van hun taken aan te sporen en te inspireren.

Tempo in het groeien van draagvlak

Geef verschillende partners ook de ruimte om het draagvlak stap voor stap te laten groeien. Niet iedereen is meteen honderd procent mee in een project en de doelstellingen ervan. Onderschat niet welk proces je moet afleggen, als organisatie (jeugdwelzijnsorganisatie, lokaal bestuur, politiekorps) maar ook als individu. Eerst moet er het besef zijn dat verandering nodig én mogelijk is, vervolgens moet je mee zijn in wat er moet gebeuren en waarom, om tot slot ook zelf bereid te zijn om engagement op te nemen.

Waar creëer je wanneer lokaal politiek draagvlak?

Om zowel voor, tijdens als na een samenwerking of initiatief rond jongeren en politie politiek draagvlak te creëren, is het belangrijk te weten hoe politieke structuren werken. Zo is het voor een lokaal bestuur, dat met haar preventie- en veiligheidsbeleid en haar jeugdbeleid een sterke impact kan hebben op de relatie tussen jongeren en politie, belangrijk om een ambtelijk draagvlak te creëren bij onder andere jeugddiensten en preventie- en veiligheidsdiensten. Politiek speelde in de diverse projecten het schepencollege telkens een rol bij minstens het kennis nemen van het project. Niet onbelangrijk, zeker in tijden van gemeenteraadsverkiezingen, is om ook te overwegen en te bespreken met het schepencollege om het thema ook op de gemeenteraad te agenderen.

Daar waar het gaat om de werking en het beleid van het politiekorps, zijn ook het politiecollege en de politieraad politieke niveaus om draagvlak te creëren en om adviezen en aanbevelingen rond de relatie tussen jongeren en politie te agenderen. De politiezone wordt immers bestuurd door deze twee bestuursorganen. Het politiecollege bestaat uit de burgemeesters van de verschillende gemeenten die de politiezone vormen, de politieraad uit gemeenteraadsleden van elke gemeente in de zone. Ook de zonale veiligheidsraad, die verantwoordelijk is voor het zonaal veiligheidsplan, kan aangesproken worden met aanbevelingen en adviezen.

Een plan van aanpak uittekenen dat overlegd is met alle samenwerkende partners en uitstippelt wanneer je waarmee op welke bestuursorganen wil wegen, is dan ook aan te bevelen.

Draagvlak op verschillende overheidsniveaus

En dan is er nog de complexiteit dat niet enkel het lokale beleidsniveau een impact heeft op de relatie tussen jongeren en politie en hoe die kan verbeteren. Politiezones bestaan meestal uit verschillende lokale besturen. En ook vanuit de leefwereld van jongeren speelt een bovenlokaal aspect: ze verplaatsen zich van de ene gemeente, stad of politiezone naar de andere.

Daarom is het belangrijk dat er ook intergemeentelijk of regionaal wordt gewerkt aan draagvlak, uitwisseling en afstemming, wat in verschillende projecten gebeurde met een lerend netwerk. En dat bovenlokale beleidsniveaus (provinciaal, Vlaams, federaal) met dezelfde visie en ambitie aan de slag gaan. Een veelheid aan beleidsdomeinen, op alle beleidsniveaus, hebben immers een impact op de relatie tussen jongeren en politie.

“ De soms problematische relatie tussen jongeren en politie hangt nauw samen met andere problematieken en fenomenen zoals armoede, een gebrekkige huisvesting, gentrificatie en de strijd om de openbare ruimte, een politiekorps dat steeds meer, maar niet altijd de bevolking weerspiegelt, schooluitval, jeugdwerkloosheid... We beseffen dat er veel meer partners en actoren zoals opbouwwerk, onderwijs, welzijn, arbeid, huisvesting... zijn die bijdragen aan deze missie. In de leefwereld van jongeren in maatschappelijk kwetsbare contexten is de relatie met de politie slechts één bron van frustratie. Het succes van het voorliggend project hangt ook af van acties (of het gebrek eraan) op die andere terreinen.”

- uit één van de projectaanvragen

Wanneer het draagvlak over de verschillende beleidsniveaus heen juist zit, kun je lokaal wezenlijk een impact hebben. Zo was er in het project ‘Connect’ een sterke samenwerking met de provincie Vlaams-Brabant en werd sterk ingezet op overleg en afstemming met de verschillende betrokken lokale besturen. De impuls vanuit de Vlaamse overheid voor de zes projecten en de onderzoeks- en begeleidingsopdracht over de projecten heen geeft dan weer een extra duw in de rug om het Vlaamse en federale beleidsniveau van de juiste aanbevelingen en adviezen te voorzien.

Voor de coördinatoren van de zes projecten gaat draagvlak creëren niet enkel over de individuele meerwaarde voor actoren. Het gaat niet enkel over bijvoorbeeld een verlaging in het aantal interventies en tussenkomsten. Het gaat over wederzijds respect en begrip voor beide doelgroepen, over het verminderen van conflict en polarisatie in de samenleving, over het belang van het garanderen van kinderrechten en mensenrechten voor iedereen, over verbindend samenleven in wijken enzovoort.

“ Werken op de relatie tussen jongeren en politie is ook goed voor de hele samenleving. Dat weten, kan ook leiden tot motivatie voor of prioriteren van werken op jongeren en politie. Het is niet enkel voor doelgroep jongeren dat we dan ons engageren maar voor het oplossen van een maatschappelijke problematiek.”

- projectcoördinator

Tot slot leren de projecten ons hoe belangrijk het is om ook in de betrokken organisaties in te zetten op draagvlak. In sommige projecten zagen we tijdens de (korte) duurtijd al heel veel verloop op verschillende posities in de betrokken organisaties. Als de overtuiging, het geloof in de kentering die er moet en zal komen in de dynamiek tussen jongeren en politie slechts bij enkelingen in een organisatie aanwezig is, ontstaat het risico dat de opgebouwde drive rond het thema verdamppt wanneer iemand van positie verandert.

8.2.3 Aanbevelingen uit projecten formuleren, vanuit geleerde lessen en naar de juiste beleidsniveaus en actoren

Door aanbevelingen naar verschillende beleidsniveaus en actoren te formuleren en vervolgens werk te maken van de implementatie daarvan, kan de impact na een project, proeftuin of pioniersfase gekatalyseerd worden. Dat hadden ook de zes projecten goed begrepen. Elk van de betrokken projecten eindigde met aanbevelingen, die werden voorgelegd aan zowel de politieke besturen als aan de korpsleiding van de politiezone.

Binnen het project 'JEP!' in Antwerpen tekende men een plan van aanpak uit, zowel op korte termijn (de lopende beleidsperiode) als op middellange termijn binnen de reeds aanwezige structuren en financiering. Met dat plan van aanpak richtte men zich naar alle betrokken partners van politie, jeugdwerk, lokaal beleid of andere. Het zette de partners al gericht op weg naar een verdere verankering van de geleerde lessen.

De zes projecten hadden allemaal een lokale werking. De focus lag dan ook op het formuleren van aanbevelingen in die lokale context. Daarnaast werden vele inzichten gecapteerd die verwijzen naar bovenlokale beleidsniveaus.

Het is op dat bovenlokale niveau dat de synergie tussen de zes lokale projecten en de bovenlokale onderzoeken en begeleidingsopdracht een grote meerwaarde biedt. Inzichten en geleerde lessen konden samengelegd worden vanuit de zes lokale contexten, om zo sterk gevoelde aanbevelingen te formuleren naar lokale en bovenlokale contexten.

8.2.4 Verankering in beleid(splannen)

Een belangrijk criterium bij het indienen van de zes projecten was het bestaan van een samenwerkingsverband met engagementsverklaringen. De wil om te veranderen moet inderdaad bij de start aanwezig zijn bij alle actoren. We zagen bij verschillende projecten dat zowel politiezones als lokale besturen al bij de start engagement toonden om geleerde lessen en impact mee te nemen in de eigen beleidsplannen. We halen enkele voorbeelden aan van hoe aan het einde van de projecten gekeken werd naar geleerde lessen en impact, en hoe die structureel verankerd kan worden in beleid(splannen).

“De betrokkenheid van burgemeesters en bevoegde schepenen vóór en na het project is van essentieel belang om enige continuïteit te waarborgen, aangezien het inzetten op dit thema een structurele aanpak vereist.”

- projectcoördinator

De afronding van de projecten gebeurde op het einde van de lokale legislatuur. Dat heeft nadelen en voordelen. Het lokale bestuur kan dan geen staalharde garanties geven voor verankeringen en investeringen op langere termijn. Het voordeel is wel dat met inzichten en geleerde lessen uit de projecten gewogen kan worden op toekomstig beleid. Men hoeft niet fundamenteel in te breken op een lopend meerjarenplan van het lokale bestuur, en kan volop voeding geven aan de opmaak van het komende strategisch meerjarenplan. Hetzelfde geldt voor de zonale veiligheidsplannen van de politiezones. De huidige plannen lopen af in 2025, nieuwe zonale veiligheidsplannen worden opgemaakt voor de periode 2026-2031.

“We zijn het onze jongeren verplicht om ervoor te zorgen dat zaken verankerd worden. Dat het niet blijft bij projecten maar ook in bijvoorbeeld een meerjarenplan zit.”

- projectcoördinator

In de projecten werd dan ook aandacht besteed aan hoe beleidsimpact mogelijk is in deze 'overgangperiode'.

De aanbevelingen uit het beleidsparticipatieve traject in het project 'JEP!' werden voorgesteld aan de burgemeester en schepenen van Jeugd van stad Antwerpen. Op hun vraag werkten de projectpartners een operationeel plan van aanpak uit met het bestuursakkoord als hefboom. Het plan van aanpak brengt eveneens in kaart welke acties zonder financiële ondersteuning en welke met ondersteuning in 2024 gerealiseerd kunnen worden, om zo een vlotte overgang te maken naar een volgende legislatuur.

Na afloop van het project 'ALLO?!' werd de projectcoördinator uitgenodigd om een presentatie te geven aan het college van burgemeester en schepenen van Aalst. Er werd gefocust op het ontstaan, verloop, de voordelen en de kosten van het traject. Daarop engageerde de stad zich om het project op te nemen in de volgende meerjarenplanning.

Een andere strategie kan zijn om in te haken op bestaande beleidsplannen, waarbij inzichten en principes uit het project verbonden worden aan de afgeklopte doelen en ambities van het bestaande plan.

“Soms staat er al heel veel in een beleidsplan. (...) Ik heb geen nieuwe vraag gesteld. Ik heb gewoon gekeken: zijn er strategische doelstellingen en acties waar onze resultaten op werken? En hoe kan ik mijn kar daar aan hangen? Dan ga je eigenlijk niet aan een lokaal bestuur zeggen: willen jullie dat extra doen? Neen: jullie willen die doelstelling realiseren, hoe kan ik mee ondersteunen?”

- projectcoördinator

Een derde verankeringsstrategie situeert zich op personeelsvlak. Zo wordt impact verankerd door blijvend te investeren in personeel dat op het thema werkt.

Zo heeft het gemeentebestuur van Wemmel de functie van halftijds jeugdopbouwwerker opgetrokken naar een viervijfdefunctie. Het engagement daar is om bovendien op lange termijn demografische tendensen op te volgen en zo te monitoren of extra investering in jeugdopbouwwerk aangewezen is. Ook jeugd(welzijns) organisaties kunnen ervoor kiezen om engagement te verankeren, door bijvoorbeeld een jeugdwerker vast te laten werken op de relatie jongeren en politie.

8.2.5 Verankerung in bestaande werkingen

Niet enkel in het beleid van lokale besturen, politiezones of jeugd(welzijns)organisaties maar ook in de werking ervan zouden geleerde lessen of werkende methodieken verankerd moeten worden om een duurzame impact te hebben.

“Het eerste luik is om vanuit het jeugdwerk dit thema als engagement verder op te nemen. Het leeft bij jongeren en daarom moet er daar iets rond gedaan worden. Binnen dat jeugdwerk moeten alle betrokkenen klaargestoomd worden om te weten hoe ze best aan de slag gaan met dit thema. Het is niet evident om vanuit het jeugdwerk aan de slag te gaan met instituties zoals de politie als je daar geen kaas van hebt gegeten, nog minder als je er negatieve ervaringen aan hebt overgehouden.”

- jeugd(welzijns)werker

“Het moet een vast onderdeel zijn van de politie, niet van enkelen die daarop focussen. De korpschef moet mee zijn, in de opleiding van de politie kan het verankerd worden, het zou een vast item kunnen zijn bijvoorbeeld bij de ingangsproeven. Zodat van in het begin van iemands carrière die toon gezet wordt.”

- burgemeester

Andere vormen van samenwerking en afstemming die zijn ontstaan, kunnen bestendig worden in de werkingen van jeugd(welzijns)werk, lokale besturen en politie. We geven enkele voorbeelden die werden aangereikt tijdens de diepte-interviews aan het einde van de projecten of in de eindrapportages:

- > De methodiek die ontwikkeld werd voor het beleids-participatieve traject in het project 'Jongeren en politie: naar een betere samenwerking in Politiezone Zuid' in Brussel zal als basis dienen voor andere beleidsparticipatieve trajecten binnen de werking van JES. Ook werd op basis van het dialoogtraject een

boekje gemaakt met persoonlijke getuigenissen, dat mits toestemming van de deelnemers nog kan worden ingezet voor komende projecten over beeldvorming tussen jongeren en politie.

- > Binnen het project 'Connect' in Vlaams-Brabant werd een slotnota opgemaakt om inzichten te vergaren over de ervaringen gedurende het proces en om als instrument te dienen binnen de interne werking van Groep INTRO. De slotnota fungeert dan als leidraad om een aanpak te ontwikkelen voor buurt- en jeugdwerkers die regelmatig in contact komen met de politie.
- > Het overlegplatform tussen jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers in Anderlecht wordt verder gezet door de preventiedienst van de gemeente.
- > Alba vzw neemt de ervaringen en opgebouwde expertise als bemiddelaar in dialogen tussen jongeren en politie mee in de verdere bemiddelings- en groepstrajecten.
- > De politie van Aalst wil de rondleiding op het commissariaat, die ze organiseerden voor de jongeren die bij het project betrokken waren, blijven aanbieden. Ze willen niet enkel met scholen samenwerken voor zulke activiteiten, maar ook met het jeugd(welzijns)werk.
- > In het project 'PZG8930' werd de functie van jeugdinspecteur geïnstalleerd, die nu structureel deel uitmaakt van het organogram van het korps.
- > Tijdens het project 'Let's meet' in Genk werd een stevige vertrouwensrelatie uitgebouwd tussen het politiekorps en jeugdwerkorganisatie GIGOS. De samenwerking tussen beide loopt door na het project, onder andere via de vraag aan GIGOS om vorming over de leefwereld van jongeren en over jongeren-cultuur aan te bieden in de opleiding van startende politiemedewerkers in de politiezone CARMA.
- > Na afloop van het project 'Connect' werd het Lereud Network, dat al gecoördineerd werd vanuit de provincie Vlaams-Brabant, verder gezet en gefaciliteerd door de provincie. Zo kunnen verschillende actoren uit verschillende lokale besturen elkaar blijvend inspireren over het verbeteren van de relatie tussen jongeren en politie.
- > De vormingen Je Kiffe Bruxelles, georganiseerd door JES en safe.brussels voor Brusselse politiemedewerkers, zullen voortgezet worden met middelen van safe.brussels.
- > In de verschillende projecten stelt men voor om te bekijken of vorming over jongeren en hun leefwereld geïntegreerd kunnen worden in de basisopleiding van de politie.

“We zouden moeten kijken of we dit structureel inbedden in de basisopleiding en zo uitrollen. Dat past binnen de gemeenschapsgerichte politiezorg, waarbij politie in de samenleving weet wat er leeft en nodig is.”

- politiemedewerker

Intensieve dialoogtrajecten of trajecten met verbindende activiteiten zijn moeilijker om zonder meer te verankeren in bestaande werkingen, omdat ze veel tijd, middelen en betrokkenheid van verschillende partners vergen. Vaak zal er daarvoor formele verankering binnen plannen en budget nodig zijn. Toch is het niet onmogelijk om die trajecten op lagere intensiteit verder uit te rollen.

“Je zou perfect met de groep die er nu is dit project kunnen verder trekken. (...) Misschien kunnen we stilletjes aan hun zo'n beetje de kapiteins van maken en dan zeggen we oké, pak nu een keer 2 kameraden mee die nog niet zijn mee geweest en hetzelfde van pakt jij nu nog een keer twee inspecteurs mee om kruisbestuiving te hebben. Of misschien moeten we nu een keer met een heel nieuwe poule van politiemensen maar met dezelfde jongeren, of omgekeerd. We pakken volledig dezelfde poule van de politiemensen, want daar hebben we al een vertrouwensrelatie mee, daar hebben we een basis mee en we steken dan een keer een volledig nieuwe groep jongeren bij misschien in de plaats van de jongeren die we nu hebben, hè. (...) Maar ge zit heel vaak, allez ik wil daar niet in vervallen he maar ge zit heel vaak met de budgetvraag: welk budget hebben we nog en wat zetten we daar tegenover? Maar ook zonder budget is dit perfect mogelijk om dat verder te trekken in ons reguliere werking, natuurlijk in een compleet andere grootteorde.”

- projectcoördinator

“Ik zie eerlijk gezegd de link naar politie net als je op andere linken met jongeren rond onderwijs werkt, rond tewerkstelling, rond verslaving. Jongeren hebben sowieso te maken zeker de jongeren die wij bereiken, anders georganiseerde jongeren, hebben sowieso te maken met politie. We blijven signalen opvangen van jongeren over politie, of signalen vanuit de politie en vanuit lokale besturen. Dus het lijkt mij evident vanuit mijn beleving als jeugdwerker ja, dat die link naar politie sowieso moet gemaakt worden. In welke hoedanigheid, met welke intensiteit dat moet natuurlijk ook wel bekeken worden.”

- jeugd(welzijns)werker

Ook in de algemene werking en [functies van jeugd\(welzijns\)organisaties](#), en met name de brug- en signaalfunctie, kunnen geleerde lessen en werkende methodieken uit de projecten geïntegreerd en vertaald worden.

8.2.6 Ontwikkelde kennis en expertise blijven delen

Verskillende projecten zetten tijdens het project reeds in op het delen van expertise. Cruciaal voor impact op lange termijn én breed maatschappelijk is dat actoren die betrokken waren in de projecten en daarmee betekenisvolle ervaringen, kennis en expertise opdeden, die delen in hun werkveld, bij andere politiezones, jeugdwerkorganisaties, lokale besturen enzovoort. De opgedane kennis en inzichten zal men zo ook de komende tijd nog kunnen blijven inzetten om een structurele impact te realiseren op de relatie tussen jongeren en politie, niet enkel in de eigen context, maar ook in andere contexten.

We vermeldden eerder al dat de expertise uit de dialoogtrajecten van de JES-projecten werd uitgeschreven in [een set leidende principes](#). Door deze leidende principes extern te delen, kunnen in de Antwerpse of Brusselse context maar ook in andere contexten dialoogtrajecten uitgezet worden met de kennis uit de projecten van JES.

“In de werkgroep (...) werd meer dan nodige tijd genomen om de contouren van dit bovenlokaal, proactief en herstelgericht dialoogtraject uiteen te zetten. Het traject werd een heus experiment waarvan de expertise toekomstig kan leiden tot meerdere dialoogtrajecten i.s.m. de stad Antwerpen en PZA, hetzij lokaal of bovenlokaal, hetzij proactief of reactief of een combinatie ervan.”

- uit het eindrapport van het project 'JEP!'

De slotnota van het project 'Connect' werd enerzijds opgemaakt om als leidraad te gebruiken in de werking van Groep INTRO, maar ook om de dynamiek over te brengen naar andere gemeenten die soortgelijke vraagstukken hebben. De nota fungeert als een eerste stap om verdere inzichten en methodieken te ontwikkelen die de relatie tussen jongeren en politie kunnen verbeteren. Ze wordt bij voorkeur gebruikt als ondersteunend hulpmiddel, naast de tussenkomsten van jeugd(welzijns)werkers die al ervaring hebben opgebouwd in deze materie.

Goede praktijken uit de projecten worden ook gedeeld via externen die ze oppikken en willen delen, zoals onderstaand citaat laat zien.

“Een deel van ons project werd opgenomen in de 3-delige online reeks faqda van VRT. (...). We zijn fier te constateren dat zowel een jongere als een inspecteur het woord nemen om buitenstaanders het effect van ons project duidelijk te maken.”

- uit het eindrapport van het project 'ALLO?!

8.3 Besluit

Iedereen die in een traject stapt om de relatie tussen jongeren en politie te verbeteren, wil uiteindelijk een fundamentele impact op lange termijn genereren voor een betere relatie tussen jongeren en politie. Het is nu nog te vroeg om te kunnen vaststellen of die impact er zal zijn. Wel kunnen we erkennen wat de impact waarvan nu al sprake is, kan betekenen in de toekomst. Kleine stappen die gezet worden, kunnen in hun slipstream namelijk veel andere zaken doen bewegen.

Successen boeken bij een kleiner groepje jongeren of politiemedewerkers kan via het tonen van die successen, het uitspreken en benoemen van de impact, de invloed die peers op elkaar hebben enzovoort grotere successen genereren in de toekomst. Kleine successen erkennen, waarderen en in de verf zetten is dus een heel belangrijke stap en tegelijkertijd een quick win naar een diepgaandere en bredere impact.

“Die connectie, die kleine succeservaringen. Al is dat maar: een agent heeft drie minuten met die kerel gepraat en die heeft een goeie mop verteld, eigenlijk was die nog wel ça va. Als we dat al bij een aantal jongeren kunnen bereiken, dan is het voor mij geslaagd.”

- projectcoördinator

Succesfactor – Blijf erin geloven!

In elk project waren er strubbelingen, conflicten, stappen achteruit. Het zou bijna een mirakel zijn mocht dat niet gebeuren in een delicaat thema met veel betrokken partners, belangen, wantrouwen, weerstanden. Maar nergens is het tot een echte breuk gekomen tussen betrokken organisaties. Blijven werken aan een goede verstandhouding, blijven zoeken naar overeenkomsten, blijven kijken naar dat zelfde doel dat je voor ogen hebt, is dan ook de boodschap.

“We blijven vasthouden aan elke stap naar voren en hopen op niet te veel stappen naar achter.”

- projectcoördinator

Ook door het feit dat inzetten op een versterkte relatie tussen jongeren en politie een traject van lange adem is, door de meerlagigheid van de problematiek, de vele

“Het is een proces dat blijft doorlopen. (...) De projectmiddelen eindigen. Het is een spijtigheid, maar het is geen ramp. Een dag in de week nog werken hierop, of inzien dat het netwerk dat werd opgebouwd in dit project een zeer grote winst is, het project staat er nog.”

- projectcoördinator

Verschillende actoren in verschillende projecten zijn positief over het afgelegde traject: er is meer vertrouwen, zorgen zijn uitgesproken, er is meer kennis over en begrip voor elkaars achtergrond, deontologische kaders, zorgen en bekommernissen enzovoort. In concrete situaties wordt soms ook heel zichtbaar wat de impact is op bijvoorbeeld hoe jongeren en politie met elkaar in interactie gaan.

Maar in essentie wil iedereen een fundamentele verandering: het mag geen one shot only zijn, de impact mag niet verloren geraken wanneer er personeelwissels zijn bij het korps, of jongeren verhuizen naar andere wijken of gemeenten enzovoort. Binnen de verschillende projecten werd vaak de vraag gesteld: hoe kunnen we dit ook vasthouden? Het komt erop aan om geleerde lessen en impact zoveel mogelijk te verankeren, om op die manier zo veel mogelijk garanties op positieve evoluties in de toekomst te hebben.

betrokken actoren en contexten enzovoort, is het niet evident om de moed erin te houden. Maar maatschappelijke kenteringen hebben nu eenmaal tijd nodig en vergen structurele veranderingen waarvoor het mandaat en de hefboom niet bij lokale samenwerkingen of initiatieven liggen. Intussen kun je echter wel kleinere stenen verleggen, die op langere termijn samen voor een andere koers van de rivier kunnen zorgen.

“Communicy policing is ook iets dat al een heel lang traject loopt dat is opgestart in 1998, bijna 25 jaar geleden. Ook dat heeft veel tijd nodig. Dat beseffen, maakt dat we met de projecten bescheiden moeten blijven: dit project is kort en eerder kleinschalig. Zaken die nu in beweging zijn, kunnen ook roots hebben in zaken die veel langer geleden gebeurd zijn.”

- projectcoördinator

9/ Aanbevelingen

9.1 Inleiding

Deze publicatie en de aanbevelingen zijn het resultaat van twee jaar intensief samenwerken met partners uit zeer diverse contexten en werkvelden. In een samenspel van uiteenlopende perspectieven, die soms wrijven of ronduit botsen, bleven we elkaar vinden vanuit de rotsvaste overtuiging in de urgentie en het maatschappelijke belang van een sterkere relatie tussen jongeren en politie.

Op het einde van dit traject boog de stuurgroep zich samen met de projectcoördinatoren van de zes projecten over het meest cruciale element van deze opdracht: vanuit gedeelde ervaringen aanbevelingen formuleren om iedereen die ook gelooft in het belang van een sterke relatie tussen jongeren en politie te enthousiasmeren en te inspireren om stappen te zetten.

Uit deze oefening kwamen enkele belangrijke voorwaarden, context en verduidelijkingen naar boven die nodig zijn om de aanbevelingen te kaderen en ermee aan de slag te gaan.

Een maatschappelijke uitdaging

Het versterken van de relatie tussen jongeren en politie is niet enkel een taak en zaak van jongeren en politie. Het is een maatschappelijke uitdaging met diverse rollen en verantwoordelijkheden op verschillende domeinen en niveaus. Het is dus een opdracht van de hele samenleving om duurzame en structurele oplossingen te zoeken, waarin alle actoren hun rol en verantwoordelijkheden opnemen.

Geen optionele keuze

Overall in Vlaanderen en Brussel, in elke stad, gemeente en politiezone, is er een relatie tussen jongeren en politie. In welke vorm of hoedanigheid dan ook. Het is geen optionele keuze om eraan te werken. Die relatie kan uiteraard ook positief zijn. Niet alle jongeren en alle politiemedewerkers botsen met elkaar of voelen een (groeiend) wantrouwen tegenover elkaar. Maar ook dan is het zaak om die relatie te behouden, te verdiepen en te verbreden naar meer jongeren en meer politiemedewerkers met een vertrouwensrelatie. We roepen dus graag iedereen op (burger, minister, interventieagent, jeugdwerker, lokale ambtenaar, schepen, ouder, burgemeester, korpschef, Vlaamse ambtenaar, jongere, kabinetsmedewerker, leerkracht, wijkagent enzovoort) om te reflecteren over de eigen rol en verantwoordelijkheid bij het werken aan een verbeterde relatie tussen jongeren en politie.

Iedereen kan een eerste stap zetten

In een gemeente, korps, wijk of waar dan ook komt het iedereen toe om te werken aan een verbeterde relatie. Iedereen kan een eerste stap zetten om naar samenwerkingen en betrokkenheid tussen partners te zoeken. Bijvoorbeeld:

- > als minister collega's in de regering wijzen op de gedeelde verantwoordelijkheid in het bevorderen van die relatie via verschillende beleidsdomeinen zoals Omgeving of Welzijn;
- > als journalist positieve verhalen vertellen over jongeren in grootsteden en maatschappelijk kwetsbare posities;
- > als ouder ervaringen delen met andere ouders en vanuit gedeelde bezorgdheden het gesprek aangaan met de wijkagent;
- > als buurtbewoner niet meteen de politie opbellen wanneer jongeren samenkomen in de publieke ruimte, maar begrip tonen voor de ontmoetingsfunctie van die publieke ruimte voor jongeren;
- > als agent tijdens patrouilles verbindend in contact gaan met jongeren, luisteren naar hun verhalen, interesse tonen in hun leefwereld, zorgen, dromen ...;
- > als jongere positieve ervaringen delen met vrienden waarin politie een hulp was;
- > als lokaal jeugdambtenaar samen met collega's van de dienst Veiligheid en Preventie een memorandum opmaken met aandachtspunten voor de relatie tussen jongeren en politie, als input voor een nieuw strategisch meerjarenplan;
- > als jeugd(welzijns)werking de plek zijn waar jongeren stoom kunnen afdalen, en waar de gevoelens van jongeren worden gecapteerd en gekanaliseerd naar beleidsmakers en politie;
- > ...

Maximaal samenwerken

Inzetten op een verbeterde relatie tussen jongeren en politie vereist dat er maximaal samengewerkt wordt. Een basis leggen om tot oplossingen te komen op het lokale niveau vergt duurzame samenwerkingsverbanden tussen het lokale beleid, de politie en organisaties die werken met en voor jongeren. Hetzelfde geldt voor andere beleidsniveaus: duurzame samenwerkingsverbanden zijn nodig tussen bovenlokale beleidsmakers (Vlaams en federaal), de federale politie en organisaties die werken met en voor jongeren.

Ook tussen diverse beleidsniveaus is een duurzame samenwerking aanbevolen. Kennis, expertise en signalen kunnen zo bottom-up én top-down gedeeld worden, bovenlokaal beleid en ondersteuning voor lokale actoren en initiatieven kunnen vorm krijgen aan de hand van die samenwerking.

Inwerken op structurele oorzaken

Deze samenwerkingsverbanden mogen niet alleen als doel hebben om reactief telkens brandjes te blussen en enkel aan symptoombestrijding te doen. Ook een focus op proactief handelen en inspelen op problematieken is noodzakelijk door in te werken op structurele oorzaken.

Geen nieuwe uitdaging

De nood om de relatie tussen jongeren en politie te versterken, is niet nieuw. In het verleden werden al acties ondernomen om in te zetten op een verbeterde relatie. Het komt te vaak voor dat die acties of werkende principes alsnog teruggeschroefd worden, veelal om financiële redenen. In de politieopleidingen werden bijvoorbeeld initiatieven stopgezet waarbij stilgestaan werd bij de leefwereld van jongeren en hoe agenten in contact kunnen treden met jongeren. Besparen op preventieve en verbindende elementen in de politiewerking lijkt vaak een makkelijke besparing. Maar inzetten op verbinding en wederzijds respect tussen jongeren en politie heeft een impact op de hoeveelheid interventies én de manier waarop interventies die nog plaatsvinden verlopen. Bovendien dreigen we zo telkens opnieuw het warm water uit te vinden.

Niet dé oplossing

Deze aanbevelingen omvatten de inzichten die we de afgelopen twee jaar opgedaan hebben. Ze vormen niet dé oplossing voor een versterkte relatie tussen jongeren en politie. We zijn er ons van bewust dat we hiermee niet het volledige veld dekken van contexten, problematieken en actoren met een impact op die relatie.

Uit de vaststellingen van de onderzoeks- en begeleidingsopdracht formuleren we twaalf aanbevelingen:

- > De relatie tussen jongeren en politie is een complex, maar belangrijk thema. Zet en houd het op de agenda.
- > Een kwalitatief voortraject is essentieel. Neem tijd om te verkennen en de beginsituatie zo goed mogelijk in beeld te krijgen.
- > De jongere is meer dan de zonnebril en hoodie die hij draagt en het politie-uniform toont niet de mens achter het uniform. Creëer kansen om elkaar te begrijpen en te ontmoeten.
- > Dé politie bestaat niet. Houd rekening met een di-

versiteit aan ervaringen, taken en rollen. Durf bijsturen in structuur, cultuur en werking waar nodig.

- > Dé jongere bestaat niet. Houd rekening met een diversiteit aan ervaringen, noden en behoeften. Besef dat jongeren verschillende noden hebben bij het versterken van de relatie met politie.
- > De jeugd(welzijns)werker is een belangrijke speler in een complex spel. Zet in op die potentieel sterke brug tussen jongeren en politie, erken zijn expertise en rol en bied ondersteuning waar nodig.
- > Vrijwilligheid en veiligheid zijn essentieel om aan de relatie tussen jongeren en politie te werken. Monitor en faciliteer individuele vrijwilligheid bij directe ontmoetingen en een veilige context voor betrokken actoren.
- > De publieke ruimte en hoe die georganiseerd is, grijpen in op contacten tussen jongeren en politie, en andersom. Zorg voor voldoende kwalitatieve ruimte waar jongeren kunnen, willen en mogen zijn.
- > Het lokale bestuur kan vanuit zijn regierol een cruciale impact hebben op de relatie tussen jongeren en politie. Werk lokaal aan draagvlak en verankering, faciliteer samenwerking en garandeer sterk lokaal beleid voor en met jongeren.
- > In het traject naar een versterkte relatie tussen jongeren en politie zijn er verschillende perspectieven en te zetten stappen. Zorg ervoor dat er in elke samenwerking of initiatief actoren zijn die het geheel kunnen overschouwen en die alle perspectieven en acties kunnen verenigen.
- > Racisme, discriminatie en etnisch profileren zijn een realiteit in vele contexten. Ga die problematieken niet uit de weg, maar ga er met de nodige zorg mee aan de slag.
- > Werken aan de relatie tussen jongeren en politie is geen eenmalig project. Zet duurzaam in op een verbeterde relatie in structuur en cultuur.

We maken de aanbevelingen telkens concreet in verschillende subaanbevelingen. Die wijzen we vervolgens toe aan zes 'actoren':

lokale politie

alle leden en medewerkers van de lokale politie;

jeugd(welzijns)werk¹⁰⁰

jeugd(welzijns)organisaties en iedereen die er werkt;

lokale overheden

lokale besturen, iedereen die er als ambtenaar werkt en iedereen die lokaal een politiek mandaat opneemt;

provinciale overheden

provinciale besturen, iedereen die er als ambtenaar werkt en iedereen die provinciaal een politiek mandaat opneemt;

Vlaamse overheid

iedereen die er als ambtenaar werkt en iedereen die Vlaams een politiek mandaat opneemt;

Federale overheid

ambtenaren bij federale overheidsdiensten, iedereen die federaal een politiek mandaat opneemt en de leden en medewerkers van de federale politie.

Daarnaast wijzen we subaanbevelingen toe aan twee groepen die uit de voormelde zes actoren kunnen bestaan, maar ook breder kunnen gaan:

project- of samenwerkingspartners

iedereen die lokaal aan de slag gaat in een project of samenwerking rond jongeren en politie. Dat zijn lokale politiemedewerkers, diensten van lokale besturen, lokale verenigingen en organisaties... Aanbevelingen voor project- of samenwerkingspartners hebben veelal een operationele of procesmatige focus;

iedereen

met deze aanbevelingen spreken we alle bovenstaande actoren aan, én iedereen die wil werken aan een betere relatie tussen jongeren en politie (middenveldorganisaties, scholen, burgers ...).

¹⁰⁰ In de zes projecten waren alle betrokken jeugdorganisaties jeugdwerkorganisaties (GIGOS, JES, LEJO, Uit De Marge) of een jeugdwerking binnen een organisatie (Groep INTRO) die met betaalde krachten werken. Ze richten zich ook specifiek op jongeren in kwetsbare contexten en/of op jongeren in stedelijke contexten. Binnen de organisaties werkt men met diverse termen: jeugdwerker, jeugd(welzijns)werker, jeugdopbouwwerker, straathoekwerker... We kozen ervoor om in deze publicatie de term 'jeugd(welzijns)werker' te hanteren. De lezer dient zich tijdens het lezen van de publicatie bewust te zijn van het feit dat geleerde lessen, inzichten, randvoorwaarden... gelden in de context van het jeugdwerk dat werkt met betaalde krachten en met jongeren in stedelijke of maatschappelijk kwetsbare contexten.

9.2 De relatie tussen jongeren en politie is een complex, maar belangrijk thema. Zet en houd het op de agenda.

Zet en houd het versterken van de relatie tussen jongeren en politie op alle relevante agenda's. Doe dat vanuit de urgentie om hierin fundamentele stappen te zetten, én doe dat vanuit positieve (succes)verhalen.

Enthousiasmeer collega's en partners in je eigen netwerk en werkomgeving, zet aan tot verandering en wees zelf een rolmodel in het verbinden tussen verschillende werelden: die van jongeren, van het jeugd(welzijns) werk en van politie.

Blijf bij een project of samenwerking rond jongeren en politie continu het bestaande draagvlak monitoren, versterken en verbreden. Heb daarbij aandacht voor verschillende beleidsniveaus, praktijk- én beleidswerkers, bottom-up- en top-down draagvlak creëren en respecteer verschillende tempo's hierin bij verschillende actoren.

Leren van elkaar is een belangrijk aspect in het veranderen van organisatieculturen, structuren en praktijken. Wissel visie, expertise en praktijkervaringen uit en inspireer zo anderen om te werken aan een versterkte relatie tussen jongeren en politie. Bovenlokale overheden kunnen zorgen voor bundeling van visie, expertise en praktijkervaringen en kunnen bovenlokale uitwisseling faciliteren.

Ondersteun en faciliteer projecten, samenwerkingen én structurele werkingen die met dit complexe thema aan de slag gaan. Bied daarbij voldoende ruimte voor leerprocessen en experiment, zowel in tijd als in middelen.

Verzamel kwalitatieve en kwantitatieve data over de relatie tussen jongeren en politie en welke tendensen en factoren er een impact op hebben. Ontsluit die data ruim en monitor evoluties. Baseer daarop het Vlaamse beleid rond o.a. jeugd, omgeving en welzijn en het federale beleid rond o.a. binnenlandse zaken, politie en justitie.

Organiseer bovenlokaal een stuurgroep met een vertegenwoordiging van alle diverse actoren met impact op de relatie tussen jongeren en politie. Geef die stuurgroep de taak en het mandaat om de voorgaande punten op te volgen, te monitoren, te verbreden en te ondersteunen. De bovenlokale stuurgroep moet minstens bestaan uit Vlaamse beleidsmakers, federale beleidsmakers, politionele partners, organisaties die werken met en voor kinderen en jongeren en onderzoekers. De stuurgroep moet ook voeling houden met lokale actoren zoals lokale jeugdorganisaties, lokale besturen en politiezones.

9.3 Een kwalitatief voortraject is essentieel. Neem tijd om te verkennen en de beginsituatie zo goed mogelijk in beeld te krijgen.

Maak een goede omgevingsanalyse en neem daar tijd voor. Breng minstens de volgende zaken in beeld:

- > cijfers;
- > de lokale context;
- > de voorgeschiedenis;
- > actoren die impact hebben op de relatie tussen jongeren en politie;
- > zorgen, noden en verwachtingen van die actoren.

Werk op basis van de omgevingsanalyse een realistische en gedragen doelstelling, aanpak en samenwerking uit. Engageer alle partners daarrond, benoem engagementen en wil tot verandering en leg afspraken vast in een engagementsverklaring.

Garandeer bij eventuele toekomstige projectoproepen tijd en ruimte voor een kwalitatief voortraject bij het indienen van projectdossiers of integreer (een deel van) het voortraject in de projecttijd. Wijs actoren op het feit dat een omgevingsanalyse meer is dan alleen cijfers, maar ook moet peilen naar verwachtingen, noden, zorgen en behoeften bij verschillende partners.

9.4 De jongere staat niet gelijk aan diens zonnebril en hoodie en het politie-uniform toont niet de mens erachter. Creëer kansen om elkaar te begrijpen en te ontmoeten.

Geef in alle structuren en praktijken aandacht aan de 'mensen achter de uniformen'. *Don't judge a book by its cover* gaat zowel op voor jongeren als voor politie. Beide staan ook niet gelijk aan het gedrag dat ze vertonen. Leer de persoon achter het uniform kennen, begrijp welke oorzaken voorafgaan aan het gedrag, zowel bij jongeren als bij politie.

Integreer kennis over politie in het leerplichtonderwijs. In het lager onderwijs kan dat door een eerste kennismaking met de politie in bijvoorbeeld verkeerslessen of klasbezoeken aan het politiecommissariaat. In het secundair onderwijs kan aandacht gaan naar meer diepgaande kennis over de werking en tactieken van politie of de rechten en plichten die je als jongere hebt bij contact met politie.

Integreer deze kennis eveneens in voortgezette opleidingen zoals sociaal werk en in opleidingstrajecten voor vertrouwensfiguren van jongeren, zoals jeugdwerkers. Maak hen bewust van de uitdagingen waarmee zowel jongeren als politie geconfronteerd worden. Versterk de kennis over de attitudes van jongeren ten opzichte van politie en over de processen die er een invloed op hebben; versterk de kennis over de werking van politie.

Zet in op kennis over jongeren, hun leefwereld en ontwikkelingspsychologie en over (deontologie van) het jeugd(welzijns)werk in de verplichte basisopleiding voor politie. Versterk bij aspiranten de competenties rond omgaan met jongeren, verbindende communicatie en gemeenschapsgericht politiewerk. Geef in de basisopleiding ook structureel aandacht aan concepten als etniciteit en professionele profilering, kansarmoede, microagressie, racisme, sociale ongelijkheid, subculturen en hoe die processen interageren met criminaliteitscijfers¹⁰¹.

Het vraagt tijd voor een politiemedewerker om de voormelde competenties en principes in de basishouding voldoende te ontwikkelen en aan te voelen om ze in praktijk om te zetten. Zet daarom tijdens de loopbaan van politiemedewerkers ook in op opleidingen om verder voeling te krijgen en te houden met (de leefwereld van) jongeren en met het jeugd(welzijns)werk. Integreer daarin ook het aanleren van divers-sensitieve vaardigheden en interculturele communicatie. Momenteel zijn er slechts een aantal opleidingen over de thema's diversiteit en etniciteit waaraan politieagenten vrijwillig kunnen deelnemen (zoals COPPRA rond deradicalisering, interculturele communicatie, antidiscriminatiewetgeving, Holocaust, politie en mensenrechten). Breid het aanbod uit en overweeg om vormingen en trainingen in zijtrajecten verplicht te maken of in een formeel professionaliseringstraject te gieten. Zo breid je de groep politiemedewerkers uit die daar al voeling en basisvaardigheden rond hebben.

Cultiveer het principe van elkaar leren kennen verder door rechtstreekse ontmoeting mogelijk te maken tussen jongeren en politie. Connecteer jeugd(welzijns)werking en politiewerking lokaal. Leer elkaar kennen, op het niveau van de organisatie en op het niveau van de medewerkers. Organiseer ontmoetingen om elkaars kaders in een veilige context uit te leggen en te begrijpen. Zoek naar overlap en gemeenschappelijkheden, maar erken ook ieders eigenheid en rol. Omkader die ontmoetingen telkens met de nodige veiligheid voor alle deelnemers. Lokale besturen kunnen hier een faciliterende rol spelen.

Zet binnen het korps in op een verbindende aanwezigheid van politiemedewerkers in wijken en buurten. Zorg voor een bekend gezicht dat aanspreekbaar is voor burgers, onder wie jongeren, als ingang naar het bredere korps. Zet in op toegankelijkheid van het politiecommissariaat. Zorg voor voldoende ruimte voor preventief en verbindend werk in de werking en takenpakketten van het korps. Zorg voor teams die daartoe een uitdrukkelijke taak en mandaat hebben (zoals jeugdinspecteurs, de sociale dienst enzovoort) én kaart de noodzaak van verbindend werken en werkende principes aan bij de andere teams in het korps (zoals de interventiedienst of verkeersdienst).

¹⁰¹ <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10511253.2011.604340>.
<https://library.iated.org/view/STRNAD2024VAL>.

Wees verbindend tijdens politieoptredens. Zorg dat er ruimte is om interventies uit te leggen, integreer procedurele rechtvaardigheid tijdens alle interventies en controles. Organiseer wanneer mogelijk patrouilles per fiets of te voet. Wees ook aanwezig in wijken en buurten wanneer er geen problemen zijn en leg verbinding met inwoners.

Ondersteun politiezones zodat ze meer verbindend aanwezig kunnen zijn in wijken en buurten. Besteed aandacht aan preventieve interventies, verbindend werken als politieapparaat en gemeenschapsgerichte politiezorg. Erken de meerwaarde daarvan. Zet preventief en verbindend werken in als deeloplossing voor structurele uitdagingen bij politie, zoals een groeiende kloof tussen politie en (een deel van) de burgers. Hanteer daarbij geen one-size-fits-all-model van gemeenschapsgerichte politiezorg, maar denk aan de eigenheid van de gemeenschap en het politiekorps.

9.5 Dé politie bestaat niet. Houd rekening met een diversiteit aan ervaringen, opdrachten, werkingen, taken en rollen. Durf bijsturen in structuur, cultuur en werking waar nodig.

Ervaringen, taken, rollen en expertise van medewerkers kunnen enorm verschillen binnen eenzelfde korps. Werk voor een project of samenwerking met politiemedewerkers uit verschillende teams. Werk op maat van de persoonlijke expertise, noden en behoeften van elke politiemedewerker.

Zet binnen de organisatie in op kennis over de werking, rol, opdrachten en afdelingen van de politie, zowel algemeen als wat het politiekorps in je werkgebied betreft.

Kijk kritisch naar de samenstelling en werking van het eigen korps en werk mogelijke pijnpunten en hiaten met een impact op de relatie met jongeren weg. Denk daarbij aan de organisatiecultuur die in sommige korpsen het verbindend werken en het ontwikkelen van soft skills in de weg staat, aan personeelstekorten die vaak leiden tot het wegvallen van preventieve taken en werkingen of aan onvoldoende representatie binnen het korps.

Zoek naar rolmodellen binnen het eigen korps. Iemand die kennis en ervaringen opdoet in het werken met jongeren en collega's daarmee kan inspireren. Zorg voor ruimte om die ervaringen te delen en impact te tonen en zorg zo voor een olievlekeffect in het korps.

De korpschef en ruimer de korpsleiding moeten steeds het belang van verbinding met jongeren uitdragen in het korps. Dat kan door zelf actief aanwezig te zijn op vormingen of ontmoetingen, door in het korps tijd en ruimte te creëren om deel te nemen aan ontmoetingen of workshops, door preventief en verbindend werken in te bedden in het beleid en de werking van het korps enzovoort.

Zorg voor opleidingen voor leidinggevendenden van politiekorpsen. Reik hen praktische instrumenten en *knowhow* aan om binnen het korps en de politiezone veranderingen teweeg te brengen. Besteed daarbij aandacht aan:

- > het creëren van structurele mogelijkheden voor korpschefs in een regio of provincie voor het delen van kennis, ervaringen, knelpunten en inspirerende praktijken (zoals bijvoorbeeld het netwerk diversiteit). Op die manier kunnen early adopters anderen inspireren en beïnvloeden.
- > het openbreken van de politiecultuur. De aanwezigheid van een gesloten politiecultuur in korpsen moet aangepakt worden zodat daarna ook gewerkt kan worden aan profilering en beeldvorming naar de samenleving.
- > inclusief diversiteitsbeleid in het korps. Iedere medewerker moet de veiligheid en het vertrouwen voelen om erbij te horen, waardevol en zichzelf te mogen zijn. Op alle niveaus op de werkvloer de positieve (h) erkenning van brede en echte diversiteit integreren, is daarvoor cruciaal. Het is bovendien van belang om dat niet enkel te doen in de vorm van zichtbare identiteiten, maar ook in denkwijzen en levensstijlen¹⁰².
- > aanwerving en selectie die gericht zijn op een diverse samenstelling van politiekorpsen. Wanneer de samenstelling van de buurt weerspiegeld wordt in de samenstelling van het politiekorps, draagt dat bij aan een grotere legitimiteit en meer vertrouwen in de politie enerzijds. Anderzijds kan er op die manier in het politiekorps gewerkt worden aan het transformeren van (de cultuur van) het korps in plaats van het assimileren van individuele politieagenten.

Faciliteer of organiseer uitwisseling en intervisie tussen verschillende politiekorpsen. Besteed daarbij ook aandacht aan de verschillende rollen en verantwoordelijkheden in het korps, en zet uitwisseling op tussen politiemedewerkers met dezelfde rol en verantwoordelijkheden (zoals korpschefs, jeugdinspecteurs ...).

¹⁰²<https://www.politie.be/5415/sites/5415/files/downloads/Documentatie/Diversiteitsbeleid.pdf>

9.6 Dé jongere bestaat niet. Houd rekening met een diversiteit aan ervaringen, noden en behoeften. Besef dat jongeren verschillende noden hebben in het versterken van de relatie met politie.

Maak een duidelijke keuze op welk aspect van de relatie tussen jongeren en politie je met een project of samenwerking wil inzetten. Wil je bijvoorbeeld de kloof dichten met jongeren die een zeer negatieve ervaring met en perceptie van de politie hebben, dan vraagt dat een heel andere aanpak dan wanneer je wilt inzetten op een positieve beeldvorming over de politie bij een brede groep jongeren.

Betrek jongeren als actor bij initiatieven en samenwerkingen rond jongeren en politie. Ze zijn geen passieve doelgroep. Ga met hen in dialoog, versterk hen en geef hen de ruimte om hun noden, behoeften en ervaringen veilig aan te geven. Laat hen mee oplossingen aanreiken. Laat hen evalueren welke impact initiatieven en beleid wel of niet hebben op hun relatie met de politie en pas je beleid en praktijk daaraan aan.

Faciliteer en monitor dat de ontwikkelde en gedeelde visie, expertise en praktijken een diversiteit aan jongeren omvatten. De urgentie en noodzaak om de kloof te dichten tussen politie en jongeren met grote kwetsuren of wantrouwen is even groot als de urgentie en de noodzaak om breed en preventief in te zetten op een positieve relatie tussen politie en alle kinderen en jongeren, ook die zonder of met minder kwetsuren en wantrouwen.

Hou de vinger aan de pols bij jongeren over hun relatie tot de politie. Zorg voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek voor heel Vlaanderen of nog ruimer België, en monitor tendensen daarin. Heb daarbij oog voor de grote diversiteit onder jongeren en voor de diverse contexten waarin ze opgroeien. Ontsluit deze kennis breed en baseer er ook maximaal Vlaams en federaal beleid op.

Investeer in verder onderzoek en experiment over de relatie tussen politie en specifieke jongerengroepen, zoals meisjes en jonge tieners.

9.7 De jeugd(welzijns)werker is een belangrijke speler in een complex spel. Zet in op deze potentieel sterke brug tussen jongeren en politie, erken hun expertise en rol, versterk hen in die rol en bied ondersteuning waar nodig.

Geef erkenning aan de expertise en de rol van jeugd(welzijns)werkers in het werken aan een verbeterde relatie tussen jongeren en politie. Toon tegelijkertijd begrip voor de complexiteit van hun positie daarin. Vermijd instrumentalisering van het jeugd(welzijns)werk, het is niet louter een toegangspoort naar jongeren.

Zet de unieke positie en rol van jeugd(welzijns)werkers als brug tussen jongeren en maatschappelijke instellingen in om impact te hebben op een sterkere relatie tussen jongeren en politie en versterk jeugd(welzijns)werkers in die rol. Jeugd(welzijns)werkers met een open houding en met kennis over de buurt en de context kunnen zo een cruciale rol spelen in het realiseren van een duurzame versterkte relatie tussen jongeren en politie.

Garandeer in de organisatie ruimte, mandaat en ondersteuning voor de verschillende rollen van jeugd(welzijns)werkers die de brug vormen tussen jongeren en politie. Verzeker dat de organisatie een klankbord en ruggensteun biedt vanuit haar eigen deontologisch en beleidskader.

Verplicht jeugd(welzijns)werkers niet zonder meer om in te stappen in een initiatief of samenwerking rond jongeren en politie. Luister naar hun noden en bezorgdheden. Zoek naar manieren om jeugd(welzijns)werkers die de brug tussen jongeren en politie (nog) niet vormen, te ondersteunen en te versterken, bijvoorbeeld door een hersteltraject op te zetten (zie [verder](#)).

Zoek naar rolmodellen in de sector van het jeugd(welzijns)werk: iemand die kennis heeft over de werking van politie of ervaring heeft in samenwerken met de politie, en collega's daarmee kan inspireren. Zorg voor ruimte om die ervaring te delen en impact te tonen en zorg zo voor een olievlekeffect in de organisatie.

Garandeer in de convenanten met jeugd(welzijns)werkingen (lokaal) of in de subsidiëring van jeugdwerk voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren (WMKJ, Vlaams) ruimte en middelen om de rol en expertise van jeugd(welzijns)werk in zijn brugfunctie tussen jongeren en politie te versterken.

Faciliteer een lerend netwerk van jeugd(welzijns)werkers die werken aan de relatie tussen jongeren en politie. Laat hen inspirerende verhalen en impactvolle methodieken uitwisselen, maar besteed ook aandacht aan intervisie en reflecties over kwetsuren en moeilijke posities.

Niet alleen jeugd(welzijns)werkers hebben een brugfunctie naar of een vertrouwensrelatie met jongeren. Onderzoek welke andere actoren (zoals het onderwijs, sportverenigingen ...) betrokken kunnen worden in een project of samenwerking.

9.8 Vrijwilligheid en veiligheid zijn essentieel om aan de relatie tussen jongeren en politie te werken. Monitor en faciliteer individuele vrijwilligheid bij directe ontmoetingen en een veilige context voor betrokken actoren.

- > Garandeer een veilige omkadering van alle initiatieven waarbij jongeren, jeugd(welzijns)werkers en politie samenkomen. Denk daarbij bijvoorbeeld aan:
 - het al dan niet dragen van het politie-uniform;
 - een veilige en goed doordachte opbouw van dialoogtrajecten;
 - een overwogen keuze van locatie voor ontmoetingen;
 - het bepalen en faciliteren van de rol van jeugd(welzijns)werkers;
 - het inzetten van externe bemiddelaars;
 - afspraken maken over hoe er omgegaan wordt met vertrouwelijke informatie.
 - ...

Garandeer vrijwilligheid voor elke individuele actor voor deelname aan directe ontmoetingen. Laat elke jongere, jeugd(welzijns)werker en politiemedewerker bepalen of die er wel of (nog) niet klaar voor is. Luister naar bezorgdheden en verwachtingen die ervoor zorgen dat iemand niet deelneemt. Bekijk of je op basis daarvan iets kunt aanpassen aan de ontmoeting, zodat de bezorgdheden verdwijnen, of bepaal of er andere stappen gezet kunnen worden om (op termijn) deel te nemen aan ontmoetingen. Denk daarbij aan kennis opdoen over 'de andere' (leefwereld van jongeren, deontologisch kader van jeugd(welzijns)werk, werking van politie ...) of herstelgericht werken.

Vul de 'professionaliteit' van jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers dus niet in met de verwachting dat zij móeten deelnemen aan ontmoeting. Er zijn jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers die elk nog aan één kant van de brug staan, waardoor elkaar tegemoetkomen via een constructieve dialoog of ontmoeting (nog) niet mogelijk is. Een professionele houding is evenzeer transparant zijn over wantrouwen, weerstand, bezorgdheden en kwetsuren en van daaruit inschatten dat men er nog niet toe in staat is.

Zorg dat wie (nog) niet instapt in een initiatief of samenwerking rond jongeren en politie niet gemarginaliseerd wordt. Vermijd dat binnen een groep (jongeren, jeugd(welzijns)werkers, politiemedewerkers) een wij-zij verhaal ontstaat van zij die instappen en zij die weigeren. Op die manier creëer je breuklijnen binnen een groep of team en worden culturen, verwachtingen, normen, ideeën ... die niet wenselijk zijn, bestendig.

Wanneer er een te grote vertrouwensbreuk is, is een hersteltraject noodzakelijk. Herstel tussen jongeren en politie is dan nodig als basis voor verdere verbindende stappen. Werk daarvoor samen met organisaties die expertise hebben in herstelbemiddeling. Ook herstel tussen jeugd(welzijns)werkers en politie kan noodzakelijk zijn.

Investeer in organisaties met expertise in herstelbemiddeling. Faciliteer samenwerking met die organisaties in lokale initiatieven rond jongeren en politie, door tussen te komen in de kosten ervan. Verlaag daarmee de drempel om de soms noodzakelijke stap van herstel tussen jongeren of jeugd(welzijns)werkers en politie te zetten.

Voorzie psychologische trajecten voor jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers met grote kwetsuren en trauma's of kom tussen in de kosten die lokale besturen, lokale korpsen of jeugdwelzijnsorganisaties daarvoor maken.

Vrijwilligheid op individueel niveau voor deelname aan ontmoetingen staat niet gelijk aan vrijblijvendheid op organisatieniveau om te werken aan de relatie tussen jongeren en politie. Jeugdwelzijnsorganisaties en politiezones, maar evenzeer andere organisaties en structuren (lokale besturen, mensenrechtenorganisaties, bovenlokale overheden ...) hebben elk hun eigen rol en verantwoordelijkheid op te nemen om de relatie tussen jongeren en politie te verbeteren.

9.9 De publieke ruimte en hoe die georganiseerd is, grijpt in op contacten tussen jongeren en politie, en andersom. Zorg voor voldoende kwalitatieve ruimte waar jongeren kunnen, willen en mogen zijn.

- > Garandeer in je lokale beleid dat jongeren in de publieke ruimte:
 - willen zijn: ze vinden de plek aantrekkelijk en hebben het gevoel dat ze in een aangename omgeving zitten waar ze hun ding kunnen doen;
 - kunnen zijn: er zijn veilige routes naar publieke plekken en er zijn faciliteiten om elkaar te ontmoeten (bankjes, vuilbakken, wifi ...);
 - mogen zijn: ze hebben het gevoel dat ze welkom zijn. Ze kunnen zich plekken in de publieke ruimte toe-eigenen en worden niet door andere gebruikers weggestuurd.
- > Betrek jongeren in de planning en het ontwerp van de publieke ruimte. Word Hangmaker¹⁰³ en zorg voor een cultuurshift in de plek die jongeren krijgen in de stad of gemeente.

Zorg voor duidelijke, samen opgestelde kaders of 'charters' waarin gedeelde afspraken vastgelegd worden voor en met gebruikers van de publieke ruimte en ordehandhavers. Maak daarin duidelijk wat kan en mag, en vanaf wanneer iets als overlast beschouwd kan worden.

Stimuleer en faciliteer lokale besturen en politiezones om publieke ruimte te creëren waar alle jongeren aanwezig kunnen, mogen en willen zijn. Denk daarbij aan onthardingsbeleid, sensibilisering over de plek die jongeren in de publieke ruimte krijgen enzovoort.

¹⁰³De Hangmakers wil actief de kaart trekken vóór tieners en jongeren die rondhangen. Bataljong en het Netwerk Jeugdvriendelijk doen dit samen, vanuit een geloof in de kracht van rondhangen in de publieke ruimte.

9.10 Het lokale bestuur kan vanuit zijn regierol een cruciale impact hebben op de relatie tussen jongeren en politie. Werk lokaal aan draagvlak en verankering, faciliteer samenwerking en garandeer een sterk lokaal beleid voor en met jongeren.

Benut de kansen en positie van een lokaal bestuur om het overzicht van en de connectie te bewaren met alle actoren die lokaal een impact hebben op de relatie tussen jongeren en politie. Neem actief een rol op in het uitzetten van een kwalitatief voortraject, het samenbrengen van alle actoren en het faciliteren van samenwerking rond jongeren en politie.

Zorg voor duurzaamheid door initiatieven en samenwerkingen met een positieve impact op de relatie tussen jongeren en politie te verankeren in de lokale beleidsplanning. Mandateer diensten (zoals de jeugddienst, dienst Preventie en Veiligheid ...) om die initiatieven en samenwerkingen beleidsmatig en in de praktijk op te volgen en te ondersteunen. Integreer doelstellingen en acties in het strategische meerjarenplan en/of het strategische veiligheids- en preventieplan.

Werk samen met lokale besturen die in dezelfde politiezone zitten. Agendeer de relatie tussen jongeren en politie en initiatieven en samenwerkingen daarrond op de politieraad, het politiecollege en de zonale veiligheidsraad. Veranker werken aan een versterkte relatie tussen jongeren en politie als prioriteit in het zonale veiligheidsplan.

Garandeer een sterk, transversaal lokaal beleid met en voor jongeren en creëer zo de juiste context voor een betere relatie tussen jongeren en politie. Integreer een [brede jeugdreflex](#) doorheen het totaalbeleid van de stad of gemeente. Sta maximaal stil bij de impact op jongeren van beleidskeuzes in de volledige breedte van het lokale beleid én betrek en hoor jongeren daar ook in. Zo zorg je voor een duurzame, positieve relatie tussen jongeren en het lokale bestuur, de lokale gemeenschap en formele instellingen zoals politie en andere ordediensten.

Ondersteun lokale besturen in de uitoefening van hun regierol. Geef stimulansen voor de integratie van een brede jeugdreflex doorheen het lokale beleid. Ondersteun hen met tools en begeleiding om een verkennend voortraject uit te zetten en daarop een aanpak en samenwerking te baseren. Zet uitwisseling en intervisie op tussen lokale besturen over beleid en praktijken met een positieve impact op de relatie tussen jongeren en politie.

Versterk de slagkracht van lokale besturen om in te werken op grotere problematieken in de samenleving die vaak ten grondslag liggen aan een vertroebelde relatie tussen jongeren en politie. Denk daarbij aan sociaaleconomische ongelijkheid, kansarmoede, discriminatie en racisme en gebrek aan vertrouwen in formele structuren. Grootstedelijke problematieken breiden steeds meer uit naar kleinere steden en gemeenten, maar die hebben zelden voldoende slagkracht om daarmee om te gaan. Ontwikkel daar financierings- en andere ondersteuningsmechanismen voor en zet in op innovatie en kennisdeling.

9.11 In de weg naar een versterkte relatie tussen jongeren en politie zijn er verschillende perspectieven en te zetten stappen. Zorg ervoor dat er in elke samenwerking of elk initiatief actoren zijn die het geheel kunnen overschouwen en die alle perspectieven en acties kunnen verenigen.

Zorg ervoor dat er iemand is die alle taken en acties, timing en planning kan en mag overschouwen en coördineren. Die persoon staat ook in voor rapportage en communicatie over initiatieven en samenwerkingen. Het is met andere woorden iemand die gemandateerd is om aan procesopvolging en -coördinatie te doen.

Zorg ervoor dat er minstens één iemand is in de samenwerking of het project die een meerzijdig partijdig mandaat krijgt van alle samenwerkingspartners en er altijd naar kan handelen. Die persoon of personen staan in voor het actief capteren van de noden, bezorgdheden en verwachtingen van de betrokken actoren en doelgroepen en nemen die evenwaardig mee in het traject.

Principes achter meerzijdige partijdigheid worden ook gedragen, erkend en in de mate van het mogelijke toegepast door de andere samenwerkende partners, en niet alleen door de partner met het meerzijdig partijdig mandaat.

Zoek in een vroeg stadium met alle samenwerkende partners uit hoe meerzijdige partijdigheid ingebed kan worden in de samenwerking. Bepaal samen door wie en op welke momenten meerzijdige partijdigheid gegarandeerd kan worden én hoe, door wie en op welke momenten dat onmogelijk is. Wanneer daarover duidelijkheid is, is het belangrijk te (blijven) benoemen bij wie deze rol zit en daarover heel open en transparant te zijn naar alle betrokken actoren. Bied ook ruimte om uit de rol te stappen als die niet langer haalbaar is.

Zet mechanismen in gang om lokale actoren te ondersteunen bij het verwerven van competenties rond meerzijdige partijdigheid in samenwerkingen en initiatieven rond jongeren en politie. Dat kan door intervisiemomenten te houden tussen actoren die lokaal een meerzijdig partijdige rol spelen, door een digitaal uitwisselingsplatform aan te bieden of door opleidingen en trainingen te voorzien om meerzijdig partijdige competenties te versterken.

De coördinerende rol en de meerzijdig partijdige rol grijpen op elkaar in. Stem regelmatig af wanneer beide rollen bij meerdere actoren zitten.

9.12 Racisme, discriminatie en etnisch profileren is een realiteit in vele contexten. Ga deze problematieken niet uit de weg maar ga er met de nodige zorg mee aan de slag¹⁰⁴.

Denk zorgvuldig na over de plek van complexe maatschappelijke problematieken in een project of samenwerking rond jongeren en politie. Omkader gesprekken daarover tussen jongeren, jeugd(welzijns)werkers en politie met extra veel zorg en veiligheid. Laat die gesprekken begeleiden door een meerzijdig partijdig actor of een extern bemiddelaar en haal inhoudelijke expertise over de thema's binnen.

Zorg voor cijfermateriaal over racisme, discriminatie en etnisch profileren in contacten tussen jongeren en politie. Breng van daaruit de problematieken correct in beeld.

Zorg voor een duidelijke deontologische code die op elk niveau binnen de politie van toepassing is, gecontroleerd en gesanctioneerd kan worden. Maak duidelijk dat racisme, discriminatie en etnisch profileren niet toelaatbaar is in de uitoefening van het politieambt en reik juiste tools en handvaten aan om buitensporig gedrag te sanctioneren. De [Omzendbrief betreffende het handelingskader professioneel profileren en controleren](#) is hierin alvast een betekenisvolle stap. Zie toe op de toepassing ervan in politiekorpsen¹⁰⁵.

Maak deze problematieken in het korps bespreekbaar. Pas het handelingskader professioneel profileren strikt toe en werk bijkomende strategieën en mechanismen uit om racisme, discriminatie en etnisch profileren in het korps te voorkomen. Zet over deze thema's in op gesprekken en reflectie tussen medewerkers. Blijf ruimte creëren voor opleiding en sensibilisering tijdens de loopbaan van politiemedewerkers.

Realiseer een toegankelijke klachtenbehandelingsprocedure die vertrouwen uitstraalt, zodat jongeren zich voldoende veilig voelen om de procedure effectief te gebruiken. Maak die procedure actief en op maat van jongeren bekend.

¹⁰⁴<https://www.unia.be/nl/artikels/omzendbrief-professioneel-profileren-stap-in-de-goede-richting>.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10511253.2011.604340>.
<https://library.iated.org/view/STRNAD2024VAL>.

¹⁰⁵<https://www.unia.be/nl/artikels/omzendbrief-professioneel-profileren-stap-in-de-goede-richting>.

9.13 Werken aan de relatie tussen jongeren en politie is geen eenmalig project. Zet duurzaam in op een verbeterde relatie in structuur en cultuur.

Het versterken van de relatie tussen jongeren en politie zit in grote, structurele en fundamentele stappen, waaronder het wegwerken van maatschappelijke kwetsbaarheid, maar tegelijk ook in kleine zeer betekenisvolle stappen, zoals een interventieagent die collega's inspireert over verbindend in contact gaan met jongeren. Geef aandacht, tijd, ruimte en waardering aan beide soorten stappen.

Zorg voor een duurzame en geïntegreerde aanpak, onder andere via samenwerking met vertegenwoordigers van verschillende gemeenschappen en netwerking met lokale organisaties en instanties. Dat vraagt veel tijd en middelen, maar positieve effecten op lange termijn kunnen enkel via deze strategie gerealiseerd worden.

Werkende principes en actoren met een voortrekkersrol moeten blijvend uitgediept, opgevolgd en ondersteund worden zodat de olievlek uitdijt. Uitbouw, versterking en delen van bestaande kennis en expertise blijven nodig. Koester en behoud maximaal initiatieven die werken en hun nut bewezen hebben.

Het versterken van de relatie tussen jongeren en politie is geen project met een eindpunt, maar een continu proces dat blijvend aandacht verdient van iedereen met een impact daarop. Geef impulsen voor experiment en projecten, en investeer in bestaande werkende principes en initiatieven en in structurele langetermijnoplossingen. Rol herstelgerichte dialoogtrajecten structureel uit.

Blijf investeren in begeleiding van en onderzoek over projecten die inzetten op de relatie tussen jongeren en politie. Ontwikkel gedeelde kaders om de impact van de projecten te meten en in beeld te brengen.

Dé jongere, dé politie, dé lokale context bestaan niet. Neem de geleerde lessen en succesfactoren uit deze publicatie mee en pas ze toe vanuit het perspectief van je eigen context.

Ook tussen (een deel van de) jongeren en andere maatschappelijke instellingen dan politie zijn er kwetsuren en een gebrek aan vertrouwen. Bestrijd elke vorm van sociale uitsluiting, krijg en behoud verbinding met alle jongeren binnen alle maatschappelijke instellingen en domeinen.

Inzetten op een verbeterde relatie tussen jongeren en politie is geen nieuwe uitdaging. Verschillende andere organisaties gingen ons voor in het uitwerken van aanbevelingen. Verdiep je zeker ook in de volgende inhoud:

- > [Adviezen en aanbevelingen van de Liga voor Mensenrechten](#) over klachtenmechanismen
- > [Aanbevelingen van de Vlaamse Jeugdraad](#) over de relatie tussen politie en jongeren, etnisch profileren en politiegeweld, klachten en sancties, opleiding en rekrutering, publieke ruimte, rechten en plichten
- > Resultaten en daaruit voortkomende aanbevelingen van de [bevraging 'Jongeren en politie in Brussel' van de VGC-Jeugdraad](#)
- > Een [rapport van UNICEF](#) over kinderrechten bij een optreden van politie tijdens samenkomsten waar kinderen en jongeren bij betrokken zijn
- > [Verzamelde informatie van Uit De Marge](#) over de relatie tussen jeugdwerk en politie
- > Kinderrechtencommissariaat i.s.m Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant. [Advies: Jongeren en politie: aanbevelingen voor meer toenadering](#)
- > [Kinderrechtencommissariaat, Jaarverslag 2020-2021](#)
- > [Adviesorgaan van de Nationale Commissie voor de Rechten van het Kind](#) betreffende de rechten van kinderen en jongeren in relatie tot de politie.

10/ Uitsmijter: “Het meest waardevolle moment volgens zowel jongeren als politie? De zwembadscène”

We kunnen deze publicatie niet beter afsluiten dan met een erg betekenisvol verhaal uit een van de projecten. Het illustreert mooi hoe een project een positieve kentering kan teweegbrengen in de relatie tussen jongeren en politie. Hoe samen een traject afleggen voor **eye-openers** zorgt en doet reflecteren over jezelf én de ander. Een sprekend verhaal dat plaatsvond op een zomerdag, ergens in de Ardennen, met jongeren, jeugd(welzijns)werkers en politiemedewerkers samen op weekend:

“Er is een incident geweest in een openlucht-zwembad dat eigenlijk een heel schoon moment is geweest. Onze jongeren zaten daar onze jongeren te wezen. Wat aanwezig, speels. Soms wat te veel lawaai en wat te druk. Het was een rustigere camping. De politiemensen lagen te zonnebaden, de jongeren hadden het eventjes gehad met het zonnebaden, de snacks waren juist op, dus ze waren gaan zwemmen.

Op een gegeven moment had de redder het wat gehad had met de drukte en sprak de jongeren aan. De aanleiding was dat er een jongen was die niet meer van een hoge springplank durfde en die wilde terug naar beneden langs de trap. Maar dat mocht niet van de redder want dat was te gevaarlijk.

De jongeren boden daar weerstand tegen, wat ze wel vaker doen in de hoop dat ze wat rek hebben. Meestal lost het zichzelf wel op. Maar dat moment is heel snel geëscaleerd. De redder gaf een paar keer aan dat de jongeren terug op hun handdoek moesten gaan liggen, of dat hij ze zou buiten smijten. Dan dachten zij: waarom gaat gij ons buiten gooien? We zijn aan het spelen! Dus er was wel wat commotie en duwen en trekken bovenaan die plank. Ze zijn dan toch allemaal nog gesprongen en de redder is weggegaan.

Maar niet veel later kwamen er twee politie-inspecteurs toe. Ondertussen lagen de jongeren al terug op een handdoek. Die inspecteurs zijn zeer ostentatief aan hen komen vragen om het zwembad te verlaten. Zij stelden dat in vraag: waarom moeten we weggaan? De inspecteurs gaven een hele waslijst aan compleet wangedrag waardoor ze het zwembad moesten verlaten: ge hebt de redder bedreigd tot viermaal toe, ge verstoort de orde.

De jongeren begonnen te discussiëren. Die vonden hen onrecht aangedaan. De jeugdwerker probeerde tussen te komen en vroeg of zij op zijn minst hun verhaal mochten doen. Maar er was geen ruimte voor discussie. Ze moesten vertrekken of er zou een PV opgesteld worden.

Ondertussen zag je ook de vier inspecteurs van bij ons die mee waren maar niet in uniform waren van op afstand kijken van: dat is hier precies toch wel wat uit de context getrokken. Twee van hen zijn recht gestaan en vroegen wat het probleem was. Legden uit dat er eigenlijk helemaal geen scène was, of zeker niet van de grootorde waarover zij het hadden. En dan werden die inspecteurs nog geagiteerder dat er nog twee witte volwassen mensen ook kwamen discussiëren. Waarop dan alle agenten van ons die mee waren recht zijn gestaan en hun legitimatie hebben getoond. In het begin waren ze heel verbaasd: wat doen jullie hier? Waarom liggen jullie te zonnebaden met die jongeren die voor zoveel amok zorgen?

Maar heel die sfeer is plots helemaal gekeerd. Wat leuk was als eindresultaat want de jongeren mochten uiteindelijk blijven. Maar het was wel hyper confronterend dat dat keert van het moment dat die mensen zich identificeren als politieagenten, als collega's van hen. Als we dan vragen aan de jongeren of aan de politie om er een moment uit te pikken dat voor hen het meest waardevolle was uit het traject, haalden ze bijna allemaal die zwembadscène aan. Bij de jongeren was dat bij de ene helft vooral: Merci om ons te komen helpen! En de andere helft was heel aangedaan, vond het super confronterend dat de jongeren alleen geen ruimte voor gesprek kregen en direct moesten vertrekken. En van zodra de agenten er bij kwamen dat wel kon.

De jongeren en agenten hebben het daar nog heel lang over gehad. Gereflecteerd over hoe zij als agent de situatie hadden aangepakt als zij de melding krijgen om in te grijpen want er wordt een redder bedreigd door jongeren. Want dat was de melding die bij hen binnen kwam. Dan ga je op interventie met het idee: we gaan niet beginnen discussiëren, we gaan dat zo kort mogelijk oplossen want we hebben nóg twintig oproepen.

De agenten vonden dat ook heel confronterend om mee te maken. Dat door op die manier op te treden ze nu als 'buitenstaander' zagen dat er een beeld wordt opgehangen van politie, en ze dat zelf ook zullen doen, dat ze eigenlijk niet willen zijn. Dat er dan heel streng wordt opgetreden voor zaken die helemaal niet superernstig zijn.

De jongeren gingen daar op in: als jullie dan op die manier toekomen, dan gaan wij ook niet het beste beeld van onszelf ophangen. Dan gaan wij ook beginnen dwaas doen. Dus dat gesprek kwam dan wel op gang en daardoor was dat uiteindelijk een heel waardevol moment.,,

- projectcoördinator

